

Participatie

in de Maandereng

Marije van den Berg
Thijs Bolhuis
Reinier Pranger
Jacobine Veenema

Participatie

in de Maandereng

Een onderzoek naar participatie met betrekking tot de
wijkeconomie, wederkerigheid en sociale participatie

Marije van den Berg (090721)
Thijs Bolhuis (091250)
Reinier Pranger (091246)
Jacobine Veenema (070694)

Afstudeerbegeleider: Henk van Deutekom en Bianca van Putten
Opdrachtgever: Ina Roelfsema
Procesbegeleider: Elize Lam
Datum: 16 augustus 2013

INTRODUCTIE

Beste lezer,

In de periode februari tot en met augustus 2013 is er onderzoek gedaan naar de participatie in de wijk Maandereng te Ede. Aanleiding voor het onderzoek zijn de decentralisaties in het sociale domein en de voorgenomen beleidsverandering in de participatiewet. Het onderzoek is gestoeld op de participatieladder, een beleidsinstrument om de participatie van burgers te meten. In dit document zijn de aanbevelingen te lezen die ingaan op de volgende vraag:

“Op welke wijze kan de gemeente Ede de participatie van burgers in de wijk Maandereng stimuleren?”.

De vraagstelling is tot stand gekomen in samenspraak met mevrouw Roelfsema (projectleider participatiewet) en de heer Dreschler (toenmalig programmadirecteur van het sociaal domein). De gemeente Ede, vertegenwoordigd door mevrouw Roelfsema en de heer Dreschler wil graag concrete adviezen betreffende de rol van de gemeente in het stimuleren van participatie. Uiteindelijk is daar onze hoofdvraag uit voort gekomen. Aan de hand de participatieladder van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten zijn er drie verschillende niveaus onderzocht betreft participatie. Het onderzoek is geschreven vanuit drie verschillende perspectieven:

Perspectief 3: de wijkeconomie

Er is onderzocht in hoeverre verschillende economische activiteiten in de wijk Maandereng, kunnen bijdragen aan het bevorderen van de participatie. Hierbij ligt het accent voornamelijk op het creëren van betaald werk of betaald werk met ondersteuning.

Perspectief 2: de professional

Eveneens is onderzocht op welke manier de gemeente Ede de tegenprestatie het beste kan toepassen op de bijstandsklanten. Hierbij is onder andere gekeken naar de klussen die er zijn in de Maandereng en hoe deze samengebracht kunnen worden met de bijstandsklanten. Wat de rol is van de professional bij de tegenprestatie is eveneens onderzocht.

Perspectief 1: de burger

Tot slot is onderzocht in hoeverre burgers elkaar op eigen initiatief ondersteunen en welke factoren bevorderen en belemmeren bij het bieden van (onbetaalde) hulp. Aan de hand van deze factoren is er gekeken naar wat de gemeente Ede zou kunnen doen om participatie op het sociaal niveau, tussen burens onderling, te kunnen bevorderen.

Het onderzoek heeft een kwalitatieve insteek, door een uitgebreide literatuurstudie, interviews en georganiseerde rondetafelgesprekken is de informatie tot stand gekomen.

Ede, augustus 2013

Marije van den Berg, Thijs Bolhuis, Reinier Pranger en Jacobine Veenema.

COMMUNICATIE EN BENADERING

Vanuit de drie perspectieven van het onderzoek, namelijk de wijkeconomie, de professional en de burger valt ons op dat communicatie vanuit de gemeente Ede voor alle gebieden belangrijk is.

COMMUNICATIE

De rol die de gemeente Ede kan spelen in het stimuleren van sociale participatie heeft allereerst betrekking op de manier van communiceren. Dit is het belangrijkste uitgangspunt, omdat alle projecten vallen of staan met de manier waarop het gecommuniceerd wordt. Communicatie zorgt voor bekendheid, kan enthousiasme aanwakkeren en draagvlak creëren.

De verzorgingsstaat wordt anders vormgegeven en dit vraagt een gedragsverandering van vele partijen, zoals mensen met een kwetsbaarheid, uitkeringsgerechtigde mensen, werkgevers en ambtenaren. Een positieve communicatie die uitgaat van mogelijkheden en aansluit bij de burger is hierbij van belang. 43% van de Nederlandse bevolking is het er mee eens dat burgers meer eigen verantwoordelijkheid moeten nemen en minder een beroep moeten doen op de overheid. Voor het stimuleren van de genoemde doelgroepen is het inspelen op de drijfveren een voorwaarde. Drijfveren zijn namelijk beweegredenen van mensen om daadwerkelijk in actie te komen. Om dit te realiseren kan gebruik gemaakt worden van sociale marketing.

“Sociale marketing is gericht op de drijfveren van mensen, hoe je deze kunt herkennen en welke aanpak hier op aansluit”.

Sociale marketing is de toepassing van commerciële marketing concepten en technieken om positieve maatschappelijke of sociale veranderingen te bewerkstelligen. Door gebruik te maken van sociale marketing, kan de overheid meer aansluiten bij de burger en zijn leef- en beleavingswereld. Hierdoor vinden projecten sneller aansluiting bij burgers en hebben ze meer draagvlak. Het inzetten van sociale marketing vereist weinig organisatie, omdat er binnen het gemeentelijke orgaan zich ook een afdeling communicatie bevindt, welke werkt als een professioneel communicatiebureau. Zij zijn al reeds bekend met de commerciële marketingprincipes, die gebruikt worden om de wensen en behoeften van mensen in kaart te brengen en om vervolgens de reclamecampagnes hierop af te stemmen.

Door gebruik te maken van sociale marketing kunnen campagnes opgestart worden die burgers op een positieve manier uitdagen om zich in te zetten voor de samenleving. Door bijvoorbeeld in te spelen op de behoefte die iedere burger heeft; iets willen betekenen voor de ander.

Sociale marketing kan ook als middel gebruikt worden voor gedragsverandering bij werkgevers omtrent het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten. Hierbij is het van belang dat op de behoeften van de werkgevers ingespeeld wordt, zodat zij enthousiast gemaakt worden om arbeidsgehandicapten in dienst te nemen. Sociale marketing speelt in op de behoeftes van de doelgroep. Bij de werkgevers kan bijvoorbeeld ingespeeld worden op het inzichtelijk maken van bedrijfseconomische belangen.

DE WIJKECONOMIE

Het thema 'wijkeconomie' wordt in vele sociale beleidsstukken als mogelijk aandachtspunt aangedragen. Volgens het Ministerie van Economische Zaken draagt het ontplooiën van een wijkeconomie bij aan de leefbaarheid van de wijk en heeft het gunstige effecten op de werkgelegenheid en de economische groei. In dit onderzoek is er gekeken of er in de Edese wijk Maandereng een verband is te leggen tussen wijkeconomie en participatie.

Een eenduidige relatie tussen deze twee componenten blijkt er niet te zijn. Maar het ontplooiën van de wijkeconomie is wel een waardevolle aanvulling op het regionale arbeidsmarktbeleid. Op wijkniveau worden kleinschalige economische activiteiten zichtbaar die kunnen bijdragen aan het bevorderen van de participatie.

KLEINE ONDERNEMER

In de wijk blijken er 170 kleine ondernemers actief te zijn, dit zijn bedrijven met minder dan 10 werkzame personen of ZZP'ers. Deze groep maakt een substantieel onderdeel uit van de Edese economie, terwijl deze groep weinig erkenning krijgt. Het is niet alleen van belang oog te hebben voor de grote werkgevers, ook de positie van de kleine ondernemer vraagt de nodige aandacht.

Juist omdat er in de Maandereng relatief veel 'met de handen' wordt gewerkt zijn er mogelijkheden voor een laagdrempelige instroom via een ondernemer uit de wijk.

Uit praktijkonderzoek blijkt dat er weinig bekendheid is over de economische activiteiten in de wijk. De gemeente Ede weet de kleine ondernemer niet te vinden en hierdoor blijven kansen onbenut waar het bijvoorbeeld werk met behoud van een uitkering betreft. Juist omdat er in de Maandereng relatief veel 'met de handen' wordt gewerkt zijn er mogelijkheden voor een laagdrempelige instroom via een ondernemer uit de wijk.

De kleine ondernemers kunnen elkaar ook moeizaam vinden en worden hierdoor belemmerd in het opbouwen van een netwerk en het verwerven van eventuele nieuwe opdrachten. Door de zichtbaarheid van de gevestigde ondernemers te vergroten kunnen kansen worden ontdekt en benut. Door te verbinden kan onderlinge samenwerking worden versterkt en kunnen relaties worden geïntensiveerd. Uit het

praktijkonderzoek blijkt dat de zichtbaarheid van de ondernemer kan worden vergroot door het opzetten van een digitale ondernemersportal of het organiseren van een evenement als "Open Coffee" op wijkniveau. Om kansen voor de overheid én voor ondernemers te benutten is het van belang om elkaar te leren kennen en te ontmoeten.

Verder kan ook potentieel ondernemerschap worden aangewakkerd. Zo zijn er bijvoorbeeld 40-plussers die na ontslag moeizaam kunnen herintreden op de arbeidsmarkt. Om het verborgen ondernemerschap te ondersteunen zullen er goede ondernemersfaciliteiten moeten zijn. Hierbij valt te denken aan de mogelijkheid tot ondersteuning in het vinden van een geschikt bedrijfspand, coaching over bijvoorbeeld marktpositionering en acquisitie of het aanvragen van (micro) financiering bij Qredits, een financieel fonds van het ministerie van Economische Zaken en diverse banken. Als de potentiële ondernemer zich ontpopt tot een succesvolle ondernemer zal dit een voorbeeld zijn voor wijkbewoners.

Momenteel zijn er al verschillende initiatieven om de positie van ondernemers te versterken, zo kunnen startende ondernemers gecoacht worden via het project "Ik Start Smart". Verder zijn er ideeën voor een centrum voor startend ondernemerschap en een ZZP-netwerk.

WERKGEVERS

Grotere werkgevers in en buiten de wijk, kunnen worden benaderd om de ambities tot het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten te bespreken. Het gesprek aangaan is een handreiking waarbij vooroordelen en vragen worden weggenomen. Om het koudwatervrees te overwinnen kunnen lokale succesvoorbeelden worden besproken zoals het restaurant Pizza & Pizza die werkt met verstandelijk beperkten.

Na verschillende gesprekken met de afdeling Economische Zaken en de afdeling WMO, Participatie en Werk van de gemeente Ede is gebleken dat geïnvesteerd moet worden om deze afdelingen in overeenstemming te laten handelen bij het stimuleren van ondernemerschap en benaderen van bedrijven. Deze afdelingen hebben beiden contact met diverse ondernemers en bedrijven maar streven verschillende belangen na. Gezamenlijk dient te worden afgestemd op welke wijze de participatie en economische structuur kan worden versterkt.

DE PROFESSIONAL

Voor wat betreft de tegenprestatie is het van belang dat de professional duidelijk voor ogen heeft wat het profiel is van de bijstandsklant. Er zal begonnen moeten worden om naar het verleden, wensen en kwaliteiten van de bijstandsklant te kijken. Wanneer dit zo zo veel mogelijk aansluit bij de klus, zijn de aanbieder en vrager van de klus het best geholpen.

“Het kennen van de bijstandscliënt zijn werkervaring, talenten en wensen zijn van groot belang”.

Om een goede match tot stand te brengen is het ook zaak dat de professional op de hoogte is van de inhoud van de klus. Op deze manier wordt de kans op een mismatch tussen vraag en aanbod verkleind.

De manier waarop de professional de bijstandsklant benaderd over de tegenprestatie is van groot belang. Dat het verplicht is moet niet onder stoelen of banken worden geschoven maar dat moet niet het vertrekpunt zijn. Er zal moeten worden benadrukt dat het uitvoeren van een tegenprestatie positieve gevolgen heeft voor de bijstandsklant en de samenleving, er is dus sprake van een win-winsituatie. Van de professional wordt ook verwacht dat hij/zij minder op de rechten en plichten zit maar vertrouwd dat de bijstandsklant een passende klus op een juiste manier zal uitvoeren, de professional zal meer moeten loslaten.

Het is wenselijk als de gemeente in gesprek gaat met het maatschappelijk middenveld over de tegenprestatie. Zo kan het maatschappelijk middenveld geënthousiasmeerd worden om klussen op te zetten die ook zichtbaar zijn voor de gemeente. De bekendheid en het persoonlijk contact zorgt voor draagvlak bij zowel de gemeente als bij het maatschappelijk middenveld. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het tonen van succesverhalen en/of hen uit te nodigen voor een training/workshop waar wordt besproken over hoe om te gaan met een bijstandsklant die een tegenprestatie vervult.

Verder is het zo dat niet iedereen in de bijstand hetzelfde is. Belangrijk is om deze heterogeniteit ook te laten blijken in de benadering van de bijstandsklant. Niet iedere bijstandsklant is geschikt voor dezelfde klus, sommigen zouden wellicht anderen kunnen begeleiden bij het uitvoeren van hun tegenprestatie.

DE BURGER

De gemeente kan sociale participatie van burgers stimuleren door de burgerinitiatieven te steunen. Dit kan de gemeente op verschillende wijzen doen. Namelijk aan de hand van de rood-blauw-wit aanpak.

ROOD-BLAUW-WIT AANPAK

De overheid speelt een belangrijke rol in het stimuleren van de bewoners om meer te participeren. Het is van belang dat de overheid een ondersteunende rol blijft spelen, zeker wanneer het gaat om bewonersinitiatieven. De overheid kan kiezen voor drie verschillende aanpakken, welke onderscheiden worden in rood, blauw en wit.

- Rood staat voor de stimulerende aanpak. Waarbij de overheid of de professional de burgers actief aanmoedigen om iets te gaan doen voor de buurt. Rood staat voor een actieve aanpak van de overheid, bij deze aanpak is de rol van de burger meer passief.
- De *blauwe* aanpak is meer een faciliterende benadering. De overheid, professional of andere relevante partijen bieden hulp door bijvoorbeeld geld, aandacht of een locatie ter beschikking stellen. Bij deze aanpak heeft de burger een actieve rol en de overheid een meer passieve rol.
- De *witte* aanpak is een aanpak waarbij de overheid in samenwerking met de burgers initiatieven ontwikkelen en uitvoeren. Het gaat hierbij om een gelijkwaardige samenwerking, de rollen zijn evenredig verdeeld.

Bij alle drie de aanpakken komt naar voren dat de overheid steeds een vinger in de pap blijft houden bij burgerinitiatieven, al dan niet in meer of mindere mate. Je kunt namelijk als overheid niet alles over de schutting naar de civil society zetten en maar verwachten dat de burgers alles gaan overnemen.

“Het is belangrijk dat de overheid blijft faciliteren, investeren, subsidiëren en ook begeleiding blijft bieden”.

De overheid hoeft geen keuze te maken tussen een van deze drie manieren van aanpak maar kan deze juist afwisselend inzetten. Als de overheid bijvoorbeeld wil dat er meer initiatieven vanuit burgers komen wat betreft sociale participatie dan kunnen ze dit stimuleren door middel van de rode aanpak, dit vraagt een actieve rol van de overheid. Zij kunnen burgers aanmoedigen door reclamecampagnes op te zetten (sociale marketing). Op het moment dat burgers geënthousiasmeerd zijn en deze passie omzetten in activiteiten, kan het zijn dat de overheid zich meer kan terugtrekken naar de blauwe aanpak. De overheid biedt dan bijvoorbeeld alleen financiële ondersteuning. Afhankelijk van hoe de situatie is en wat de wensen en behoeften zijn van de betrokkenen kan de gemeente kiezen welke wijze van aanpak op dat moment gepast is.

WAT VERDER OPVALT

DE JEUGD IS DE TOEKOMST!

Dat bij het participeren in de samenleving ook jeugd betrokken wordt, lijkt een vanzelfsprekende actie. Helaas blijkt dat veel projecten ter bevordering van de participatie gericht zijn op de potentiële beroepsbevolking (20-65 jaar). De jeugd wordt nog té vaak onderbelicht. We leven in een tijd waarin we te maken hebben met een toenemende vergrijzing en deze ontwikkeling neemt in de komende jaren alleen maar toe.

“We hebben daarom, meer dan ooit, de jongeren nodig om actief mee te doen aan de maatschappij”.

Jongeren zijn een dynamische doelgroep en het betrekken van jongeren vereist dan ook een actieve aanpak die aansluit bij en inspeelt op de wensen, behoeften en drijfveren van jongeren. Jongeren zijn gevoelig voor status, groepsdruk en de mening van vrienden. Georganiseerde activiteiten ter bevordering van jongerenparticipatie, dienen dus ook aan een aantal voorwaarden voldoen, willen deze slagen. De activiteiten moeten een zekere funfactor hebben en ook handelingsperspectief bieden, de jongeren willen direct resultaat zien van hun handelen. Verder is ook de communicatie over deze activiteiten van belang, dit moet uitgaan van mogelijkheden, een pakkende uitstraling hebben en ook aansluiten bij deze tijd. Communicatie kan bijvoorbeeld verlopen via sociale media, met in acht neming van de sociale marketing principes. Sociale media is hét middel waar jongeren mee communiceren en door hier gebruik van te maken, sluit het veel meer aan bij de leef- en belevingswereld van jongeren, waardoor het draagvlak vergroot wordt en jongeren sneller in beweging komen.

WIJK NIET ALTIJD EEN GESCHIKT SCHAALNIVEAU

“Sociale netwerken overstijgen tegenwoordig het lokale niveau van de wijk en de buurt”.

In de wijk worden maatschappelijke problemen zichtbaar zoals: werkloosheid, vandalisme en criminaliteit en dat vraagt om passende antwoorden. De lokale overheid is het eerste aanspreekpunt en van hen wordt ook actie verwacht. Tot nu toe is de aanpak met name wijkgericht, maar moeten deze problemen ook wijkgericht worden opgelost? Uit het onderzoek blijkt dat de wijk is niet altijd het juiste niveau is om beleidsvraagstukken toe te passen. Bijvoorbeeld; de sociale verbanden zijn niet zozeer gebonden aan een wijk of een buurt door toename van mobiliteit en communicatiemogelijkheden. Sociale netwerken overstijgen het lokale niveau van de wijk en de buurt. Zo ook bij re-integratie en de tegenprestatie, het is effectiever om op een groter geografisch gebied te zoeken naar een match tussen vraag en aanbod.

ONTMOETEN

Uit het onderzoek blijkt dat burgers schroom hebben om hulp te vragen en te ontvangen. De huidige samenleving die meer en meer gericht is op het individu werkt deze zogenaamde vraag- en handelingsverlegenheid in de hand. In het onderzoek komt naar voren dat mensen bereid zijn om elkaar te helpen wanneer dat nodig is, maar het is onduidelijk wie, wat, waar en wanneer. We leven in een geïndividualiseerde samenleving, waarin mensen elkaar niet echt meer kennen, terwijl dat het hebben van een band een belangrijk voorwaarde is om iets voor een ander te kunnen en willen betekenen. Daarom is het goed om als gemeente projecten te blijven organiseren die ontmoeting in hand werken. En om organisaties te ondersteunen die deze projecten organiseren.

INSPIREREN

**“Om burgers en bedrijven zelfstandig te bewegen
is het belangrijk om te inspireren”.**

Er wordt meer van de burger verwacht door bijvoorbeeld het leveren van een tegenprestatie. De verandering van taken en verantwoordelijkheden vraagt veel van de burgers, professionals, ondernemers en werkgevers. Om burgers en bedrijven zelfstandig te bewegen is het belangrijk om te inspireren. Het uitvoeren van een tegenprestatie kan op weerstand stuiten, maar door de positieve gevolgen voor het individu en de samenleving te benadrukken kunnen er nieuwe kansen worden gecreëerd. Door succesverhalen te benoemen kunnen kansen worden benut.

VOORWOORD

Voor u ligt een onderzoek naar de mogelijkheden om de participatie te vergroten in de wijk Maandereng. Wij (Thijs Bolhuis, Reinier Pranger, Marije van den Berg en Jacobine Veenema) hebben dit onderzoek geschreven in het kader afronding van onze bacheloropleiding aan de Christelijke Hogeschool Ede in opdracht van de gemeente Ede. Het onderzoek wordt vanuit drie verschillende invalshoeken belicht. Namelijk vanuit drie verschillende perspectieven; Bedrijfskunde-MER (BKM), Human Resource Management (HRM) en Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH).

Het kabinet Rutte-Asscher wil dat zoveel mogelijk mensen deelnemen aan de samenleving. Deze ambities krijgen vorm in voorgenomen beleid in de participatiewet en de decentralisaties. In dit onderzoek wordt de participatie in de wijk onderzocht omdat de wijk vaak in verband wordt gebracht met sociale vraagstukken zoals reactivering en bevordering van de sociale cohesie. Om de participatie te meten is er een participatieladder ontwikkeld en is het beleidsinstrument door de gemeente Ede omarmd. Het onderzoek is gestoeld op de participatieladder en tracht te bezien in welke mate er wordt geparticipeerd in de Edese wijk Maandereng en waar mogelijke verbeterpunten liggen die de participatie ten gunste zullen zijn.

Onderzoek naar de wijk in relatie tot participatie is tot op heden in geringe mate onderzocht. Het onderzoek is relevant voor de gemeente Ede en organisaties die in de wijk actief zijn, omdat er door middel van het onderzoek meer kennis over participatie en de wijk beschikbaar is. Voorbeelden van instanties in de wijk zijn welzijnsorganisaties, woningbouwcorporaties, wijkplatform, bewonerscommissie en de gemeente. Het onderzoek is maatwerk op de wijk Maandereng en de bevindingen zijn niet één op één overdraagbaar op andere wijken in Ede. Echter kan het onderzoek als handleiding worden gebruikt om in de andere wijken van Ede onderzoek te doen naar de participatie, aan de hand van de participatieladder. Thijs Bolhuis heeft onderzoek gedaan naar de relatie tussen wijk economie en participatie. Reinier Pranger heeft gekeken naar wederkerigheid en participatie. Marije van den Berg en Jacobine Veenema hebben de relatie tussen de burgers en participatie onderzocht.

Het onderzoek is vanuit de hogeschool begeleid door Bianca van Putten en Henk van Deutekom, hiervoor willen wij jullie bedanken voor hun reflectie en feedback. Daarnaast willen wij ook de inzet van Ina Roelfsema van de gemeente Ede bedanken voor haar begeleiding. Verder willen wij nog de gesproken bewoners en ondernemers uit de wijk bedanken voor hun medewerking. En ook de gesproken personen van de organisaties Dien je Stad, Stichting Hip, de Medewerker, Permar, Wijkteam, Wijkplatform Maandereng en de bewonerscommissie Maandereng, allen hartelijk bedankt.

Ede augustus 2013,

Marije van den Berg - studente Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH)

Thijs Bolhuis - student Bedrijfskunde-MER (BKM)

Reinier Pranger - student Human Resource Management (HRM)

Jacobine Veenema - studente Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH)

INHOUDSOPGAVE

Introductie	5
Communicatie en benadering	6
Communicatie	6
De wijkeconomie.....	7
Kleine ondernemer	7
Werkgevers.....	8
De professional	9
De burger	10
Rood-blauw-wit aanpak	10
Wat verder opvalt	11
De jeugd is de toekomst!	11
Wijk niet altijd een geschikt schaalniveau.....	11
Ontmoeten	12
Inspireren	12
Voorwoord	13
Inleiding	21
1. Wat is participatie?	25
1.1 Wat is formele participatie?	25
1.2 Wat is informele participatie?	26
1.3 Wat is sociale participatie?.....	27
1.4. Geraadpleegde bronnen	27
2. Wijkeconomie en participatie	29
Voorwoord	29
Samenvatting	30
2.1. Inleiding.....	33
2.1.1 Aanleiding onderzoek	33
2.1.2 Achtergrond wijkeconomie	33
2.1.3 Maatschappelijke relevantie	34
2.1.4 Probleemstelling	34
2.1.5. Onderzoeksvragen	34
2.1.6 Afbakening onderzoek	35
2.1.7 Aanpak onderzoek	35
2.1.8 Leeswijzer onderzoeksrapport	35
2.2. Wijkeconomie in perspectief.....	36
2.2.1 Inleiding	36
2.2.2 Wijkeconomie door de jaren heen	37
2.3. Wijkeconomie Maandereng	38
2.3.1 Inleiding	38
2.3.2. Recreëren in de Maandereng	45

2.3.3. Resumé	45
2.4. Samenhang wijkeconomie en participatie	46
2.4.1 Inleiding	46
2.4.2 Samenhang wijkeconomie en participatie.....	46
2.4.3. Resumé	47
2.5. bijdrage van Participatie aan wijkeconomie	48
2.5.1 Inleiding	48
2.5.3 Overige baten participatie	49
2.5.4 Stagnerende participatie.....	49
2.6. Bijdrage van Wijkeconomie aan participatie	50
2.6.1 Inleiding	50
2.6.2 Stand van zaken arbeidsparticipatie in de wijk	50
2.6.3 Betrokken stakeholders participatie.....	50
2.6.4 Potentie ontwikkelen wijkeconomie en participatie	52
Resumé	56
2.7. Conclusie.....	58
2.8. Onderzoeksmethoden	61
2.8.1 Inleiding	61
2.8.2 Kwalitatief onderzoek	61
2.8.3 Rondetafelsessie	62
Geraadpleegde literatuur hoofdstuk 2	63
Bijlagen hoofdstuk 2.....	66
Bijlage I: Interview	66
Bijlage II: Uitwerking rondetafelsessie donderdag 13 juni 2013	69
Bijlage III: Uitwerking onderzoeksgebied	72
Bijlage V: Presentatie rondetafelsessie.....	74
Bijlage VI: Kamer van Koophandel uittreksel van de gevestigde bedrijven.....	77
Bijlage VII: Overige interviews	82
3. Participatie en informele zorg.....	83
Voorwoord	83
Samenvatting	84
3.0. Inleiding.....	86
3.0.1. Aanleiding onderzoek	86
3.0.2. Probleemstelling	86
3.0.4. Aanpak onderzoek	86
3.0.5. Leeswijzer	86
3.1. Op welke manier(en) kunnen mensen die op de participatieladder in trede 3 en 4 zitten, participeren? Toegespitst op de tegenprestatie.	87
3.1.1. Inleiding	87
3.1.2. Veranderende samenleving	87
3.1.3. Participatieladder.....	88
3.1.4. Verschil tussen vrijwilligerswerk en tegenprestatie	89

3.1.5. Wat is nu precies een klus die tegenprestatie waardig is?	89
3.1.6. Regels die verbonden zijn aan de tegenprestatie	89
3.1.7. Regels bij opleggen tegenprestatie voor de gemeente Ede	90
3.1.8. Voorwaarden van de tegenprestatie volgens Thomas Kampen.	90
3.1.9. Ander gedrag volgens het "Stages of Change Model"	91
3.1.10. Wat betekent dit voor de rol van de Professional?	92
3.2. Welke activiteiten om in te participeren zijn reeds aanwezig in de wijk Maandereng?	94
3.2.1. Inleiding	94
3.2.2. Wijkplatform	94
3.2.3 Bewonerscommissie	95
3.2.4. Activiteiten in de Maandereng	96
3.2.5. Activiteiten en rol vrijwilligers.....	98
3.3. Welke nieuwe activiteiten om participatie te stimuleren hebben meerwaarde voor zowel de burgers op persoonlijk vlak als voor de wijk op zich?	99
3.3.1. Inleiding	99
3.3.2. Netwerk Dien je Stad	99
3.3.3. De Medewerker	99
3.3.4. Woonstede.....	99
3.3.5 Gemeente Ede.....	99
3.3.6. Bewonerscommissie	100
3.3.7. Klussen en activiteiten in de wijk	100
3.3.8. Wat is er volgens de literatuur voor nodig om de tegenprestatie te laten slagen?	101
3.3.9. Bejegening van de bijstandsklant.....	102
3.3.10. Samenvattend, theorie en brainstormsessie.	102
3.4. Op welke manier(en) ondersteun je de bijstandsklanten zodat ze daadwerkelijk kunnen participeren in de wijk?	103
3.4.1. Inleiding	103
3.4.2. Manieren voor samenbrengen vraag en aanbod	103
3.4.3. Wat is nodig voor het samenbrengen van vraag en aanbod?	103
3.4.4. Aandachtspunten	104
3.4.6. Mogelijkheden	105
3.5. Op welke manier kan de gemeente Ede de participatie van haar burgers in de bijstand vergroten, toegespitst op de tegenprestatie?	107
3.5.1. Inleiding	107
3.5.2. Organisaties in de wijk	107
3.5.3. Bijstandsklant	107
3.5.4. Professional/gemeente Ede	107
Bibliografie.....	109
Bijlagen	110
Bijlage I - Interview met Thomas Kampen.....	110
Bijlage II - Uitwerking van de brainstormsessie	115

4. Sociale participatie	119
Voorwoord	119
Samenvatting	120
4.0. Inleiding	122
4.0.1. Aanleiding.....	122
4.0.2. Probleemstelling	122
4.0.3. Doelstelling	122
4.0.4. Vraagstelling	122
4.0.5. Methode van onderzoek.....	122
4.1 Welke factoren zijn belemmerend voor sociale participatie?	123
4.1.1. Inleiding	123
4.1.2. Verzorgingsstaat.....	123
4.1.3. Moderne maatschappij	124
4.1.4. Kennen wij elkaar nog wel?.....	125
4.1.5. Vraagverlegenheid	126
4.1.6. Handelingsverlegenheid.....	127
4.1.7. Hoe stimuleert de overheid?.....	127
4.1.8. Wat valt op?	130
4.2. Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?	131
4.2.1. Inleiding	131
4.2.2. Motieven initiatiefnemers.....	131
4.2.3. Rol van de overheid	133
4.2.4. Communicatie door de overheid	134
4.2.5. Rol van de hulpverlener.....	135
4.2.6. Rol van de jeugd	136
4.2.7. Kenmerken van de samenleving	138
4.2.8. Wat valt op?	138
4.3. Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in Nederland?	140
4.3.1. Inleiding	140
4.3.2. Innovatie.....	140
4.3.3. Goede voorbeelden	140
4.3.4. Nieuwe verantwoordelijkheid overheid en burgers	142
4.3.5. Wat valt op?	143
4.4 Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in de wijk Maandereng? .	144
4.4.1. Inleiding	144
4.4.2. De burger	144
4.4.3. Wijkplatform en bewonerscommissie.....	145
4.4.4. Wijkteam.....	145
4.4.5. Vrijwilligersorganisaties	146
4.4.6. Koken voor de buurt	146
4.4.7. Bekendheid.....	147

4.4.7. Wat valt op?	148
4.5 Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?	149
4.5.1. Inleiding	149
4.5.2. Aanpak van de overheid	149
4.5.3. Verandering binnen het gemeentehuis.....	152
4.5.4. Wat valt op?	153
4.6 Conclusie.....	154
4.6.1. Inleiding	154
4.6.2. Beantwoording van de onderzoeksvragen	154
4.6.3. Beschrijving van de onderzoeksresultaten.....	155
4.6.4. Beantwoording van deelvraag 4.....	156
4.7 Aanbevelingen	157
1. Sociale marketing.....	157
2. Wijkgericht?	157
3. Ontmoeting en het buurthuis	157
4. Uit het gemeentehuis.....	157
5. Lange adem	157
6. Rood blauw wit	158
4.8 Discussie	159
Evaluatie probleemstelling en doelstelling	159
4.9 Onderzoeksverslag	160
4.9.1. Inleiding	160
4.9.2. Vraagstelling	160
4.9.3. Legitimering vraagstelling	160
4.9.4. Werkwijze.....	160
4.9.5. Interviews	161
4.10. Procesverslag	164
Keuzeverantwoording	164
Urenverantwoording:.....	165
Visie op het onderzoek Jacobine Veenema.....	167
Visie op het onderzoek Marije van den Berg	168
Geraadpleegde bronnen	171
Bijlagen	175
Bijlage I – Definiëring kernlabels.....	175
Bijlage II – Overzicht kernlabelschema	179
Algemene bijlagen.....	190
Bijlage I – Definiëring kernbegrippen	190

INLEIDING

Aanleiding

De verzorgingsstaat

De verzorgingsstaat is een collectief stelsel op nationale schaal waarbij iedere burger recht heeft op zorg, ongeacht leeftijd, levenswijze en de hoogte van de bijdrage die hij heeft geleverd (Stapel, 2009). Er zijn verschillende ontwikkelingen die ervoor zorgen dat de toekomstbestendigheid van het huidige systeem in twijfel wordt getrokken. Deze ontwikkelingen zijn de financiële crisis, individualisering, globalisering, digitalisering en de vergrijzing in Nederland (Pastors, 2012). Volgens Sprinkhuizen en Scholte (2012) is in onze doorgeschoten verzorgingsstaat de relatie tussen burger en overheid ter discussie komen te staan. De burger heeft nu vooral een rechten-en-plichtenrelatie en de onderlinge solidariteit en zorg is op de achtergrond geraakt. Bovendien wordt genoemd dat tegenover een aantal opeisbare sociale rechten toch ook een aantal afdwingbare verplichtingen zouden moeten staan (Sprinkhuizen en Scholte (2012)). Door deze ontwikkelingen steekt de Europese en Nederlandse overheid in op actief burgerschap en de civil society. De civil society is de diversiteit aan instellingen, organisaties en sociale bewegingen waarbinnen burgers maatschappijgerichte activiteiten ondernemen (WRR, 2012). Kabinet Balkenende II (2003) heeft al nagedacht hoe dit uitgevoerd kan worden, wat onder meer is vormgegeven in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Bezuinigingen

In maart 2012 bleek dat Nederland een begrotingstekort had dat groter was dan de drie procent die is afgesproken in het verdrag voor stabiliteit, coördinatie en governance door het merendeel van de lidstaten van Europese Unie, namelijk de leden van de Economische en Monetaire Unie (EMU) (Verhoeven, 2013). Concreet houdt dit voor Nederland in dat er fors bezuinigd moet worden. Dit heeft effect op de ontwikkelingen binnen het sociaal domein namelijk de drie decentralisaties van de overheidstaken. Het gaat hierbij om de decentralisatie van de Jeugdzorg, AWBZ en de Participatiewet. De bezuinigingen zijn ook merkbaar in deze decentralisaties, er wordt namelijk zestien miljard bezuinigd. Daarvan moet vier miljard worden opgebracht door gemeenten, wat inhoudt dat er gekort wordt op taken die overgeheveld worden naar de gemeenten (CG-Raad/AVI, 2012).

Decentralisaties

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) is van mening dat de Nederlandse overheid te ver afstaat van de burger en dat er teveel regels ten grondslag liggen aan het organiseren van zorg. Er zijn te veel vormen van zorg, die door teveel organisaties worden aangeboden en er zijn teveel verschillende regels verbonden aan zorg. Zorg zal lokaal moeten worden georganiseerd en worden toegespitst op de lokale behoefte en mogelijkheden. De Rijksoverheid geeft geld en beleidsruimte aan de gemeenten en het is niet langer de Rijksoverheid die bepaalt wat er aan sociaal beleid uitgevoerd wordt. Gemeenten verantwoorden haar beleid via een WMO-participatieraad aan de lokale burger. Volgens Anne Pastors (2012) is de rolverdeling binnen het sociale domein nu vaak zo georganiseerd dat de overheid zorgtaken moet faciliteren. Deze rolverdeling zou veel meer kunnen verschuiven naar de burger zelf. In de literatuur wordt nadruk gelegd op het belang van empowerment: mensen in staat stellen om te leren voor zichzelf op te komen en de controle over hun eigen leven te nemen, eigen keuzes te maken en eigen beslissingen te nemen (Depuydt & van Loon, 2002). Het moet natuurlijk niet zo zijn dat de kwetsbare burger aan haar lot wordt over gelaten in een zorgwoestijn. Het accent moet meer komen liggen op de samenwerking tussen formele en informele zorg, op manieren om burgers nog

meer voor elkaar te laten zorgen met ondersteuning van de professional (WMOwerkplaatsen, 2011).

De burger

Voor de burger komen deze bezuinigingen en decentralisaties er op neer dat zij minder aanspraak kan doen op zorg bij de gemeente. "Kern is dat we naar zó gewoon als mogelijk willen. Daarbij willen we de specialistische en geïndiceerde zorg uit de tweede lijn waar mogelijk vervangen door lichtere en kortdurende ondersteuning van professionals die beschikbaar zijn voor het gewone leven (eerste lijn). Bovendien willen we waar mogelijk professionele zorg vervangen door of combineren met informele zorg en collectieve voorzieningen (0^e lijn). Daarbij sluiten we aan bij de mogelijkheden, netwerken en kansen van burgers." (Gemeente Ede, 2011). De gemeente biedt in het sociale domein met name ondersteuning aan burgers (eventueel ook ongevraagd) die op eigen kracht niet in staat zijn voldoende te participeren in de samenleving. Omdat er minder budget is voor de zorg, zal de burger meer zelfredzaam moeten zijn en is het nodig dat mensen meer gaan omzien naar elkaar, op vrijwillige basis. Bijvoorbeeld door de zogenaamde mantelzorg. In ons gesprek met Ina Roelfsema en Frits Dreschler werd duidelijk dat zij denken dat het belangrijk is dat de samenredzaamheid onder de burgers in Ede vergroot wordt. Hierbij is de kantelingsgedachte erg belangrijk. De kantelingsgedachte houdt in dat iedereen kan en mag meedoen in de samenleving. De gedachte moet leven bij de burger zelf, diens directe omgeving en bij alle organisaties die tot nu toe een ondersteunende rol vervullen, in welke vorm dan ook. Iedereen moet en kan participeren in de samenleving. Samenredzaamheid is niet hetzelfde als zelfredzaamheid. Bij zelfredzaamheid gaat elke burger voor zijn eigen belang. Bij samenredzaamheid delen burgers de lasten, lasten als zorglasten maar ook andere lasten als bijvoorbeeld studenten die hun studieschuld delen. Dit doen ze dan omdat ze er gezamenlijk belang bij hebben hun lasten te delen met elkaar. De gezamenlijke studieschuld is een aansporing elkaar te helpen als studie uitval dreigt. Want als de een uitvalt en daarmee zijn toekomstkansen vergooit, moet de ander meer betalen. Samenredzaamheid gaat over een groep burgers die elkaar kennen en samen delen in lasten. Omdat deze burgers elkaar kennen zal de solidariteit tussen deze burgers groter zijn (Hilhorst, 2009).

De professional

Beroepsorganisaties anticiperen op bovengenoemde ontwikkelingen, door hun manier van werken af te stemmen op deze decentralisaties. Zo heeft bijvoorbeeld Movisie een nieuw competentiemodel ontwikkeld, afgestemd op de Wmo en Welzijn Nieuwe Stijl. Deze competenties geven een houvast voor de professionals om zich enerzijds op het ondersteunen van cliënten met hulpvragen te richten en anderzijds op het stimuleren van burgers om zich in te zetten in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of burenhulp (MOVISIE, 2013). Het vraagt van de professional een omslag in denken en handelen, waarbij er meer uitgegaan moet worden van de eigen kracht en mogelijkheden van burgers. De gemeente Ede wil dat burgers participeren in de samenleving en de samenredzaamheid tussen burgers onderling versterken omdat dit naar verwachting participatie versterkt.

Probleemstelling:

Er is een demografische en politieke ontwikkeling in Nederland die invloed heeft op de sociale sector. In het regeerakkoord "Bruggen slaan" van oktober 2012 is een omvangrijk pakket aan te decentraliseren taken aangekondigd, waar bovendien ingrijpende bezuinigingen aan zijn gekoppeld. De beleidskaders en bevoegdheden van de AWBZ, de Jeugdzorg en de Participatiewet zullen worden gedecentraliseerd naar lokaal trede

(Gemeente Ede, 2011). Participatie staat hoog op de politieke agenda. Het motto is 'Iedereen moet meedoen'. Politici en beleidsmakers wensen dat burgers op allerlei terreinen meer eigen verantwoordelijkheid nemen – in plaats van op de overheid te leunen – en intensiever deelnemen aan de samenleving (Sadik Harchaoui, 2012). Er wordt een groter beroep gedaan op actieve participatie van de burger op verschillende gebieden in de samenleving. Maar het huidige systeem houdt in stand dat burgers nog te veel leunen op de overheid in plaats van eigen verantwoordelijk nemen.

Vraagstelling:

Hoofdvraag

Op welke wijze kan de gemeente Ede de participatie van burgers in de wijk Maandereng stimuleren?

Deelvragen

Algemeen

1. Wat is participatie?
 - a) Wat is formele participatie?
 - b) Wat is informele participatie?
 - c) Wat is sociale participatie?

Formele participatie – zelfredzaamheid

2. In hoeverre hangt de wijk economie samen met de participatie in de Maandereng en op welke manier kan de wijk economie van de Maandereng worden beïnvloed, zodanig dat het de participatie ten goede komt?
 - a) Wat houdt het begrip "wijk economie" in?
 - b) In hoeverre hangt wijk economie samen met participatie?
 - c) In welke mate en op welke manier kan de participatie van de Maandereng bijdragen aan het bevorderen van de wijk economie?
 - d) In welke mate en op welke manier kan de wijk economie van de Maandereng bijdragen aan het bevorderen van de participatie?

Informele participatie - wederkerigheid

3. Op welke manier kan de gemeente Ede de participatie van haar burgers in de bijstand vergroten, toegespitst op de tegenprestatie?
 - a) Op welke manier(en) kunnen mensen die op de participatieladder in trede 3 en 4 zitten, participeren? Toegespitst op de tegenprestatie.
 - b) Welke activiteiten om in te participeren zijn reeds aanwezig in de wijk Maandereng?
 - c) Welke nieuwe activiteiten om participatie te stimuleren hebben meerwaarde voor zowel de burgers op persoonlijk vlak als voor de wijk op zich?
 - d) Op welke manier(en) ondersteun je de bijstandsklanten zodat ze daadwerkelijk kunnen participeren in de wijk?

Sociale participatie - samenredzaamheid

4. Op welke wijze kan de gemeente Ede de sociale participatie stimuleren in de wijk Maandereng?
 - a) Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in Nederland?
 - b) Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er al in de wijk Maandereng?
 - c) Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?
 - d) Welke factoren zijn belemmerend voor sociale participatie?
 - e) Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is om innovatieve aanbevelingen voor te leggen aan de gemeente Ede, om participatie van burgers in de wijk Maandereng te bevorderen.

Een andere doelstelling van het onderzoek is de samenwerking binnen dit onderzoek tussen de CHE, gemeente Ede en de studenten, gebruikmakend van trialogisch leren.

Methoden

Dit onderzoek wordt gedaan binnen de wijk Maandereng. Is samenwerking met de gemeente Ede is gekozen voor de wijk Maandereng, omdat hier relatief weinig onderzoek gedaan is naar participatie.

Deelvraag 1:

Deze deelvraag is een algemene deelvraag, waarbij het voornamelijk gaat om begripsverheldering; wat is de participatieladder en welke tredes zijn er op deze ladder te onderscheiden. De volgorde is afgestemd op de volgorde van de participatieladder, die begint bij trede 6 en afsluit bij trede 1.

De beantwoording van deelvraag 1 is gedaan door middel van literatuurstudie.

Voor de methoden van de andere deelvragen verwijzen wij u door naar de bijbehorende hoofdstukken.

Geraadpleegde bronnen:

CG-Raad/AVI. (2012, november 13). *Samenvatting regeerakkoord op het sociale domein [3616] | Aandacht voor iedereen*. Opgeroepen op februari 19, 2013, van www.programmavcp.nl: <http://www.programmavcp.nl/aandacht-voor-iedereen/samenvatting-regeerakkoord-op-het-sociale-domein-3616.html>

Depuydt, V., & van Loon, J. (2002). *Ondersteuningsdenken en autismespectrumstoornis. Protocol voor het opstellen van een opleidingsprofiel*. Apeldoorn: Arduin & Garant-Uitgevers n.v.

Gemeente Ede. (2011). *Spoorboekje hestructurering sociaal domein*.

Hilhorst, P. (2009, oktober 6). Samenredzaamheid. *Volkskrant*.

MOVISIE. (2013, mei 23). *Sociale professionals over de Wmo-competenties*. Opgeroepen op juli 20, 2013, van www.movisie.nl: <http://www.movisie.nl/artikel/sociale-professionals-over-wmo-competenties>

Pastors, A. (2012, september 20). De Mobiel.mp4. *De Mobiel.mp4*. Het Mobiel Netwerk.

Scholte, M., & Sprinkhuizen, A. (2012). *De sociale kwestie hervat*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Stapel, J. (2009). *Sociologie voor gezondheidszorg en verpleegkunde*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

WMOwerkplaatsen (Regisseur). (2011). *Inleiding over WMO* [Film].

WRR. (2012). *Vertrouwen in burgers*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

1. WAT IS PARTICIPATIE?

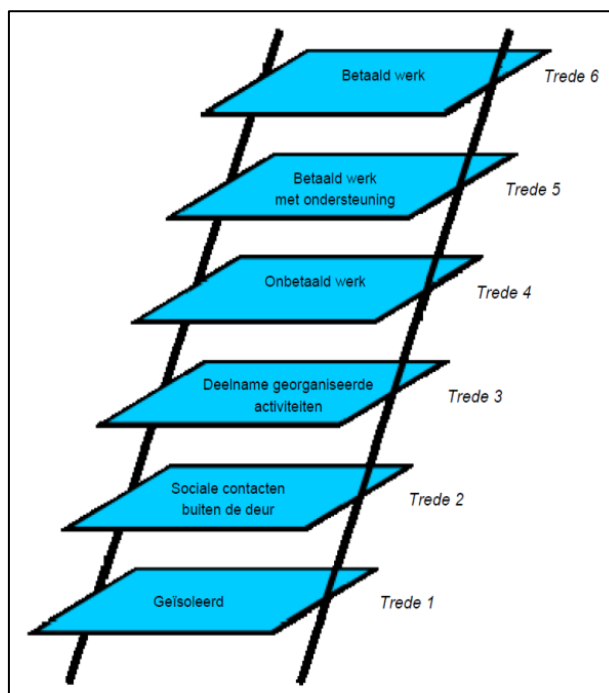
Dit onderzoek gaat over hoe de Gemeente Ede participatie kan stimuleren in de wijk Maandereng in Ede. Daarvoor is het belangrijk om eerst vast te stellen wat participatie inhoudt. Participatie is een veel gebruikt woord. Volgens het woordenboek van Van Dale betekent participatie 'het hebben van een aandeel in iets; deelname'. Participatie is een containerbegrip. Het wordt door heel veel mensen gebruikt, die allemaal hun eigen definitie daaraan koppelen.

Participatieladder

Wij gebruiken de definitie van Van Houten en Winsemius. Volgens hen staat participatie voor meedoen aan het maatschappelijke leven (2010). Burgers kunnen op veel verschillende wijzen meedoen aan het maatschappelijke leven zoals maatschappelijke participatie, sociale participatie, burgerlijk engagement, sociaal engagement, recreatieve participatie, sociaal-culturele participatie, burgerparticipatie, cliëntenparticipatie en politieke participatie. In ons onderzoek willen wij ons richten op drie vormen van participatie. Hiervoor maken wij gebruik van de participatieladder. De participatieladder is een meetinstrument waarmee gemeten wordt in hoeverre iemand meedoet aan de samenleving (Regioplan, VNG en twaalf gemeenten, 2009). Er zijn zes tredes op deze ladder:

- trede 6: betaald werk;
- trede 5: betaald werk met ondersteuning;
- trede 4: onbetaald werk;
- trede 3: deelname aan georganiseerde activiteiten (cursus, vereniging);
- trede 2: sociale contacten buitenshuis;
- trede 1: geïsoleerd.

Binnen dit onderzoek zijn de tredes onderverdeeld in 3 categorieën. Trede 6 en 5 vallen onder de formele participatie, ofwel betaald werk. Trede 4 en 3 vallen onder de informele participatie, waarbij het gaat om vrijwilligerswerk of een tegenprestatie voor een uitkering die men ontvangt. En als laatste vallen trede 2 en 1 onder de sociale participatie, waarbij het gaat over de samenredzaamheid van burgers.

1.1 WAT IS FORMELE PARTICIPATIE?

Als men participeert op trede vijf of zes van de participatieladder dan verricht men betaald werk of betaald werk met ondersteuning. Trede vijf en zes staan boven aan de participatieladder omdat het streven is dat zoveel mogelijk burger een zelfstandige positie verwerven (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008). Deze doelstelling past bij de prioriteiten van het kabinet (Rutte M. , 2012). Dat betekent echter niet dat deze positie voor elk individu haalbaar is, per individu kan gekeken worden naar de hoogst haalbare vorm van participatie.

Trede 6; betaald werk zonder ondersteuning

De burger op trede 6 heeft een arbeidscontact of is een zelfstandige zonder personeel 'er (zzp'er) en ontvangt geen aanvullende uitkering of WSW. Daarnaast wordt deze burger niet begeleid in zijn of haar werkzaamheden met uitzondering van leidinggevenden of collega's (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008).

Trede 5; betaald werk met ondersteuning

De burger op trede 5 heeft eveneens een arbeidscontract of is werkzaam als zzp'er. Het verschil met trede zes is dat men ondersteuning krijgt in de vorm participatie-instrumenten, een aanvullende uitkering of werkzaam is WSW verband. Daarnaast is er ook ondersteuning in de vorm van een reguliere opleiding waarvan het arbeidscomponent onder het trede van starterskwalificatie is vastgesteld (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008).

1.2 WAT IS INFORMELE PARTICIPATIE?

Met informele participatie worden trede 4 en trede 3 bedoelt aangaande de participatieladder. Trede 4 heeft betrekking op onbetaald werk en trede 3 gaat om deelname aan georganiseerde activiteiten. Eveneens telt voor trede 3 dat het onbetaalde arbeid betreft.

Trede 4; onbetaald werk

Trede 4 zijn werkzaamheden waarbij de uitvoerder geen geld ontvangt. Bij deze trede horen een aantal regels. Wanneer iemand zich in deze trede bevindt, mag deze persoon geen loon ontvangen voor de verrichte werkzaamheden en heeft geen arbeidsovereenkomst. Personen in trede 4 voeren taken uit en daarmee hebben ze verantwoordelijkheden naar anderen toe. De verschillende taken waar aan gedacht kan worden zijn: werken met behoud van uitkering (wederkerigheid), vrijwilligerswerk en scholingstrajecten. Overigens is het ook zo dat iemand die participeert op de vierde trede minimaal eenmaal per week fysiek met anderen in contact moet komen tijdens de te verrichten activiteiten (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008).

Trede 3; deelname aan georganiseerde activiteiten

Bij deze trede neemt men deel aan activiteiten in een georganiseerd verband. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan verenigingen of opleidingen. De taken die men uitvoert binnen dit trede zijn zonder verantwoordelijkheid naar anderen toe. De taken die passen binnen trede 3 zijn bijvoorbeeld:

- Volgen van een inburgerings- of educatieaanbod
- Lidmaatschap van een vereniging, waarbij de desbetreffende persoon regelmatig in contact komt met andere mensen- Met enige regelmaat een sport beoefenen in georganiseerd verband
- Het doen van vrijwilligerswerk met minder dan eenmaal per week contact
- Bij dit trede telt eveneens net als bij trede 4 dat de persoon in kwestie minimaal eenmaal per week fysiek in contact moet komen met anderen doormiddel van de verschillende activiteiten (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008).

1.3 WAT IS SOCIALE PARTICIPATIE?

Zoals eerder beschreven gaat het bij sociale participatie om de onderste twee treden van de participatieladder. Het gaat bij deze treden om wat burgers voor elkaar kunnen en willen betekenen. Dit kan bijvoorbeeld door mantelzorg, maar ook door een keer op te passen bij de burens. Het gaat bij sociale participatie om deelname aan informele, ongeorganiseerde verbanden van burgers (sociale netwerken, burenccontacten) (Vreugdenhil-de Jager, 2011). Het verschil met informele en formele participatie ligt daarmee vooral in het al dan niet formeel georganiseerde karakter van de institutie waarin geparticipeerd wordt. Wat burgers voor elkaar kunnen en willen betekenen speelt zich af in de informele sfeer. Hier heeft de overheid geen zicht op.

Trede 2; Sociale contacten buitenshuis

Dit zijn burgers die minimaal een keer per week fysiek contact hebben met mensen die geen huisgenoten zijn. Deze contacten vinden niet plaats in georganiseerd verband. Er worden geen taken uitgevoerd met verantwoordelijkheden naar anderen toe en de contacten beperken zich niet tot alleen functioneel contact zoals met winkelpersoneel en hulpverleners (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008). Dit zijn dus burgers die contact hebben met hun buurtbewoners, familie, ook wel hun netwerk genoemd.

Trede 1; Geïsoleerd

Deze burgers hebben geen of nauwelijks contacten met andere naast hun huisgenoten. De contacten met die ze wel hebben beperken zich vooral tot functionele contacten (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008). Deze burgers zijn vrij wel geïsoleerd van de samenleving. Ze leven niet echt in een netwerk.

1.4. GERAADPLEEGDE BRONNEN

Hilhorst, P. (2009, Oktober 6). Samenredzaamheid. *Volkskrant*.

Regioplan Beleidsonderzoek. (2008). *De participatieladder; meetlat voor het participatiebudget*. Amsterdam.

Rutte, M. (2012, Oktober). *Bruggen slaan - regeerakkoord VVD en PvdA*.: Opgeroepen op April 10, 2013, van Rijksoverheid.nl: <http://www.rijksoverheid.nl/regering/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/10/29/regeerakkoord.html>

Schnabel, P. (2008). *Betrekkelijke betrokkenheid - Studies in sociale cohesie*. Den Haag: SCP.

van Houten, M. (2010). *Participatie ontward; Vormen van participatie uitgelicht*. Utrecht: Movisie.

Vreugdenhil-de Jager, M. (2011). Spraakverwarring over participatie. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 76-99.

2. WIJKECONOMIE EN PARTICIPATIE

VOORWOORD

Voor u ligt mijn scriptie in het kader van mijn opleiding Bedrijfskunde-MER aan de Christelijke Hogeschool Ede, geschreven tijdens mijn afstudeerstage bij de gemeente Ede. De gemeente Ede wil aan de hand van dit onderzoek te weten komen welke handvatten er zijn om de participatie in de wijken te bevorderen. Als startpunt van het onderzoek is besloten om onderzoek naar participatie te laten uitvoeren op trede van de burger, de professional (professional sociale dienst) en de wijkeconomie in relatie tot participatie. Het onderzoek naar wijkeconomie en participatie ligt nu voor u.

De begeleiding van het onderzoek is uitgevoerd door Henk van Deutekom en Elize Lam, hiervoor wil ik beide personen hartelijk bedanken. Eveneens wil ik ook Ina Roelfsema bedanken voor haar intensieve begeleiding vanuit de gemeente Ede. Tot slot wil ik graag de geïnterviewde ondernemers, professionals en wijkbetrokkenen bedanken voor de geleverde input.

Ede, juli 2013

Thijs Bolhuis

SAMENVATTING

In dit onderzoek is gekeken naar de relatie tussen wijkeconomie en participatie in de wijk Maandereng in Ede. Dit is gedaan door middel van literatuuronderzoek, interviews afgenomen onder diverse deskundigen en door het organiseren van een rondetafelsessie met ondernemers uit de wijk.

Onder 'wijkeconomie' wordt in dit onderzoek het volgende verstaan: "*alle economische initiatieven die de economische positie van de burger versterken of economische functies in een wijk realiseren of stimuleren*" (Sprinkhuizen en Scholte, 2012, pag. 154).

Wijkeconomie door de jaren heen

Het thema heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen in sociale beleidsstukken. Het ontplooiën van een wijkeconomie heeft volgens het ministerie van Economische Zaken gunstige effecten op de leefbaarheid in de wijk (Ministerie van Economische Zaken, 2008). Aandacht voor het concept wijkeconomie is niet uitsluitend iets van de afgelopen jaren, ook in de vorige eeuw kreeg dit thema al de nodige aandacht. In de stedelijke opbouw is wisselend beleid geweest met betrekking tot de opbouw van wijken. Vóór 1940 was er sprake van *functiemenging*, het combineren van wonen en werken in een wijk. Na de Tweede Wereldoorlog werd het belang erkend van *functiescheiding*, het splitsen van wonen en werken, dit vanwege de volksgezondheid. De stedelijke opbouw van vooroorlogse en naoorlogse wijken verschillen sterk van elkaar en daarmee ook de samenhangende mogelijkheden tot bevordering van de wijkeconomie (Ter Beek et al, 2005). Inmiddels vinden stedenbouwkundigen het combineren van wonen, werken en recreëren belangrijk omdat dit de leefbaarheid in de wijk ten goede komt (Jacobs, 2009). De wijk Maandereng is een naoorlogse wijk, de zichtbare economische activiteiten zijn geconcentreerd in winkelcentrum Stadspoort en een binnenstedelijke bedrijventerrein op de Rubensstraat en is hiermee gescheiden van de woonfunctie.

Schaalniveau

Of de wijk wel het juiste schaalniveau is om economische beleidsvraagstukken op te lossen is controversieel. Onbetwistbaar is dat op wijkniveau maatschappelijke problemen zichtbaar worden zoals werkloosheid, leegstrand of teruglopende investeringen; dat vraagt om passende antwoorden. Voor deze maatschappelijke problemen is de gemeente een eerste aanspreekpunt en wordt ook actie van hen verwacht. De gemeente is afhankelijk van andere partijen zoals woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties, bedrijven en andere organisaties om passende antwoorden te kunnen geven op maatschappelijke problemen. Een te beperkte rolopvatting en aspiraties leiden tot het niet volledig benutten van kansen die zich in de wijk voordoen.

Relatie wijkeconomie en participatie

De relatie tussen arbeidsparticipatie en wijkeconomie blijkt echter niet eenduidig. Diverse kennisinstituten zoals Atlas voor Gemeenten, TNO, Raad voor Werk en Inkomen en het Nicis Institute betogen dat de verhouding tussen wijkeconomie en arbeidsparticipatie niet eenduidig is. Het stimuleren van wijkeconomie moet worden gezien als aanvulling op het huidige arbeidsmarktbeleid (Van Nieuwkerk et al, 2007). Deze stellingname wordt bevestigd door de ondernemers tijdens de rondetafelsessie.

Wijkeconomie Maandereng

Het winkelcentrum is een geschikte plek om in te stromen voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, het kan een veilig en laagdrempelig vertrekpunt zijn (Houtch, 2008). De detailhandel in de Stadspoort is niet kennisintensief, wat inhoudt dat er naast het halen van specifieke arbeidsdiploma's er geen hoge opleidingseisen worden gesteld om werkzaam te zijn in één van de winkels. Het winkelcentrum is goed voor plusminus 300 arbeidsplaatsen. Van deze arbeidsplaatsen wordt ca. 26% vervuld door wijkbewoners. Op het binnenstedelijk bedrijventerrein op de Rubensstraat werken ook plusminus 300 personen (zie hoofdstuk 2.3.1.). Echter mag verwacht worden dat van het totaal aantal werknemers die werkzaam zijn op het bedrijventerrein slechts een zeer gering aantal in de wijk woont (zie hoofdstuk 2.3.1.). De bedrijven zijn te typeren als kennisintensief. Verder blijken er plusminus 170 zelfstandige ondernemers actief in de wijk; zij voeren voornamelijk onzichtbare activiteiten uit, doordat een grote groep zzp'ers (zelfstandigen zonder personeel) vooral vanuit huis werken.

De gemeente zal zich meer kunnen toeleggen op het creëren van aantrekkelijke voorwaarden voor de ontwikkeling van de economie in relatie tot participatie. Er kan ingezet worden op een tweesporenbeleid waarbij er gekeken wordt naar zowel huidige als potentiële ondernemers.

Huidige ondernemers: de kleine ondernemer

In de wijk blijken er 170 kleine ondernemers actief te zijn, dit zijn bedrijven met minder dan 10 werkzame personen of ZZP'ers. Deze groep maakt een substantieel onderdeel uit van de Edese economie, terwijl deze groep weinig erkenning krijgt. Het is niet alleen van belang oog te hebben voor de grote werkgevers, ook de positie van de kleine ondernemer vraagt de nodige aandacht.

Uit praktijkonderzoek blijkt dat er weinig bekendheid is over de economische activiteiten in de wijk. De gemeente Ede weet de kleine ondernemer niet te vinden en hierdoor blijven kansen onbenut waar het bijvoorbeeld werk met behoud van een uitkering betreft. Juist omdat er in de Maandereng relatief veel 'met de handen' wordt gewerkt zijn er mogelijkheden voor een laagdrempelige instroom via een ondernemer uit de wijk.

De kleine ondernemers kunnen elkaar ook moeizaam vinden en worden hierdoor belemmerd in het opbouwen van een netwerk en het verwerven van eventuele nieuwe opdrachten. Door de zichtbaarheid van de gevestigde ondernemers te vergroten kunnen kansen worden ontdekt en benut. Door te verbinden kan onderlinge samenwerking worden versterkt en kunnen relaties worden geïntensiveerd. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat de zichtbaarheid van de ondernemer kan worden vergroot door het opzetten van een digitale ondernemersportal of het organiseren van een evenement als "Open Coffee" op wijkniveau. Om kansen voor de overheid én voor ondernemers te benutten is het van belang om elkaar te leren kennen en te ontmoeten.

Huidige ondernemers: de grote werkgevers

Grotere werkgevers in en buiten de wijk, kunnen worden benaderd om de ambities tot het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten te bespreken. Het gesprek aangaan is een handreiking waarbij vooroordelen en vragen worden weggenomen. Om het koudwatervrees te overwinnen kunnen lokale succesvoorbeelden worden besproken zoals het restaurant Pizza & Pizza die werkt met verstandelijk beperkten.

Na verschillende gesprekken met de afdeling Economische Zaken en de afdeling WMO, Participatie en Werk van de gemeente Ede is gebleken dat geïnvesteerd moet worden om deze afdelingen in overeenstemming te laten handelen bij het stimuleren van ondernemerschap en benaderen van bedrijven. Deze afdelingen hebben beiden contact met diverse ondernemers en bedrijven maar streven verschillende belangen na. Gezamenlijk dient te worden afgestemd op welke wijze de participatie en economische structuur kan worden versterkt.

Potentiele ondernemers: de startende ondernemer

Verder kan ook potentieel ondernemerschap worden aangewakkerd. Zo zijn er bijvoorbeeld 40-plussers die na ontslag moeizaam kunnen herintreden op de arbeidsmarkt. Om het verborgen ondernemerschap te ondersteunen zullen er goede ondernemersfaciliteiten moeten zijn. Hierbij valt te denken aan de mogelijkheid tot ondersteuning in het vinden van een geschikt bedrijfspand, coaching over bijvoorbeeld marktpositionering en acquisitie of het aanvragen van (micro) financiering bij Qredits, een financieel fonds van het ministerie van Economische Zaken en diverse banken. Als de potentiële ondernemer zich ontpopt tot een succesvolle ondernemer zal dit een voorbeeld zijn voor wijkbewoners.

Momenteel zijn er al verschillende initiatieven om de positie van ondernemers te versterken, zo kunnen startende ondernemers gecoacht worden via het project "Ik Start Smart". Verder zijn er ideeën voor een centrum voor startend ondernemerschap en een ZZP-netwerk.

2.1. INLEIDING

2.1.1 Aanleiding onderzoek

Het kabinet Rutte II (Rutte-Asscher) wil dat zoveel mogelijk mensen deelnemen aan de samenleving. Deze ambities krijgen vorm in voorgenomen beleid in de Participatiewet. Als de wet in zijn geheel is uitgewerkt dan zal de Tweede Kamer het wetsvoorstel behandelen. Na goedkeuring zal de Eerste Kamer het wetsvoorstel behandelen. Over invulling van de Participatiewet zijn nadere afspraken gemaakt in het sociaal akkoord. Hierin is door de werkgevers de ambitie uitgesproken om, oplopend tot 2026, 100.000 arbeidsplaatsen te creëren om mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen en daarnaast helpt de overheid nog 25.000 mensen extra aan werk. In de tijdsperiode 2015-2016 moeten de werkgevers 11.000 banen realiseren en zal de overheid volgens het akkoord 5.000 extra banen verwezenlijken. Begin 2017 komt er een eerste meting. Indien de voorgeschreven aantallen niet worden gehaald dan komt er een arbeidsquotumregeling (Klijnsma, 2013).

In dit onderzoek wordt de relatie tussen participatie en wijk economie onderzocht omdat wijk economie vaak wordt genoemd in relatie tot sociale vraagstukken zoals reactivering en bevordering van de sociale cohesie in de wijk. Om de participatie te meten is er, onder auspiciën van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) een participatieladder ontwikkeld. Dit beleidsinstrument is door de gemeente Ede omarmd. Het onderhavige onderzoek is dan ook gestoeld op deze participatieladder en tracht te bezien in welke mate er wordt geparticipeerd in de Edese wijk Maandereng en waar mogelijke verbeterpunten liggen die de participatie ten gunste zullen komen.

2.1.2 Achtergrond wijk economie

Wijk economie is een thema dat de afgelopen jaren veel onder de aandacht is komen te staan in het kader van wijkverbetering en de zogenaamde 'Vogelaarwijken'. Het is een complex thema omdat veel gemeenten worstelen met de vraag hoe er concreet invulling moeten worden gegeven aan deze microscopische vorm van economie. Of de wijk wel het juiste schaalteer is om economische beleidsvraagstukken op te lossen is controversieel. Onbetwistbaar is dat maatschappelijke problemen vooral op wijkteer zichtbaar worden. Denk hierbij aan werkloosheid, leegstand van panden en teruglopende investeringen. Voor deze maatschappelijke problemen is de gemeente een eerste aanspreekpunt en wordt ook actie van hen verwacht. Maar de gemeente kan dit niet alleen, zij is mede afhankelijk van andere partijen zoals woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties, bedrijven en andere organisaties om passende antwoorden te kunnen geven op genoemde maatschappelijke problemen. Een rol die zeker aan de gemeente kan worden toebedeeld is om als regisseur partners op wijkteer bij elkaar te brengen.

Het ministerie van Economische Zaken is in 2008 het belang van wijk economie gaan inzien. Om die reden werd een handboek ontwikkeld waarmee gemeenten aan de slag kunnen gaan om een wijk economie te ontplooien. De economische activiteiten in een wijk komen onder andere de leefbaarheid ten goede. Het ontplooien van wijk economie betekent concreet dat ondernemers middelen krijgen aangereikt die hen in staat stellen kansen die zich voordoen te grijpen. De gemeente kan een wijk economie niet volledig benutten maar kan wel degelijk invloed uitoefenen op economische ontwikkelingen. Een te beperkte rolopvatting en aspiraties leiden tot het niet volledig benutten van kansen die zich in de wijk voordoen (Ouwehand et al, 2010).

2.1.3 Maatschappelijke relevantie

Onderzoek naar wijkeconomie in relatie tot participatie is tot op heden in geringe mate onderzocht. Eerdere studies naar wijkeconomie richten zich voornamelijk op de relatie tussen wijkeconomie en leefbaarheid. Terwijl, volgens het ministerie van Economische Zaken, het stimuleren van wijkeconomie bijdraagt aan de kracht van een wijk doordat er nieuwe werkgelegenheid wordt gecreëerd en economische groei wordt gerealiseerd. Ook kan het de solidariteit tussen wijkbewoners vergroten en nieuwe perspectieven voor hen creëren. Volgens het ministerie kunnen kwetsbare groepen juist door ondernemerschap emanciperen, omdat de integratie en arbeidsparticipatie worden begunstigd. Ook de leefbaarheid in de wijk wordt vergroot door de voorzieningen die de ondernemer aan de wijk biedt en door het onderhouden van een eigen bedrijfspand en de leefomgeving (Ministerie Economische Zaken, 2008). Ook de G27, een netwerk van 27 grote gemeenten, onderschrijft het belang van de wijkeconomie, omdat deze de werkgelegenheid en sociale stijging van een wijk begunstigen (Groene et al, 2007). Ondernemers kunnen worden beschouwd als ogen en oren van de wijk omdat zij door het wonen of werken vaak in de wijk aanwezig zijn. Dit begunstigt de veiligheid en leefbaarheid in de wijk. Maar heeft de wijkeconomie ook gunstige effecten op de participatie?

Het onderzoek is relevant voor de gemeente Ede en organisaties die in de wijk actief zijn omdat er meer kennis over participatie en de wijk beschikbaar komt. Voorbeelden van instanties die in de wijk actief zijn, zijn welzijnsorganisaties, woningbouwcorporaties, het wijkplatform, een bewonerscommissie en de gemeente. Het onderzoek is maatwerk op de wijk Maandereng en de bevindingen zijn niet één op één overdraagbaar op andere wijken in Ede. Echter, het onderzoek kan als handleiding worden gebruikt om in de andere wijken de participatie te onderzoeken.

2.1.4 Probleemstelling

Dit onderzoeksrapport beschrijft hoe de participatie in de wijk Maandereng kan worden vergroot en in welke mate de wijkeconomie hier aan kan bijdragen. De centrale probleemstelling in het onderzoek is dat er bij de Gemeente Ede onbekendheid bestaat over wijkeconomie en participatie, terwijl het thema wijkeconomie in diverse sociale vraagstukken als mogelijk aandachtspunt wordt aangedragen.

Als doelstelling wordt gesteld te achterhalen in hoeverre er een relatie is tussen wijkeconomie en participatie in Ede en hoe wijkeconomie en participatie elkaar kunnen begunstigen.

2.1.5. Onderzoeksvragen

Uit de probleem- en doelstelling kan de volgende centrale vraag worden afgeleid:

In hoeverre hangt de wijkeconomie samen met de participatie in de Maandereng en op welke manier kan de wijkeconomie van de Maandereng worden beïnvloed, zodanig dat het de participatie ten goede komt?

Aan de hand van de volgende deelvragen wordt een antwoord gegeven op de centrale vraag:

1. Wat houdt het begrip "wijkeconomie" in?
2. In hoeverre hangt wijkeconomie samen met participatie?
3. In welke mate en op welke manier kan de participatie van de Maandereng bijdragen aan het bevorderen van de wijkeconomie?
4. In welke mate en op welke manier kan de wijkeconomie van de Maandereng bijdragen aan het bevorderen van de participatie?

2.1.6 Afbakening onderzoek

Het onderzoeksgebied is administratief afgebakend op alle postcodes uit de Maandereng. Onderzoeksubjecten zijn lokale bedrijven die in de wijk zijn gevestigd en ondernemers die als 'economisch actief' staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, met uitzondering van stichtingen en verenigingen. De stichtingen en verenigingen zijn buiten beschouwing gelaten omdat zij nauwelijks deelnemen aan het economisch verkeer. Het zwaartepunt in dit onderzoek ligt op arbeidsparticipatie (trede vijf en zes van de participatieladder) en in het verlengde hiervan zal gekeken worden naar andere vormen van participatie.

2.1.7 Aanpak onderzoek

In het onderzoek wordt voornamelijk gebruik gemaakt van kwantitatieve onderzoeksmethoden en in mindere mate van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Er is een uitgebreide literatuurstudie verricht en er zijn diverse experts geïnterviewd. Daarnaast is er een rondetafelsessie georganiseerd waar stellingen over wijk economie en participatie met ondernemers uit de wijk zijn besproken. De uitkomsten hiervan zijn getoetst door een medewerker van de afdeling Economische Zaken van de gemeente Ede. Voor meer informatie over de onderzoeksmethoden, zie hoofdstuk 8.

2.1.8 Leeswijzer onderzoeksrapport

Hoofdstuk 2.2 biedt het theoretisch kader, het begrip 'wijk economie' wordt gedefinieerd aan de hand van de literatuur en informatie van de geïnterviewde experts. Hoofdstuk 2.3 maakt de huidige stand van zaken inzichtelijk met betrekking tot wijk economie in de Maandereng. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2.4 het verband tussen wijk economie en participatie beschreven. In hoofdstuk 2.5 is beschreven hoe de participatie de wijk economie kan bevorderen en in hoofdstuk 2.6 komt aan de orde hoe de wijk economie de participatie kan begunstigen. In hoofdstuk 2.7 wordt de centrale vraag beantwoord en worden de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten uiteengezet. Afsluitend worden in hoofdstuk 2.8 de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden beschreven en verantwoord.

2.2. WIJKECONOMIE IN PERSPECTIEF

Deelvraag 1: Wat houdt het begrip wijkeconomie in?

2.2.1 Inleiding

'Wijkeconomie' is in het kader van wijkverbetering een vaak besproken thema (Boonstra et al, 2009). Wat bedrijven wijken te bieden hebben is niet beperkt tot het economische perspectief; ook wordt gekeken naar de bijdrage op sociaal vlak die de leefbaarheid in de wijk ten gunste komt. In de wijk voltrekken zich talloze economische activiteiten, waaronder de zichtbare economische activiteiten zoals die van de bakker op de hoek van de straat. Maar behoort de ondernemer die op zijn zolder zijn bedrijf exploiteert ook tot de wijkeconomie? In dit hoofdstuk wordt beschreven wat er in de literatuur en door experts onder wijkeconomie wordt verstaan.

2.2.1.1 Literatuur

In de literatuur zijn de laatste decennia een aanzienlijk aantal onderzoeken en artikelen verschenen over het thema wijkeconomie. Grote, stedelijke gemeenten als Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Arnhem zijn afgelopen jaren met het thema wijkeconomie aan de slag gegaan in aandachtwijken, dikwijls in het kader van algehele wijkverbetering. Uit de literatuur blijkt dat er geen eenduidige definitie is van het begrip wijkeconomie. Er kan grofweg een onderscheid gemaakt worden tussen de zogenoemde smalle en brede definitie van wijkeconomie. Als het accent hoofdzakelijk op het vestigingsklimaat van ondernemers ligt dan hanteert men de smalle definitie van wijkeconomie. Bij het vestigingsklimaat is de hoeveelheid voorzieningen en winkels en het stimuleren van ondernemerschap van belang. De brede definitie van wijkeconomie kijkt niet alleen naar de hoeveelheid winkels en voorzieningen en het stimuleren daarvan, maar heeft als uitgangspunt de economische positie van de burger in de wijk. In dit onderzoek zal de brede definitie van Sprinkhuizen en Scholte (Sprinkhuizen en Scholte, 2012, pag. 154) worden gehanteerd. Zij verstaan onder het begrip wijkeconomie:

"...alle initiatieven die tot doel hebben om de economische positie van bewoners in een wijk te versterken, of om de economische functies in een wijk te realiseren of te stimuleren".

2.2.1.2 Experts aan het woord

Om erachter te komen of wijkeconomie in de praktijk op dezelfde manier wordt begrepen is er gesproken met drie personen die vanwege hun praktische ervaring kunnen worden beschouwd als experts op dit gebied, te weten een wijkontwikkelaar op het gebied van wijkeconomie, een lid van de Ondernemersvereniging Ede-Zuid en een medewerker van de afdeling Economische Zaken van de gemeente Ede. De gesproken personen zijn gelijkgestemd en hanteren dagelijks in de praktijk een brede definitie van het begrip wijkeconomie. Omdat dit onderzoek betrekking heeft op het meedoen aan de Nederlandse samenleving zal in dit onderzoek de brede definitie van wijkeconomie worden gebruikt.

2.2.2 Wijkeconomie door de jaren heen

Een stad is meer dan alleen een plaats waar mensen wonen. Het is een samensmelting van wonen, werken en recreëren. Het combineren van deze drie functies is door de jaren heen sterk aan verandering onderhevig geweest. Het combineren van wonen en werken is niet iets van de laatste jaren: al in de vorige eeuw werden arbeidswoningen gebouwd nabij de industrie en kleine ambachtelijke bedrijven die zich langzamerhand naar de rand van de stad verplaatsten (Hagens et al, 2009). In Ede gold dat bijvoorbeeld voor de ENKA-fabriek, waar omstreeks het jaar 1911 5200 arbeiders kunstzijde produceerden. ENKA voorzag deze arbeiders vlakbij de industrie van huisvesting. Daarnaast werden speeltuinen aangelegd en fabrieksverenigingen opgezet om de saamhorigheid te verhogen en werden kinderen van de arbeiders naar het voortgezet onderwijs gestuurd (Beuker, 2010).

Afbeelding 1. De ENKA fabriek omstreeks het jaar 1911. Bron: Canon Arnhem, 2013

Daarnaast werd er bijvoorbeeld door vrouwen vanuit huis kleding gemaakt en verkocht. Voor de Tweede Wereldoorlog woonde en werkte men in het algemeen op dezelfde locatie (Ouweland et al, 2010). Begin twintigste eeuw speelde er een publiek debat over het combineren van wonen en werken op kleinschalig trede en de gevolgen van het wonen nabij het werk in verband met de volksgezondheid. Het publieke debat resulteerde in de aanleg van tuinsteden, waar groene woonwijken gescheiden werden van werken (Hagens et al, 2009). Het scheiden van wonen en werken werd na de Tweede Wereldoorlog verder doorgevoerd, mede door de groeiende mobiliteit. Wijken werden geordend, voorzieningen werden geconcentreerd in centra en andere economische activiteiten werden gelokaliseerd op bedrijventerreinen buiten de wijk (Ouweland en Van Meijeren, 2006). De stedenbouwkundige structuur van een vooroorlogse wijk is dan ook wezenlijk anders dan die van een naoorlogse wijk. Beide typen wijken verschillen sterk van elkaar en daarmee ook de samenhangende mogelijkheden tot bevordering van de wijkeconomie (Ter Beek et al, 2005). Anno 2013 wordt het belang van bedrijvigheid in de wijk opnieuw ingezien. Voor veel mensen is het door de technologische vooruitgang gemakkelijker geworden om vanuit huis te werken en te ondernemen en wordt door tegenwoordige stedenbouwkundigen het combineren van wonen, werken en recreëren als essentie beschouwd voor een levendige wijk (Plate, 2007). Kortom: het beleid ten aanzien van de wijkeconomie is wisselend geweest over de jaren, en aanvankelijk verschoven van functiemenging- naar functiescheiding, maar vervolgens weer naar functiemenging. Functiemenging leidt tot een vitale wijkeconomie. De bedrijven en ondernemers spelen hierin een belangrijke rol (Ministerie Economische Zaken, 2008).

2.3. WIJKECONOMIE MAANDERENG

2.3.1 Inleiding

Om de wijkeconomie in kaart te brengen maken we een onderscheid tussen de functies wonen, werken en recreëren, omdat deze drie 'pijlers' volgens Jacobs (2009) bijdragen aan een vitale wijkeconomie. Dit vanwege de uitwisseling van de economische factoren en het dagelijks gedrag zoals boodschappen doen, werken en elkaar ontmoeten.

2.3.1.1 Wonen in de Maandereng

De Maandereng is opgebouwd tussen 1980 en 1989 en bestaat uit drie buurten: Maandereng-Oost, Elskamp en De Hoef (zie afbeelding 2). Er staan 2.714 woningen en er wonen, op een oppervlakte van circa 94 hectare, ongeveer 7.300 inwoners in deze wijk. Er staan voornamelijk eengezins-woningen, lage appartementen en seniorenwoningen. Het vastgoedeigendom in de Maandereng is ongeveer volgens een 2:1 verhouding verdeeld: er staan 1818 koophuizen (67%), terwijl 896 huurhuizen (33%) in bezit zijn van de woningbouwcorporatie. De woningbouwcorporatie Woonstede heeft op enkele huurhuizen na alle woningen in de Maandereng in de verhuur. De wijk is ten opzichte van vooroorlogse wijken ruimtelijk ingericht en er zijn meerdere openbare groene ruimtes. Een kenmerk van een naoorlogse wijk is dat de woonfunctie dominant is; van oudsher is de sociale huur ten opzichte van koopwoningen overheersend. Daarnaast zijn economische activiteiten geconcentreerd, zoals in winkelcentrum Stadspoort in de Maandereng en het bedrijventerrein op de Rubensstraat. Er is verder weinig mogelijkheid voor ondernemers om een kantoorruimte te huren. Het vastgoed in de wijk is in handen van slechts enkele partijen: in de Maandereng heeft Woonstede bijna alle huurhuizen in beheer en ING exploiteert alle winkelruimte in winkelcentrum Stadspoort. Deze kenmerken lijken overeen te komen met de uitkomsten van de SWOT-analyse van naoorlogse wijken door Ter Beek (2005); zie afbeelding 3.

SWOT van naoorlogse wijken

sterk

- *) clustering van detailhandel vaak aanwezig
- *) vastgoed geconcentreerd qua eigendom (met name corporaties)
- *) vaak relatief ruime woningen
- *) wijken zijn ruim van opzet

zwak

- *) vaak sterke scheiding wonen-werken
- *) afwezigheid kleinschalige bedrijfspanden buiten winkelcentra
- *) traditionele winkelcentra vaak toe aan impuls

kans

- *) samenwerking met corporaties
- *) ruime opzet biedt kansen voor ruimte-vragende initiatieven
- *) bijvoorbeeld zorginstellingen, bedrijfs-verzamelgebouwen e.d.
- *) opkomst allochtone middenklasse

bedreiging

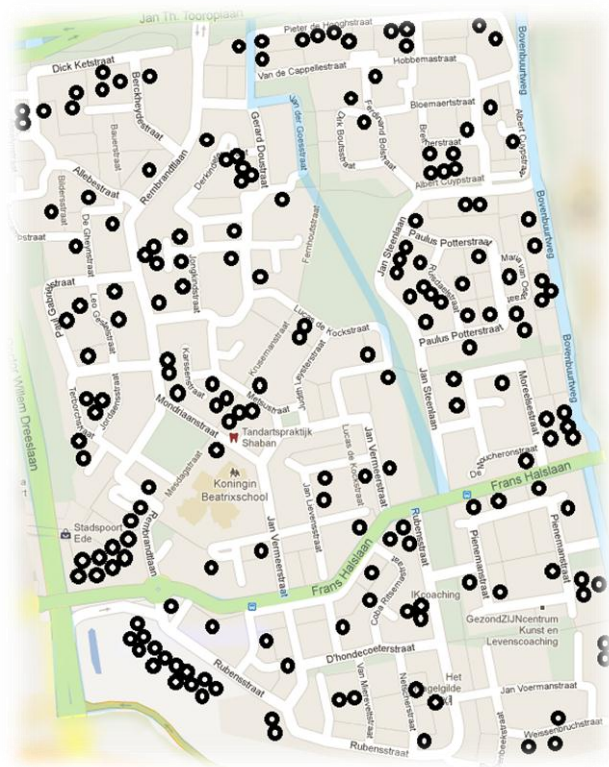
- *) risico van negatieve spiraal blijft aanwezig
- *) gebrek aan financiële middelen
- *) wet- en regelgeving belenmeren bedrijven
- *) risico korte termijnfocus van corporaties en keuze voor economisch meest aantrekkelijke invulling panden (wonen boven werken)

Afbeelding 2. (links) Plattegrond van de wijk Maandereng in Ede met haar drie buurten en afbeelding 3. (rechts) met de sterkte-zwakteanalyse (SWOT) van naoorlogse wijken door Ter Beek (2005).

2.3.1.2 Werken in de Maandereng

De beroepsbevolking in de Maandereng heeft een omvang 5.338 personen (Ede, 2012). Dit zijn mannen en vrouwen tussen 15-65 jaar die kunnen en mogen werken. Het gemiddelde persoonlijk inkomen in 2012 was 27.800 euro en dat ligt 1.600 euro lager dan het gemiddelde in Ede. In 2012 waren er in de wijk 203 burgers werkloos waarvan er 119 een bijstandsuitkering ontvingen (Gemeente Ede, 2012).

Arbeidsrechtelijk kan er grofweg onderscheid worden gemaakt tussen burgers in loondienst en zelfstandige ondernemers. Veel mensen werken in een andere gemeente dan waar zij wonen, de zogenoemde forensen. Men kan natuurlijk ook in de eigen gemeente werken of zelfs in de wijk waar men woont. Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat in 2011 46% van de werknemers uit Ede forens was en dus in een andere gemeente werkte dan waar zij woonde. In Ede ligt het aantal forensen 10% onder het landelijk gemiddelde (CBS, 2013). Hieruit kan worden afgeleid dat een relatief groot deel van de inwoners van Ede zowel woont als werkt in de gemeente. Op wijktrrede werken er mensen vanuit huis, in winkelcentrum Stadspoort of op het bedrijventerrein aan de Rubensstraat. In totaal zijn er volgens de Kamer van Koophandel 188 'economisch actieve' bedrijven ingeschreven. Dit met uitzondering van winkelcentrum Stadspoort omdat de postcodes van de gevestigde winkels op de Stadspoort onder de wijk Rietkampen vallen.

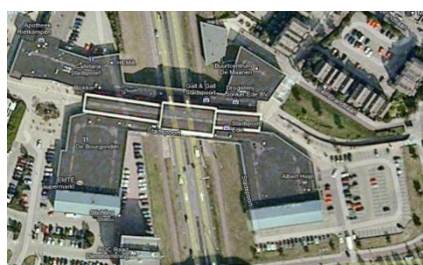

Afbeelding 4. Plattegrond van de wijk Maandereng in Ede met haar gevestigde ondernemingen en bedrijven (Bron: Google Maps).

'Economisch actief' houdt in dat een bedrijf actief aan het economisch verkeer deelneemt; hierbij worden bijvoorbeeld door de Kamer van Koophandel (KvK) beoordeelde holdings of bedrijven met 0 werkzame personen buiten beschouwing gelaten vanwege een beperkte deelname aan het economisch verkeer. De verschillende vormen van werk in de wijk zullen hierna nader worden beschouwd.

2.3.1.3 Winkelcentrum Stadspoort

Zoals eerder in dit hoofdstuk is beschreven is er een geconcentreerd winkelcentrum, wat typerend is voor een naoorlogse wijk. Het winkelcentrum ligt volgens de gemeentelijke scheidingslijn in de wijken Rietkampen en Maandereng. In totaal zijn er in Stadspoort 24 winkels gevestigd, waarvan 11 in de Maandereng. Stadspoort wordt gescheiden door de Doctor Willem Dreeslaan, zoals te zien is op de kaart (afbeelding 4). In dit onderzoek wordt deze scheidslijn niet strikt gehanteerd.

Afbeelding 5 en 6. Een satellietfoto van Stadspoort (bron: Google Maps) en een plattegrond van winkelcentrum Stadspoort (Bron: Stadspoort, 2013.)

De volgende winkels zijn gevestigd in Stadspoort: Albert Heijn, Kring-apotheek Rietkampen, Bakker Bart, Bibliotheek Cultura Stadspoort, Blokker, Bonito, Bruna, Cafetaria, DA drogisterij, Emté, Florado, Gall & Gall, HEMA, Holland International Reisbureau, De Keurslager, Klomp schoenmakerij, Limburgia vlaaien, Pet's Place, Shoeby, Stomerij, Team Kapsalon, Ter Stal Van den Berg opticiens-audiciens.

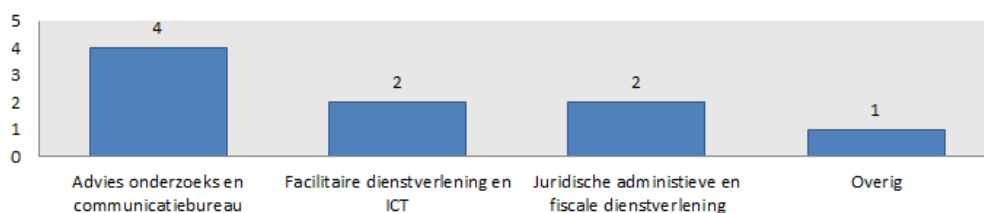
Overzicht winkelondernemingen en aantal werknemers Stadspoort		
Bedrijf	Aantal werknemers	Werknemers uit de wijk
Albert Heijn	130	40
Apotheek	11	3
Bakker Bart	11	3
Blokker	8	2
Bonito	4	0
Bruna	9	2
Cafetaria	8	0
DA Drogist	10	4
Emté	60	11
Florado	4	0
Gall & Gall	2	0
HEMA	11	5
Holland International Reisbureau	3	0
Keurslager	8	2
Klomp schoenmakerij	1	0
Limburgia vlaaien	3	2
Pet's Place	3	1
Shoeby	4	1
Stomerij	1	0
Ter Stal	5	0
Totaal	296	76
Procentuele verhouding		25,68%

Tabel 1 Overzicht winkelondernemingen en aantal werknemers Stadspoort

De winkels zijn aan te merken als detailhandel en leveren fysieke goederen voor persoonlijk gebruik aan de consument. De detailhandel in de Stadspoort is niet kennisintensief, wat inhoudt dat naast het halen van specifieke arbeidsdiploma's er geen hoge opleidingseisen worden gesteld om werkzaam te zijn in één van de winkels.

De winkels zijn voor lager opgeleide wijkbewoners een geschikte plek om in te stromen. Werken in de wijk kan voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een veilig en laagdrempelig vertrekpunt zijn (Houtch, 2008). Daarnaast zijn de winkels belangrijke voorzieningen voor de wijk: de detailhandel levert direct aan de consument en heeft dus een sterke verbinding met de wijk. Uit een steekproef (zie tabel 1) blijkt dat het winkelcentrum is goed voor plusminus 300 arbeidsplaatsen. Van deze arbeidsplaatsen wordt ca. 26% vervuld door wijkbewoners. De leegstand van winkelpanden is beperkt: in juni 2013 stonden er slechts twee van de 26 winkelruimtes leeg.

2.3.1.4. Bedrijventerrein Rubensstraat

Afbeelding 7. Impressie van bedrijfspand op het bedrijventerrein aan de Rubensstraat (bron: CTB). Afbeelding 8. Satellietfoto van het bedrijventerrein (bron: Google Maps)
Figuur 1. een aantal op het bedrijventerrein gevestigde ondernemingen per branche.

De wijk Maandereng heeft naast een winkelcentrum ook een binnenstedelijk bedrijventerrein. In het postcodegebied 6717 VE, Rubensstraat 89-215 zijn enkele grote organisaties actief. De volgende negen bedrijven zijn hier gevestigd: BDO accountants en adviseurs, CROP registeraccountants en belastingadviseur, CTB ICT dienstverlener, de Heus diervoeders, Elektroraad elektrotechniekconsulent, Essensor marktonderzoek, Hartgring Advies B.V., ITmotive Nederland automatisering en Xandorra productontwikkeling. Vier bedrijven zijn actief in de advies- onderzoeks- en communicatiebranche (zie tabel 2). Twee bedrijven zijn actief in de facilitaire dienstverlening ICT en twee bedrijven in de juridische- administratieve- en fiscale dienstverlening. Het hoofdkantoor van De Heus Voeders is een wat vreemde eend in de bijt en valt in de branche 'overig'. BDO accountants en adviseurs, De Heus Voeders en Xandorra zijn multinationals die hun producten of diensten wereldwijd afzetten. De overige bedrijven zijn nationaal actief en zijn voor wat betreft hun afzet niet wijkgebonden aan de Maandereng. Hierdoor hebben de gevestigde bedrijven een geringe verbinding met de wijk. De bedrijven zijn te typeren als kennisintensief. Uit een kleine steekproef (zie tabel 2) blijkt dat het bedrijventerrein plusminus 300 arbeidsplaatsen biedt en er slechts een klein

percentage werknemers uit de wijk werkzaam is bij deze kennisintensieve bedrijven. Er mag verwacht worden dat van het totale aantal werknemers die werkzaam zijn op het bedrijventerrein slechts een zeer gering aantal in de wijk Maandereng woont.

Overzicht ondernemingen en aantal werknemers bedrijventerrein Rubensstraat		
Bedrijf	Aantal werknemers	Werknemers uit de wijk
BDO	45	0
CTB	75	0
De Heus	100	2
Totaal	227	2
Procentuele verhouding		0,89%

Tabel 2. Overzicht ondernemingen en aantal werknemers bedrijventerrein Rubensstraat

2.3.1.5. Kleine bedrijvigheid en zzp'ers

De overige bedrijvigheid die we in de Maandereng aantreffen zijn voornamelijk kleine ondernemers, dit zijn bedrijven met minder dan 10 werkzame personen of zelfstandige zonder personeel (hierna: zzp'ers), die vooral vanuit huis werken. In Ede blijken er 4800 zzp'ers actief te zijn. Hiermee zou de gemeente naar verluid op de vierde plaats in Nederland staan (gemeente Ede, 2013). Kortom de zelfstandigen vormen een substantiële groep in de Edese economie.

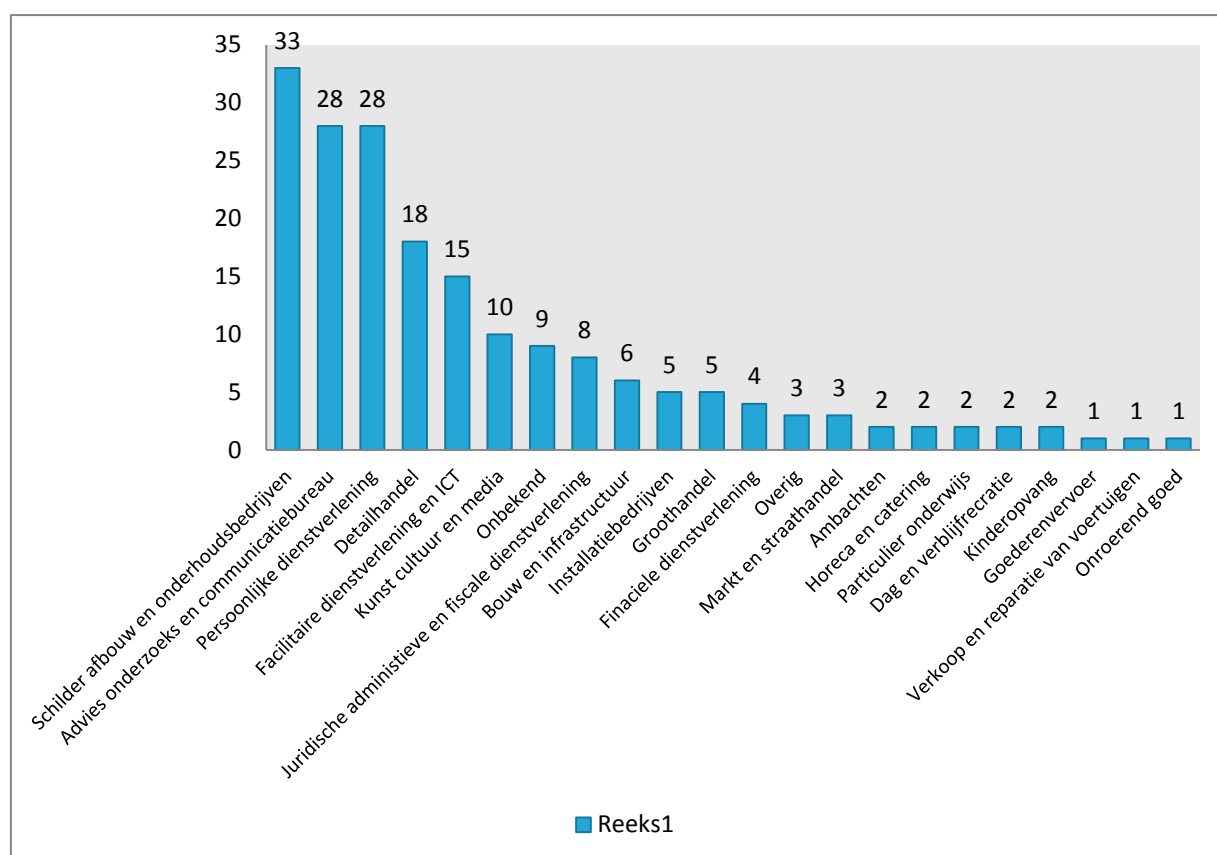
De wijk in het algemeen is een broedplaats voor kleinschalig ondernemerschap, omdat door het combineren van wonen en werken in hetzelfde pand de vestigingskosten beperkt kunnen worden tot het minimum en het wonen en werken vaak goed te combineren is. Voorbeelden hiervan zijn de mobiele kapper, die bij de klant thuis knipt en vervolgens de administratie thuis regelt, of bijvoorbeeld een klusbedrijf dat met een klusbus de werkplaats en activa meeneemt naar de klant. De wijk is volgens onderzoek van de gemeente Hengelo een aanjager van de economie (gemeente Hengelo, 2012). Verreweg de meeste kleinschalige bedrijven zijn niet zichtbaar in de wijk. Dat blijkt ook uit de rondetafelsessie waar iedere deelnemer heeft aangegeven dat het bedrijf niet zichtbaar is vanaf de straat.

Het aantal freelancers groeit: in de periode 01-01-2012 tot 01-05-2013 zijn er in de wijk negen bedrijven opgezet die aan het economische verkeer deelnemen. In deze periode heeft volgens de Kamer van Koophandel er geen enkel bedrijf uitstel van betaling aangevraagd bij de rechter of is failliet gegaan. Uit de bijeenkomst blijkt dat de herkomst van de omzet van de bedrijven sterk verschilt per branche, maar over het algemeen niet wijkgebonden is. De Intelligence Group doet onderzoek naar de arbeidsmarkt en heeft 20.000 freelancers in Nederland onderzocht. De uitkomsten van dit onderzoek resulteerde in een top vijf van de landelijk meest uitgevoerde freelance werkzaamheden (zie tabel 3).

Meest uitgeoefende functies door zzp'ers (landelijk)	%
Coaching/training/cursus of ander onderwijs verzorgen	15%
ICT/automatisering	11%
Verkoop/commercieel	11%
Sociaal/maatschappelijk	9%
Communicatie/PR/Reclame	9%

Tabel 3. Meest uitgeoefende functies door zzp'ers, gebaseerd op Haasnoot (2012).

Uit een analyse van gegevens van de Kamer van Koophandel blijkt dat er een gemêleerde groep ondernemers actief is in de wijk. De gegevens zijn geraadpleegd op 1 mei 2013. Het onderscheid tussen de branches is gemaakt op basis van de informatievoorziening van de rijksoverheid (Rijksoverheid, 2013).

Figuur 2. Branches waarin zzp'ers werkzaam zijn in de Maandereng, Ede (KVK Branches, 2013)

Schilder-, afbouw- onderhoudsbedrijven en Bouw- en infrastructuur

Opvallend in de bovenstaande grafiek is dat er drieëndertig bedrijven actief zijn in de branche "Schilder-, afbouw- en onderhoudsbedrijven". De branche wordt vertegenwoordigd door schilders, stukadoors, hoveniers en kleine klusbedrijven. Het merendeel van de in de bouw actieve zzp'ers verlaat in de vroege ochtend de wijk en komt in de vooravond thuis. Het spreekt voor zich dat eerder genoemde voordelen zoals ogen en oren van de wijk (zie hoofdstuk 1.3), van gevestigde ondernemers in de wijk op deze groep minder van toepassing zijn. Dit geldt overigens ook voor een zestal bedrijven uit branche "Bouw en infrastructuur". Om te werken in deze branche worden geen hoge opleidingseisen gesteld, met uitzondering van specifieke arbeidsdiploma's. Instroom in de branche is daarom plooibaar.

Uit onderzoek van de Intelligence Group blijkt er verschil te zijn tussen de meest uitgeoefende functies als freelancer en het hoogst genoten opleidingstrede. We zien dat de bouw in de top vijf van de landelijk meeste uitgevoerde freelance werkzaamheden door MBO-geschoolden (zie tabel 4.1).

Meest uitgeoefende functies zzp'ers-mbo	%
Verkoop/commercieel	15%
Verpleging/verzorging	13%
Bouw	12%
Techniek	11%
Sociaal/maatschappelijk	10%

Tabel 4.1 Meest uitgeoefende functies zzp'ers-mbo, gebaseerd op Haasnoot (2012)

Meest uitgeoefende functies zzp'ers-hbo	%
Coaching/training/cursus geven, onderwijs	16%
ICT/automatisering	14%
Communicatie/PR/Reclame	12%
Medische dienstverlening en paramedische dienstverlening	10%
Sociaal/maatschappelijk	10%

Tabel 4.2 Meest uitgeoefende functies zzp'ers-hbo, gebaseerd op Haasnoot (2012)

Meest uitgeoefende functies zzp'ers-wo	%
Coaching/training/cursus geven, onderwijs	25%
(Interim-)management	18%
Communicatie/PR/Reclame	13%
Medische dienstverlening en paramedische dienstverlening	12%
Kwaliteitsmanagement/ procesverbetering	11%

Tabel 4.3 Meest uitgeoefende functies zzp'ers-wo, gebaseerd op Haasnoot (2012)

Advies, onderzoek en communicatie

Er zijn 28 bedrijven actief in de "Advies-, onderzoek-, en communicatiebureau branche". Dit zijn kleinschalige interim-, advies- managementbedrijven of communicatie- of grafische bureaus. In tabel 3 is te zien dat werk in deze branche ook door vele andere freelancers wordt uitgevoerd in de rest van Nederland en de cijfers weinig afwijken van het landelijk gemiddelde. Uit onderzoek van Intelligence Group blijkt dat de werkzaamheden vooral worden beoefend door hbo- en wo-geschoolden.

Persoonlijke dienstverlening

In de branche "Persoonlijke dienstverlening" is tevens veel bedrijvigheid. Deze branche bestaat onder andere uit kapperszaken, schoonheidssalons en autorijscholen, oftewel bedrijven die klantspecifieke diensten of producten leveren. De bedrijven dragen bij aan het voorzieningstrede in een wijk en hebben hierdoor een sterke verbinding met de wijk.

Detailhandel

"Detailhandel" betekent het in kleine hoeveelheden verkopen van fysieke goederen aan de consument. Onder de zzp'ers die detailhandel vanuit de wijk Maandereng bedrijven zijn een hoefsmid, kledinghandels, een pianohandel, een vleesservice, een vloerenwinkel en een webwinkel in actief. Het verkopen van deze fysieke goederen is niet wijkgebonden en gebeurt vaak door middel van een webwinkel.

ICT

Er zijn enkele webdevelopers in de wijk actief en deze groep is werkzaam in de branche "Facilitaire dienstverlening en ICT". In de tabel 3 zien we dat in Nederland landelijk ook veel freelancers in deze branche actief zijn. De categorieën tussen figuur 2 en tabel 3 wijken af, maar desondanks worden ze hier beschouwd als vergelijkbaar. De werkzaamheden worden vooral uitgevoerd door hbo-geschoolden.

2.3.1.6. Informele economie

Ook de informele economie maakt deel uit van de lokale economie. Volgens onderzoek van de Deutsche Bank maken 'zwarte' activiteiten in Nederland nog geen tien procent uit van het Bruto Binnenlands Product (Volkskrant, 2009). Inherent aan deze officieuze economie is dat de daadwerkelijke omvang onbekend is. Dat geldt ook voor de wijk Maandereng, om dit percentage te kunnen vaststellen is er nader onderzoek nodig.

2.3.2. Recreëren in de Maandereng

In de wijk Maandereng zijn verschillende ontmoetingsplekken waar buurtbewoners elkaar treffen. Aan de rand van de wijk ligt het winkelcentrum Stadspoort waar ook een bibliotheek is gevestigd. In de wijk liggen vier verschillende scholen: Koningin Beatrixschool, de Elskamp, 't Palet en de Franciscusschool. De wijk beschikt over een park waar kinderen spelen en regelmatig activiteiten worden georganiseerd. Er is een sociaal cultureel centrum "de Maanen" waar activiteiten plaatsvinden zoals koken voor de buurt. Er is een kinderboerderij, "De Oude Hofstede", waar men gratis diverse boerderijdieren kan bezichtigen. De sportieve buurtbewoners treffen elkaar op sportpark De Hoekelumse Eng, dit park stond in 2010 op nummer vier van de meest bezochte sportlocaties in Ede (gemeente Ede, 2010). Het sportpark is een ontmoetingsplek waar vele buurtbewoners en stadsgenoten elkaar treffen en is belangrijk voor de sociale cohesie in de wijk. Er is ook een sportzaal in de Maandereng, hier worden diverse zaalsporten beoefend. De voorzieningen hebben een maatschappelijke en recreatieve bestemming.

Momenteel wordt er gestreefd naar het opzetten van een buurthuis dat onder andere een leerwerkhuis zal zijn voor de Kenniscampus. Verder liggen er binnen een straal van twee kilometer grote voorzieningen als de bioscoop Cinemec, ziekenhuis de Gelderse Vallei, Seats2meet en de Kenniscampus.

2.3.3. Resumé

In de wijk wordt er gewerkt vanuit huis, in winkelcentrum Stadspoort of op het binnenstedelijke bedrijventerrein op de Rubensstraat. In totaal zijn er 188 bedrijven actief, variërend van een eenmanszaak tot een naamloze vennootschap. Het winkelcentrum en het bedrijventerrein zijn samen goed voor plusminus 600 arbeidsplaatsen. In het winkelcentrum wordt ca. 26% van de arbeidsplaatsen vervuld door wijkbewoners, op het bedrijventerrein is dit aanmerkelijk minder. Verder zijn er vele kleine ondernemers in de wijk actief, de wijk leent zich goed voor kleinschalig ondernemerschap doordat voor velen het wonen en werken in hetzelfde pand goed te combineren is. Een groot aantal van deze kleine ondernemers is actief in de "*Schilder, afbouw- onderhoudsbedrijvenbranche*".

2.4. SAMENHANG WIJKECONOMIE EN PARTICIPATIE

Deelvraag 2: In hoeverre hangt wijkeconomie samen met participatie?

2.4.1 Inleiding

Het verrichten van werk geeft een gevoel van meedoen aan de Nederlandse samenleving. Werk is niet de enige vorm van participeren, het is een vorm van participatie. Het verrichten van arbeidswerkzaamheden is echter wel van belang in de participatieladder. Het kabinet Rutte II verlangt dat ieder bijdraagt naar eigen vermogen, voor de meeste mensen betekent dit het verrichten van werk. Werk kan gezien worden als dé manier om vooruit te komen in het leven (Geerdes en Van Dijken, 2008). Helaas is werken niet voor iedereen mogelijk, maar deze personen kunnen op een andere manier bijdragen aan de Nederlandse samenleving. Het participeren kan op vele schaaltrades en zowel binnen als buiten de wijk. In dit hoofdstuk wordt beschouwd of er een verband is tussen wijkeconomie en participatie.

2.4.2 Samenhang wijkeconomie en participatie

In de literatuur ligt het accent vooral op arbeidsparticipatie en is er verdeeldheid over het verband tussen wijkeconomie en arbeid. De vraag is of de wijk het juiste schaaltrade is om de arbeidsparticipatie te optimaliseren. Bedrijvigheid in de wijk is iets dat we in vele woonwijken tegenkomen. Hoe de bedrijvigheid is ingericht hangt grotendeels af van de stedelijke opbouw van een woonwijk. Zoals eerder vermeld in hoofdstuk 1, kan hierbij grofweg onderscheid gemaakt worden tussen vooroorlogse en naoorlogse woonwijken.

Relatie tussen wijkeconomie en participatie niet eenduidig

In de stedelijke (woon)wijken is er een fors aantal banen en bedrijven. De Rabobank heeft onderzoek gedaan in Amsterdam en Rotterdam naar bedrijvigheid op wijktrade. Daaruit blijkt dat in Amsterdam 25 tot 40% van de *werknemers* en 30 tot 50% van de *ondernemers* uit de wijk komt (Aalders et al, 2008). In Rotterdam wordt ruim 25% van de bedrijven bezet door werknemers uit de wijk en 33% van de ondernemers komt uit de wijk zelf (Bulterman, 2006). Naar verwachting is het aandeel 'lokale' werknemers in sectoren met een sterkere oriëntatie op de afzetmarkt in de wijk, zoals detailhandel en verzorgende diensten, nog hoger. Gelet op de relatief lage opleidingseisen en de beperkte reisafstanden zijn dit soort banen interessant voor veel wijkbewoners. Werken in de wijk waar men woont kan voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een veilig en laagdrempelig vertrekpunt zijn.

Echter blijkt uit onderzoek van Marlet dat er slechts één procent kans is dat men werk vindt in de wijk waar men woont (Houtch, 2008). Los van het feit of deze stellingname juist is blijkt ook dat andere kennisinstituten de verbinding tussen wijkeconomie en arbeidsparticipatie moeilijk kunnen leggen. Uit onderzoek van TNO blijkt dat werkloosheid en gebrek aan sociale mobiliteit niet kunnen worden opgelost door middel van de wijkeconomie (Boonstra et al, 2009). Kennisinstituut Nicis meent dat het vergroten van arbeidsplaatsen in de wijk een minimale bijdrage levert aan het verkleinen van de werkloosheid (Geerdes en van Dijken, 2008). De Raad Werk en Inkomen (hierna te duiden als RWI) stelt dat de arbeidsmarkt een regionale markt is: de meeste mensen vinden werk buiten de woonwijk en vaak zelfs buiten de stad of het dorp. De match tussen vraag en aanbod is effectiever in een groter geografisch gebied en kan vaak niet op wijktrade worden gemaakt (van Nieuwkerk et al, 2007). Een ondernemer zal niet zozeer kijken naar waar iemand vandaan komt maar meer kijken naar kwalificaties (Ouwehand et al, 2010). Deze stellingname wordt bevestigd door de ondernemers tijdens de rondetafelsessie. Uit

onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt dat extra banen in de wijk niet leiden tot minder werkloosheid in de wijk (Raspe, 2010).

Wijk niet altijd het juiste schaaltrade

Eveneens is het van belang om niet te krampachtig op wijktrade te blijven denken (Houtch, 2008). Het is waardevol om 'over de schutting' te kijken als het gaat om werkgelegenheid. Wanneer in de nabijheid van, of grenzend aan, de wijk bijvoorbeeld grote werkgebieden liggen, kan wel de bedrijvigheid in de buurt zelf worden gestimuleerd maar is het waarschijnlijk effectiever om in te zetten op verbetering van aan de wijk grenzende werklocaties (Hagens et al, 2009). De meningen van de experts zijn verdeeld. De afdeling Economische Zaken van de gemeente Ede denkt dat het stimuleren van wijkeconomie te weinig oplevert qua werkgelegenheid om er meer aandacht aan te besteden en de gesproken wijkontwikkelaar ziet het als een aanvulling op, en niet als dé manier om het participatie te bevorderen.

Iets soortgelijks blijkt ook uit de literatuur: het stimuleren van de wijkeconomie is geen heilige graal en niet dé oplossing voor de arbeidsproblematiek maar moet gezien worden als aanvulling op het arbeidsmarktbeleid (Van Nieuwkerk et al, 2007). Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk beschreven is, kan wijkeconomie ook betrekking hebben op andere vormen van participatie. Het ontmoeten van buurtbewoners en dus het werken aan sociale contacten buitenshuis (trade twee van de participatie-ladder) heeft verband met de wijkeconomie. Bedrijven kunnen een ontmoetingsplek zijn voor wijkbewoners. Wijkgeoriënteerde bedrijven kunnen buurtfeesten of een sportvereniging ondersteunen.

2.4.3. Resumé

Vanuit de literatuur en de rondetafelsessie blijkt er geen eenduidige relatie te zijn tussen wijkeconomie en participatie. De arbeidsmarkt omvat een groter geografisch gebied dan de wijk. Echter kan het stimuleren van de lokale wijkeconomie een waardevolle aanvulling zijn op het huidige regionale arbeidsmarktbeleid.

2.5. BIJDRAGE VAN PARTICIPATIE AAN WIJKECONOMIE

Deelvraag 3: In welke mate en op welke manier kan de participatie van de Maandereng bijdragen aan het bevorderen van de wijkeconomie?

2.5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is beschreven hoe de participatie kan bijdragen aan het versterken van de wijkeconomie. De in hoofdstuk 2.5.2 beschreven voordelen kan de werkgever verwerven door het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten. In hoofdstuk 2.5.3 zijn de baten van de wijkgeoriënteerde ondernemers benoemd bij een sterkere economische positie. Tot slot is in hoofdstuk 2.5.4 beschreven welke gevolgen een stagneerde participatie heeft voor de gevestigde bedrijven.

2.5.2 Voordelen vergroten participatie

Het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten kan voor de gevestigde bedrijven en ondernemers een grote stap zijn. Een stap die voor werkgevers voordelen kan opleveren op verschillende terreinen. Zo kan het bedrijf zich onderscheiden van concurrenten en haar maatschappelijke betrokkenheid tonen. Vele arbeidsgehandicapten beschikken vaak over unieke talenten (MVO Nederland, 2012). Bovendien kunnen de werkgevers bij het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten gebruik maken van diverse voorzieningen en financiële voordelen. Zo zijn er de volgende mogelijkheden:

Voordelen	Uitwerking
Loondispensatie	Bij het in dienst nemen van een iemand met een Wajong uitkering kan een werkgever aanspraak maken op loondispensatie voor een periode van een half jaar tot vijf jaar. Dit geldt alleen als de werknemer door ziekte of handicap aantoonbaar minder presteert.
50plus of arbeidsgehandicapte mobiliteitsbonus	Bij het in dienst nemen van een uitkeringsgerechtigde met een leeftijd van 50 jaar of ouder of arbeidshandicap kan de werkgever aanspraken maken op een mobiliteitsbonus van 7000 euro per jaar.
Premiekorting	Bij het in dienst nemen van een arbeidsgehandicapte of oudere kan de werkgever tijdelijk korting krijgen op WIA/WOA en WW-premie.
No-riskpolis	Bij het in dienst nemen van een arbeidsgehandicapte worden loonkosten binnen een periode van vijf jaar bij ziekte gedekt, voor maximaal twee jaar.
Vergoeding aanpassen werkplek	Een werkgever kan kosten voor aanpassing van de werkplek vergoed krijgen.
Geen premie bij werk minder dan 6 weken	Indien de uitkeringsgerechtigde voor maximaal 6 weken ergens kan werken hoeft de werkgever geen WW- en WIA-premie te betalen.
Proefplaatsing	WGA-, WAO-, Waz-, Wajong of ZW-uitkeringsgerechtigden kunnen op proef werken met behoud van uitkering. Werkgever hoeft deze twee maanden geen salaris te betalen.

Tabel 5. Voordelen en uitwerking van het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten

2.5.3 Overige baten participatie

De wijkgeoriënteerde ondernemer heeft baat bij een hogere participatiegraad in de wijk. Uit onderzoek blijkt echter dat bedrijfssucces vooral betrekking heeft op het bedrijfsbeleid zoals bijvoorbeeld organisatie, innovatie en marketing. De leefbaarheid in een wijk heeft in eerste instantie weinig invloed op het succes van de in wijk gevestigde organisaties. Echter is de ruimtelijke context wel van invloed op het functioneren. Indien er bijvoorbeeld leefbaarheidsproblemen zijn zoals overlast, verloedering, inbraken of leegstand, dan hebben bedrijven minder overlevingskansen en worden ze geremd in groeimogelijkheden. Als de kwaliteit van de leefomgeving tekortschiet kan dat gevolgen hebben op het vestigingsklimaat en verhuisgedrag van bedrijven zoals is te zien in figuur 3 (Raspe et al, 2010).

	Verhuiskansen				
	Totaal	Consumenten diensten	Zakelijke diensten	Niet- diensten	Nieuw Wijk uit
<i>Schaalniveaus</i>					
Het bedrijf	96,2%	93,8%	97,3%	96,1%	95,8%
De wijk	2,3%	3,7%	1,5%	2,5%	2,4%
De agglomeratie	1,5%	2,5%	1,2%	1,4%	1,8%

Figuur 3. Invloed op de verhuiskansen. Bron: (Raspe et al, 2010)

Daarnaast hebben burgers die betaald werk of betaald werk met ondersteuning verrichten, een sterkere economische positie. Bij een stijging van de welvaart groeien de bestedingen van burgers (CBS, 2012). Indien de economische positie van de burgers versterkt wordt dan zullen zij meer mogelijkheden hebben om geld te besteden, ook bij lokale voorzieningen zoals het winkelcentrum of bijvoorbeeld de voetbalvereniging. Andere vormen van participatie kunnen het sociaal netwerk van de burger versterken zoals het verrichten van vrijwilligerswerk of het meedoen aan georganiseerde activiteiten. Door een breder sociaal netwerk kunnen zich kansen voordoen die de positie van de burger op de arbeidsmarkt vergroten.

2.5.4 Stagnerende participatie

Uit het boek "Arbeitslosen von Marienthal" van auteur de Jahoda blijkt dat het faillissement van een textielfabriek leidt tot grote werkloosheid en leefbaarheidsproblemen. Dat beeld wordt bevestigd in het boek "When work disappears" van de auteur Wilson. Dalende werkgelegenheid heeft gevolgen voor de omvang van armoede en criminaliteit. Door het sluiten van lokale voorzieningen kan een neerwaartse spiraal ontstaan waardoor de leefbaarheid en het vestigingsklimaat verslechtert.

2.6. BIJDRAGE VAN WIJKECONOMIE AAN PARTICIPATIE

Deelvraag 4: In welke mate en op welke manier kan de wijkeconomie van de Maandereng bijdragen aan het bevorderen van de participatie?

2.6.1 Inleiding

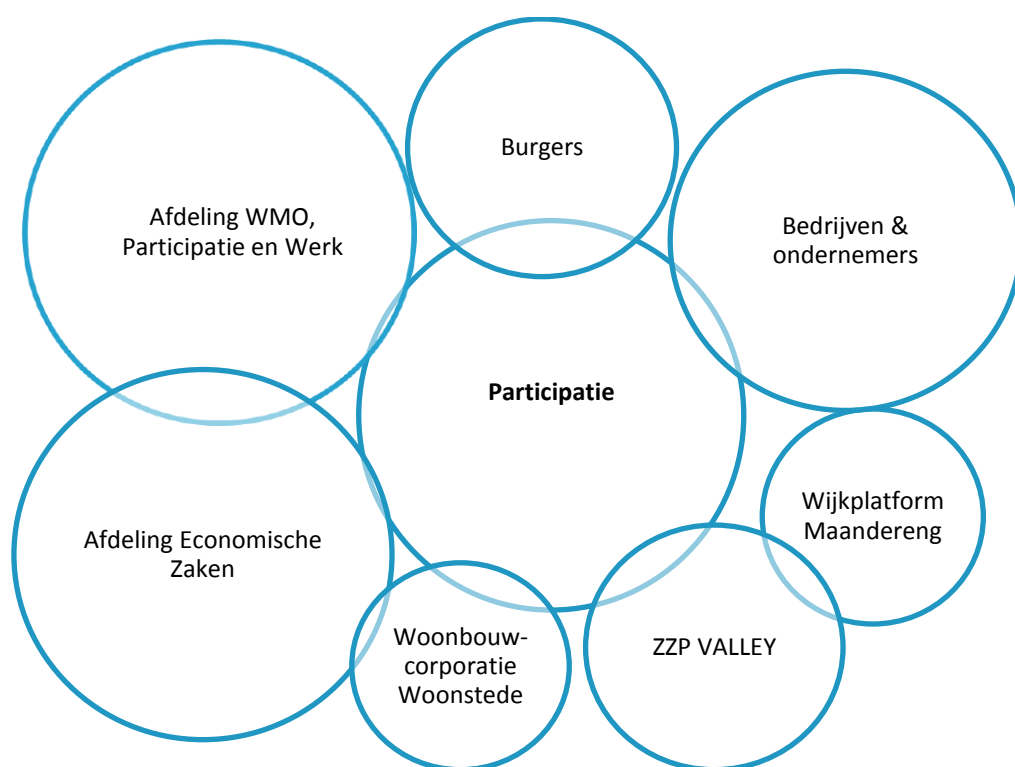
Zoals beschreven in hoofdstuk 2.3 is de wijkeconomie in kaart gebracht aan de hand van de gevestigde bedrijven en de (zelfstandige) ondernemers in de wijk Maandereng. De twee vragen die in dit hoofdstuk centraal staan zijn: 1. In hoeverre kunnen de gevestigde bedrijven en ondernemers de participatie in de Maandereng bevorderen en 2. op welke manier kunnen de bedrijven dit doen. Er wordt niet alleen gekeken naar wat ondernemers nu kunnen betekenen, maar ook gekeken naar de toekomst. Is er potentie om de wijkeconomie zodanig te ontplooiën dat de participatie in de wijk Maandereng kan worden vergroot?

2.6.2 Stand van zaken arbeidsparticipatie in de wijk

In de wijk Maandereng 188 'economisch actieve' bedrijven gevestigd, exclusief winkelcentrum Stadspoort. De Stadspoort biedt plusminus 300 arbeidsplaatsen, waarvan 25,68% wordt vervuld door burgers uit de wijk Maandereng. De winkels genieten grote afzet in de wijk en zijn dus wijkgeoriënteerd. De gevestigde winkels zouden daarom bewonersinitiatieven die de participatie bevorderen, kunnen ondersteunen in financiële of materiële zin. Het bedrijventerrein op de Rubensstraat is ook goed voor plusminus 300 arbeidsplaatsen. Uit een steekproef, uitgevoerd tijdens mijn onderzoek, blijkt echter een veel geringer deel van de werknemers uit de wijk te komen. De verklaring voor dit aanzienlijk lagere percentage dient te worden gezocht in de aard van de gevestigde bedrijven op de Rubensstraat: deze zijn kennisintensief. De arbeidsmarkt en de afzetmarkt zijn voor deze bedrijven bij voorbaat niet gericht op de wijk. Hoewel deze bedrijven deel uitmaken van de wijkeconomie, dragen zij minder bij aan de participatie. Uit de rondetafelsessie blijkt dat de kleine ondernemer arbeidsproblemen vooral binnen de sector oplost. Zo neemt één van de ondernemers de buurjongen regelmatig mee op pad en neemt een andere ondernemer geregeld bouwklussen over van concullega 's uit de sector. De ondernemers geven te kennen dat ze vakmensen wel kunnen inzetten om deze weer aan het arbeidsproces te laten deelnemen in de vorm van werk met behoud van de uitkering.

2.6.3 Betrokken stakeholders participatie

Om de wijkeconomie meer te benutten als instrument om de participatie te vergroten zijn er verschillende mogelijkheden. Het is belangrijk om te bedenken dat de gemeente Ede geen mogelijkheden heeft om van bovenaf maatregelen op te leggen om ondernemers, pandeigenaren en bewoners zover te krijgen om dat te gaan doen wat zij van hen verlangt. Samen met stakeholders zal er gekeken moeten worden naar de mogelijkheden. Hierna zijn in een diagram (figuur 4) enkele stakeholders benoemd. Des te groter een stakeholder van betekenis kan zijn bij het bevorderen van participatie, des te groter de cirkel is weergegeven.

Figuur 4. Stakeholder chapati diagram.

Stakeholder	Functie	Belang	Instrumenten
Afd. WMO, Participatie en Werk gemeente Ede	politiek bestuurlijk	burgers mee laten doen in samenleving	beleid, tegenprestatie, sociale dienst
Afd. Economische Zaken Gemeente Ede	politiek bestuurlijk	ondernemersklimaat en arbeidsmarkt bevorderen	beleid, diverse projecten
Bedrijven & ondernemers	privaat	behalen van winst	werkplekken creëren
Burgers	privaat	prettige leef- en werk omgeving	initiatieven ondersteunen
Wijkplatform Maandereng	maatschappelijk	leefbaarheid in de wijk vergroten	kennis van de wijk en communicatie en organisatie
Woningbouwcorporatie Woonstede	maatschappelijk	voorzien betaalbare woonruimte	van voorzien woning/werkruimte
ZZP Valley	privaat	verbinden ondernemers	coaching, cursussen, ontmoetingsruimte

Tabel 6. Stakeholderanalyse, uitgebreid

2.6.4 Potentie ontwikkelen wijkeconomie en participatie

De gemeente zal zich moeten toeleggen op het creëren van aantrekkelijke voorwaarden voor verdere ontwikkeling van de economie om de participatie te kunnen vergroten. Er kan ingezet worden op een tweesporenbeleid en zich richten op zowel huidige als potentiële ondernemers.

2.6.4.1. Huidige ondernemers

Om kansen betreffende participatie te benutten kan worden gekeken naar huidige ondernemers. Het is belangrijk dat werkgevers en ondernemers succesvol worden benaderd. De gemeente zal de dialoog kunnen aangaan met werkgevers over de verwachtingen omtrent het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten en ontmoetingen stimuleren om de economische structuur te versterken.

De ondernemer in beeld

Om het huidige economische bestel te versterken is het van belang dat ondernemers, gemeenten en instanties elkaar kunnen vinden. Door de samenwerking tussen de ondernemers te versterken kunnen de ondernemers blijven ondernemen en indien mogelijk werkgelegenheid creëren. Uit de rondetafelsessie blijkt dat het wenselijk is dat de gemeente Ede korte lijnen onderhoudt met de bedrijven in Ede. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de kracht van ondernemers, hoe klein ze ook zijn. Zzp'ers en kleine ondernemers zijn met velen, maar hun belang wordt onvoldoende erkend in de stedelijke economie (Rozema, 2009). Dit potentieel in de wijk blijft onbenut. Het kan zo zijn dat de betreffende ondernemer zelf geen vacante arbeidsplaats heeft maar wellicht wel een andere ondernemer kent die extra handen kan gebruiken. Juist omdat er in de Maandereng relatief veel 'met de handen' wordt gewerkt zijn er veel mogelijkheden voor een laagdrempelige instroom. Volgens de ondernemers moet er echter wel enige expertise zijn in het vakgebied om een succesvolle plaatsing te bewerkstelligen. Het verbinden van ondernemers betekent kansen ontdekken en benutten. Uit de rondetafelsessie blijkt dat de geregistreerde ondernemers elkaar niet kennen en geen besef hebben welke economische activiteiten er in de wijk plaatsvinden, doordat vele activiteiten niet zichtbaar zijn.

Verbinden

Tevens blijkt uit de sessie dat de ondernemer het verkrijgen van nieuwe opdrachten en het opbouwen van een netwerk als moeizaam ervaart. Door middel van de volgende initiatieven kan de gemeente Ede de ondernemer hierin tegemoetkomen. Een mogelijkheid om ondernemers in de Maandereng elkaar te laten ontmoeten kan worden geboden door een 'Open Coffee Maandereng' te organiseren. Momenteel worden er door het regionale netwerk genaamd 'ZZP Valley' bijeenkomsten georganiseerd in de cultuurfabriek in Veenendaal. Elke zzp'er uit Veenendaal, Ede en Rhenen is hiervoor uitgenodigd. Uit het interview met de heer Voordewinde, werkzaam bij Economische Zaken van de gemeente Ede, blijkt dat de opkomst bij zulke bijeenkomsten tegenvalt. Uit de rondetafelsessie blijkt dat dergelijke evenementen te grootschalig zijn. Een netwerkbijeenkomst op wijktrede is een geschikte aanvulling. Juist door elkaar op wijktrede te ontmoeten ontstaat er een laagdrempelige, veilige sfeer waar mensen elkaar werk kunnen toeschuiven door van elkaar te weten wat ze doen.

De ondernemers hebben veel gemeenschappelijk omdat ze als ondernemer werken en woonachtig zijn in dezelfde wijk. De Open Coffee kan georganiseerd worden door het Wijkplatform Maandereng omdat het ondernemerschap bijdraagt aan een optimaal leefklimaat en kan plaatsvinden in het buurthuis (Boonstra et al, 2009).

Verder is ZZP Valley een internetportal waar de ondernemer tegen betaling de mogelijkheid heeft om zich toe te rusten via wekelijkse trainingen. Waarschijnlijk komt er een centrum voor startend ondernemerschap op de Kennisas in Ede-Zuid, met een dependance van ZZP Valley. Hier kunnen ondernemers werken en elkaar ontmoeten. De ZZP Valley heeft als missie om opdrachtgevers en opdrachtnemers bij elkaar te brengen en te verbinden. Zij kunnen de kleine ondernemers in kaart brengen in de vorm van een digitale ondernemersgids om opdrachten te verwerven en om zo het opbouwen van een netwerk te vereenvoudigen. Het belang van een dergelijke digitale gids of zoekfunctie wordt bevestigd in een presentatie van Economische Zaken over zzp'ers in Ede (Ede, 2013).

Succesvolle benadering doelgroep

Om de participatie te bevorderen is nauwe samenspraak nodig in de gemeentelijke organisatie, tussen de afdeling Economische Zaken en de afdeling WMO, Participatie en Werk. Zoals is te zien in tabel 6, werken deze afdelingen op hetzelfde terrein en streven verschillende belangen na. Gezamenlijk moet worden afgestemd hoe enerzijds het huidige economische bestel kan worden benaderd en versterkt en anderzijds hoe potentieel ondernemerschap kan worden aangewakkerd om de participatie te vergroten. Daarbij is het van belang om niet alleen maar oog te hebben voor de grote werkgevers. Ook de kleine ondernemers kunnen worden benaderd omdat deze groep een substantieel deel uitmaakt van de Edese economie. De kleine ondernemer wordt te weinig erkend in de stedelijke economie, terwijl maar liefst 10% van de Edese beroepsbevolking zzp'er is (waarmee de gemeente op de vierde plaats in Nederland staat, Gemeente Ede, 2013). Deze stellingname wordt overigens betwijfeld, zo blijkt uit het interview met de heer Voordewinde van Economische Zaken. Echter zijn er wel 4500-4800 zzp'ers in Ede actief en zijn zij dus een belangrijke factor in het economische bestel van de gemeente Ede.

Drie manieren van benaderen

Indien de gemeente of andere stakeholders de werkgevers of ondernemers gaat benaderen zal dit op een succesvolle wijze dienen te gebeuren. Het is hierbij van belang dat er onderscheid wordt gemaakt tussen drie verschillende typen van werkgevers of ondernemers:

1. *werkgever/ ondernemer die voor het directe bedrijfseconomisch belang gaat;*
2. *werkgever/ ondernemer die zich maatschappelijk betrokken wil tonen;*
3. *werkgever/ ondernemer die maatschappelijk betrokkenheid als kernstrategie heeft.*

Het aantal werkgevers in categorie 2 en 3 is volgens instituut BMC een toenemende groep. Echter is het aantal te gering om mensen op grote schaal aan werk te helpen. Daarom is het belangrijk om te focussen op de bedrijfseconomische belangen in categorie 1 en te kijken naar waar ondernemers in zakelijk opzicht op vooruitgaan (Raaijmakers en Donders, 2013).

Het is raadzaam om individueel met grote werkgevers, zowel lokaal als regionaal, het gesprek aan te gaan met als aanleiding de uitgesproken werkgeversambities over het creëren van arbeidsplaatsen voor arbeidsgehandicapten. De insteek van deze gesprekken moet een handreiking van de gemeente Ede zijn en vragen bij werkgevers wegnemen.

Er bestaan verschillende opvattingen over het in dienst hebben van mensen met een arbeidshandicap. Deze gaan over thema's als aanpassing van de werkplek, de begeleiding die nodig is, de productiviteit van de werknemer en de kosten. Uit het interview met mevrouw Van Geel, een WSW'er die werkzaam is bij Permar Sociale Werkvoorziening, blijkt dat mensen met een beperking juist zeer gemotiveerd zijn en weinig ziek zijn omdat ze

willen laten zien wat ze kunnen, dit in tegenstelling tot het beeld dat onder werkgevers vaak leeft. Bij het bevorderen van het creëren van arbeidsplaatsen voor arbeidsgehandicapten kan worden ingezet op een toonbeeld, dit is een voorbeeld waaruit blijkt dat arbeidsgehandicapten juist van toegevoegde waarde kunnen zijn voor de organisatie. Dit kan het koudwatervrees wegnemen en de mindset in het bedrijfsleven, maar ook bij de overheid, te veranderen. Een toonbeeld kan een succesverhaal zijn of bijvoorbeeld een publiek-private samenwerking in de vorm van een sociaal café of lunchroom. Het algemene doel van een dergelijk project is bevordering van integratie en participatie in de samenleving van arbeidsgehandicapten. Door de beperkte financiële middelen die de verschillende partijen tot hun beschikking hebben is het moeilijk om hier ook daadwerkelijk invulling aan te geven. Het bedrijfsleven is daarom ook hard nodig om deze mensen nieuwe kansen te geven.

Het project kan medegefinancierd worden door overheden, fondsen, sponsors en maatschappelijk betrokken ondernemers. Zorginstellingen kunnen cliënten enthousiasmeren en aanleveren en de medewerkers begeleiden, het bedrijfsleven kan sponsoren en de gemeente kan faciliteren in de vorm van bestemmingsplannen en het verlenen van vergunningen.

Er is in Ede een restaurant, Pizza & Pizza, die werkt met verstandelijk beperkten, elke middag doen ze werk als schoonmaken, de lunch bereiden en bedienen. Het restaurant profileert zich echter als een regulier restaurant en niet zozeer als een sociaal restaurant. Daar zou een sociaal café zich verder op kunnen toespitsen. In 2005 startte het Leger des Heils een lunchroom, Soep & Zo, waar bewoners van het Leger des Heils werkten. In 2009 is de lunchroom heropend, maar in 2011 moest de lunchroom haar deuren opnieuw sluiten. Hieruit kan worden geconcludeerd dat een dergelijk concept in Ede nog niet werkbaar is, toch blijken er in gemeenten geslaagde voorbeelden te zijn, zoals in Nijmegen, Utrecht en Amersfoort. Door een goede positionering, samenwerking en een gedeelde visie tussen diverse partijen kan Ede ook een geslaagd voorbeeld worden.

Gedeelde visie

Tot slot kan er een gedeelde visie worden opgezet zoals in de Arnhemse wijk Klarendal met haar 'modekwartier'. De wijk wordt gekenmerkt door creatieve modeboetieks. Of in de Haagse wijk Transvaal met haar Bollywoodallure, waar veel Hindoestaanse ondernemers zijn gevestigd. De visie moet worden gedeeld in de wijk en vervolgens kan dit door buurtmarketing naar buiten worden gebracht. Hierdoor weten burgers waarvoor ze naar de wijk moeten komen. De omstandigheden in de wijk moeten zich echter wel lenen voor een sterke gemeenschappelijke visie. Er zal gekeken kunnen worden naar het potentieel en naar het probleem wat dient te worden aangepakt. De formule uit Arnhem of Den Haag is niet te kopiëren. Volgens de heer Bertsen, opbouwwerker in Ede Zuid, en volgens de voorzitter van de bewonerscommissie, de heer Heemstede, wordt de Maandereng vooral getypeerd door diversiteit, de wijk leent zich er niet voor om zich toe te leggen op bijvoorbeeld creativiteit of een bepaalde etniciteit. Buurtmarketing leent zich niet alleen voor een gedeelde visie maar kan ook worden toegepast op succes-voorbeelden van participatie.

2.6.4.2. Potentiële ondernemers

De participatie in de wijk kan ook worden bevorderd door op de persoon te sturen. Persoonsgerichte maatregelen bieden wijkbewoners perspectief op een betere positie op de arbeidsmarkt of hulp bij het opzetten van een onderneming. Hulp bij het opzetten van een onderneming kan in de vorm van informatievoorziening, advies en financiële

ondersteuning. Het starten van een eigen onderneming kan een manier zijn om te participeren. Sommigen burgers komen niet meer aan een reguliere baan vanwege uiteenlopende redenen zoals leeftijd, afkomst of het niet hebben van de juiste diploma's. Een oplossing kan zijn om een eigen zaak te exploiteren.

Startende ondernemers

In 2010 startten zo'n 6.500-7.000 mensen vanuit een uitkering een onderneming. Dit is ongeveer 10% van het aantal starters. Het blijkt dat het aantal startende ondernemers onder de uitkeringsgerechtigden laag is. (Ouwehand et al, 2010). Toch blijkt het aantal starters vanuit een uitkering te groeien, dat blijkt uit cijfers van het UWV Werkbedrijf. In 2008 stroomden er 2,6% van de werkzoekenden naar zelfstandig ondernemer en in 2012 was dit 5,5% (KVK, 2012). Een baan in loondienst vinden en behouden blijkt in verreweg de meeste gevallen vele malen eenvoudiger te zijn dan het starten van een onderneming (Ouwehand et al, 2010). Echter is dit geen legitieme reden om ondernemerschap onder uitkeringsgerechtigden niet te stimuleren. De groep uitkeringsgerechtigden is gemêleerd, in deze groep is ook ondernemerspotentieel te vinden. De gemeente Amsterdam is een project "Eigen werk" (gemeente Amsterdam, 2013) gestart om veertigplussers, die na ontslag moeilijk aan een baan kunnen komen, te helpen om als zelfstandig ondernemer aan de slag te gaan. Ook vraagt etnisch ondernemerschap om aandacht. Allochtonen met een uitkering blijken in hoge mate belangstelling te hebben voor het starten van een eigen onderneming maar het aantal allochtone

starters ligt niet in lijn met het landelijke gemiddelde (Ouwehand et al, 2010).

Dit terwijl er onder allochtonen meer startende ondernemers zijn dan onder autochtonen (KEI, 2008). Het zelfstandig ondernemerschap blijkt in veel gevallen gepaard te gaan met gevoelens van zelfstandigheid, onafhankelijkheid en trots en het hebben van een eigen zaak geeft een bepaalde status.

Voorbeeldfunctie

Een succesvolle ondernemer is een voorbeeld voor een wijk, dat blijkt ook uit het interview met de heer van Laar, wijkontwikkelaar in de gemeente Amersfoort. Door het succes stijgt het gemiddelde inkomenstrede in de wijk en kan de ondernemer eventueel op de lange termijn werkgelegenheid creëren. De ondernemers in spé zullen ondersteuning moeten krijgen in het vinden van een geschikt bedrijfspand, of gecoacht kunnen worden bij marktpositionering, acquisitie en bij de mogelijkheden over financiële ondersteuning.

Bedrijfspand

Door het herbestemmen van panden kan er in de wijk meer bedrijfsruimte worden gerealiseerd waar ondernemers zich kunnen vestigen of ondernemerspotentieel kan worden benut. De heer van Laar heeft in de Amersfoortse wijk Liendert zeven garageboxen van 20 m² omgevormd tot bedrijfsruimtes. De ondernemers die de garageboxen huren zijn ondernemers uit de wijk Liendert. In de wijk zelf bleek genoeg ondernemerspotentieel te zitten en er was veel animo. De garageboxen zijn sober ingericht om de kosten te drukken, waardoor er voor 60 euro per maand kan worden gehuurd op basis van een flexibel huurcontract van maximaal twee jaar. De termijn van twee jaar heeft te maken met huurrechtelijke bepalingen, maar een neveneffect is dat de ruimtes hun springplankfunctie behouden en zo nieuw ondernemerschap aanwakkeren. In de wijk bleek veel ondernemerschap te zitten. Er kunnen succesvolle en minder succesvolle ondernemers op de bedrijfsruimtes afkomen. Als de onderneming niets aan activiteiten oplevert dan moet er ruimte kunnen worden gemaakt voor een andere ondernemer. Hier gaat het vooral ook om het benutten van kansen wanneer vastgoed vrijkomt. In veel wijken zijn er mogelijkheden om vrijkomende schoolgebouwen en locaties waar buurt- en wijkcentra

waren gevestigd te herbestemmen. Daarnaast is er soms sprake van bedrijfsenclaves in een wijk, zijn er garageboxen of zijn er soms woningtypen gerealiseerd, die bij uitstek geschikt zijn voor de vestiging van bedrijven vanuit huis. Burgers of ondernemers kunnen uiteraard ook zelf de wens hebben om bijvoorbeeld de eigen schuur om te bouwen tot kantoorruimte. De gemeente kan een faciliterende rol spelen door drempels in de bestemmingsplannen weg te nemen, regelingen te versoepelen en met de ondernemer mee te denken. Daarnaast kunnen er beleidskundige interventies worden gedaan om het starten van een onderneming aantrekkelijk te maken. Momenteel zijn er alleen voorzieningen voor de zakelijke dienstverlening in de vorm van het huren van een flexibele werkplek tegen geringe prijs bij Seats2meet in de Reehorst. Echter voor het exploiteren van een kleine betaalbare winkelruimte zijn er geen voorzieningen. Woningbouwcorporatie Woonstede zou mogelijk een rol kunnen spelen bij realisatie van betaalbare winkelruimtes in de wijk Maandereng.

Coaching, starterskrediet en informatievoorziening

Een coachingstraject kan goed werken als de coach affiniteit heeft met de dagelijkse praktijk van de ondernemer en er een persoonlijke klik is. Startende ondernemers moeten niet alleen met kleine ondernemers concurreren maar ook met grotere bedrijven. Dat betekent onder andere dat men het eigen bedrijf -en zichzelf- op een juiste wijze moet positioneren en de commerciële vaardigheden moet hebben om zelfstandig opdrachten te verwerven. Momenteel is er het project 'Ik start smart', een initiatief van de Kamer van Koophandel en diverse gemeenten. Hierbij kan de starter ondersteuning op maat krijgen door coaching en door deel te nemen aan netwerkbijeenkomsten. Startende ondernemers kunnen voor een gering tarief zich aanmelden. Daarnaast kunnen startende ondernemers financieel ondersteund worden door Qredits, een samenwerkingsverband om ondernemerschap te stimuleren tussen het ministerie van Economische Zaken, een woningbouwvereniging en vijftal grote banken. Qredits biedt ondernemers de mogelijkheid om dromen te verwezenlijken via microfinanciering.

Zowel de ondernemers van de rondetafelsessie als voormalig secretaris van de ondernemersvereniging Ede-Zuid, de heer Gerritsen, geven aan dat er bij de gemeente Ede en het UWV Werkbedrijf duidelijke informatievoorziening dient te zijn voor het opzetten van een onderneming. Het kan raadzaam zijn één loket op te zetten waar de relevante informatie en kennis (benodigde vergunningen, coaching trajecten, financieringsmogelijkheden en welke regelingen zijn er voor mensen die een onderneming willen starten vanuit een uitkering) gebundeld worden en beschikbaar worden gesteld. Een dergelijke één-loket-benadering verschaft duidelijkheid voor de ondernemer. Op deze manier kan de gemeente vragen goed beantwoorden en haar burgers op een juiste manier, vlug en integraal bedienen. Het ondernemerscentrum op de Kennisas zou hierin een rol kunnen spelen.

Resumé

Er blijken wel 4500-4800 zzp'ers in de gemeente Ede actief te zijn, het is een elementair, onzichtbaar onderdeel van de Edese economie. Uit de rondetafelsessie blijkt dat de ondernemers elkaar niet of nauwelijks kennen en weinig weet hebben van de economische activiteiten in de wijk. Door de onbekendheid blijven potentiële kansen voor deze ondernemer, maar ook voor de lokale overheid, tot op heden onbenut. Elkaar opdrachten gunnen kan voor hen van belang zijn, juist omdat het verkrijgen van nieuwe opdrachten en het opbouwen van een netwerk als lastig ervaren wordt. De kleine ondernemer zit in allerlei verschillende dynamische netwerken, bij de klant, bij de concullega of bij zijn eigen onderneming en door hen wordt regelmatig naar arbeidskrachten of vrijwilligers gezocht.

Kansen op het gebied van werken met behoud van uitkering of werken met loonkostensubsidie worden hier niet benut. Daarnaast is een goede afstemming tussen de afdeling Economische Zaken en de afdeling WMO, Participatie en Werk van de gemeente Ede van belang. Gezamenlijk moet worden afgestemd hoe enerzijds het huidige economische bestel kan worden benaderd en versterkt en anderzijds hoe potentieel ondernemerschap kan worden aangewakkerd om de participatie te vergroten. In het contact zal vooral het bedrijfseconomische kunnen worden benadrukt. Aanvullend kan worden ingezet op een toonbeeld om koudwatervrees bij het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten te overwinnen. Buurtmarketing kan worden toegepast om een dergelijk succesverhaal van participatie te vergroten. Ondernemerschap kan worden aangewakkerd onder verschillende doelgroepen, zoals veertigplussers die na ontslag thuis zijn komen te zitten. Het is zaak om waar mogelijk te faciliteren en de startende ondernemer van juiste informatie te voorzien.

2.7. CONCLUSIE

Hoofdvraag: In hoeverre hangt de wijkeconomie samen met de participatie in de Maandereng en op welke manier kan de wijkeconomie van de Maandereng worden beïnvloed, zodanig dat het de participatie ten goede komt?

In de wijk de Maandereng in Ede zijn vele zichtbare en onzichtbare economische activiteiten. De zichtbare economische activiteiten zijn geconcentreerd in winkelcentrum Stadspoort en op een bedrijventerrein aan de Rubensstraat. Het winkelcentrum is goed voor plusminus 300 arbeidsplaatsen. Van deze arbeidsplaatsen wordt ca. 26% vervuld door wijkbewoners. De detailhandel in de Stadspoort is niet kennisintensief, wat inhoudt dat er naast het halen van specifieke arbeidsdiploma's er geen hoge opleidingseisen worden gesteld om werkzaam te zijn in één van de winkels. De winkels zijn een geschikte plek voor lager opgeleide wijkbewoners om in te stromen. Werken in de wijk kan voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een veilig en laagdrempelig vertrekpunt zijn (Houtch, 2008).

Op het binnenstedelijk bedrijventerrein op de Rubensstraat werken ook plusminus 300 personen. Echter mag verwacht worden dat van het totaal aantal werknemers die werkzaam zijn op het bedrijventerrein, slechts een zeer gering aantal in de wijk woont. De bedrijven zijn te typeren als kennisintensief. Verder blijken er plusminus 180 zelfstandige ondernemers actief te zijn in de wijk; meestal voeren zij onzichtbare activiteiten uit doordat deze zzp'ers vooral vanuit huis werken. De wijk is een verzamelplaats voor deze vorm van ondernemerschap doordat door het combineren van wonen en werken in hetzelfde pand de vestigingskosten kunnen worden beperkt tot het minimum en het wonen en werken goed te combineren is. Uit de rondetafelsessie blijkt dat de herkomst van de omzet van bedrijven sterk per branche verschilt en over het algemeen niet wijkgebonden is. Opvallend is dat er 33 bedrijven actief zijn in de branche "Schilder-, afbouw- en onderhoudsbedrijven".

Verband tussen wijkeconomie en participatie

Diverse kennisinstituten zoals Atlas voor Gemeenten, TNO, Raad voor Werk en Inkomen en het Nicis Institute betogen dat de verhouding tussen wijkeconomie en arbeidsparticipatie niet eenduidig is. Het stimuleren van wijkeconomie is geen heilige graal en niet dé oplossing voor de arbeidsproblematiek, maar moet gezien worden als aanvulling op het regionale arbeidsmarktbeleid (Van Nieuwkerk et al, 2007). Deze stellingname wordt bevestigd tijdens de gehouden interviews. De sleutel tot het bouwen van een duurzame en bloeiende wijkeconomie in relatie tot participatie ligt in de ontwikkeling van een sterk fundament. Hierbij kan worden ingezet op een tweesporenbeleid waarbij er gekeken wordt naar zowel huidig als potentieel ondernemerschap. Maar de gemeente kan dit niet alleen, zij is mede afhankelijk van andere partijen zoals woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties, bedrijven en andere organisaties om passende antwoorden te kunnen geven op dit maatschappelijke vraagstuk. Een rol die zeker aan de gemeente kan worden toebedeeld is om als regisseur partners op wijkniveau bij elkaar te brengen om het creëren van aantrekkelijke voorwaarden voor de ontwikkeling van de economie mogelijk te maken.

Huidige ondernemers: bedrijven en werkgevers

Om bedrijven te betrekken bij het participatievraagstuk is het volgens de BMC groep raadzaam om met grote werkgevers, zowel lokaal als regionaal, het gesprek aan te gaan. De aanleiding kan dan zijn om, rekening houdend met de uitgesproken werkgeversambities, te spreken over het creëren van arbeidsplaatsen voor arbeidsgehandicapten (Raaijmakers en Donders, 2013). De insteek van deze gesprekken zou een handreiking van de gemeente Ede kunnen zijn, waarbij tevens vragen van

werkgevers worden weggenomen. Hierbij kan een toonbeeld worden ingezet, dit is een voorbeeld waaruit blijkt dat arbeidsgehandicapten juist van toegevoegde waarde kunnen zijn voor de organisatie. Een goed voorbeeld zien we bij het restaurant Pizza & Pizza waar met verstandelijk beperkten wordt gewerkt. Dit zou het koudwatervrees kunnen wegnemen.

Het is hierbij ook belangrijk te wijzen op de bedrijfseconomische voordelen waar ondernemers in zakelijk opzicht op vooruitgaan. (Raaijmakers en Donders, 2013).

Voordat de bedrijven worden benaderd is het gewenst dat er interne afstemming is in de gemeentelijke organisatie. Na verschillende gesprekken met de afdeling Economische Zaken en de afdeling WMO, Participatie en Werk is het naar mijn mening belangrijk dat deze afdelingen in overeenstemming handelen bij de benadering van bedrijven. Deze afdelingen hebben beiden contact met diverse bedrijven maar streven verschillende belangen na. Gezamenlijk dient te worden afgestemd op welke wijze de participatie en economische structuur kan worden versterkt.

Huidige ondernemers: kleine ondernemers en zelfstandigen zonder personeel

Het is niet alleen van belang oog te hebben voor de grote werkgevers. Ook de positie van de kleine ondernemer vraagt nadere aandacht omdat deze groep te weinig erkenning krijgt in de stedelijke economie (Rozema, 2009). Met kleine ondernemers worden bedrijven met minder dan 10 werkzame personen of ZZP'er bedoeld. In de gemeente Ede blijken er alleen al 4800 ZZP'ers te zijn, een substantieel onderdeel in de Edese economie (Ede, 2013). Uit de rondetafelsessie blijkt dat de gemeente Ede de kleine ondernemer nu niet weet te vinden en kansen onbenut laat, bijvoorbeeld waar het werk met behoud van uitkering betreft. Juist omdat er in de Maandereng relatief veel 'met de handen' wordt gewerkt zijn er mogelijkheden voor een laagdrempelige instroom via een wijkondernemer. Voorwaarde is wel dat er enige expertise zal moeten zijn in het vakgebied om een succesvolle plaatsing te bewerkstelligen.

Uit de rondetafelsessie blijkt dat de geregistreerde ondernemers elkaar niet (goed) kennen en niet weten welke economische activiteiten er in de wijk plaatsvinden, doordat vele ondernemers niet zichtbaar zijn. Het is belangrijk om een beeld te hebben van de economische activiteiten en de gevestigde ondernemers in Ede om kansen te kunnen ontdekken en te benutten. Door te verbinden kan onderlinge samenwerking worden versterkt en kunnen relaties worden geïntensiveerd. Uit de sessie blijkt dat de ondernemer het verkrijgen van nieuwe opdrachten en het opbouwen van een netwerk als moeizaam ervaart. Om de economische structuur te versterken kan er een "Open Coffee Maandereng" worden georganiseerd. Op een dergelijk event kunnen wijkondernemers elkaar ontmoeten; immers zij hebben het ondernemen als gemeenschappelijke factor en wonen in dezelfde wijk. Juist door elkaar op wijkniveau te ontmoeten ontstaat er een veilige en laagdrempelige sfeer waarbij ondernemers elkaar werk kunnen toeschuiven.

Daarnaast kan het raadzaam zijn om de kleine ondernemers in kaart te brengen in de vorm van een digitaal ondernemersportal om zo het verwerven van opdrachten en het opbouwen van een netwerk te vereenvoudigen. Het belang van een dergelijke digitale zoekfunctie wordt bevestigd in een presentatie van Economische Zaken over zzp'ers in Ede (Ede, 2013). Om kansen voor de overheid én voor ondernemers te benutten is het van belang om elkaar te leren kennen en te ontmoeten.

Potentiële ondernemers

Sommige burgers komen niet meer in aanmerking voor een reguliere baan. Dit vanwege uiteenlopende redenen zoals leeftijd, afkomst of het niet hebben van de juiste diploma's. Een oplossing voor hen kan zijn dat zij een eigen zaak gaan exploiteren. Om het ondernemerschap in de wijk aan te wakkeren kan de gemeente zich richten op veertigplussers, die na ontslag moeilijk aan een baan kunnen komen, om hen te helpen om als zelfstandig ondernemer aan de slag te gaan. Ook kan er gekeken worden naar etnisch ondernemerschap. Allochtonen met een uitkering blijken in hoge mate belangstelling te hebben voor het starten van een eigen onderneming, maar het aantal allochtone starters ligt niet in lijn met het landelijke gemiddelde (Ouweland et al, 2010). Als de potentiële ondernemer zich ontpopt tot een succesvolle ondernemer zal dit een voorbeeld zijn voor de wijk blijkt uit het interview met wijkontwikkelaar, de heer van Laar.

Om het verborgen ondernemerschap te ondersteunen zullen er goede ondernemersfaciliteiten moeten zijn. Hierbij valt te denken aan de mogelijkheid tot ondersteuning in het vinden van een geschikt bedrijfspand, coaching over bijvoorbeeld marktpositionering en acquisitie of het aanvragen van (micro) financiering bij Qredits, een financieel fonds van het ministerie van Economische Zaken en diverse banken. Momenteel zijn er diverse initiatieven om ondernemerschap te stimuleren. Zo kunnen startende ondernemers aanspraak maken op een coaching traject "Ik start smart". Daarnaast worden er vooral voor de zakelijke dienstverlening flexibele werkruimten aangeboden bij Seats2meet in de Reehorst.

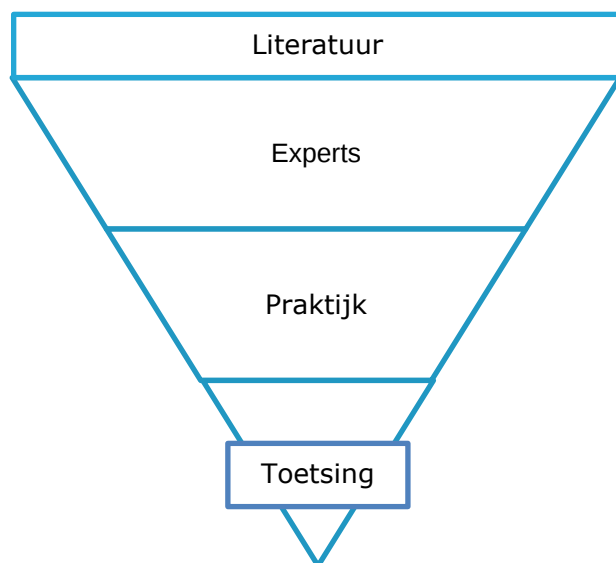
Vele startende ondernemers lopen aan tegen het vinden van een geschikte bedrijfsruimte door hoge huurprijzen en starre contracten. Het is voor startende ondernemers lastig om een hoge huur te betalen en zich te verbinden aan langdurige contracten terwijl ze nog niet weten hoe het businessplan zal gaan uitpakken. Daarom is het van belang om te voorzien in goedkope bedrijfsruimte omdat een goedkope bedrijfsruimte als springplank tot ondernemerschap zal fungeren volgens de geïnterviewde, de heer van Laar.

Tot slot blijkt uit de rondetafelsessie en uit een interview met de voormalige secretaris van ondernemersvereniging Ede-Zuid dat duidelijke informatievoorziening over het starten van een onderneming door de gemeente en het UWV Werkbedrijf een belangrijke voorwaarde is om participatie te bevorderen. Het is hierbij van belang om de mogelijkheden tot (micro)financiering, vergunningen, huisvesting en coaching juist worden uitgelegd. In de toekomst zou het ondernemerscentrum op de Kennisas hierin een rol kunnen spelen.

2.8. ONDERZOEKSMETHODEN

2.8.1 Inleiding

Er is allereerst een uitgebreide literatuurstudie gedaan omdat er een grote hoeveelheid onderzoeken zijn verricht naar het thema wijkeconomie. Vervolgens is er kwalitatief onderzoek verricht door de literatuur te toetsten bij experts uit het vakgebied die in de praktijk werken met economische vraagstukken. Daaropvolgend is er tweede onderzoeksmethode toegepast, namelijk een groepsdiscussie met enkele ondernemers uit de wijk Maandereng. De hieruit verkregen informatie is getoetst bij Economische Zaken van de gemeente Ede. De verkregen informatie is gerapporteerd en er is een advies geschreven met betrekking tot de samenhang tussen wijkeconomie en participatie in de wijk Maandereng.

Figuur 5. Onderzoeksmethode

2.8.2 Kwalitatief onderzoek

De gesproken experts op het gebied van wijkeconomie zijn een drietal personen geweest. Er is gesproken met de heer van Laar, een wijkontwikkelaar van de gemeente Amersfoort die de wijkeconomie in de Amersfoortse wijk Liendert heeft bevorderd. Daarnaast is er gesproken met de heer van de Pol, contactpersoon bedrijven bij de gemeente Ede en ook is de voormalig secretaris, de heer Gerritsen van Ondernemersvereniging Ede-Zuid geïnterviewd.

Verder zijn een aantal andere personen benaderd voor informatie over de wijk. Om de wijk te typeren is er gesproken met de heer van IJssel van het wijkplatform Maandereng en Gert Heemstede, voorzitter van de bewonerscommissie Maandereng. Tevens is er met de heer de Groot, voorzitter buurtcomité Maandereng, gesproken en met de heer Zoeteman, wijkcoördinator Ede-Zuid. Ook is gesproken met de heer Koolschijn, woonconsulent van woningbouwcorporatie Woonstede en met de heer Berntsen opbouwwerker van Woonstede. Verder is er met mevrouw Knippenborg gesproken, zij is wijkcoördinator van de gemeente Ede. Om een beeld te krijgen van re-integratie in de gemeente Ede is er contact geweest met mevrouw Visser en is er gesproken met mevrouw Blotkamp, medewerker Werk en Inkomen van het UWV Werkbedrijf alsmede met mevrouw van Geel, medewerker van Permar.

Tot slot is gesproken met de heer Voorwinde, accountmanager maatschappelijke ontwikkeling wonen economische zaken en subsidies, om de bevindingen te toetsen.

2.8.3 Rondetafelsessie

Er is een avond georganiseerd, donderdag 16 juni 2013, waar met een vijftal ondernemers is gesproken over wijkeconomie en het bevorderen van wijkeconomie en de samenhang tussen participatie en wijkeconomie. Aan de hand van een korte presentatie, open vragen en stellingen is het gesprek aangegaan met ondernemers uit de wijk Maandereng.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR HOOFDSTUK 2

Aalders, R. et al. (2008). De Kracht van de Wijk [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.mkb-amsterdam.nl/cms/upload/files/De%20kracht%20van%20de%20wijk%20-%20rapport%20Rabobank%20definitief.pdf>>

Beuker, R. (2010). Enka [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.open.ou.nl/modern/Beuker.pdf>>

Boonstra, B. et al (2009) Wijken die werken [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.tno.nl/downloads/TNO-034-DTM-2009-02453-ROM-PEM-20518%20Hoofdrapport.pdf>>

Bulterman, S.D. (2006). Werk aan de Wijk [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://kennisbank.platform31.nl/pages/26251/Documentatie/Werk-aan-de-wijk-Visie-op-de-Rotterdamse-wijkeconomie.html>>

Canon Arnhem (2013). Enka, vanaf 1911 [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.mijngelderland.nl/#/arnhem/enka,-vanaf-1911>>

Centraal Bureau Statistiek (2012). Welvaart in Nederland [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/inkomen-bestedingen/publicaties/publicaties/archief/2012/2012-welvaart-in-nederland-pub.htm>>

Centraal Bureau Statistiek (2013). Meer dan de helft van de werknemers in forens [online]. [Geciteerd op 07-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/nederland-regionaal/publicaties/artikelen/archief/2013/2013-3838-wm.htm>>

Geerdes, C. en van Dijken, K. (2008). Scan Wijkeconomie Wijkactieplannen [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <nicis.platform31.nl/dsresource?objectid=67355>

Gemeente Amsterdam (2013). Project Eigen Werk [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.amsterdam.nl/gemeente/organisatie-diensten/eigenwerk/eigenwerk/>>

Gemeente Ede (2010). Sportaccommodaties [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<https://www.ede.nl/gemeente/over-edel/onderzoek-en-cijfers/onderzoek/>>

Gemeente Ede (2012). Ede in cijfers [online]. [Geciteerd op 05-05-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.ede.buurtmonitor.nl>>

Gemeente Ede (2013). Ondernemen in Ede [online]. [Geciteerd op 28-06-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.ede.nl/ondernemen>>

Gemeente Ede (2013). Programma Economie [online]. [Geciteerd op 14-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<https://www.ede.nl/ondernemen/programma-economie/>>

Gemeente Hengelo (2012). Nota Wijkeconomie Hengelo 2012-2015 [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/userpages/Unthemed/DownloadDocument.aspx?id=2421>>

Groene, M. et al (2007). G27Actieplan wijkeconomie [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.forumwijkeconomie.nl/wp-content/uploads/Rapport-G27-actieplan-wijkeconomie.pdf>>

Hagens, J. et al (2009). Wijkeconomie: de kleine ondernemer aan het woord [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.bureaubuiten.nl/nl/projecten/alle/artikel/wijkeconomie-de-kleine-ondernemer-aan-het-woord/>>

Houtch, Y. (2008) Rol van de gemeente in wijkeconomie moet beter [online]. [Geciteerd op 04-06-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <http://nicis.platform31.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Economie_Innovatie/Wijkeconomie/Wijkeconomie_algemeen/Rol_van_de_gemeente_in_de_wijkeconomie_moet_beter>

Jacobs, J. (2009). *De levende stad*. Amsterdam: Martien de Vletter.

Kamer van Koophandel (2011). Freelancers en zzp'ers [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.kvk.nl/ondernemen/freelancers-en-zzpers/starten-als-freelancer-of-zzper/>>

Kamer van Koophandel (2012). Aantal starters vanuit een uitkering stijgt [online]. [Geciteerd op 11-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.kvk.nl/nieuws/aantal-starters-vanuit-een-uitkering-stijgt/>>

Kamer van Koophandel (2013). Branches [online]. [Geciteerd op 01-05-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<https://www.kvk.nl/handelsregister/zoekenframeset.asp?zk=0&url=https://server.db.kvk.nl/ia>>

KEI (2008). Ondernemerschap in de wijk onderbelicht in wijkactieplannen [online]. [Geciteerd op 11-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://kennisbank.platform31.nl/pages/9886/Nieuws/Ondernemerschap-in-de-wijk-onderbelicht-in-wijkactieplannen.html>>

Klijnsma, J. (2013). Kamerbrief over Participatiewet en quotum na sociaal akkoord [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/27/kamerbrief-over-participatiewet-en-quotum-na-sociaal-akkoord.html>>

Ministerie Economische Zaken. (2008). Brief wijkeconomie [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/06/20/wijkeconomie/8071039.pdf>>

MVO Nederland/ AWWN (2012). Onderzoek participatie [online]. [Geciteerd op 15-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.awvn.nl/smartsite.net?id=21744>>

Ouweland, A. en van Meijeren, M. (2006). Economische initiatieven in stadswijken [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://kennisbank.platform31.nl/pages/24603/Documentatie/Economische-initiatieven-in-stadswijken.html>>

Ouwehand, A. et al (2010). Handboek wijkeconomie [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/10/01/handboek-wijkeconomie.html>>

Plate, E. (2007). It's the economy, stupid [online]. [Geciteerd op 05-04-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.labyrinthonderzoek.nl/publicatie/070929ArtikelGezondBouwenWonen3W's.pd>>

Raaijmakers, P. en Donders, P. (2013). Ondernemend de uitkering uit! [online]. [Geciteerd op 21-07-2013}. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.bmc.nl/download/3104/>>

Raspe, O. (2010). Bedrijvigheid en leefbaarheid in stedelijke woonwijken [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.pbl.nl/publicaties/2010/Bedrijvigheid-en-leefbaarheid-in-stedelijke-woonwijken>>

Rijksoverheid (2013). Antwoord voor bedrijven[online]. [Geciteerd op 01-05-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web:<<http://www.antwoordvoorbedrijven.nl>>

Rozema, N. (2009). Maak gebruik van de kracht van ondernemers [online]. [Geciteerd op 03-06-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.labyrinthonderzoek.nl/publicatie/091009ArtikelNathaninvs9.pdf>>

Sprinkhuizen, A. en Scholte, M. (2012). *De sociale kwestie hervat*. Amsterdam: Bohn Staleu van Loghum.

Stadspoorts (2013). Hoofdpagina [online]. [Geciteerd op 4-7-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.stadspoort.nl>>

Ter Beek , H.M. et al (2005). Wijkeconomie in Zuid Holland [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <[http://www.regioplan.nl/publicaties/rapporten/wijkeconomie in zuid holland aanpak best practices en succesfactoren](http://www.regioplan.nl/publicaties/rapporten/wijkeconomie%20in%20zuid%20holland%20aanpak%20best%20practices%20en%20succesfactoren)>

Van Nieuwkerk, T. et al. (2007). De wijk Inc [online]. [Geciteerd op 21-07-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <[http://www.mboraad.nl/media/uploads/publicatiesnieuwsbrief/RWI advies De wijk inc nov 07.pdf](http://www.mboraad.nl/media/uploads/publicatiesnieuwsbrief/RWI%20advies%20De%20wijk%20inc%20nov%2007.pdf)>

Volkskrant, W.Keuning (2009). Zwart geld dempt gevolgen van de crisis [online]. [Geciteerd op 25-6-2013]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2680/Economie/article/detail/369604/2009/12/29/Zwart-geld-dempt-de-gevolgen-van-de-crisis.dhtml>>

Bijlage I: Interview

16-05-2013 de heer W. van Laar, wijkontwikkelaar gemeente Amersfoort.

Kan je iets vertellen over je concept waar mensen kansen kunnen grijpen om gemakkelijk een onderneming te starten?

Het is voortgekomen uit de constatering dat het voor startende ondernemers nog steeds lastig is, ondernemers steken zich in de schulden als ze een ruimte gaan huren omdat de prijzen hoog liggen en ondernemers zitten er vaak voor een lange periode aan vast. De condities zijn voor het huren een ruimte zijn heel zwaar. Ondernemers kunnen een mooi businessplan hebben, maar je weet natuurlijk helemaal niet hoe dat uitpakt en stel je wilt want anders, dan zit je in de strop van het huurcontract. Willem van Laar heeft garageboxen verbouwd tot ondernemersruimtes, heel basic ingericht. Stroom, verlichting, verwarming, gezamenlijke toiletunit. En een flexibel huurcontract, per maand opzegbaar. Er zijn zeven werkruimtes gekomen. Toen heeft hij de gok genomen om het ondernemerschap uit de wijk te werven. Het spannende hieraan was: zijn er genoeg mensen die deze droom hebben en een zakelijke insteek hebben? Cynische mensen zeiden dat er in Liendert geen ondernemers zitten, maar er bleek veel animo voor. Iedereen kent de percentages van ondernemingen die floppen, er zaten hele sterke ondernemingen bij en zwakkere. We hebben de ondernemers geworven in de wijk zelf en dat is een succes geworden. Ondernemers zitten hier niet langer dan twee jaar, dat heeft juridische redenen en gaat conform het huurrecht. Het moet overigens wederzijds klikken tussen huurder en verhuurder en flexibel zijn. Als de onderneming niets aan activiteiten oplevert dan moet er ruimte worden gemaakt worden voor iemand anders.

“Cynische mensen zeiden dat er in Liendert geen ondernemers zitten, maar er bleek veel animo voor te zijn.”

Wat houdt het begrip wijk economie volgens jou in?

Wijk economie is meer dan alleen het vestigingsklimaat en zou breed gedefinieerd moeten worden. De meeste wijken zijn zo gemaakt dat wonen en werken gescheiden zijn, als je het smal houdt dan heb moet het bestemmingsplan bepalen wat wel en wat niet mag en dat is het dan wel zo een beetje. Als je de economie zwaarder wilt houden dan kom je automatisch al wel breder. Je kan met de brede definitie veel meer bereiken.

Is het stimuleren van wijk economie een oplossing voor het bevorderen van arbeidsparticipatie?

Het is een bijdrage aan, als je bijvoorbeeld startersplekken faciliteert. Of een ondernemersloket, hier zaten geen ambtenaren maar mensen uit het bedrijfsleven. Er waren wel tien organisaties die het belang er van zagen. Mensen van de Rotery, Rabobank en andere partijen keken hier op wijk trede heel zakelijk naar wat voor potentie heeft de mens. Dat werkt heel goed.

Vasthouden van waarde en geld in een gebied is een andere uitdaging, ga je kijken of je mensen lokaal kan vinden zodat je de geldstroom in de wijk houdt. Lokaal aanbesteden en als voorwaarde stellen dat als mensen een klus krijgen en verwacht van ondernemers dat ze een werkloze in het werk meeneemt.

“Een van de jongens uit de garageboxen was bezig met een campagne voor Nike en ging de hele wereld over. Hij is echt een voorbeeld voor de wijk”

Hierdoor kan ook een boost worden gegeven. Wijken zijn divers, je kan niet overal je ondernemerschap op dezelfde manier stimuleren. Ondernemerschap staat onder niet westerse etniciteit heel erg hoog aangeschreven, als men het hierin maakt dan staan ze heel hoog aangeschreven. Mensen op trede 5 en 6 kunnen worden ingezet om de wederkerigheid van trede 3 en 4 te organiseren.

Het werkt als een spin-off als je om zichtbare plekken ondernemerschap gaat stimuleren. Ondernemerschap staat in bepaalde culturen heel hoog aangeschreven. Als je het daarin maakt geeft een boost in het zelf vertrouwen. Een van de jongens uit de garageboxen was bezig met een campagne voor Nike en ging de hele wereld over. Hij is echt een voorbeeld voor de wijk. Laat het een springplank zijn en zorg voor doorstroom anders krijg je concurrentievervalsing. Ondernemers geven aan dat het ze scherp houdt anders gaan ze voor het geld wat overblijft leuke dingen doen.

Komt het realiseren van goedkope bedrijfsruimte de leefbaarheid ten goede?

Het is een bijdrage aan de leefbaarheid. We pakken nu dit concept eruit maar in de renovatie van het gebied, zijn er een aantal dingen gelijk gedaan. Er was ook veel vervuiling om de flats heen, opschonen van de wijk in combinatie met cameratoezicht, parkeerplaatsen en openbare ruimte netter gemaakt. Meerdere maatregelen tegelijkertijd en dan krijg je een boost. Alleen inzetten op goedkope ruimtes is niet voldoende, maar je moet het ondernemerschap wel serieus nemen! Je moet ondernemer niet in een of ander lullig hokje stoppen en je moet kritisch kijken of de locatie goed is. Het hoeft geen a1 locatie te zijn maar het moet wel goed zijn. Er komt veel bij kijken.

In Arnhem, de wijk Klarendal is ingezet op “100% mode”. In de wijk Transvaal in Den Haag op de Paul Krugerlaan is een Bollywoodallure ontstaan door vele Hindoestaanse winkels. De wijken hebben een gedeelde visie. In de literatuur is te lezen dat het belangrijk is om diversiteit na te streven.

In Arnhem is een combinatie van de juiste panden en situatie en dat hebben ze als potentieel en dat ook niet meer dan logisch. Kijk naar wat voor potentieel je in handen hebt en het probleem wat je wilt aanpakken. Het is een niet te kopiëren formule, het is heel slim. Klarendal heeft iets bijzonders en is iets anders dan de ketens die allemaal hetzelfde aanbod hebben. Dat kan alleen maar als je iets in de aanbieding hebt. Als je iets hebt in de creatieve industrie, dat is aantrekkelijk om naar toe te komen, wat is je kapitaal? Klarendal leent zich hiervoor, Liendert bijvoorbeeld niet.

Hoe kom je achter de identiteit van een wijk?

Mensen zijn gewend om aangesproken te worden op problemen en dat wordt geanalyseerd. In beeld brengen smaakmakende figuren, dat kan een kapper of wijkprofessional zijn en kan je vrij gemakkelijk een beeld krijgen wat voor mensen hier wonen. De knop moet om van problematiseren naar optimaliseren.

Wat kan je er aan doen om bedrijvigheid in de wijk te stimuleren en te behouden?

Als een verpauperd deel is waar je een bestemming aan wilt geven, of in af wil stoten, zou je dat met wijkeconomie kunnen verbinden? Het herbestemmen van panden. Voor een wijk in Soest heb ik in kaart gebracht wat voor waarde er door zo’n gebied heen gaat? Met onderhoud openbare ruimte. Je zou naar adoptie kunnen kijken, door kleine

aanbestedingen te laten doen. Alle ingrediënten staan netjes in het Handboek Wijkeconomie beschreven, wat wil je allemaal uit de kast trekken?

Kan je iets vertellen over ZZP BV?

Ontstaan had een politieke reden. De toenmalige wethouder had ... in zijn portefeuille en zette in op ondernemerschap. Het ondernemers klimaat voor grote bedrijven was hele uit ontwikkeld. ZZP'er is een moeilijke doelgroep, ieder voor zich. Wat doe je ermee? Laten we eerst maar een club oprichten die zich er mee bezig houdt. Er zijn bijeenkomsten georganiseerd en dat is aardig gelukt. Je kan er moeilijk de vinger opleggen wat het nou uiteindelijk heeft opgeleverd. Meestal zijn zulke projecten niet blijvend door politiek.

Zijn er nog personen/ boeken die ik moet raadplegen?

Het boek The city at eye level. Het concept van de plinten staat erin. We zijn allemaal met hoogbouw bezig en plinten maken een concept. Het is een iets andere insteek dan puur en alleen wijkeconomie maar wel interessant.

Bijlage II: Uitwerking rondetafelsessie donderdag 13 juni 2013

Aanwezig: Hdl taxaties, Beursdesk BV, Switch 2 day B.V., Forzoso, Dot bureau voor desktop publishing.

Wijkeconomie stimuleren

De wijkeconomie kan gestimuleerd worden door het versoepelen van het verstrekken van bouwvergunning met betrekking tot het combineren van wonen en werken. Door bijvoorbeeld een schuur om te kunnen bouwen tot kantoorruimte. Daarnaast zou de leegstand in bijvoorbeeld het ENKA gebouw gebruikt kunnen worden om kleine ondernemers te huisvesten. Hier zijn twee voordelen aan verbonden; de nu ongebruikte ruimte krijgt een bestemming en de ondernemers zitten bij elkaar en kunnen elkaar ontmoeten en elkaar helpen bij acquisitie voor het verwerven van nieuwe opdrachten. Om de bekendheid van de kleinschalige bedrijven te vergroten zijn ideeën besproken om een markt te organiseren waar bedrijven zich kunnen presenteren of een krant of ondernemersgids uit te geven zodat ondernemers en burgers elkaar makkelijk kunnen vinden. Tot slot is het idee besproken op een Open Coffee te organiseren, dat draagt bij aan de bekendheid van de bedrijven onderling.

Resumé:

- *Makkelijk bouwvergunning verlenen voor verbouwing van bijvoorbeeld schuur aan de openbare weg;*
- *Leegstand gebruiken om de kleine ondernemer te huisvesten, zitten ze bij elkaar en kunnen elkaar gelijk gebruiken. Bijvoorbeeld bij de ENKA;*
- *Uitgeven krant/digitale ondernemersgids;*
- *Markt om bedrijven te presenteren aan bewoners;*
- *Organiseren netwerkbijeenkomst.*

De ondernemer loopt momenteel tegen het volgende aan:

De gevestigde ondernemers lopen aan tegen het verkrijgen van nieuwe opdrachten en het opzetten van netwerken. De gemeente werkt niet/ weinig samen met kleinschalige lokale ondernemers. Door de kleinschaligheid zijn de bedrijven niet in steevast in staat om slagvaardig te kunnen handelen. Er is geen kennis van de ondernemers uit de buurt.

Resumé:

- *Opdrachten genereren, acquisitie/ opzetten van netwerken;*
- *Gemeente is er niet op gericht om gebruik te maken van lokale ondernemers;*
- *Geen kennis van de bedrijven in de wijk;*
- *Geen ontmoetingspunt in de wijk.*

Toen de ondernemer begon waren de volgende factoren belemmerend:

Bij het opzetten van een eigen onderneming liep de ondernemer aan tegen het opbouwen van eigen netwerken, wat nog steeds als moeizaam wordt ervaren. De informatievoorziening bij het UWV Werkbedrijf omtrent ondernemen vanuit een uitkering wordt als onduidelijk ervaren omdat er geen niemand in huis is die een ondernemingsplan kan beoordelen en er niet of nauwelijks informatie beschikbaar was over startersregelingen. De Kamer van Koophandel denkt niet met de ondernemer mee maar met de belastingdienst.

Resumé:

- *Opbouwen van een netwerken;*
- *Geen kennis bij UWV Werkbedrijf m.b.t. beoordelen ondernemingsplan;*
- *Slechte informatievoorziening over startersregelingen beschikbaar;*
- *Kamer van Koophandel is een verlengstuk van de belastingdienst en niet van de ondernemer.*

Participatie:

Ondernemers zien in dat niet iedereen werkzaam kan zijn bij de supermarkt en dat de kleine ondernemer kan bijdragen ter bevordering van de participatie. De participatie kan worden vergroot door mensen te laten werken met behoud van uitkering op basis van een tijdelijk contract. Zo komt de werkzoekende wederom in het arbeidsproces en kan de ondernemer besluiten om de werknemer in vast dienstverband te nemen indien de werkzoekende tevredenstelt. Ondernemers kunnen niet altijd zekerheid op werk bieden maar kunnen wel tijdelijke klussen aanbieden. Het is daarom misschien een goed idee om het mogelijk te maken om kortstondig zzp'er te zijn zodat deze kleine klussen kunnen worden aangenomen door werkzoekenden. Ondernemers blijken arbeidsproblemen van bekenden vaak zelf op te lossen zonder tussenkomst van het UWV Werkbedrijf. Er is geen contact met het UWV Werkbedrijf, ondernemers denken in mogelijkheden en kennen vele andere ondernemers uit de sector en kunnen op die manier wellicht een werkzoekende begeleiden naar een vacante functie.

Resumé:

- *Niet iedereen kan bij de supermarkt werken;*
- *Mensen met een uitkering laten werken voor een bedrijf om weer in het arbeidsproces te komen;*
- *Ondernemers lossen arbeidsproblemen om van bekenden (buurjongens, jongens uit de bouw) en hebben geen zin het gezeur met UWV, 0 uren contract, kortingen etc. Regeldruk wordt als belastend ervaren;*
- *Ondernemers kunnen niet altijd zekerheid op werk bieden;*
- *Mogelijk maken dat je zzp'er bent voor tijdelijke aard, om een klus te kunnen doen;*
- *Wijk is vaak niet het juiste schaalte voor participatie;*
- *UWV moeten alle ondernemers in Ede kennen om mensen met ervaring uit het vak om op tijdelijke aard in het arbeidsproces te komen. De ondernemers denkt ook wat zijn de mogelijkheden, kan hij misschien bij een concullega aan de slag.*

Uren per week werkzaam

- Tussen 15-30
- Meer dan 30 uur
- Meer dan 30 uur
- Minder dan 15 uur
- Meer dan 30 uur

Vestigingsduur in de Maandereng

- Tussen de 2 en 5 jaar
- Tussen de 2 en 5 jaar
- Langer dan 5 jaar
- Langer dan 5 jaar
- Langer dan 5 jaar

Klanten komen:

- Uit de wijk, uit Ede en buiten Ede
- Uit Ede en buiten Ede
- Uit Ede en buiten Ede
- Buiten Ede
- Uit Ede en buiten Ede

Aantal klantbezoeken:

- Eens per maand
- Eens per maand
- 1-5 per week
- Eens per maand
- 1-5 per dag

Hoeveel mensen in dienst:

- Geen
- 1
- Geen
- Geen
- Geen

Aantal werknemers uit de wijk:

- Geen
- Geen
- Geen
- Geen
- Geen

Ik verwacht bedrijfsgroei komende jaren:

- Nee
- Ja
- Nee
- Nee
- Nee

Hoeveelheid contact met andere bedrijven Maandereng:

- Weinig
- Weinig
- Weinig
- Weinig
- Weinig

Voelt u zich als ondernemer betrokken bij de leefbaarheid van de wijk?

- Nee
- Nee
- Neutraal
- Ja
- Ja

Mijn bedrijf is zichtbaar in de wijk:

- Nee
- Nee
- Nee
- Nee
- Nee

Bijlage III: Uitwerking onderzoeksgebied

(straatnamen en postcodes in de Maandereng)

Albert Cuypstraat 6717 PL, Allebestraat 6717 NG, Anthoniszstraat 6717 NE, Asselijnstraat 6717 ND, Avercampstraat 6717 NA, Bart van der Leckstraat 6717 VM, Bauerstraat 6717 NK, Berckheydestraat 6717 NJ, Bildersstraat 6717 NC, Bloemaertstraat 6717 PJ, Bovenbuurtweg 6717 XA - XB- XC, Breitnerstraat 6717 PK, Coba Ritsemastraat 6717 VL, D'Hondecoeterstraat 6717 VJ, De Gheynstraat 6717 RE RG, De Moucheronstraat 6717 TS TT, Derkinderenstraat 6717 MR, Dick Ketstraat 6717 NX, Dijsselhofstraat 6717 MP, Dirk Boutsstraat 6717 PB PC, Eeckhoutstraat 6717 MB, Ferdinand Bolstraat 6717 PD PE, Fernhoutstraat 6717 MD, Frans Halslaan 6717 , Gerard Doustraat 6717 MG / MH / MJ MK ML MN, Govert Flinkstraat 6717 MC, Hobbemastraat 6717 PN PP, Isaac Israelsstraat 6717, Jan de Beerstraat 6717 NH, Jan Lievensstraat 6717 SP, Jan Steenlaan 6717 TA TB, Jan Vermeerstraat 6717 SJ SK SL SM, Jan Voermanstraat 6717 VV, Johanna Haanenstraat 6717 VK, Jongkindstraat 6717 MS, Jordaensstraat 6717 RK, Judith Leysterstraat 6717 SH, Karssenstraat 6717 MT, Krusemanstraat 6717 MV, Leo Gestelstraat 6717 RH RJ, Lucas de Kockstraat 6717 ME, Lucas van Leydenstraat 6717 SX, Maria van Osstraat 6717 TH TJ TK, Meinerstraat 6717 SR, Mesdagstraat 6717 SE, Metsustraat 6717 SG, Mondriaanstraat 6717 SB SC, Moreelsestraat 6717 TN TP TR, Netscherstraat 6717 VP, Nicolaas Maesstraat 6717 ST SV SW, Paul Gabrielstraat 6717 RA RC RD, Paulus Potterstraat 6717 TE TG, Pienemanstraat 6717 WC WD WE WG WH, Pieter Breughelstraat 6717 PG PH, Pieter de Hooghstraat 6717 PW PT PX PZ, Poggenbeekstraat 6717 VS VT, Rembrandtlaan 6717 NL NM NN NP NR NS NT NV NW, Rubensstraat 6717 VD VE VG VH, Ruisdaelstraat 6717 TL TM, Suze Robertsonstraat 6717 VA VB VC, Terborchstraat 6717 RM, Van Blocklandtstraat 6717 NB, Van Capellestraat 6717 PA, Van der Goesstraat 6717 MA, Van der Helststraat 6717 VR, Van Miereveltstraat 6717 VN, Van Ostadestraat 6717 SN, Weissenbruchstraat 6717 VW, Willem Kalffstraat 6717 PR, Willem Keystraat 6717 MX, Willy Brandtlaan 6717 RJ, Stadspoort 6717 RH.

Bijlage IV: Bevestigingsbrief

Ede, maandag 27 mei 2013

Geachte heer/mevrouw,

Wij stellen het erg op prijs dat u uw expertise wilt inzetten om mee te denken met het onderzoek naar wijk economie, ondernemerschap en participatie in de wijk Maandereng! Dit naar aanleiding van het telefoongesprek afgelopen week.

Hierbij nodig ik u uit voor een groepsgesprek dat op **donderdag 13 juni om 19:00 uur** zal plaatsvinden op de Oude Kerkweg 100 te Ede. Het gesprek zal ongeveer 1 uur en 15 minuten duren.

Voor mijn studie Bedrijfskunde aan de Christelijke Hogeschool Ede ben ik bezig met een onderzoek naar wijk economie en participatie in de wijk Maandereng. Dit doe ik in samenwerking met de gemeente Ede.

Gemeenten zien dat het bevorderen van ondernemerschap in wijken diverse gunstige effecten heeft op het gebied van leefbaarheid en participatie.

Tijdens deze bijeenkomst zal er een schets van het ondernemerschap in de wijk worden gepresenteerd.

De gemeente Ede wil graag in gesprek gaan met ondernemers uit de wijk Maandereng om te kijken in welke vorm de wijk economie leeft en welke rollen zijn er weggelegd bij de gemeente Ede en ondernemers om het ondernemerschap te stimuleren.

De besproken thema's zullen volledig anoniem worden geanalyseerd en de gegevens worden uitsluitend gebruikt voor dit onderzoek. Als u op de hoogte wilt worden gebracht van de resultaten kunt u aan het einde van het gesprek uw e-mailadres invullen.

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Hebt u vragen of mocht u verhinderd zijn?

Dan kunt u bellen naar Thijs Bolhuis via telefoonnummer 06-12010661 of e-mailen naar: thijs.bolhuis@ede.nl

Met vriendelijke groet,

Gemeente Ede
Thijs Bolhuis

Ede
Gemeente

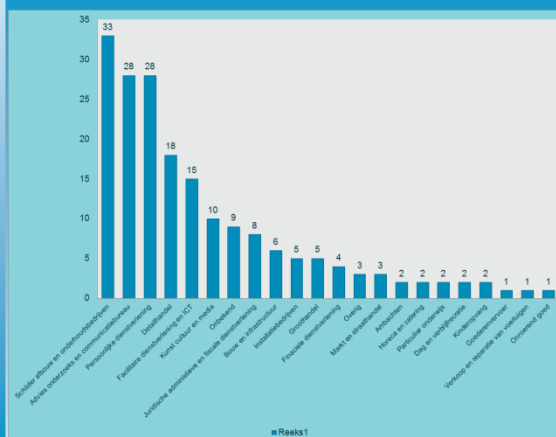
Bijlage V: Presentatie rondetafelsessie

Open vragen

Als ondernemer loop ik tegen het momenteel volgende aan:

Toen ik begon met mijn onderneming liep ik tegen het volgende aan:

Ondernemerschap

Om ondernemerschap in de wijk te stimuleren moet er het volgende gebeuren:

Voelt u zich betrokken als ondernemer
over wat er in de wijk gebeurt?

Er is een verband tussen
wijkeconomie en participatie

JA

NEE

Deel II Wijkeconomie & participatie
Discussie

Afronding

- Vragen?
- Hartelijk dank!

Bijlage VI: Kamer van Koophandel uittreksel van de gevestigde bedrijven

Postcode	Bedrijf	BranchesRijksoverheid
6717MD	Cornelie's foto en designstudio	Kunst, Cultuur en Media
6717ME	Tekst en vertaalbureau Bert van Maanen	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717ME	Pedicure Salon Ineke Melkert	Persoonlijke dienstverlening
6717ME	Lydia Versteeg, administratieve dienstverlening	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717ME	Onderhoudsbedrijf A.B.L. Glashelder	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717ME	Viola's Hairstyling	Persoonlijke dienstverlening
6717ME	Square One Music & Design	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717ML	Adiël producties	Kunst, Cultuur en Media
6717ML	Hoefsmid Michael	Detailhandel
6717ML	eirNetics	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717ML	sarico BV	Onbekend
6717MN	A. van Harn	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717MN	Eiberg Elektro	Installatiebedrijven
6717MN	van den Berg interieur verzorger	Persoonlijke dienstverlening
6717MR	C. Koekoek verhuur	Persoonlijke dienstverlening
6717MR	Confec Tim	Ambachten
6717MR	R.I.S.E. promotion	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717MR	Lunchservice Aurelia	Horeca en catering
6717MS	Kaashandel Gerdo Donkersteeg	Markt- en straathandel
6717MS	Hondengedragcoach	Persoonlijke dienstverlening
6717MT	Weijman Deursystemen	Detailhandel
6717MX	Groen & Doen	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717MX	Klussuka	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717NA	Uno per Uno	Horeca en catering
6717NB	D&M Bouwbedrijf	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717NC	Slootmans Klussenbedrijf	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717NG	Service en onderhoudsbedrijf Scherpenzeel	Installatiebedrijven
6717NG	Wim Meurs Coach	Persoonlijke dienstverlening
6717NG	B&D Couture	Markt- en straathandel
6717NJ	Algemene Autorijschool A.A.R.	Persoonlijke dienstverlening
6717NJ	Bouw en Metselbedrijf Jan Beekhuizen	Bouw en infrastructuur
6717NJ	Gigabit Networking	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717NJ	Hoveniersbedrijf A.Budding	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717NJ	Niti instalatie	Installatiebedrijven
6717NL	A.th. Blom	Verkoop en reparatie van voertuigen
6717NM	MVB-ICT	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717NR	Dot bureau voor Desktop Publishing	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717NR	Gerlinde 's voetverzorging	Persoonlijke dienstverlening
6717NR	DannyRudolphFotografie	Kunst, Cultuur en Media
6717NS	Lisha Mobiele Haarverzorging	Persoonlijke dienstverlening
6717NS	V.O.F. Pure Life International	Groothandel
6717NS	Stratenmakersbedrijf IBE	Bouw en infrastructuur

6717NV	Forzoso	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717NW	Must Be	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717NZ	GANS - Schilderwerken	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717PA	De Man Parts	Detailhandel
6717PA	Handelsonderneming van Leusden	Onbekend
6717PB	Aannemingsbedrijf C.P. Cabout	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717PC	Handelsonderneming de Hele Santekraam	Onbekend
6717PC	Fouragehandel de Boer	Detailhandel
6717PE	Veldhuizen Bouw en onderhoud	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717PH	Hortus Novus	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717PH	Skip's Cue	Dag en verblijfrecreatie
6717PK	Montaco	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717PK	Scalepassion	Detailhandel
6717PL	Service Bedrijf Steenioline	Onbekend
6717PL	MSKi B.V.	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717PL	Switch2day B.V.	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717PL	Ouissal Family and events	Dag en verblijfrecreatie
6717PL	DHIMH B.V.	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717PP	SBTL	Kunst, Cultuur en Media
6717PR	Couwenberg accountancy	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717PR	Remco van der Sluis	Kunst, Cultuur en Media
6717PT	Focus op Fotografie	Kunst, Cultuur en Media
6717PT	Humphry's schilderwerken	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717PW	NetRealize	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717PW	Dragon-products.eu	Detailhandel
6717PX	Onderhoudsbedrijf D.A. Buijs	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717PX	Web Imago	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717PX	H. van Gelder Bestrating	Bouw en infrastructuur
6717PZ	All-time Business Car Service	Persoonlijke dienstverlening
6717RA	Melissa Willink	Detailhandel
6717RA	Yolp Media	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717RA	Elnet Vitaal & Gezond	Ambachten
6717RH	Baggel Schilderwerken	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717RJ	Pianohandel W.Meijeren en Zoon	Detailhandel
6717RK	Autorijschool Pham V.O.F.	Persoonlijke dienstverlening
6717RK	Drs. E.Kriebel financieel adviseur	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717RK	Ultimate management	Kunst, Cultuur en Media
6717RM	Berrie van den Beld	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717RM	Meiertuinen	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717SB	George Brown B.V.	Persoonlijke dienstverlening
6717SC	Jottum! Kinderdagverblijf	Persoonlijke dienstverlening
6717SC	Koudijs Afbouw	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717SC	Maatschap Haan Jacobs Philipsen	Persoonlijke dienstverlening
6717SG	Rijschool Hans de Bruijn	Persoonlijke dienstverlening
6717SG	Excellent Schoonmaakbedrijf	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven

6717SL	Remon Breevoort Techniek	Kunst, Cultuur en Media
6717SM	Gerard Bruins	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717SP	Hulleman Administraties en advies	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717SP	4 Your Help	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717SV	B.E. Schilderwerken	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717SW	M.Hamdan	Markt- en straathandel
6717SX	Trimsalon Karianne	Persoonlijke dienstverlening
6717TA	Novaplus	Groothandel
6717TA	Es 's Hair	Persoonlijke dienstverlening
6717TA	Autorijschool Dymion Vogelsang	Persoonlijke dienstverlening
6717TB	Sanders Project Adviezen	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717TB	Promosure	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717TB	Orizzonte	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717TB	Jaap Nahumury Ontwerp	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717TB	Aqua filter Ede	Detailhandel
6717TE	Jelco Kamstra Bestratingen	Bouw en infrastructuur
6717TE	Memo Handelonderneming V.O.F.	Detailhandel
6717TE	Kristalla	Detailhandel
6717TG	Dave Goedman Music	Kunst, Cultuur en Media
6717TH	Brons Schilderwerken	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717TJ	Metsel en Onderhoudsbedrijf Pieters	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717TJ	Rosub Consultancy en Design	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717TJ	Hoveniersbedrijf Nieuwenhuis	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717TJ	Voegbedrijf de Voegspijker	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717TJ	Huisartsenpraktijk Zoon	Persoonlijke dienstverlening
6717TK	Helene Schotman	Detailhandel
6717TL	Dog Valley Uitlaatservice	Persoonlijke dienstverlening
6717TL	Kapsalon Ingrid	Persoonlijke dienstverlening
6717TM	Style Dance Wear	Detailhandel
6717TM	Van der Goes Keukens	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717TM	Schoonheidssalon Sen	Persoonlijke dienstverlening
6717TN	Hairstyling Lisanne	Persoonlijke dienstverlening
6717TR	De Postkoets folderverspreiding etc.	Overig
6717TR	AV elektrotechniek	Installatiebedrijven
6717TR	Totaalbouw Ede	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717TR	MaCo Installatietechniek	Installatiebedrijven
6717TT	Autorijschool Vogelzang	Persoonlijke dienstverlening
6717VA	HdL taxataties	Onroerend goed
6717VB	M.D.J. Dijkhuizen Consultancy	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VC	Gebroeders Schimmel Gevelrenovatie	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717VC	Beursdesk B.V.	Overig
6717VC	Friendshipbuilding	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VE	Advies Forum Nederland B.V.	Financiële dienstverlening
6717VE	Computer Toepassing Bouwwezen (C.T.B)	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717VE	CTB xRM B.V.	Onbekend

6717VE	Elektroraad Ontwerp B.V.	Particulier onderwijs
6717VE	CTB Facilitair B.V.	Onbekend
6717VE	Xandorra Nederland B.V.	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717VE	A2E Bouwkundig Ontwerp en Tekembureau	Bouw en infrastructuur
6717VE	C.T.B. Personele Systemen B.V.	Onbekend
6717VE	Elektroraad Opleidingen B.V.	Particulier onderwijs
6717VE	CTB ICT Flex B.V.	Onbekend
6717VE	De Heus Voeders B.V.	Detailhandel
6717VE	Agra Matic B.V.	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VE	Nukamel B.V.	Detailhandel
6717VE	Koudijs Animal Nutrition BV	Groothandel
6717VE	BDO Accountants en Belastingadviseurs B.V.	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717VE	Essensor B.V.	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VE	Van Eck Veevoeders B.V.	Groothandel
6717VE	ISO Intermediaire Sales en Ondersteuning B.V.	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717VE	I.B.N. Intermediar Belang Nederland B.V.	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717VE	Hartgring Advies B.V.	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717VE	IT Motice B.V.	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717VE	De Heus Energie B.V.	Groothandel
6717VG	FOB Services	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VG	AB Controlling	Juridische, administratieve en fiscale dienstverlening
6717VG	HYADE B.V.	Financiële dienstverlening
6717VG	Schildersbedrijf De Bruin	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717VG	Atelier Hanneke Jonasse	Kunst, Cultuur en Media
6717VG	Ede Plumbing	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717VJ	Autorijschool High Prestige	Persoonlijke dienstverlening
6717VL	Siemons ICT diensten	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717VM	Van der Bruggen Glazenwasserij	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717VN	Marcella de kapster die aan huis komt	Persoonlijke dienstverlening
6717VP	Transeef	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VR	A.Riemersma	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717VW	VeCTrain	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717VW	www.tweenstore.nl	Detailhandel
6717VW	B ver Software en It Consultancy	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717WC	I Connect	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717WC	Best Connection B.V.	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717WD	Glas en Schilderwerken J. van de Steeg	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717WE	Van Ooijen Reclame en Advies	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717WG	Chiropod. Pedicure C. Derksen van de Vendel	Persoonlijke dienstverlening
6717WG	Wave Consulting	Facilitaire dienstverlening en ICT
6717WG	Yuwicare	Persoonlijke dienstverlening
6717WG	InfoSet B.V.	Detailhandel
6717WG	P en P Transport V.O.F.	Goederenvervoer
6717WH	V.V.S. Veenendaal Vlees Service	Detailhandel

6717WH	Van Holland Onderneming	Detailhandel
6717XA	Groenhorst College	Overig
6717XA	INGEWERKT	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717XA	Febula et Pons B.V.	Onbekend
6717XA	Da s Communicatie B.V.	Advies- onderzoeks en communicatiebureau
6717XA	DVC Scheepsinvesteringen	Financiele dienstverlening
6717XA	Bluecap Investments B.V.	Financiele dienstverlening
6717XB	Tattoo Shop Ede	Persoonlijke dienstverlening
6717XB	Van den Dries V.O.F.	Schilders-, afbouw en onderhoudsbedrijven
6717XB	JVL Bouw Ede	Bouw en infrastructuur

Bijlage VII: Overige interviews

De onderstaande interviews zijn op te vragen via bolhuismatthias@gmail.com

- De heer D. Voorwinde, accountmanager Economische Zaken
- De heer G. Heemstede, voorzitter van de bewonerscommissie Maandereng
- De heer H. Gerritsen, lid en voormalig penningmeester ondernemersvereniging Ede Zuid
- De heer J. Berntsen, opbouwwerker Welstede
- De heer J. de Groot, penningmeester bewonerscommissie Maandereng
- De heer K. Koolschijn, woonconsulent Woonstede
- De heer S. van der Pol accountmanager bedrijven Economische Zaken
- De heer W. van Ijssel, lid Wijkplatform Maandereng
- Mevrouw E. Knippenborg, wijkwerk gemeente Ede
- Mevrouw S. Blotkamp, medewerker Werk en Inkomen UWV Werkbedrijf
- Mevrouw Y. van Geel, medewerker sociaal werkbedrijf Permar

3. PARTICIPATIE EN INFORMELE ZORG

VOORWOORD

Voor u ligt mijn scriptie hetgeen gemaakt is als een onderdeel ter afsluiting van mijn opleiding Human resource Management aan de Christelijke Hogeschool Ede. Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij de gemeente Ede. Aan de hand van dit onderzoek verschaft ik de gemeente Ede informatie betreffende wederkerigheid van mensen in de bijstand. Het onderzoek richt zich voornamelijk op de participatie in de wijk de Maandereng en de rol van de professional.

De begeleiding vanuit de Christelijke Hogeschool is gedaan door mijn afstudeerbegeleider Henk van Deutekom. Bij deze wil ik hem daarvoor hartelijk bedanken. Als procesbewaker heeft Eliza Lam opgetreden. In de beginfase van het project heeft zij ons (in het project is samengewerkt met drie medestudenten) voorzien van advies, ook daarvoor bedankt. Ina Roelfsema van de gemeente Ede wil ik bedanken voor haar begeleiding. Naast haar eigen drukke agenda stond zij altijd klaar om mee te denken. Tot slot richt ik mijn dankwoord aan de geïnterviewde personen, mensen die hebben deelgenomen aan de brainstormsessie, en mijn medestudenten voor de geleverde input.

Ede, augustus 2013

Reinier Pranger

Op welke manieren kunnen mensen die op de participatieladder in trede 3 en 4 zitten, participeren? Toegespitst op de tegenprestatie.

De overheid verwacht meer van de burger, hij/zij zal meer zelforganiserend te werk moeten gaan. De overheid verlangt van mensen die een bijstandsuitkering ontvangen dat zij daar een tegenprestatie voor leveren. Wanneer er over participatie wordt gesproken moet er sprake zijn van een wisselwerking tussen een subject en een object. Uit onderzoek van Thomas Kampen blijkt dat veel mensen vrijwilligerswerk gebruiken om in het reine te komen met hun verleden. Ook voelt volgens Kampen het leveren van een tegenprestatie beter dan alleen maar thuiszitten. De gemeenten in Nederland krijgen veel vrijheid van de overheid om te bepalen hoe ze omgaan met de tegenprestatie, echter gelden er wel regels waar ze zich aan moeten houden. Het Stage of Change model van Prochaska en DiClemente geeft inzicht in welk stadium iemand zit om tot het nieuwe gedrag te komen. Niet iedereen zal staan te juichen om een tegenprestatie te leveren en gelijk het nieuwe gedrag vertonen. Het is aan de professional om de bijstandsklant hierin bij te staan. Hij/zij zal moeten beschikken over goede gesprekstechnieken. Het leveren van een tegenprestatie mag niet tot gevolg hebben dat de arbeidsmarkt in verdrukking komt. Ook is het niet nodig om harde eisen te stellen aan de tegenprestatie. De tegenprestatie is geslaagd wanneer vraag en aanbod van een klus op een goede manier elkaar van dienst zijn. De tegenprestatie mag niet in de war worden gebracht met vrijwilligerswerk. Dit omdat het bij de tegenprestatie niet om een vrijwillige aangelegenheid gaat.

Welke activiteiten om in te participeren zijn reeds aanwezig in de wijk Maandereng?

In de Maandereng worden met enige regelmaat activiteiten georganiseerd voor de bewoners. Deze activiteiten worden veelal georganiseerd door het Wijkplatform in samenwerking de Bewonerscommissie van de Maandereng. Als gemeenschappelijk doel hebben deze twee organen de belangen te behartigen van de bewoners van de Maandereng. De Bewonerscommissie richt zich op de leefbaarheid van de wijk, gesplitst in een fysiek component en een sociaal component. Het Wijkplatform heeft geregeld overleg met de politie, wijkbeheer, Welstede en Woonstede. Ook is er een buurtcentrum in de Maandereng aanwezig, namelijk buurtcentrum de Maanen. Ook in het buurtcentrum vinden elke dag activiteiten plaats waaraan met kan deelnemen. De wijk biedt veel aan, het is echter wel zo dat door de groei in omvang van de activiteiten en het feit dat het lastiger is geworden om vrijwilligers te vinden om de activiteiten te organiseren/ondersteunen er veel extra handen nodig zijn om de activiteiten te kunnen blijven organiseren.

Welke nieuwe activiteiten om participatie te stimuleren hebben meerwaarde voor zowel de burgers op persoonlijk vlak als voor de wijk op zich?

Om deze vraag te beantwoorden is er een gesprek aangegaan met verschillende instanties die in de Maandereng actief zijn. Er worden veel verschillende soorten klussen genoemd die van toepassing zijn voor de wijk. Deze klussen zijn divers. Om het aanbod van klussen duidelijk te krijgen is het van belang dat mensen hun klussen waarvan zij zelf niet in staat zijn om uit te voeren en die wel van belang zijn om uitgevoerd te worden ergens kunnen plaatsen. Het is belangrijk dat het profiel van de klus aansluit bij het profiel van de bijstandsklant. Uit onderzoek van Thomas Kampen blijkt dat veel bijstandsklanten vrijwilligerswerk gebruiken om hun geschonden levensverhaal in ere te herstellen. Het zou mooi zijn als de tegenprestatie hier aan bijdraagt. De manier waarop de professional de bijstandsklant bejegt is ook van belang, een positieve en eerlijke bejegening is gewenst.

Op welke manier(en) ondersteun je de bijstandsklanten zodat ze daadwerkelijk kunnen participeren in de wijk?

Het is zaak dat vraag en aanbod elkaar weten te vinden. Ook is het zo dat de bijstandsklant de meerwaarde van het doen van een tegenprestatie moet inzien, het moet niet enkel als een verplichting worden gebracht maar de voordelen voor alle belanghebbenden moeten worden benadrukt. Ook wordt besproken wat het betekent voor de professional, organisaties in de wijk en de gemeente Ede om de tegenprestatie goed vorm te geven. De professional zal meer moeten loslaten, de gemeente Ede zou een platform kunnen faciliteren waar vraag en aanbod wordt gekoppeld. Voor de organisaties in Wijkplatform/Bewonerscommissie is het zaak om de oren en ogen open te houden en waar mogelijk nieuwe klussen te creëren die uitgevoerd kunnen worden als tegenprestatie en die een maatschappelijk doel dienen. Ook is het goed om verder te kijken dan alleen de wijk Maandereng. Een klus die in de Maandereng naar voren komt kan ook worden gedaan door iemand die in een andere wijk woonachtig is. Er zijn ook bijstandsklanten die in staat zijn om zelf een plek te vinden voor het uitoefenen van de tegenprestatie.

3.0. INLEIDING

3.0.1. Aanleiding onderzoek

Tijdens het kabinet van Rutte 1 is het begrip “tegenprestatie” gelanceerd. Het doel van de tegenprestatie is om mensen die een bijstandsuitkering ontvangen iets nuttigs terug te laten doen. Inmiddels is de wet aangenomen die gemeenten in Nederland in staat stelt om de tegenprestatie van bijstandsklanten te verlangen. De focus van mijn onderzoek is gericht op wederkerigheid en wat het vraagt van de professional om de bijstandsklant zo ver te krijgen dat deze op deze manier gaat deelnemen aan de samenleving. Dit omdat het een actueel onderwerp is en de gemeente Ede op zoek is naar een manier om hiermee om te gaan. Het vraagt een andere manier van werken van de klantmanager (verder aangeduid als professional).

3.0.2. Probleemstelling

Dit rapport beschrijft hoe de gemeente Ede kan omgaan met de tegenprestatie van mensen die een bijstandsuitkering ontvangen. Naar aanleiding van dit onderzoek komt naar voren hoe de gemeente Ede de participatie van haar burgers in de bijstand kan vergroten betreft de doelgroep die in aanmerking komt voor het uitoefenen van de tegenprestatie.

3.0.3. Onderzoeksvragen

Als hoofdvraag is geformuleerd:

Op welke manier kan de gemeente Ede de participatie van haar burgers in de bijstand vergroten, toegespitst op de tegenprestatie?

Aan de hand van de volgende deelvragen wordt de hoofdvraag beantwoord:

1. Op welke manier(en) kunnen mensen die op de participatieladder in trede 3 en 4 zitten, participeren? Toegespitst op de tegenprestatie.
2. Welke activiteiten om in te participeren zijn reeds aanwezig in de wijk Maandereng?
3. Welke nieuwe activiteiten om participatie te stimuleren hebben meerwaarde voor zowel de burgers op persoonlijk vlak als voor de wijk op zich?
4. Op welke manier(en) ondersteun je de bijstandsklanten zodat ze daadwerkelijk kunnen participeren in de wijk?

3.0.4. Aanpak onderzoek

Voor het onderzoek is gebruik van kwalitatief onderzoek (brainstormsessie en uitgebreid interview met een deskundige) en kwalitatief onderzoek. Tijdens de brainstormsessie is uitvoerig gesproken over de tegenprestatie en wat daar bij komt kijken. Ook is er een uitgebreide literatuurstudie verricht en zijn er nog verschillende belanghebbenden geïnterviewd.

3.0.5. Leeswijzer

In hoofdstuk 3.1. wordt ingegaan op de manier(en) waarop mensen die zich in trede 3 en 4 begeven kunnen participeren, toegespitst op de tegenprestatie. In hoofdstuk 3.2. wordt inzichtelijk gemaakt welke activiteiten om in te participeren reeds aanwezig zijn in de Maandereng. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3.3. beschreven welke nieuwe activiteiten er zijn in de wijk. Ook wordt ingegaan op wat er volgens de literatuur nodig is om de tegenprestatie te laten slagen. Hoofdstuk 3.4. staat in het teken van manieren om bijstandsklanten te ondersteunen zodat ze daadwerkelijk kunnen participeren in de wijk. Er wordt onder andere gekeken naar manieren om vraag en aanbod samen te brengen en wat aandachtspunten zijn. In hoofdstuk 3.5. wordt de hoofdvraag beantwoord doormiddel van aanbevelingen.

3.1. OP WELKE MANIER(EN) KUNNEN MENSEN DIE OP DE PARTICIPATIELADDER IN TREDE 3 EN 4 ZITTEN, PARTICIPEREN? TOEGESPITST OP DE TEGENPRESTATIE.

3.1.1. Inleiding

Bij beantwoording van deze deelvraag wordt ingegaan op de verandering van verzorgingsstaat naar participatiestaat. Ook komt aan bod wat de verandering betekent voor de burger, overheid en de maatschappelijke organisaties. Het verschil tussen vrijwilligerswerk en de tegenprestatie en de regelgeving betreffende de tegenprestatie wordt ook beschreven. De voorwaarden voor een goede invulling van de tegenprestatie zoals Thomas Kampen het ziet komt ook aan bod. De deelvraag wordt afgesloten met het Stages Of Change model en wat dit betekent voor de professional.

3.1.2. Veranderende samenleving

Participatie staat centraal in de veranderende samenleving zoals die de afgelopen jaren plaats heeft gevonden en nog steeds aan het plaats vindt. De overgang die plaats vindt is die van een verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij. Het verschil tussen de twee systemen is dat er bij een verzorgingsstaat wordt gezorgd voor wie dat nodig heeft. Bij een participatiemaatschappij is het van belang dat iedereen mee doet naar vermogen. In de huidige tijd wordt er gekeken naar wat iemand nog wel kan. Dit is een verandering die niet zo maar even gemaakt kan worden en waar dus veel tijd overheen gaat.

De rol van de burger, maatschappelijk organisaties en die van de overheid zal moeten veranderen. De burger zal meer zelforganiserend te werk moeten gaan, het is voor de burger zaak om een netwerk om zich heen te organiseren waarin hij ondersteuning kan vinden, maar ook anderen kan ondersteunen. Op deze manier leunt de burger minder op de overheid en komt de burger in zijn eigen kracht te staan. De overheid en met name de professional (professional van bijstandsklant bij de sociale dienst) zal meer moeten overlaten aan het eigen kunnen van de burger en dus meer een beroep doen op haar zelfredzaamheid. De professional zal de burger moeten ondersteunen bij hun eigen initiatieven. Op deze manier komt de verantwoordelijkheid meer bij de burger zelf te liggen. Deze manier van werken zal het vertrekpunt moeten zijn. Feit blijft dat niet alle burgers in staat zijn om zo'n netwerk om zich heen te organiseren, de overheid zal aan hen de juiste aandacht en zorg moeten blijven verlenen. Dit geldt overigens ook voor de mensen die meer zelfstandig kunnen opereren, het verschil zit in de hoeveelheid zorg en aandacht. Voor de maatschappelijke organisaties vraagt het ook een andere manier van werken. Ook zij zullen meer verwachten van de burger en zullen niet meer in elke hulpvraag kunnen blijven voorzien. De verandering zorgt dat er nieuwe verhoudingen ontstaan tussen de overheid, maatschappelijke organisaties en de burger. Het is aan de overheid om een manier te vinden om de zelforganisatie van haar burgers en hun invloedssfeer te faciliteren wanneer blijkt dat zij niet in staat zijn om dit zelfstandig tot stand te brengen.

De afgelopen jaren is de overheid al veel met deze verandering bezig geweest. Het is ook terug te zien in een aantal bewegingen zoals bijvoorbeeld 'de klant centraal', 'persoonsgebonden budgetten' en 'de kanteling'. De overheid werkt toe naar een manier van werken waarin zij zich als dienstverlener aanvankelijk terughoudend opstelt. Echter zal zij zich actief opstellen wanneer dat nodig mocht zijn (Dorscheidt & Heida).

3.1.3. Participatieladder

We hebben wij er voor gekozen om de participatieladder van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) te gebruiken voor ons onderzoek. Voor dit deel van het onderzoek richt ik mij op trede 4 en trede 3. Deze treden bieden houvast voor afbakening van het onderzoek en vormen de leidraad om het verschil in onderzoeksgebied te duiden. Trede 3 en 4 hebben te maken met wederkerigheid. Dit kan in de vorm van vrijwilligerswerk of de tegenprestatie die mensen moeten gaan uitvoeren voor het ontvangen van een uitkering. In de afbeelding hieronder ziet u de treden weergegeven in een model.

Volgens de participatieladder van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) is het zo dat iemand die in trede 4 verkeert moet voldoen aan de volgende omschrijving:

"Bij trede 4 worden mensen ingedeeld die onbetaald werk verrichten. Zij hebben geen arbeidscontract maar dragen wel een zekere mate van verantwoordelijkheid voor de taken die zij verrichten. Mensen die bij deze trede zijn ingedeeld werken met bijvoorbeeld behoud van uitkering, lopen stage of doen vrijwilligerswerk".

Bij trede 3 is volgens het model de volgende beschrijving van toepassing:

"Op trede 3 worden personen ingedeeld die buitenshuis deelnemen aan georganiseerde activiteiten. Dat kunnen sociaal-culturele activiteiten zijn, activiteiten in verenigingsverband, maar ook cursussen of opleidingen. Iemand op dit trede neemt deel aan activiteiten in georganiseerd verband, maar voert geen taken uit met verantwoordelijkheden naar anderen (het is dus geen werk)".

Volgens het model van de VNG is het eveneens een voorwaarde dat iemand die in trede 4 of in trede 3 actief is, minimaal een keer per week in contact komt met anderen door het doen van het onbetaalde werk of de deelname aan georganiseerde activiteiten. Dit kan dan ook op wijktrede gebeuren, maar is geen voorwaarde. Het verschil tussen participatie door de doelgroep in het algemeen en participatie op wijktrede zit hem enkel in gebiedsafbakening. (Dorscheidt & Heida)

3.1.4. Verschil tussen vrijwilligerswerk en tegenprestatie

Het is lastig om expliciet uit te leggen welke werkzaamheden wel en welke niet als vrijwilligerswerk kunnen worden geduid. Wel is het zo dat de werkzaamheden algemeen belang of een specifiek maatschappelijk belang dienen. De werkzaamheden mogen niet gericht zijn op realiseren van winst. Vrijwilligerswerk mag de arbeidsmarkt niet in gevaar brengen. De werkzaamheden mogen dus geen betaald werk vervangen (Rijksoverheid). Over een heel jaar gezien mag de vergoeding voor een vrijwilliger niet meer dan € 1500 bedragen. (VFI Brancheorganisatie van goede doelen). Vrijwilligerswerk, de naam zegt het al gebeurt op vrijwillige basis. Dit is ook het verschil met de tegenprestatie. De tegenprestatie mag de gemeente als een verplichting opleggen aan mensen met een bijstandsuitkering. Ook krijgen de bijstandsccliënten niet een extra vergoeding, ze krijgen immers al 'loon' in de vorm van een bijstandsuitkering.

3.1.5. Wat is nu precies een klus die tegenprestatie waardig is?

Dat hangt van de cliënten en van de klus af die aangeboden wordt. Het moet additioneel werk zijn. Als professional moet je minder strak zitten op de rechten en plichten maar meer uitgaan van de kracht van mensen zelf. Ook moet niet de eis gesteld worden dat een tegenprestatie een minimum aan aantal uren in beslag moet nemen. Als de vrager en aanbieder tevreden zijn, dan is het doel bereikt, aldus Carla Visser medewerker afdeling Participatie en Werk van de gemeente Ede. De gemeente Emmen hanteert echter wel de regel dat een tegenprestatie minimaal 2 uur en maximaal 16 uur tijd in beslag mag nemen. (Gemeente Emmen, 2012).

De focus van mijn onderzoek ligt zoals al eerder beschreven op wederkerigheid en wat het vraagt van de professional om de bijstandsklant zo ver te krijgen dat deze op deze manier gaat deelnemen aan de samenleving. Dit omdat het een actueel onderwerp is en de gemeente Ede op zoek is naar een manier om hiermee om te gaan. Het vraagt een andere manier van werken van de professional.

Wanneer er over participatie wordt gesproken is er sprake van een wisselwerking tussen een subject en een object. Het subject kan een individu of een groep zijn of zelfs de samenleving als geheel die participeert in iets. Dit 'iets' is het object. Dit object kan van alles zijn. Voor wat betreft mijn deel van het onderzoek kan het object het best beschreven worden als onbetaalde arbeid wat voortkomt uit de tegenprestatie die iemand moet leveren voor het ontvangen van een bijstandsuitkering.

(Houten & Winsemius, 2010)

Tijdens het kabinet van Rutte 1 (oktober 2010 – april 2012) is het begrip 'tegenprestatie' gelanceerd. Er mag verwacht worden van mensen die een uitkering ontvangen dat zij daarvoor iets terug doen voor de samenleving. Er wordt aan de gemeenten in Nederland vrijheid gegeven om te bepalen of ze de tegenprestatie willen doorvoeren in hun beleid en op welke manier ze dat dan willen uitvoeren. (Plantinga, 2012)

3.1.6. Regels die verbonden zijn aan de tegenprestatie

Het is zo dat de gemeenten in Nederland vrijheid krijgen op hun eigen manier met de tegenprestatie om te gaan. Echter dit betekent niet dat er geen voorafgestelde wetgeving aan is verbonden. Aan onderstaande regels dient elke gemeente zich te houden.

1. De klus is onbeloond;
2. Het dient een maatschappelijk nut;
3. Het zorgt voor geen belemmering bij het accepteren van werk;
4. De re-integratie ondervindt geen belemmering;

5. Het is beperkt in omvang (voor mensen die tijdelijk zijn vrijgesteld van de arbeidsplicht mag de omvang groter zijn);
6. Beperkt in tijdsduur (voor mensen die tijdelijk zijn vrijgesteld van de arbeidsplicht mag het langer duren);
7. Worden verricht naast of in aanvulling op reguliere arbeid in de organisatie waar ze worden verricht
8. Het mag niet leiden tot verdringing van de arbeidsmarkt
9. De bijstandsgerechtigde moet in staat zijn ze te verrichten.
10. De bijstandsgerechtigde is verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid en aansprakelijkheid. (Schulink, 2012)

3.1.7. Regels bij opleggen tegenprestatie voor de gemeente Ede

Bij het opleggen van de tegenprestatie zal de gemeente Ede er voor moeten waken dat het zich houdt aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Dit houdt in dat er onderzocht moet worden of de bijstandsgerechtigde wel in staat is om klussen te verrichten. Voordat de persoon in kwestie daadwerkelijk verplicht kan worden tot het uitvoeren van de tegenprestatie zal de gemeente hierover in gesprek gaan met de desbetreffende persoon. Wanneer het nodig mocht zijn zal (medisch) advies ingewonnen moeten worden bij derden. Wanneer de tegenprestatie wordt uitgevoerd moet het voldoen aan de eisen die in de voorgaande paragraaf staan genoteerd.

De verplichting mag niet opgelegd worden met een ander doel dan de tegenprestatie voor het ontvangen van een bijstandsuitkering. Het mag dus niet worden opgelegd als een manier om iemand te straffen. (Schulink, 2012)

3.1.8. Voorwaarden van de tegenprestatie volgens Thomas Kampen.

Thomas Kampen is als socioloog en promovendus verbonden aan de Amsterdam Institute of Social Science Research (AISSR) en hij is eveneens werkzaam als docent sociologie aan de Universiteit van Amsterdam. Kampen heeft in samenwerking met twee anderen het boek 'Onverwachte verdienste' geschreven. Momenteel zit hij in de afrondingsfase van een proefschrift over geleid vrijwilligerswerk (Kampen, 2013). Ik heb hem geïnterviewd betreffende de verplichte tegenprestatie. Dit omdat hij onderzoek gedaan heeft naar verplicht vrijwilligerswerk, de tegenprestatie. Uit het interview komt onder andere het volgende naar voren:

Wat betreft verplicht vrijwilligerswerk of het verplichten van tegenprestatie voor mensen die een uitkering ontvangen en hier iets voor moeten terugdoen voor de samenleving is het van belang dat dit op een goede manier wordt gecommuniceerd. Volgens Kampen zijn veel mensen die in de bijstand zitten bereid om vrijwilligerswerk te doen. Dit blijkt ook uit onderzoek waartoe wethouder Dig Itsha van de stad Groningen opdracht heeft gegeven. Hierin wordt aangetoond dat de helft van de mensen die langdurig in de bijstand zitten vrijwilligerswerk doen. (RTV Noord, 2013)

Wanneer een professional als startpunt heeft dat een tegenprestatie verplicht is en als er geen gehoor aan wordt gegeven dat er dan consequenties aan verbonden zijn, dan maak je volgens Kampen een hele hoop kapot. Het verplichte karakter moet volgens Kampen enkel worden toegepast op mensen die willens en wetens weigeren een tegenprestatie uit te voeren. Voor die groep vindt hij het gerechtvaardigd om het duidelijk aan te geven dat het verplicht is en dat er anders consequenties aan verbonden zijn.

Indien een gemeente de tegenprestatie invoert is het van belang dat dit op een juiste manier gebeurt. Het moet volgens Kampen niet zo zijn dat er enkel gekeken wordt naar wat

voor klussen er zijn en dat die dan maar door iemand uitgevoerd moet worden, zonder dat er verder naar de wensen van de bijstandsklant gekeken wordt. Kampen vindt het een voorwaarde dat er gekeken wordt naar wat de cliënt zelf voor een tegenprestatie zou willen en kunnen doen. Wat heeft de cliënt in het verleden gedaan? Wat hebben ze voor levenservaring? Welke werkervaring hebben ze in hun leven opgebouwd? De vraag is dan uiteindelijk op welke manier deze ervaringen ingezet kunnen worden voor het uitvoeren van een tegenprestatie.

Uit onderzoek van Kampen blijkt dat veel mensen vrijwilligerswerk gebruiken om in het reine te komen met hun verleden. Door te ervaren dat ze daadwerkelijk anderen kunnen helpen geloven ze meer in hun eigen vermogen om zichzelf te helpen.

Een praktijkvoorbeeld dat Kampen geeft in het interview:

Een man had een terras in Leeuwarden. De gemeente besloot om een museum te bouwen waardoor zijn terras in de schaduw kwam te liggen. Hierdoor is de man failliet gegaan, een pijnlijke ervaring. Vervolgens (veel later) ging de man in de keuken van een daklozenopvang werken. Daar vond hij weer het respect terug van mensen die daar ook werkten hetgeen hem veel goed deed. Dus op zo'n manier je werkervaring of levenservaring gebruiken is voor mensen vaak motiverend.

Het uitvoeren van een tegenprestatie voor het ontvangen van een uitkering geeft volgens Kampen mensen een hele hoop zelfvertrouwen. Belangrijk is dan wel dat de werkzaamheden die de cliënt verricht passend zijn. Volgens Kampen voelt het uitvoeren van een nuttige tegenprestatie beter dan alleen maar thuis zitten.

3.1.9. Ander gedrag volgens het "Stages of Change Model"

Wanneer de tegenprestatie wordt ingevoerd is dit nieuw voor de mensen die er mee te maken zullen hebben. Er wordt van hen verwacht om ander gedrag te vertonen. Dit geldt voor de mensen die nog geen vrijwilligerswerk uitvoeren, voor hen is het hele idee om een tegenprestatie uit te voeren nieuw. Prochaska en Di Clemente beschrijven in het Stages of Change Model welke stadia mensen doorlopen voordat zij nieuw gedrag vertonen.

1. Voorbeschouwing

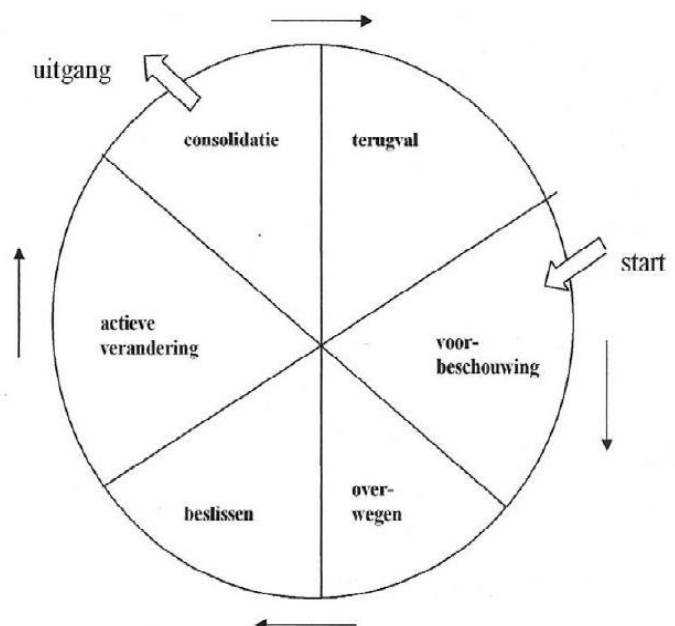
In dit stadium wil men geen gedragsverandering op gang zetten. Men kan er ook van overtuigd zijn dat ze de verandering niet kunnen maken.

2. Overwegen

De cliënt overweegt wat het veranderde gedrag hem op kan leveren. De intentie om iets te gaan doen is aanwezig, echter wordt op dit moment nog geen actie ondernomen.

3. Beslissen

De motivatie om te veranderen is inmiddels duidelijker geworden. Echter ervaart de cliënt nog struikelblokken. Een gebrek aan geloof in zichzelf is hier een voorbeeld van.

4. Actieve verandering

De cliënt onderneemt actie om tot het gewenste gedrag te komen. Er is nog wel kans op terugval.

5. Consolidatie

De verandering in gedrag is geslaagd. Het nieuwe gedrag wordt ingepast in het dagelijks leven. Wanneer dit voorspoedig verloopt is de gedragsverandering geslaagd.

6. Terugval

Indien de cliënt in dit stadium terecht komt is hij niet in staat geweest om de gedragsverandering vol te houden. Terugval kan overigens in de verschillende stadia gebeuren. Bij terugval betekent het niet gelijk dat de cliënt weer bij het begin moet beginnen. (Bartelink, 2013)

Het model wordt veelal gebruikt in de verslavingszorg. Ook wordt het gebruikt voor het stimuleren van zelfsturing bij mensen om ze op deze manier succesvol te laten re-integreren. Aangezien het model gebruikt wordt bij re-integratie is het aannemelijk dat dit model ook toepasbaar is op de mensen in de bijstand die een tegenprestatie moeten gaan leveren. Het leveren van een tegenprestatie is het nieuwe gedrag. Wanneer iemand in het eerste stadium verkeert heeft het geen nut om van diegene een tegenprestatie te verwachten wanneer je het een succes wil laten zijn. Er zal dus eerst gewerkt moeten worden om de persoon in kwestie bewust te maken van de positieve gevolgen. Als iemand weet dat het uitvoeren van een tegenprestatie goed is om te doen en dat het positieve gevolgen heeft voor hem en de omgeving, maar hiervoor nog geen vervolg stappen onderneemt dan is het goed om die persoon te stimuleren. Wanneer het zo is dat iemand al actief een tegenprestatie uitvoert is het enkel nog van belang om te laten blijken dat het werk wat wordt verricht wordt gewaardeerd en dat diegene goed bezig is. (Plantinga, 2012)

3.1.10. Wat betekent dit voor de rol van de Professional?

Voor de professional is het goed om te weten dat gedragsverandering niet zomaar van iedereen van de ene op de andere dag verwacht mag worden. Dit is een proces waar enige tijd overheen gaat zoals beschreven is bij het Stages of Change model. Het is per individu verschillend hoeveel tijd het kost om tot het gewenste nieuwe gedrag te komen. De rol van de professional is om dit proces zo spoedig en goed mogelijk te laten verlopen. De professional zou om dit te bereiken moeten beschikken over de juiste motiverende gesprekstechnieken. Niet iedere bijstandsklant zal immers staan te springen om een tegenprestatie uit te voeren. Toch is het belangrijk dat de bijstandsklant op de juiste manier wordt gemotiveerd. Er zullen ongetwijfeld bijstandsklanten zijn die in de weerstand schieten en in eerste instantie alles naar voren halen om de professional te overtuigen dat zij niet geschikt zijn voor de tegenprestatie en dat dit niet van hun verwacht kan worden. De professional moet in dit geval beschikken over de juiste gesprekstechnieken om door de weerstand bij de bijstandsklant heen te prikken, zodat de bijstandsklant zelf gaat inzien dat het doen van een tegenprestatie positieve gevolgen met zich meebrengt. Wat hierbij ook van belang is dat er rekening wordt gehouden met hetgeen de bijstandsklant wil en kan, Kampen noemt dit ook in het interview. Om hier achter te komen samen met de bijstandsklant is het aan de professional om besef te hebben van het eigen normen- en waardepatroon. De eventuele vooringenomenheid moet zoveel mogelijk beperkt worden dit omdat het geen rol mag spelen, het is zaak om samen met de bijstandsklant richting het gewenste gedrag te komen. De klant moet uiteindelijk in positie komen om zoveel mogelijk keuzes zelf te maken. De professional zou hem hier in moeten ondersteunen en geen keuzes voor hem moeten gaan maken.

De professional moet worden ondersteunt door de gemeente Ede. Werken met de tegenprestatie is voor de professional nieuw en het zal naar alle waarschijnlijk niet gelijk vlekkeloos verlopen. De ondersteuning vanuit de organisatie zal er op gericht moeten zijn om er voor te zorgen dat de professional adequaat te werk kan gaan. Zo is het goed als de gemeente Ede ruimte biedt aan de professional en inzet op eigen verantwoordelijkheid. Hierbij is vertrouwen hebben in de kwaliteiten van professional belangrijk, het hard afrekenen op fouten die in de beginfase gemaakt worden is niet passend. De professional moet kunnen groeien in de omgang met de tegenprestatie.

3.2. WELKE ACTIVITEITEN OM IN TE PARTICIPEREN ZIJN REEDS AANWEZIG IN DE WIJK MAANDERENG?

3.2.1. Inleiding

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik verschillende mensen geïnterviewd van Stichting Wijkplatform Maandereng (verder aangeduid als Wijkplatform) en mensen van de bewonerscommissie Maandereng (verder aangeduid als Bewonerscommissie). Ook ben ik op bezoek gegaan bij het buurtcentrum de Maanen om informatie in te winnen over de activiteiten die worden georganiseerd in de wijk Maandereng. Allereerst zal ik beschrijven wat het Wijkplatform is en wat hun werkzaamheden zijn. Ditzelfde geldt voor de Bewonerscommissie. Ik zal de deelvraag afsluiten met het benoemen van activiteiten die georganiseerd worden door het Wijkplatform /Bewonerscommissie en de activiteiten die worden georganiseerd in het buurthuis de Maanen.

De wijk Maandereng is een wijk waarin met enige regelmaat een activiteit wordt georganiseerd voor de bewoners van de wijk. Deze activiteiten worden veelal georganiseerd door de Bewonerscommissie en het Wijkplatform. Maar wat doen deze twee verschillende groepen nu precies?

3.2.2. Wijkplatform

Het wijkplatform is een stichting welke is opgericht in het jaar 2004. Het doel van het Wijkplatform is om op te komen voor de belangen van de mensen die in de wijk Maandereng wonen. Het Wijkplatform wil de bewoners er bij betrekken om een leefbare en veilige wijk te creëren waar een ieder zich prettig voelt en met tevredenheid woont.

Het Wijkplatform heeft geregeld contact met de Bewonerscommissie. Eveneens is er ook een vertegenwoordiging in het scholenoverleg en vindt er regelmatig overleg plaats met de politie, wijkbeheer, Welstede, woningcorporatie Woonstede en de gemeente Ede.

Zoals het een goed belangenbehartiger betaamt vergadert het Wijkplatform een aantal keren per jaar met de bewoners van de wijk en professionals die in de wijk actief zijn. In de deze vergaderingen worden algemene zaken besproken. Ook is het zo dat er soms een thema avond georganiseerd wordt. De gemeente Ede en Woonstede stelt een budget beschikbaar aan het Wijkplatform om de verschillende overleggen mogelijk te maken. Per jaar maakt het Wijkplatform een financiële verantwoording. De vergaderingen die het Wijkplatform belegt zijn openbaar en worden gehouden in het buurtcentrum van de wijk Maandereng, namelijk De Maanen. Dit buurtcentrum is gevestigd aan de stadspoort 2b te Ede. (IJssel, 2012)

Kort samengevat is het Wijkplatform het volgende:

- Een platform waarin thema's die in de wijk van belang zijn besproken worden;
- Het platform houdt overzicht en werkt van algemeen naar bijzonder belang;
- Het is een onafhankelijk orgaan.

3.2.3 Bewonerscommissie

Bij oprichting is de Bewonerscommissie per *vlek* georganiseerd. Met een *vlek* wordt een deel van de wijk Maandereng bedoeld. Inmiddels opereert de Bewonerscommissie niet meer op deze manier maar opereren ze op wijktrede. In eerste instantie is de Bewonerscommissie opgezet voor de huurders van een woning om in de onderhandeling met Woonstede hen daarbij te ondersteunen om een zo goed mogelijk resultaat te krijgen in de activiteiten die Woonstede uitvoert voor de wijk Maandereng. Hierbij doelt de Bewonerscommissie op het vergroten van het woongenoot in de wijk en de kwaliteit van de woningen.

Net zoals het Wijkplatform wil de Bewonerscommissie opkomen voor de belangen van alle wijkbewoners. Volgens de Bewonerscommissie houden deze belangen niet op bij de voordeur. De commissie richt zich grotendeels op de leefbaarheid in de wijk net zoals Woonstede. Leefbaarheid is een algemene term. Voor wat betreft de bewonerscommissie houdt het begrip het volgende in: *'Bij leefbaarheid staat de mens centraal en gaat het om de kwaliteit van leven'*. De term leefbaarheid is met deze omschrijving alsnog een containerbegrip. De bewonerscommissie heeft bij de term *leefbaarheid* onderscheidt gemaakt in twee verschillende componenten. Deze componenten zijn zowel fysiek als sociaal en per component kan er aan het volgende gedacht worden.

- *Fysiek component*

De wegen, plantsoenen, speelplekken voor de jeugd, winkels. De commissie gaat na in hoeverre dat op een goede manier verzorgd wordt en waar eventueel verbeteringen aan te brengen zijn.

- *Sociaal component*

Sociale veiligheid en samenhang. Dit is kort gezegd waar het op neer komt betreffende de sociale component. Het gaat om het creëren van een wijk waar een ieder trots op kan zijn en waarin het prettig is om te wonen.

Kort samengevat staat de Bewonerscommissie voor het volgende:

- Een commissie die de belangen behartigt van de bewoners in de wijk Maandereng;
- Dit zowel als bij de mensen thuis als in hetgeen er in de wijk zich afspeelt;
- Een schakel tussen de bewoners en de organisaties die in de wijk werkzaam zijn.

3.2.4. Activiteiten in de Maandereng

Zoals al eerder genoemd organiseert het Wijkplatform samen met de bewonerscommissie activiteiten voor de bewoners van de Maandereng. Voor het huidige jaar stond/staan er de volgende sociale activiteiten op het programma voor de wijk Maandereng:

Wijkfeest Maandereng – zaterdag 1 juni 2013

Normaal gesproken organiseert het Wijkplatform samen met de bewonerscommissie op Koninginnedag (inmiddels koningsdag) een groot feest. Dit feest wordt door duizenden mensen bezocht. Dit zijn mensen die in de wijk Maandereng wonen maar ook mensen die elders in Ede wonen komen naar de Maandereng om deel te nemen aan dit feest. Dit jaar is het niet op koningsdag gehouden omdat de organisatie verwachtte dat veel mensen de troonwisseling op TV wilden volgen. Daarom is het feest verplaatst naar 1 juni.

Buitenspeeldag Maandereng – 12 juni 2013

1^e muziekavond Maandereng – 26 juni 2013

2^e muziekavond Maandereng – 17 juli 2013

3e muziekavond Maandereng – 28 augustus 2013

Sinterklaas knutselmiddag – 20 november 2013

Sinterklaasoptocht in de Maandereng en gezamenlijk met de Stadspoort het sinterklaasfeest in het winkelcentrum – 23 november 2013

Verder vinden er in de maand november nog twee bewonersavonden plaats. Eén avond is een thema avond voor bewoners uit de gehele wijk. Het thema van deze avond is nog niet bekend. De andere avond is voor mensen die woonruimte huren bij Woonstede. De avond staat in het teken van de overlegwet en er zal overleg plaatsvinden met Woonstede.

Aangaande het Wijkplatform vinden er voor de rest nog de volgende activiteiten plaats:

- Scholenoverleg, dit gebeurt vijf maal per jaar;
- Overleg met Wijkteam Ede Zuid, deze overleggen vinden drie maal per jaar plaats;
- Uitbrengen van de wijkkrant 'Mengesels';
- Helpen bij het opzetten van buurtpreventie in Maandereng;
- Welkomstproject (het welkom heten van nieuwe bewoners van de wijk Maandereng, maar ook aandacht hebben voor bijvoorbeeld geboorten en overlijdensgevallen in de wijk).

Tevens worden er in het buurtcentrum de Maanen activiteiten georganiseerd waar bewoners van de wijk, maar ook mensen buiten de wijk aan kunnen deelnemen. Elke dag worden activiteiten georganiseerd waar men aan mee kan doen. Hier volgen de activiteiten die op wekelijkse basis worden georganiseerd in de het buurtcentrum de Maanen. De activiteiten die hier onder vermeld staan zijn op basis van een week. Echter is het zo dat deze activiteiten een goed beeld geven van wat er in het jaar 2013 reeds is gebeurd en wat er nog op de planning staat.

Maandag

09.00 – 11.00	Koffieochtend voor mannen
10.45 – 14.30	Biljarten
14.30 – 16.00	Biljarten
19.30 – 20.30	*Hatha Yoga

Dinsdag

09.00 – 11.15	Dames hobbygroep
13.00 – 16.30	Biljarten
16.30 – 18.30	Marokkaanse jeugd
16.00 – 17.30	Computercursus Erbij Horen
19.30 – 21.30	Koken
20.00 – 22.00	Bewonerscommissie

Woensdag

10.30 – 11.15	Muziekgym voor vrouwen
09.00 – 11.00	Koffieochtend voor vrouwen
13.15 – 15.15	Kookcursus voor kinderen
13.30 – 14.30	Kidsclub
15.30 – 17.00	Meidenclub
15.30 – 18.00	Huiswerkklas
15.45 – 20.00	Koken RIBW
20.00 – 22.00	*Country line dance voor gevorderden

Donderdag

13.15 – 15.15	*Country line dance voor beginners
15.30 – 17.00	*Creaclub voor kinderen
16.30 – 19.00	*Aan tafel
16.30 – 18.30	Marokkaanse jeugd
20.00 – 22.00	Wijkplatform
19.15 – 22.15	Sieraden maken

Vrijdag

09.00 – 10.30	Kledingbeurs inzamelen
09.45 – 11.45	*Volksschilderen
13.00 – 16.00	*Dames hobby 50+
19.30 – 21.00	Kledingbeurs verkoop
19.00 – 21.30	Marokkaanse mannen

Zaterdag

12.00 – 22.00	Dosti (8 x per jaar)
13.00 – 18.00	Rollo Café (7 x per jaar)
16.30 – 18.30	Marokkaanse jeugd (25 x per jaar) Kledingbeurs (5 x per jaar)
19.00 – 21.30	Marokkaanse mannen

Zondag

12.00 – 17.00	Dosti Hindoestaanse gemeente
19.00 – 21.30	Marokkaanse mannen

*=Activiteiten van het Centraal Activiteiten Bureau (ACB) van Welstede.

3.2.5. Activiteiten en rol vrijwilligers

In de wijk Maandereng worden vele activiteiten georganiseerd waar aan men kan deelnemen. Uit gesprekken die ik gehad heb met Gert Hemstede (Bewonerscommissie) en Wijnand van Ijssel (Wijkplatform) komt wel naar voren dat het de laatste tijd lastiger is geworden om vrijwilligers bereid te krijgen om de verschillende activiteiten te organiseren en ondersteunen.

In het jaarverslag over het jaar 2012 van het Wijkplatform Maandereng schrijft van Ijssel het volgende:

'Een woord van dank en zeker niet op de laatste plaats zijn er altijd weer de vrijwilligers die bereid zijn hun vrije tijd in te zetten. Laten we hopen dat dit zich zo kan voortzetten. Mogelijk doet ons succes ons nog eens de das om, het aantal bezoekers groeit, de werkzaamheden worden groter en het aantal vrijwilligers daalt. We blijven op zoek naar enthousiaste mensen die net iets meer willen doen voor de gemeenschappelijke zaak'.

Om de activiteiten die hiervoor worden genoemd te kunnen blijven voortzetten zijn meer mensen nodig die zich inzetten voor de gemeenschappelijke zaak. Volgens van Ijssel en Hemstede is het denkbaar dat mensen die een tegenprestatie moeten leveren hier een rol in krijgen.

3.3. WELKE NIEUWE ACTIVITEITEN OM PARTICIPATIE TE STIMULEREN HEBBEN MEERWAARDE VOOR ZOWEL DE BURGERS OP PERSOONLIJK VLAK ALS VOOR DE WIJK OP ZICH?

3.3.1. Inleiding

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is er een brainstormsessie georganiseerd voor organisaties die actief zijn in de wijk Maandereng. Er is nagedacht over de klussen in de wijk, wat is er nodig om zicht te krijgen op die klussen en wat voor soort klussen uitgevoerd kunnen worden als tegenprestatie. Ook wordt beschreven wat er in de literatuur beschreven wordt om de tegenprestatie te laten slagen.

Samen brainstormen over klussen in de wijk, zodat mensen die in de bijstand zitten een tegenprestatie kunnen uitvoeren, die de wijk Maandereng en de uitvoerder van de tegenprestatie ten goede komt. En zoeken naar manieren om dat te organiseren zo dat er meer klussen uit de wijk naar boven komen. Welke voorwaarden zitten hieraan en op welke manier kunnen we samen dit pad bewandelen? Aan de hand van jullie inbreng wil ik de gemeente een aantal notities meegeven die zij kunnen betrekken bij het ophalen van klussen in de wijk. De focus ligt op zelfredzaamheid en het is van belang om tijdens de sessie breed en 'out of the box' te denken.

Dit was het doel van de brainstormsessie. Door met de volgende vijf organisaties om tafel te gaan werden de behandelde vragen op een brede manier bekeken en beantwoord. Ook weten zij door hun achtergrond waar behoefte aan is.

3.3.2. Netwerk Dien je Stad

Netwerk Dien je Stad is een organisatie die iedereen de mogelijkheid geeft om zich in te zetten voor de medemens. Het gaat over de inwoners van Ede, zowel jong als oud. Het doet een appèl op een ieder zijn verantwoordelijkheid om de hulpbehoevende medemens bij te staan. (Dien je Stad, 2013)

3.3.3. De Medewerker

De Medewerker is het centrum voor vrijwillige inzet in de gemeente Ede, waar vraag en aanbod op het gebied van vrijwilligerswerk en informele zorg samenkomen. De Medewerker vindt vrijwillige inzet voor een leefbare samenleving van onschatbaar belang. De Medewerker bevordert een maatschappelijk klimaat, dat uitnodigt en uitdaagt tot vrijwillige inzet en leidt tot participatie van burgers, organisaties en bedrijven. (De Medewerker, 2013)

3.3.4. Woonstede

Woonstede is een woningcorporatie die gevestigd is in Ede en ook woningen in haar bezit heeft die staan in de Maandereng. Woonstede is vertegenwoordigd in het wijkteam van de Maandereng en doet er veel aan om de wijk netjes en veilig te houden.

3.3.5 Gemeente Ede

Van de gemeente Ede was iemand aanwezig van de afdeling participatie en werk, een vertegenwoordiging van de rol van professional.

3.3.6. Bewonerscommissie

Zie hoofdstuk 3.2.3.

3.3.7. Klussen en activiteiten in de wijk

3.3.7.1. Welke klussen zijn er in de wijk?

- Hulp met het tuinonderhoud;
- Ondersteunen van de buurtpreventie;
- Zwerfvuil acties;
- Huiswerkbegeleiding;
- klussen bij mensen thuis;
- Boodschappen doen voor mensen die dat moeilijk zelf kunnen doen;
- Wandelen/contact hebben met zorgbehoevende mensen;
- Koken voor mensen die eenzaamheid kennen;
- Ondersteunen bij inbraakpreventie;
- Wijkbewoners voorlichten over hoe energie te besparen

Zoals al eerder is beschreven in dit rapport is het zo dat het Wijkplatform en de bewonerscommissie misschien ten onder gaan aan het succes van hun activiteiten. Het wordt voor hen moeilijker om vrijwilligers te vinden die willen/kunnen helpen bij de activiteiten. Wat dat betreft zouden desbetreffende activiteiten aan bovenstaande lijst toegevoegd kunnen worden.

De klussen die tijdens de brainstormsessie naar voren zijn gekomen zullen niet alles omvattend zijn. Ongetwijfeld zijn er klussen waar nu nog geen zicht op is en die daarom dus niet naar voren zijn gekomen tijdens de sessie. Daarom is het zaak om structureel zicht te krijgen op de klussen die aanwezig zijn in de Maandereng.

3.3.7.2. Wat is er nodig om zicht te krijgen op deze klussen?

Om zicht te krijgen op de klussen die er zijn in de Maandereng is het inventariseren van klussen bij bewoners van de wijk een goede optie. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door een mailing te doen naar alle woningen in de wijk. In die mailing kan dan worden uitgelegd dat wanneer mensen klussen hebben die zij niet zelf kunnen uitvoeren ze die kunnen melden het meldpunt waar de klussen en mensen die een tegenprestatie moeten uitvoeren wordt samengebracht. Deze oproep zou ook in het buurtcentrum de Maanen geplaatst kunnen worden net zoals in de wijkblad "Mengsels". Ook het aanschrijven van organisaties die in de wijk actief zijn is een goede optie. Op deze manier kan worden geïnventariseerd welke klussen er bij hun blijven liggen en die uitgevoerd kunnen worden door iemand in de bijstand als tegenprestatie.

Inventariseren bij de bewoners van de wijk waar de behoeften/wensen/vraag is;

- Contact met zorginstanties die in de wijk actief zijn;
- meldpunt voor vrijwilligers;
- het zou uit de wijk zelf naar voren moeten komen;
- Meldpunt waar bewoners hun klussen kunnen melden.

3.3.7.3. Wat voor soort klussen kunnen uitgevoerd worden door mensen uit de doelgroep?

- Dit kunnen allerlei klussen zijn. Het is goed om te kijken naar de persoonlijke ontwikkeling en het toekomstperspectief.
- Probeer met de klussen aan te sluiten bij de persoon.

3.3.8. Wat is er volgens de literatuur voor nodig om de tegenprestatie te laten slagen?

In het boek "Brave burgers gezocht" schrijft Thomas Kampen onder andere het volgende:

Ondersteuning hebben en bieden

Kampen haalt een onderzoek aan van de Amerikaanse psycholoog Julian Rappaport. Volgens Rappaport is een voorwaarde om de staat van hulpeloosheid te boven te komen dat de ervaring hulp te ontvangen gepaard met het geven van hulp. Wanneer personen die hulp nodig hebben, geloven en merken dat ze zelf ook in staat zijn anderen te helpen, zullen zij meer geloven in hun eigen vermogen om zichzelf te helpen.

Mensen die in de bijstand zitten en dus kwetsbaar zijn kunnen nog prima in staat zijn om anderen te helpen. Het is dus van belang dat mensen deze kans geboden wordt en dat ook zij weer kunnen mee participeren in de samenleving. Het geeft mensen een reden om elke ochtend hun bed uit te komen en er wat van te maken, elke dag opnieuw. Het is niet zo dat mensen die in de bijstand zitten per definitie zielig zijn en maar overladen moeten worden met zorg, hetgeen nu ook niet meer te betalen is. Door een beroep te doen op hun eigen kunnen zullen de mogelijkheden om mee te draaien in de maatschappij worden vergroot. En wanneer dit kan door anderen te helpen sla je als het ware twee vliegen in een klap.

Empowerment

Uit de gesprekken die Kampen heeft gehad met bijstandsccliënten blijkt dat participeren in vrijwilligersactiviteiten op een bepaalde manier bijdraagt aan hun empowerment. Vooral de onbenutte kwaliteiten worden opnieuw aangewend. Bovenal heeft het helpen van anderen inderdaad een positief effect op de bijstandsccliënten. Niet afhankelijk zijn en in staat zijn anderen te helpen, neemt een gevoel van onvermogen weg. De boodschap van de overheid om een bijdrage aan de maatschappij te leveren, komt goed aan. Over het algemeen vinden de respondenten ook dat mensen de verantwoordelijkheid hebben om iets bij te dragen aan de samenleving. Behalve dat respondenten vinden dat andere bijstandsccliënten verantwoordelijk zijn om iets terug te doen voor de samenleving, vinden ze dit ook van zichzelf. Daarbij is het eveneens geen probleem dat de overheid hun bijdrage als tegenprestatie beschouwt. De verantwoordelijkheid om een tegenprestatie te leveren voor een uitkering, bevalt bovendien beter dan voortdurend gewezen worden op de plicht om te solliciteren. Wekelijks sollicitatiebrieven versturen en keer op keer een afwijzing krijgen werkt demotiverend, terwijl bijstandsccliënten de kans om iets terug te doen in de vorm van vrijwilligerswerk vaak als een opluchting ervaren.

Eerherstel

Veel respondenten gebruiken het vrijwilligerswerk om hun geschonden levensverhaal te herstellen. Het gaat daarbij niet om het aanwenden van onbenutte kwaliteiten of het aanleren van nieuwe vaardigheden, zoals bij empowerment, maar om iets goed te maken of in eer te herstellen. Medewerkers van de sociale dienst dienen het verleden en de werkervaring van bijstandsccliënten te respecteren en mee te nemen bij het selecteren van geschikte activiteiten. De sleutel naar een succesvol activeringsbeleid is vrijwilligerswerk te laten aansluiten bij de behoefte aan eerherstel. Bijstandsccliënten willen best doen wat de overheid van hen verlangt, vraagt of eist, maar wel vanuit hun eigen overtuiging. Pas wanneer duidelijk is wat iemand werkelijk drijft, wordt zichtbaar wat er nodig is om iemand in beweging te krijgen.

3.3.9. Bejegening van de bijstandsklant.

De manier waarop professionals bijstandsklanten wijzen op hun verantwoordelijkheid heeft veel invloed op hoe zij deze beleven. Het doet er bijvoorbeeld toe hoe de professional uitlegt waarom het belangrijk is vrijwilligerswerk te doen. Dat gebeurt lang niet altijd. In het uiterste geval worden mensen met alleen een adres op pad gestuurd. Trees (48) herinnert zich dat haar professional zei: "Doe jij wel vrijwilligerswerk?" Op dat moment was ik daar nog niet mee bezig, ik was daar nog niet aan toe. "Nou", zei ze toen, "dan controleer ik over een jaar of je ondertussen al iets gevonden hebt." Alleen al het woord "controleren", alleen dat is al genoeg, (...) Daar gaat direct al iets mis.' (Ham, 2010)

3.3.10. Samenvattend, theorie en brainstormsessie.

De antwoorden die werden gegeven tijdens de brainstormsessie komen overeen met hetgeen blijkt uit onderzoek van Thomas Kampen. Ze zeggen beiden dat het van groot belang is om naar het persoonlijk verhaal te kijken van de bijstandsklant en dat die werkzaamheden moet kunnen uitvoeren die bij passend zijn. Op deze manier is niet alleen de aanbieder van de klus geholpen, maar ondervindt de vrager van de klus ook de positieve gevolgen van de tegenprestatie. Voor de professional betekent dit dat zij goed moeten nagaan of een klus daadwerkelijk passend is. Goed in beeld hebben van de persoon die in de bijstand zit en een tegenprestatie moet gaan uitvoeren is van groot belang. Het contact met de burger/organisatie die klussen aanbieden zal ook helder moeten zijn. Er moet uitgezocht worden wat het gewenste profiel is van iemand die de klus kan uitoefenen.

3.4. OP WELKE MANIER(EN) ONDERSTEUN JE DE BIJSTANDSKLANTEN ZODAT ZE DAADWERKELIJK KUNNEN PARTICIPEREN IN DE WIJK?

3.4.1. Inleiding

Om er voor te zorgen dat bijstandsklanten in staat zijn om op een goede manier een tegenprestatie te doen is het van belang dat de klussen die in de wijk aanwezig zijn, zichtbaar worden. De vraag en het aanbod van klussen moet worden samengebracht. Hier gaat het zowel om de organisaties die in de wijk actief zijn samen met mensen die een klus aanbieden als om de bijstandsklanten die klussen moeten uitvoeren in het kader van wederkerigheid. Kortom, het geheel van vraag en aanbod, op welke manier(en) kan dat worden samengebracht? Deze vraag is behandeld tijdens de brainstormsessie net zoals de aandachtspunten die daar bij horen. Ook is er besproken wat dat vraagt van de professional, gemeente Ede en de organisaties in de wijk.

3.4.2. Manieren voor samenbrengen vraag en aanbod

- Zorg voor een meldpunt waar mensen hun klussen kunnen plaatsen;
- Zorg voor een koppelpunt van vraag en aanbod;
- Organiseer een koppelsysteem waar de betrokken organisaties in mee kunnen Participeren;
- De gemeente moet van de *controle* rol af;
- Bekijk het niet per se op wijktrede.

Tijdens de sessie is aangegeven dat er niet strak gekeken moet worden naar grenzen, in dit geval dus de grenzen van de wijk de Maandereng. Wanneer er bijvoorbeeld in de wijk de Maandereng een klus wordt gevraagd, dan zou deze klus ook uitgevoerd kunnen worden door een bijstandsklant die niet woonachtig is in de wijk. Op de manier bedien je ook een grotere doelgroep en kan de klus worden uitgevoerd door degene die ook het best bij de klus past.

3.4.3. Wat is nodig voor het samenbrengen van vraag en aanbod?

Makkelijk is het om te roepen op welke manieren het geheel van vraag en aanbod samengebracht kan worden. Echter is het ook zaak om in de gaten te hebben welke randvoorwaarden er verbonden zijn aan het samenbrengen daarvan. Volgens de deelnemers aan de brainstormsessie is het belangrijk om kennis te hebben van de wijk en de mensen die daarin wonen. Veiligheid is ook een punt waar goed rekening mee gehouden moet worden. Zo is het zaak om ook in sommige gevallen na te gaan of de bijstandsklant op een veilige manier zijn tegenprestatie kan uitvoeren. Andersom geldt hetzelfde. Niet iedere bijstandsklant zou elke klus kunnen uitoefenen. Eveneens is het belangrijk dat de bijstandsklant waardering krijgt voor hetgeen hij doet. Dit hoeft niet te blijken doormiddel van een uitgebreid gesprek maar een klopje op de schouder en zo nu en dan eens vragen hoe het gaat, kan al genoeg zijn. Ook is naar voren gekomen dat het van belang is om gebruik te maken van oren en ogen die aanwezig in de Maandereng. Deze oren en ogen weten wat er speelt in de wijk en kunnen klussen signaleren. Ook kunnen zij een aanspreekpunt zijn voor bewoners van de Maandereng die een klus hebben. Om vraag en aanbod bij elkaar te krijgen (op bijvoorbeeld een van de manieren die eerder genoemd zijn) is een juiste manier van verbinden noodzakelijk. Dit zou realiseerbaar zijn doormiddel van een goed koppelsysteem.

3.4.4. Aandachtspunten

Tijdens de sessie is de deelnemers ook gevraagd naar wat de aandachtspunten zijn voor het uitvoeren van de tegenprestatie voor de bijstandsklant en het daarbij horende beleid.

Als eerste kwam naar voren dat het belangrijk is om elkaar weten te vinden. Dit sluit aan bij het verbinden wat reeds eerder ter sprake kwam. Wanneer de bijstandsklant een klus uitvoert moet deze passend zijn. Het mag de vrager en aanbieder van de klus niet in gevaar brengen of in wat voor ander risico dan ook. De klus moet zo veel mogelijk aansluiten bij de wensen van de bijstandsklant. Het werk moet ook realiseerbaar zijn voor de desbetreffende bijstandsklant. Het is denkbaar dat de bijstandsklant te veel hooi op de vork neemt. Het is aan de professional om dit in de gaten te houden.

Het beeld moet niet zijn dat de bijstandsklant maar ergens een klusje moet doen om zo de professional tevreden te stellen. Ook is genoemd tijdens de sessie en ook tijdens het interview dat ik had met Thomas Kampen dat het creëren van een werksfeer voor de bijstandsklant gewenst is. Op deze manier voelt men zich serieus genomen en ook daadwerkelijk van toegevoegde waarde. Een ander punt van aandacht is de begeleiding. De bijstandsklant zal in sommige gevallen begeleiding nodig hebben bij het uitvoeren van de klus. De nodige begeleiding zal ook gedaan kunnen worden door bijstandsklanten die in staat zijn om die verantwoordelijkheid op zich te nemen. De groep mensen met een bijstandsuitkering is een heterogene groep met een verschillende kwaliteiten en tredes.

3.4.5. Wat vraagt dit van de professional, gemeente Ede en de organisaties in de wijk?

Tijdens de sessie heb ik de deelnemende organisaties ook gevraagd wat het betekent voor de rollen van de professional, gemeente Ede en de organisaties in de wijk om de tegenprestatie op een goede te laten uitvoeren door de bijstandsccliënten. De belangrijkste uitkomsten staan hieronder vermeld.

3.4.5.1. Rol professional

- Goede kennis van de cliënt;
- De cliënt aanspreken op eigen kunnen;
- kennis hebben van het aanbod van klussen;
- Vrijheid om te handelen;
- Loslaten;
- Korte lijnen;
- Buiten de bestaande kaders denken.

Het loslaten van de professional betekent dat zij minder op de rechten en plichten moeten zitten. Minder 'ge moet' en 'ge zult'.. de consulent zal meer vertrouwen moeten hebben dat de cliënt de klus op een goede manier gaat uitvoeren. Ook is het van belangrijk dat de professional goed op de hoogte is van de klant die voor hen zit. Het is zaak om niet alleen naar de toekomst te kijken met de cliënt maar ook naar het verleden. Wat heeft hij/zij gedaan? Wat kon hij/zij goed? Wat vond hij/zij leuk?

Wat betreft de tegenprestatie die de gemeente verplicht gaat stellen voor mensen met een uitkering is het van belang dat de bijstandsklanten op de juiste wijze worden geactiveerd. Benader mensen op een positieve manier. Het is goed om de doelgroep op een positieve manier te benaderen. Dit kan door in gesprek te gaan met ze en noemen wat de positieve gevolgen zijn (sociaal betrokken, waardering, verantwoordelijkheid, toename in gevoel van eigenwaarde, daling in afhankelijkheid)

De professional moet ook op de hoogte zijn van de klussen die aanwezig zijn in de wijk. Een wekelijkse mailing vanuit de wijk naar de professional zou hier een goede manier voor kunnen zijn. De grootste stap die wellicht te maken is door de professional is het loslaten van de huidige manier van denken en werken. Uit de brainstormsessie kwam naar voren dat het goed is om de zaken praktisch te houden en niet te vervallen in een administratieve papierwinkel.

3.4.5.2. Rol gemeente Ede

- minder betuttelen;
- Loslaten;
- Ruimte bij ambtenaren;
- Minder formalistisch;
- Vertrouwen hebben en uitstralen.

Uit de brainstormsessie is naar voren gekomen dat de gemeente Ede minder 'betuttelend' te werk zou moeten gaan. Ook de bewegingsvrijheid van ambtenaren zou vergroot moeten worden. Voor de professional betekent dit dat hij/zij meer ruimte krijgt om naar eigen inzicht te handelen. Het hebben van vertrouwen komt hier ook bij kijken. Ook is genoemd dat het van belang is om als gemeente meer praktisch te werk te gaan en minder formalistisch. Het bieden van een platform waar betrokkenen bij elkaar kunnen komen om elkander beter te leren kennen is ook van belang volgens de deelnemers van de brainstormsessie.

3.4.5.3. Rol organisaties in de wijk

- Open staan;
- Afstemming, meer bekend zijn met elkaar;
- Samen willen werken;
- Creëer nieuwe activiteiten.

3.4.6. Mogelijkheden

De gemeente Ede is op zoek naar een manier om vraag en aanbod samen te brengen zonder al te veel organisatie. Met dat in het achterhoofd is het voor de gemeente op het eerste gezicht het makkelijkst om de organisatie van vraag en aanbod over te laten aan de wijk Maandereng. Het is echter moeilijk om de controle te handhaven en wie neemt de nodige begeleiding op zich? De gemeente Ede zou het koppelen van vraag en aanbod ook volledig voor hun eigen rekening kunnen nemen. Dat werkt echter weer de bureaucratie in de hand en zal het de gemeente extra werk/tijd/kosten opleveren.

De beste oplossing naar mijn idee en hetgeen naar voren is gekomen met gesprekken met de verschillende organisaties in de wijk, is om het koppelen van vraag en aanbod over te laten aan een organisatie en hen hierbij te ondersteunen. Er kan dan gedacht worden aan een samenwerking met bijvoorbeeld De Medewerker en/of de Bewonerscommissie/Wijkplatform. Op deze manier wordt de expertise van deze organisaties gebruikt en staan de bijstandsccliënten dicht bij de burger. Ook wordt de nodige controle toch uitgevoerd en is het duidelijk wie de verantwoordelijkheid heeft over het samenbrengen van vraag en aanbod. Van belang is ook dat de professional bij de sociale dienst op de hoogte is van het aanbod van klussen in de wijk Maandereng. Het is van belang dat er goede communicatie is tussen de sociale dienst en de partij die vraag en aanbod koppelt.

Ook zijn er mensen die de hulp van een koppelpunt tussen vraag en aanbod niet nodig hebben. Zij zijn zelf in staat om een plek te vinden voor een tegenprestatie. Die groep heeft minimale zorg nodig. De gemeente Ede hoeft hen alleen te vragen of alles naar wens is. Zo ja, dan is het fijn dat de cliënt het zelf heeft kunnen organiseren. De groep bijstandsklanten is dus een heterogene groep. Dit betekent dat er verschillende aanpakken mogelijk zijn en dat er dus niet één aanpak is dat op alle bijstandsklanten van toepassing is. De ene klant is meer zelfredzaam dan de andere, zo zouden klanten ook elkaar kunnen begeleiden. De diversiteit die aanwezig is onder de groep bijstandsklanten zou ook terug te zien moeten zijn in de manier waarop de klant wordt benadert door de medewerker van de sociale dienst.

Voor de organisaties die in de wijk actief zijn is het zo dat het ophalen van klussen en het aanbieden daarvan ook in samenspraak kan met elkaar. Tijdens de sessie werd dit ook genoemd. Het is goed dat er afstemming is tussen organisaties onderling. Zo zou bijvoorbeeld het eigen initiatief gestimuleerd kunnen worden. Organisaties zouden zich niet enkel moeten richten op het aanbieden van klussen, maar ook op het proces dat klussen zelf georganiseerd worden.

Eveneens zou er onderzocht kunnen worden welke organisaties er door het huidige economisch klimaat flink moeten bezuinigen en waarbij het gebruik van vrijwilligerswerk goed van pas zou komen. Te denken is aan zorg instellingen die door bezuinigingen steeds minder tijd hebben voor de zorgbehoevende en waar 'handjes' enorm welkom zijn. De gemeente Ede zou kunnen nagaan wat voor soort werkzaamheden uitvoerbaar zijn door de doelgroep. De activiteiten die doormiddel van een tegenprestatie uitgevoerd kan worden mogen echter niet tot verdringing van de arbeidsmarkt leiden.

3.5. OP WELKE MANIER KAN DE GEMEENTE EDE DE PARTICIPATIE VAN HAAR BURGERS IN DE BIJSTAND VERGROTEN, TOEGESPITST OP DE TEGENPRESTATIE?

3.5.1. Inleiding

Naar aanleiding van het onderzoek dat tot stand is gekomen doormiddel van literatuurstudie, een interview met een deskundige en gesprekken met betrokkenen van de wijk Maandereng en een brainstormsessie, wat heeft geleid tot beantwoording van de voorgaande deelvragen volgt tot slot de beantwoording van de hoofdvraag. De beantwoording hiervan is gemaakt vanuit drie verschillende perspectieven, zoals ze ook aan bod zijn gekomen op de brainstormsessie.

3.5.2. Organisaties in de wijk

Uit de brainstormsessie is gebleken dat het goed is om gebruik te maken van oren en ogen in de wijk. Het wijkteam/wijkplatform/bewonerscommissie zijn oren en ogen van de wijk. Ook is het zo dat zij al vele activiteiten verzorgen in de Maandereng, net zoals het buurthuis de Maanen waarbij extra handen welkom zijn. Ook is het goed om te inventariseren bij organisaties die door het huidige economisch klimaat extra handen kunnen gebruiken. Daarbij is het echter wel zaak om goed in de gaten te houden dat de klussen die bij een organisatie naar voren komen, niet leidt tot verdringing van de arbeidsmarkt. De klussen moeten additioneel zijn. Eveneens is het zo dat er een duidelijk profiel moet worden geschetst voor de werkzaamheden en welke kwaliteiten de bijstandsklant nodig heeft om de klus te kunnen uitvoeren.

Voor de bijstandsklanten die niet zelf in staat zijn om een plek te vinden voor het uitoefenen van de tegenprestatie is het goed om een organisatie/Bewonerscommissie het vraag en aanbod te laten koppelen.

3.5.3. Bijstandsklant

In eerste instantie zal men zelf actief opzoek moeten gaan naar een plek om de tegenprestatie te kunnen uitoefenen. Dit zal vergroting van de zelfredzaamheid tot gevolg hebben. Het werk dat de bijstandsklant gaat uitvoeren als tegenprestatie zal passend moeten zijn. Er zal in eerste instantie gekeken moeten worden naar verleden, wensen en kwaliteiten van de persoon in kwestie. Wanneer dit goed aansluit bij de klus zijn de aanbieder- en vrager van de klus het best geholpen.

Ook is het zo dat niet iedereen in de bijstand hetzelfde is. Belangrijk is om deze heterogeniteit ook te laten blijken in de verschillende aanpakken. Sommige bijstandsklanten zouden wellicht anderen kunnen begeleiden bij het uitvoeren van hun tegenprestatie. Na verloop van tijd is het goed om te peilen bij de bijstandsklant hoe hij/zij het uitvoeren van een tegenprestatie ervaart. Wanneer dit gebeurt kan het beleid blijvend worden geoptimaliseerd.

3.5.4. Professional/gemeente Ede

De bejegening van de sociale dienst richting de bijstandsklant over de tegenprestatie is van groot belang. Dat het verplicht is moet niet onder stoelen of banken worden geschoven maar dat moet niet het vertrekpunt zijn. Er zal moeten worden benadrukt dat het uitvoeren van een tegenprestatie positieve gevolgen heeft voor de cliënt en de samenleving. Eveneens is het belangrijk om als sociale dienst vertrouwen te hebben in de cliënt en dit ook kenbaar te maken in de praktijk. Tijdens de brainstormsessie is naar voren gekomen dat de professional meer moet loslaten. De professional moet minder op de rechten en plichten zitten, en er meer op vertrouwen dat de bijstandsklant een passende klus op een goede manier vervult.

Wel is het zaak dat er door de sociale dienst goed wordt gecontroleerd of er sprake is van een goede match tussen vraag en aanbod. Als deze er niet is dan moet de professional de bijstandsccliënt in de goede richting leiden. Aan de gemeente Ede is het taak om op verschillende gebieden ondersteuning te bieden waar dat nodig mocht zijn. Ook is het goed om als gemeente jaarlijks te peilen hoe bijstandsklanten wederkerigheid voor een uitkering ervaren. Door dit te doen kan worden nagegaan of de tegenprestatie wordt opgevat als een vervelende verplichting of dat de meerwaarde er van ingezien wordt. Aan de hand van bijvoorbeeld een enquête die dit nagaat kan de gemeente haar beleid blijven optimaliseren om zo een ieder zo goed mogelijk te kunnen bedienen.

BIBLIOGRAFIE

Bartelink, C. (2013) Wat werkt: motiverende gespreksvoering?

De Medewerker. Centrum voor vrijwillige inzet in Ede (online). (Geciteerd op 26-06-013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://www.demedewerker.nl/index.php?id=DeMedewerker270>)

Dien je Stad (2013). Netwerk Dien je Stad (online) (geciteerd op 26-06-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://www.dienjestad.nl/>)

Dorscheidt, F., & Heida, F. Participatieladder: Meedoen gemeten.

Gemeente Emmen (2013). Tegenprestatie: iets terug doen voor uw uitkering (online). (Geciteerd op 08-07-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://www.emmen.nl/wonen-en-leven/sociale-zaken/tegenprestatie.html>)

Ham, M. (2010). Brave burgers gezocht, Amsterdam: Van Gennep B.V.

Houten, M. van. & Winsemius, A. (2010) Participatie ontward: Vormen van participatie uitgelicht. Libertas.

IJssel, W. van. (2013). Jaarverslag Wijkplatform Maandereng 2012.

Schulink, D. (2012). Plicht tot tegenprestatie naar vermogen. (online). (Geciteerd op 14-08-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (http://www.ipsz.nl/pagina/8023/plicht-tot-tegenprestatie-naar-vermogen#eisen_werkzaamheden)

Plantinga, M. (2012). Wederkerigheid: Quickscan van de literatuur. Utrecht.

Kampen, T (2013) Verplicht vrijwilligerswerk (online). (Geciteerd op 7-07-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://eigenkrachtontkracht.nl/thomas-kampen-verplicht-vrijwilligerswerk/>)

Rijksoverheid. Wat is vrijwilligerswerk? (online). (Geciteerd op 08-07-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijwilligerswerk/vraag-en-antwoord/wat-is-vrijwilligerswerk.html>)

RTV Noord (2013). Helpt van Stadgers die langdurig in de bijstand zitten, doet vrijwilligerswerk (online). (Geciteerd op 20-7-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://www.rtvnoord.nl/artikel/artikel.asp?p=122191>)

VFI Brancheorganisatie van goede doelen. Vrijwilligerswerk: een andere manier van geven. (online) (Geciteerd op 08-07-2013). Beschikbaar op het Wereld Wijde Web: (<http://www.goededoelen.nl/vrijwilligerswerk/>)

Bijlage I - Interview met Thomas Kampen.

Verplicht vrijwilligerswerk, waarom moet dat?

Ja, de vraag waarom moet dat? Dan ga je er al van uit dat het moet. Ik zou eerder de vraag stellen: verplicht vrijwilligerswerk is het nodig? Is het nodig om mensen te verplichten? Als je kijkt naar een groot deel van de mensen die ik heb gesproken, die willen uit zich zelf best vrijwilligerswerk doen. Dus dan maak je met **verplichting** al een hele hoop kapot. Door dat je mensen niet het recht geeft om uit eigen initiatief wat te gaan doen, of om ze te verzoeken/vragen het van ze te verlangen zeg maar. Ehm.. doordat je meteen zegt: "je bent verplicht, en wanneer je het niet doet heeft dat gevolgen voor je uitkering", daarmee maak je al een hele hoop stuk bij mensen wat bij de meeste mensen niet eens nodig is. Je hebt natuurlijk altijd een deel wat niet wil, wat niet wil participeren. Ik heb best wel veel moeite gehad om die mensen te vinden. Ik ben er wel een aantal tegengekomen hoor. Die zoiets hadden van: dit kun je niet van mij vragen, waarom moet ik dat doen?

Ze zijn wel in staat om wat te doen, dus het is dan meer een kwestie van niet willen?

Nou kijk, heel veel mensen doen al wat he. Wat ik wel vaak heb gezien bij de sociale dienst, als mensen op gesprek komen dan wordt er gekeken naar wat diegene al wel aan participatie doet. Dan komt eigenlijk iedereen uit de bus als **actief**. Want als je bijvoorbeeld zorgt voor je zieke moeder, dan ben je al een mantelzorger. De vraag is zeg maar: wat is **actief**?

En die echte niet willers, die kun je uiteindelijk best korten hoor op hun uitkering, dat geloof ik wel. Als mensen hakken in het zand zetten en zeggen: nee ik doe het niet want ik heb recht op een uitkering en bemoei je niet met mijn zaken. Dan vind ik dat verplichtvrijwilligerswerk inderdaad best goed is. Maar ik zou het niet als een soort van **default modus** hanteren.

De vrijwilligers die je spreekt, is dat dan begeleid vrijwilligerswerk? Gaan die bijvoorbeeld werken in een organisatie of buurthuis?

Nou, dat verschilt heel erg. **De begeleiding** is een heel goed punt, dat **ontbreekt juist op heel veel plekken** dat is eigenlijk ook wel een **belangrijke conclusie uit mijn onderzoek**. **Dat, het niet heel duidelijk in beleid opgeschreven is wie nu verantwoordelijk is voor die begeleiding?**

Is dat bijvoorbeeld de vrijwilligersorganisatie? Die zitten ook niet altijd te wachten op kwetsbare vrijwilligers. Want je moet iemand toch best een hoop leren, wil je hem/haar vrijwilligerswerk laten doen. Ook zijn er ook een hele hoop mensen die privéproblemen hebben, als je dat soort mensen over de vloer krijgt als vrijwilligersorganisatie, dan kan dat best wat energie van vrijwilligers kosten om die mensen er bij te houden. Dus, dat is bijvoorbeeld waar vrijwilligerscentrales best vaak mee te maken hebben dat vrijwilligersorganisaties tegen hun zeggen: uhm, heb je ook een keer een normale vrijwilliger en niet alleen maar mensen waar iets mee aan de hand is.

De vraag dus van waar ligt de verantwoordelijkheid om die mensen te begeleiden? Dat is een vraag die we gaan behandelen op de conferentie. Is dat de vrijwilligersorganisatie? De vrijwilligerscentrale? Is dat de sociale dienst? Dus de klant/case manager, moet die contact houden met de geleide vrijwilliger?

We waren gebleven bij: of het verplicht mag worden? Wat is jou idee daar over?

Het woord verplicht is een beladen woord. Maar waar sowieso over nagedacht moet worden is als je alleen die probleem gevallen, die niet willen participeren als je die laat verplichten, wat voor druk je dan legt op vrijwilligersorganisaties ook om die mensen een plek te geven. Iemand die geen vrijwilligerswerk wil doen daar zit eigenlijk niemand op te wachten. Stel je voor: dingen als sneeuwruimen (vaak gebruikt voorbeeld) daar kun je mensen best toe laten verplichten. Daar heeft verder niemand last van. Maar kun je bijvoorbeeld iemand verplichten om zorg te verlenen aan een ander? Hoe zou dat voelen voor iemand die hulp behoevend is? Dat er een vrijwilliger verplicht voor hem gaat zorgen. Dat lijkt me ook niet echt een werkbare situatie.

En mensen die ik gesproken heb, en die verplicht werden die kijken er achteraf wel op terug met een..die vinden dat **verplicht** natuurlijk naar. Maar die mensen zijn toch wel gewend geraakt aan het vrijwilligerswerk en gaan toch ook wel snel denken van: Goh, wat heb ik hier aan? **In die zin kun je best over de pijn van het verplichte heenkomen.** Maar de vraag is of je het überhaupt nodig hebt als beleid? Of dat je de mensen die wel willen, gewoon moet aanspreken op hun verantwoordelijkheid? In plaats van dat je ze echt hard verplicht.

De gemeente gaat het invoeren, wat zijn voorwaarden volgens jou?

Dat heb ik zeker wel bekeken. Een voorwaarde die ik vind is dat je niet kijkt van wie heb ik nodig en waar? Dan krijgen mensen snel het gevoel dat ze ergens ingepast worden. **Een voorwaarde is om te kijken wat mensen zelf eigenlijk willen doen, wat hebben ze in het verleden gedaan? Wat hebben ze voor levenservaring? Werkervaring? Hoe kunnen ze dat inzetten voor iemand die zorgbehoevend is?**

Dat vind ik een voorwaarde omdat veel mensen vrijwilligerswerk gebruiken om in het reine te komen met hun verleden. Ze zijn ontslagen, zijn hun zelfrespect kwijtgeraakt. Die kunnen dat weer terugwinnen door als vrijwilliger aan de slag te gaan op bijvoorbeeld hetzelfde terrein als waar ze gewerkt hebben.

Voorbeeld: een man had een terras in Leeuwarden. De gemeente besloot om een museum te bouwen waardoor zijn terras in de schaduw kwam te liggen. Hij is failliet gegaan, een pijnlijke ervaring. Vervolgens ging hij bij (veel later) in de keuken van een daklozenopvang werken. Daar vond hij weer het respect terug van mensen die daar ook werkten, dat deed hem heel veel goed. Dus op zo'n manier je werkervaring of levenservaring gebruiken dat is voor mensen vaak motiverend.

Dus je moet het per individu bekijken wat goed bij hem/haar zou passen?

Ja, precies. Want wat nu vaak gebeurt is dat er gekeken wordt naar de toekomst. We willen dat je aan het werk gaat. Dat je vrijwilligerswerk gaat doen. Wat zou je graag willen doen? Dan kijk je dus naar iemands voorkeuren, dat is ook heel erg goed. Maar, door alleen te praten over de toekomst krijgen mensen vaak het gevoel van: ja maar ik heb nog een hele hoop om mee af te rekenen.

en en daar moet je ook naar kijken. Dus niet alleen kijken naar waar wil ik naartoe, maar ook naar waar iemand vandaan komt. Hoe kunnen die twee dingen nu gecombineerd worden? Dan moet je goed zoeken als begeleider/klant/case manager. Of als vrijwillige centrale. Maar daarmee doe je wel meer recht aan wat mensen willen.

En misschien zou dat beter zijn voor de lange termijn?

Ja, want dat...bijstandsccliënten zijn best gevoelig om als nummer gezien te worden. Ze zitten natuurlijk in een grote kaartenbak van de professional. Die heeft meer dan 400 cliënten.. Dan hebben ze al snel het gevoel: ik wordt helemaal niet gekend door degene die mij nu een plek moet geven in de samenleving.

Is er wel tijd voor om die mensen te leren kennen?

Nou ja, als de sociale dienst daar geen tijd voor heeft. Dan is dat misschien iets om uit te besteden aan bijvoorbeeld een vrijwilligerscentrale. Dat gebeurt ook wel hoor. In Zaanstad is dat bijvoorbeeld zo gegaan. In Eindhoven gaan ze ook zo te werk. Dus dat doen ze wel. Alleen moet je zorgen dat daar ook de capaciteit is om dat te doen. Er kan heel makkelijk gezegd worden: uitbesteden, ik bedoel dan niet over de schutting gooien met het idee 'zij doen het wel' maar dan moet daar ook wel voldoende capaciteit zijn.

Ben je ook in Rotterdam geweest?

Nee, daar heb ik geen onderzoek gedaan. Rotterdam doet wel mee aan de deelsessie op mijn conferentie. Gewoon omdat het een hele interessante casus is natuurlijk. Zij zeggen echt: wij willen dat je een tegenprestatie levert voor je uitkering. Ik vind dat wanneer je het zo benoemt, dat je al aangeeft waar wederkerigheid eigenlijk ophoudt. Dus dan zeg je van: wij geven jou een uitkering en willen daar iets voor terug. Terwijl heel veel mensen door iets terug te doen voor hun uitkering ze ook heet gevoel krijgen dat ze meer rechten hebben. Rechten als: begeleiding, aandacht professional of recht op een andere behandeling door mijn professional omdat ik nu laat zien dat ik van goede wil ben. Nu wil ik ook dat mijn professional mij op een andere manier benadert.

Kan een gemeente dat gevoel waarmaken voor de mensen?

Hmwa..dat zit vaak gewoon in de interactie, in zo'n klantgesprek op kantoor bij de sociale dienst. Dus dat iemand daar komt, en dat de professional nog weet wat voor vrijwilligerswerk iemand doet. Hoe lang hij dat dan doet? Of hij misschien toe is aan een volgende stap? Dat soort dingen. Dus dat je niet als je iemand voor je hebt, blanco dat gesprek in gaat. Maar dat mensen het gevoel hebben dat ze in beweging zijn. Dat de professional dat ook erkent.

weet dat de klant heeft gedaan, niet alleen naar de toekomst kijken dus?

Ja precies er zijn nog wel meer aandachtsgebieden denk ik. Bijvoorbeeld ook: Hoe kan je als gemeente mensen het gevoel geven dat je vrijwilligerswerk op zich gewoon waardeert. Dus....

Heb jij je gericht op mensen die langere tijd in een uitkering zitten?

Ik heb geprobeerd om daar een beetje in te spreiden. Zo dat je de meest algemene uitspraak kan doen. Ik heb geprobeerd om evenwicht te vinden in geslacht/leeftijd/duur van werkloosheid. Het is wel zo dat mensen die verzocht worden om vrijwilligers werk te doen, die zitten het meest langere tijd in de bijstand of ze zijn mensen die moeite hebben om zich te conformeren (aanpassen) aan de eisen van de arbeidsmarkt. En je ziet ook dat mensen vrijwilligerswerk gebruiken om zich af te zetten tegen de arbeidsmarkt.

Als contra beweging?

Ja, hetgeen wat ik doe is betekenisvoller dan betaald werk. En dat is ook wel een positief punt van vrijwilligerswerk. Ook al kun je zeggen dat mensen daarmee vervreemden van de arbeidsmarkt, maar het is meer een manier (zo zie ik dat dan) voor mensen om zelfrespect te halen uit vrijwilligerswerk.

Dat is wel belangrijk, mensen moeten wel een doel hebben om 's ochtends op te staan.

Ja, en dat voelt voor een hele hoop mensen ook wel goed hoor. Dus wat dat betreft ben ik door al die gesprekken ook best positief over dat beleid. Alleen, ik vind wel dat je moet kijken naar de gevoelens van de mensen: dat ze ergens recht op hebben als ze dat doen, dat moet je serieus nemen. Want inderdaad misschien is het wel zo dat je recht hebt op begeleiding. Dat is ook wel meest praktische en logische voorbeeld. Want wanneer jij iets doet en je wordt er niet voor betaald, dat je daarmee geholpen wordt.

Zonder begeleiding wordt het een fiasco?

Ja inderdaad, zonder begeleiding wordt het een fiasco. Alleen is dat wel de redenatie van veel mensen van: jij krijgt een uitkering, je moet er iets voor terug doen. Dat is ons nieuwe beleid.

Welke voordelen zie jij in verplicht vrijwilligerswerk?

Je moet sowieso onderscheidt maken tussen verplicht vrijwilligerswerk en geleid vrijwilligerswerk. Want geleid vrijwilligerswerk is niet altijd verplicht. Geleid betekent gewoon dat de overheid er aan te pas is gekomen. Dus dat mensen niet helemaal zelf op het idee zijn gekomen maar als het ware heen zijn gebracht/geleid.

Uuhm de voordelen van geleid vrijwilligerswerk (algemeen): **Het geeft mensen een hele hoop zelfvertrouwen**, ten opzichte van de situatie en de uitkering waarin je, zoals het vroeger was je gewoon moest solliciteren en dat je bij de sociale dienst moest laten zien, nou kijk: ik heb zoveel gesolliciteerd, dat werkt voor velen al best denigrerend en demotiverend. Je wordt dan afgewezen, en je moet dan ook nog laten zien hoe vaak je bent afgewezen als bewijs dat je bezig bent geweest. Dit voelt voor veel mensen helemaal niet goed. Het is natuurlijk de realiteit nu nog steeds. Maar als mensen het vergelijken met alleen maar dat doen, alleen maar thuis zitten en vacatures zoeken en brieven schrijven, dan voelt dit wel als een meer zingevende activiteit...Nou kijk, mensen leren niet perse wat werken is(tijdens het vrijwilligerswerk). Tenminste zo zien ze dat zelf niet.

Maar aan de andere kant, mensen zijn vaak niet zo opschepperig of erg positief over wat ze doen. Ook al zegt een buitenstaander dat ze goed werk doen. Dan toch denken ze: ja, maar wat kom ik hier nu mee dichterbij de arbeidsmarkt? Want ik doe het maar een paar uur per week en als je werkt dan ben je toch veel serieuzer bezig dan dat ik nu ben.

Een beetje minderwaardigheid zit er nog wel in dus?

Ja, dat zit er wel heel erg in ja. Maar goed, kijk het grote voordeel zou ik vinden als werkgevers zich ook heel erg zouden uitspreken: *als je dit doet als bijstandcliënt dan wordt dat minstens zo serieus genomen als een betaalde baan of wij waarderen het enorm als iemand dat heeft gedaan*. Dus het voordeel dat het wel heeft volgens mij, moet nog verzilverd worden door de andere kant.

Werkgevers moeten meer laten blijken dat ze enorm blij zijn met de werkzaamheden van de bijstand cliënt?

Ja, Dat er ook sollicitatiegesprekken gevoerd worden.

Het stelt dus mensen in staat om echt iets betekenis vols te doen en zo voelt dat ook echt voor veel mensen. Dat is gewoon heel waardevol op zich. Je kunt je natuurlijk altijd afvragen: zou dat dan niet gewaardeerd moeten worden als een normale baan, dus dat mensen daar een salaris zouden voor moeten krijgen?

Waar ligt de grens?

Dat is ingewikkeld. Maar ik denk dat voor een groot deel dat werk er niet zou zijn als er voor betaald moest worden....Ja, in het grote geheel zou je kunnen zeggen dat het hele neoliberale systeem zoals we dat nu hebben dat leidt er toe dat er enorm veel geld verdiend wordt aan de bovenkant van de maatschappij en dat er niet genoeg geld is voor de zorg aan de onderkant, en dat dan dus maar door vrijwilligers gedaan moet worden.

Dat blijft natuurlijk zo. Je moet ook wel een beetje realistisch zijn en als je dat eenmaal wil veranderen, dan laat je een hele hoop mensen toch wel thuiszitten en in de kou staan. Op deze manier geef je een grote groep mensen wel eens ermee, ik bedoel dan de mensen die wel graag willen, die zijn er genoeg. Mensen die thuis zitten en zoiets hebben van: ik wil iets doen! Vrijwilligerswerk is dan een kans, dat is gewoon zo.

En voor verplicht vrijwilligerswerk?

Ja dan is het een beetje een opgedrongen kans, maar ja.

Zoals ik aan het begin ook zei: ik denk toch dat je er een heleboel mee kapot maakt bij mensen, ook bij mensen die wel graag willen. Dat verplichte zou echt een **last resort** moeten zijn. Als het echt niet meer anders kan. De manier waarop je dat uitstraalt is belangrijk. Als je uitstraalt naar de samenleving van: we gaan hard zijn naar de mensen toe, dat is allemaal niet nodig. Als mensen er op aangesproken worden van: we hebben je nodig. Voor vrijwilligerswerk willen we je graag gebruiken/inzetten. Dat geeft mensen een goed gevoel. Dan heb je dat verplichte niet nodig. Voor de weigeraars, zou je strenger kunnen zijn, dmv deel uitkering verliezen.

Gebeurt dit al veel? Korten op uitkering?

Dit gebeurt wel, korten op de uitkering gebeurt wel in gevallen van fraude. **Mensen die echt niet willen, die kiezen vaak het pad van niet kunnen.** Ik heb last hiervan/daarvan.

Ik heb wel eens meegemaakt dat mensen op gesprek kwamen en dat ze gelijk hun doktersverklaring lieten zien. Dus het gesprek moest gaan over hetgeen hij/zij niet kan in plaats van hetgeen hij/zij wel kan.

In uitkering komen is toch moeilijker dan voorheen?

Er wordt nu gekeken naar waar je iemand gelijk kan plaatsen, vaak kan dat helemaal niet omdat er geen werk is. Ik vind het ook vaak een te stoer verhaal. 'Iedereen moet wat doen'. Maar is is ook vaak niet voor een ieder wat te doen. Dat moeten we onderkennen. Je kan mensen niet blijven dwingen. Vrijwilligerswerk is hierbij een optie. En je maakt iets stuk op lange termijn..**Veel mensen willen wel wat doen, echter moeten ze goed begeleid worden en erkenning krijgen voor de werkzaamheden die ze verrichten.**

Nadelen?

Euhm, ja en nadeel even kijken hoor hoe je het bekijkt. Macro economisch, mensen betalen geen belasting doordat ze geen inkomen hebben.... Je betaald mensen niet door wat wel betaalt werk zou kunnen zijn. macro economisch nadeel. Voor mensen zelf, nadelen die zich voordoen op de vrijwilligersplek is als: mensen krijgen een rol en voelen zich een stuk beter daardoor. Op de vrijwilligersplek gebeuren er weer dingen waardoor hun zelfvertrouwen ondermijnt wordt. Zo heb ik het een beetje bekeken. Een nadeel van het beleid ansich zou kunnen zijn: Mensen worden verplicht worden maak je een hoop bij stuk. Je vergroot de kloof tussen de mensen en de overheid.

Klussen

Welke klussen zijn er in de wijk?

- Hulp bij tuinonderhoud;
- ondersteunen bewoners bij bv een virtueel buurthuis (site waar zaken uitgewisseld kunnen worden);
- Ondersteunen buurtpreventie;
- Zwerfvuil acties;
- Huiswerkbegeleiding;
- Klussen bij mensen thuis;
- Boodschappen doen;
- Wandelen/contact hebben met zorgbehoevende mensen. Koken voor eenzamen;
- energie gedrag besparing (omlaag brengen woonkosten);
- Inbraakpreventie;
- Hoe moet je wonen in een hoogbouwcomplex.

Wat is er nodig om zicht te krijgen op deze klussen?

- Inventariseren van de behoeften/wensen/vraag;
- Waar is wat nodig? Waar zit de nood?;
- Contact hebben met zorginstanties;
- Waar zitten talenten in een buurt die zich kunnen inzetten? (goede buur);
- Meldpunt vrijwilligers;
- Moet naar voren komen uit de wijk zelf;

Wat voor soort klussen kunnen uitgevoerd worden door mensen uit de doelgroep?

- Dit kunnen allerlei klussen zijn. Het is goed om te kijken naar de persoonlijke ontwikkeling en het toekomstperspectief
- Probeer klussen aan te sluiten bij de persoon en bij de motivatie
- Hoe gaan we om met de stijgende werkloosheid (jeugd)
- Sociale dienstplicht.

Doelgroep

Welke mensen in de doelgroep komen er voor in aanmerking?

- Gemotiveerde mensen;
- Mensen die in staat zijn om in redelijke mate van zelfstandigheid de klus zelf te klaren;
- Maatwerk, kijk goed naar welke klussen bij de persoon passen;
- Verder kijken dan **alleen** de doelgroep. Betrek ook andere mensen erbij. Varen op expertise van de wijk.

Hoe ziet het profiel van deze mensen eruit?

- Mensen die zelf graag mee willen doen;
- Mensen die zich laten aanspreken op wat ze kunnen en wat ze leuk vinden om te doen;
- mensen met beperkingen en mogelijkheden;

Wat is de inschatting van de mate van zelfredzaamheid?

- Divers
- de één kan het zelfstandig
 - de ander sluit zich graag aan = combi van koppels

TIPS

- Sluit aan bij de bestaande wijk initiatieven;
- Luister naar de mensen (en stop met denken voor mensen wat goed voor hen is!)

Vraag en aanbod

Hoe kunnen we de klussen en de mensen uit de doelgroep samenbrengen?

- Bekijk het niet perse op wijk trede;
- Zorg voor een koppelpunt van V&A;
- Meldpunt waar mensen hun klussen plaatsen;
- maak er een taak van voor iemand uit het sociale team die dit uitvoert. Iemand die veel contact heeft met de organisaties;
- 1 registratiesysteem waar de betrokken organisaties in mee participeren;
- Gemeente moet af van controlerol.

Wat is daar voor nodig?

- Kennis, veiligheid, waardering, inspiratie 'niet alleen vragen, maar ook aanbieden';
- Verbinden;
- 'website';
- Oren in de wijk.

Wat zijn aandachtspunten?

- Veiligheid;
- Weet elkaar te vinden;
- Klussen moeten passend zijn;
- Wie is verantwoordelijk?;
- Wie is het aanspreekpunt?;
- Creëer een werksfeer;
- De begeleiding, wellicht kan iemand uit de doelgroep het op zich nemen!?;
- Sociale team.

Kritische punten?

- Laat de juiste mensen bij de juiste klus aansluiten;
- Voorkom nog een negatieve ervaring voor mensen uit de doelgroep.

Rollen

Wat betekend dit voor de rol van:

Professional

- Goede kennis van de klant;
- Aanspreken op eigen kunnen;
- Kennis hebben van het aanbod van de klussen;
- Vrijheid om te handelen;
- Loslaten, faciliteren;
- Korte lijnen;
- Houdt het praktisch;
- Meer samenwerken (sociale teams);
- Delegeren;
- Buiten de bestaande kaders denken;
- Laat de huidige regels meer los.

Gemeente Ede

- Minder betuttelen;
- Beleidsmedewerkers de wijk in;
- Loslaten;
- Ruimte bij ambtenaren;
- LEF;
- Cultuur verandering → manier van werken;
- Minder formalistisch;
- Vertrouwen hebben;
- "Sta er voor".

Organisaties in de wijk

- Open staan;
- Nieuwe activiteiten;
- Afstemming, meer bekend zijn met elkaar;
- Begrip hebben voor de verschillende instanties;
- Samen **willen** werken;
- Respecteer elkaars deskundigheid;
- Samenbrengen;
- Benen op tafel activiteit;
- Maak gebruik van ambassadeurs.

4. SOCIALE PARTICIPATIE

VOORWOORD

Voor u ligt de scriptie die geschreven is als afronding van de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede. De titel van onze scriptie is gebaseerd op de onderste twee treden van de participatieladder, 2; sociale contacten buiten de deur, 1; geïsoleerd. Het gaat hierbij om de sociale participatie, de omgang tussen burgers onderling. In het kader van de bezuinigingen hebben wij binnen de Maandereng onderzocht wat burgers voor elkaar willen en kunnen betekenen. Er wordt door de decentralisaties en de bezuinigingen steeds meer beroep gedaan op de samenredzaamheid van de burger. Samenredzaamheid gaat uit van de onderlinge solidariteit, dat burgers voor elkaar willen zorgen. De gemeente Ede wil, aan de hand van dit onderzoek, weten welke rol zij aan kunnen nemen in het stimuleren van de sociale participatie in de Maandereng. Hierbij is gekeken naar wat belemmerende en bevorderende factoren zijn. Verder is in kaart gebracht welke goede voorbeelden er in Nederland zijn en hoe de Maandereng zich verhoudt tot de sociale participatie.

Het was voor ons beide een leuke, leerzame tijd en ook een verrijking voor onze studie. Het gaat erover wat burgers onderling voor elkaar willen betekenen, zodat zij minder beroep hoeven doen op de dure en geïndiceerde zorg. De inhoud van deze scriptie gaat dus impliciet over de toekomst van de hulpverlening.

Wij willen een aantal mensen bedanken, die ons ieder op hun eigen manier hebben geholpen bij het tot stand komen van dit document.

Als eerste willen we Ina Roelfsema bedanken, voor haar professionele begeleiding vanuit de gemeente Ede. Bedankt voor alle feedback, tips en vooral voor de tijd die in het onderzoek gestoken is. Ook zijn we veel dank verschuldigd aan onze afstudeerbegeleidster Bianca van Putten, die ons voorzien heeft van feedback, enthousiast heeft meegedacht over het onderzoek en tips heeft gegeven bij het verwerken van interviewresultaten. Daarnaast willen wij ook Elize Lam bedanken, procesbegeleider van het onderzoek, voor het begeleiden van het hele proces en de aansturing daarbinnen. En tot slot willen wij alle geïnterviewde mensen bedanken voor hun tijd en input voor ons onderzoek.

Ede, augustus 2013

Marije van den Berg en Jacobine Veenema

SAMENVATTING

Deze afstudeerscriptie betreft een onderzoek naar de rol van de gemeente Ede in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng. Het is onderdeel van het onderzoek naar participatie in de Maandereng gedaan door vier studenten van de CHE. Hier volgt een samenvatting van het onderzoek van Jacobine Veenema en Marije van den Berg. Het doel van dit onderzoek is om een advies te geven aan de gemeente Ede hoe zij de sociale participatie in de Maandereng kunnen stimuleren.

De vraagstelling van dit onderzoek is:

"Op welke wijze kan de gemeente Ede de sociale participatie stimuleren in de wijk Maandereng?"

Deze vraagstelling is opgedeeld in vijf deelvragen, te weten:

4.1 Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in Nederland?

4.2 Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er al in de wijk Maandereng?

4.3 Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?

4.4 Welke factoren zijn belemmerend voor sociale participatie?

4.5 Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?

Door middel van literatuuronderzoek en praktijkonderzoek hebben wij deze vraagstelling(en) onderzocht. In ons praktijkonderzoek hebben we 2 vormen aangehouden. We hebben interviews gehouden met een vijftal experts, die kennis hebben van sociale participatie en/of kennis van de wijk. Daarnaast hebben we interviews gehouden met 22 bewoners van de Maandereng. Er is onderzoek gedaan naar welke factoren sociale participatie bevorderen en belemmeren. Verder is er ook gekeken naar goede voorbeelden van sociale participatie in Nederland en in de Maandereng. En als laatste is onderzocht welke rol de gemeente Ede het beste kan aannemen om de sociale participatie te bevorderen.

Sociale participatie is een actueel thema in Nederland. Door de drie decentralisaties zijn veel overheidstaken, zoals de AWBZ en de Wmo, overgeheveld naar de lokale overheid. Daarnaast vinden er ook bezuinigingen plaats waardoor er minder budget is voor de AWBZ. De overheid vindt het belangrijk dat we minder afhankelijk zijn van de hulpverlening en meer voor elkaar gaan zorgen. Sociale participatie speelt hier een belangrijke rol in.

Er zijn verschillende factoren die sociale participatie bevorderen en belemmeren. Belemmerende factoren zijn onder andere de kenmerken van de samenleving en de gevolgen van deze kenmerken. We leven in individualistische maatschappij. Burgers willen onafhankelijk en zelfredzaam zijn. We bemoeien ons liever niet teveel met elkaars problemen. Ook valt op dat men elkaar lang niet altijd meer kent. In deze maatschappij kunnen burgers opgaan in anonimiteit.

Bevorderend zijn de motieven van burgers om onbetaalde hulp te bieden, uit het onderzoek komt naar voren dat veel burgers zich willen inzetten voor de ander, maar vaak niet weten hoe, wat, waar en wanneer. De communicatie van de overheid speelt hier een belangrijke rol in en kan ook bevorderend werken. Positieve communicatie vanuit de overheid over sociale participatie is een voorwaarde om mensen te stimuleren. Daarnaast is er de laatste jaren een omslag in de houding van de professional, ze moeten meer zorgen dát in plaats van zorgen vóór. De taak van de professional ligt meer in het organiseren en faciliteren van hulp, dan in het zelf bieden van hulp.

Ook jongeren zijn van belang in de sociale participatie. Zij zijn de toekomst. Door de vergrijzing wordt er steeds meer een beroep gedaan op deze groep. Het is van belang om ze

goed aan te spreken, zodat zij enthousiast worden voor activiteiten. Voor het stimuleren van jongeren is van belang om rekening te houden met het feit dat zij nog in ontwikkeling zijn, dat het een dynamische doelgroep is en dat de omgeving een belangrijke rol speelt, als het gaat om keuzes maken (groepsdruk). Jongeren willen heel graag bijdragen aan de samenleving, door de juiste randvoorwaarden te scheppen als overheid, wordt de stap verkleind tussen het graag willen bijdragen en het daadwerkelijk bijdragen aan de samenleving.

Om sociale participatie te bevorderen zijn er verschillende initiatieven. Namelijk initiatieven georganiseerd door burgers, initiatieven georganiseerd door de overheid, initiatieven georganiseerd door een stichting en initiatieven georganiseerd door het bedrijfsleven. Terugkerende elementen uit deze goede voorbeelden zijn dat het aansluit bij de burger, dat burgers actief worden betrokken en dat ontmoeting belangrijk is. Verder is het gericht op participeren van alle doelgroepen en om de afstand tussen de burger en overheid te verkleinen. Alle projecten hebben een vorm van organisatie, investering, coördinering, begeleiding en/of facilitering. En verder zien we dat de manier van communiceren over de projecten van belang is. Mensen moeten kennis hebben van de hulpvragen die spelen en gestimuleerd worden om mee te doen aan deze projecten.

Ook in de Maandereng is er sprake van sociale participatie. Bewoners zelf zijn tevreden over de sociale cohesie. De projecten en initiatieven die georganiseerd en aangeboden worden zijn niet of nauwelijks bekend bij bewoners van de Maandereng. Ook zijn er een aantal vrijwilligersorganisaties in de wijk actief. Zij dragen bij aan de sociale participatie en sociale cohesie.

In de interviews met expert en bewoners is ook de vraag aan bod gekomen wat ze van de gemeente Ede verwachten. Daarnaast is in de literatuur onderzocht welke rol de lokale overheid kan spelen in het stimuleren van sociale participatie. Dit kan een faciliterende, ondersteunende of stimulerende rol zijn, aan de hand van de rood, blauw, wit aanpak. Het is van belang dat de overheid wel een vinger in de pap houdt om zo de kwaliteit te waarborgen. Verder is het aansluiten bij de leef- en belevingswereld van de burger van belang. Dat zou kunnen door sociale marketing, waarbij gebruik gemaakt wordt van commerciële marketing technieken. Een verandering in de houding van de ambtenaren van de gemeente Ede wordt ook onderstreept. Het is van belang dat zij meer aansluiten bij de burgers, door ook persoonlijk contact aan te gaan. Hierbij is het ook noodzakelijk om het gemeentehuis uit te komen.

Kort samengevat bevelen wij de volgende zaken aan.

- Wij achten sociale marketing van belang.
- Wees als overheid bewust van de verschillende aanpakken in omgang met bewonersinitiatieven en varieer hier in. Gebruik de rood, blauw, wit aanpak.
- Wees als ambtenaar zelf het goede voorbeeld en kom het gemeentehuis uit.
- Behoud de ontmoeting die gecreëerd wordt in bijvoorbeeld het buurthuis. Ontmoeting is van belang. Door sociale marketing kan de gemeente zorgen dat er meer gebruik gemaakt zal worden van bestaande activiteiten, zoals het buurthuis. Het blijven faciliteren van deze ontmoeting is nodig.
- Als laatste, houdt de verandering vol. Dit vraagt van de gemeente Ede een actieve rol, waarbij geïnvesteerd, georganiseerd, gefaciliteerd en gestimuleerd wordt. Het hebben van een lange adem is daarbij van belang.

4.0. INLEIDING

4.0.1. Aanleiding

In 2014 en 2015 worden de gemeente steeds meer verantwoordelijk voor werk en inkomen, jeugdzorg en zorg aan langdurig zieken en ouderen. Deze decentralisaties van de Participatiewet, Jeugdzorg en AWBZ hebben als doel om zorg en ondersteuning zo dicht mogelijk bij de burger te organiseren, zodat burgers meer versterkt worden in hun eigen netwerk en minder aanspraak hoeven doen op dure en geïndiceerde zorg en ondersteuning. Omdat er minder budget is voor de zorg, zal de burger meer zelfredzaam moeten zijn. Burgers met sociale, psychische of lichamelijke beperkingen beschikken vaak niet over voldoende vaardigheden en hebben zorg nodig, ook al is het relatief lichte zorg. Aangezien hier steeds minder budget voor is, is het nodig dat mensen meer gaan omzien naar elkaar, op vrijwillige basis. Er is onderzoek gedaan aan de hand van de participatieladder, deze ladder heeft als doel om aan te kunnen tonen op welke wijze mensen participeren. Dit onderzoek is gestoeld op trede 1 en 2, waarbij het voornamelijk gaat over participeren op trede van de burger. Het gaat hierbij voornamelijk om sociale contacten en in hoeverre mensen bereid zijn om iets te kunnen betekenen voor de ander. Verder is onderzoek gedaan naar hoeveel ze hieraan willen besteden en welke rol de gemeente Ede kan spelen in het stimuleren van sociale participatie.

4.0.2. Probleemstelling

De manier waarop zorg en ondersteuning anno 2013 vorm gegeven is, is niet toekomstbestendig vanwege grote geldtekorten. Als antwoord hierop moeten burgers meer om gaan zien naar elkaar. De centrale probleemstelling van dit onderzoek is dat er onbekendheid is bij de gemeente Ede over de sociale participatie in de Maandereng en hoe deze gestimuleerd kan worden.

4.0.3. Doelstelling

Met dit onderzoek worden handvatten aangeboden aan de gemeente Ede, hoe zij de sociale participatie in de wijk Maandereng kunnen stimuleren en zo nodig vergroten. Dit wordt gedaan door de bevorderende en belemmerende factoren in kaart te brengen en ook door te kijken naar goede voorbeelden in Nederland en binnen de wijk Maandereng.

4.0.4. Vraagstelling

4. Op welke wijze kan de gemeente Ede de sociale participatie stimuleren in de wijk Maandereng?

- a) Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in Nederland?
- b) Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er al in de wijk Maandereng?
- c) Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?
- d) Welke factoren zijn belemmerend voor sociale participatie?
- e) Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?

4.0.5. Methode van onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van verschillende onderzoeksmethoden. Er is gebruik gemaakt van een uitgebreide literatuurstudie, waarbij er voornamelijk gekeken is naar bevorderende en belemmerende factoren voor sociale participatie. Er zijn interviews gehouden met 5 experts. Deze mensen hebben allemaal vakkennis of kennis van de wijk. En er zijn er 22 interviews gehouden met bewoners van de wijk Maandereng. Voor meer informatie over de onderzoeksmethoden, verwijzen wij u verder naar hoofdstuk 4.9.

4.1 WELKE FACTOREN ZIJN BELEMMEREND VOOR SOCIALE PARTICIPATIE?

4.1.1. Inleiding

Tonkens en Duyvendak (2013) noemen de huidige situatie wat betreft de drie decentralisaties in Nederland een sociale revolutie. 'De kern van deze sociale revolutie is dat burgers een grotere verantwoordelijkheid krijgen voor hun eigen gezondheid en welzijn, maar ook voor de gezondheid en het welzijn van de ander. Zij moeten minder van de overheid verwachten, meer voor elkaar gaan zorgen en meer voor en met elkaar doen. Dat zou goed zijn voor de gemeenschapszin en noodzakelijk voor 'onze portemonnee' (Tonkens & Duyvendak, 2013). De overheid wil dat burgers meer onderlinge zorg verlenen, dit wordt ook wel sociale participatie genoemd. In deze deelvraag zullen we kijken naar welke factoren belemmerend zijn voor sociale participatie. We behandelen dit aan de hand van een aantal thema's welke uit ons literatuur- en praktijkonderzoek naar voren zijn gekomen. De opvallende thema's zijn verwerkt in de kopjes en daaronder verder uitgewerkt.

4.1.2. Verzorgingsstaat

De Nederlandse verzorgingsstaat is eind van de 19e, begin van de 20e eeuw ontstaan als antwoord op veel sociale problemen (Trommel, 1999). De verzorgingsstaat bestaat uit drie sectoren; gezondheidszorg, sociale voorzieningen en onderwijs ter bestrijden van analfabetisme. De verzorgingsstaat is een collectief stelsel op nationale schaal waarbij iedere burger recht heeft op deze zorg, ongeacht leeftijd, levenswijze en de hoogte van de bijdrage die hij heeft geleverd. De bijdragen zijn verplicht. De verzorgingsstaat is gebaseerd op het principe van solidariteit. Ieder draagt bij naar draagkracht en ieder heeft recht op voorzieningen ongeacht de hoogte van de bijdrage (Stapel & Keukens, 2009). Een prachtig systeem maar is dit systeem in de toekomst nog wel werkbaar?

Demografische tijdbom

Er is een vergrijzing gaande in Nederland waardoor de zorgkosten zullen stijgen (Steyaert, Bodd, & Linders, 2005). Daarnaast is er ook een stijging van de kinderloosheid en een daling van het kindertal (Keuzekamp, Breedveld, & Cloin, 2004). De verhouding tussen actieve burgers en inactieve burgers raakt daardoor uit balans. Actieve burgers zijn burgers die meedoen op de arbeidsmarkt en daardoor een inkomen hebben en belasting afstaan aan de overheid. Inactieve burgers doen dit niet of minder. Inactieve burgers zijn wel de burgers die een grotere behoefte hebben aan zorg. De actieve burgers die dit bekostigen worden een steeds kleinere groep waardoor er een demografische tijdbom ontstaat (Steyaert, Bodd, & Linders, 2005). Er zijn verschillende methoden om met de tekortkomingen van de verzorgingsstaat om te gaan, bijvoorbeeld langere arbeidsmarktparticipatie, hogere belastingen of het terugdringen van de zorgkosten, wat meestal gepaard gaat met lagere kwaliteit. Een andere methode is het actief burgerschap. 'We moeten elkaar proberen te helpen voordat we de rekening naar de overheid sturen', aldus staatssecretaris Van Rijn. Burgers krijgen een grotere verantwoordelijkheid voor eigen en andermans gezondheid en welzijn (Tonkens & Duyvendak, 2013).

Pamperen

Volgens Imrat Verhoeven, onderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam zijn Nederlanders gewend aan de verzorgingsstaat (IV|4.24,2013). Ook Jos Berntsen en Gert Hemstede noemen in de met hen gehouden interviews dat er enorm gepampt is in de Nederlandse verzorgingsstaat. 'Voor elk probleem hadden we een stichting of konden we een pleister plakken' aldus Jos Berntsen (JB|4.1,2013). Hieronder een voorbeeld van een Amsterdamse burger die vertelt over het sneeuw ruimen. Deze burger gaat er van uit dat de overheid het sneeuw ruimen hoort op te pakken. Is dit ook zo? En is dit dan altijd al zo geweest of zijn we

hier erg verwend en gewend aan de verzorgingsstaat zoals Imrat Verhoeven al zei. Dit laatste is in veel situaties het geval en dit belemmert burgers om sociaal te participeren.

Sneeuw ruimen

"Weet je dat in Amsterdam de gemeente niet eens de sneeuw verwijdt van de stoepen? Schandalig! Die arme oudjes kunnen zo helemaal niet de straat op, want dat is veel te gevaarlijk. De stoepen worden spiegelglad. Het is nou eenmaal zo, bewoners vegen hier al lang hun eigen stoepje niet meer schoon. De gemeente zou dat dus moeten doen om te voorkomen dat mensen die slecht ter been zijn niet naar buiten kunnen."

Een Amsterdamse burger die liever anoniem blijft, februari 2005

Daarnaast is het ook zo dat de groep inactieve burgers toeneemt en de actieve burgers afneemt. Wat maakt dat er meer burgers zijn die zorg nodig hebben en er zijn ook meer (actieve) burgers nodig die sociaal participeren om die grotere zorgbehoefte op te vangen.

Rol van de professional

In het interview gehouden met Jos Berntsen op 25 april 2013 noemt hij ook dat de hulpverlenende rol niet goed is. Hulpverleners moeten weer aandacht hebben voor het sociale netwerk van cliënten. Pieter Hilhorst, wethouder onderwijs in Amsterdam, en Michiel Zonneveld, publicist (2013), noemen dat hulpverleners uit de rol van probleemoplosser moeten. Zij moeten het stimuleren om het netwerk het probleem te laten oplossen. Deze houding van hulpverleners en burgers, waarin het vanzelfsprekend is dat hulpverleners problemen oplossen, is belemmerend voor sociale participatie. Deze houding zet burgers niet aan zelf met hun netwerk hun problemen op te lossen.

4.1.3. Moderne maatschappij

Door de enorme ontwikkeling van techniek ontstaan er steeds meer middelen om makkelijker met elkaar te communiceren. Zo kunnen we nu via het internet contact hebben met familie of vrienden aan de andere kant van de wereld. We zijn ook mobieler geworden er zijn steeds meer middelen om ons te kunnen verplaatsen. We kunnen met de auto of het openbaar vervoer ons snel verplaatsen naar een andere plek in Nederland. Volgens het CBS heeft ongeveer 71,4% van de particuliere huishoudens in Nederland een auto in hun bezit. De auto is een vervoermiddel dat ervoor kan zorgen dat lange afstanden een stuk makkelijker te overbruggen zijn. In de Maandereng is er per huishouden gemiddeld minimaal een auto beschikbaar. Auto's en internet maken ons leven een stuk gemakkelijker. Lilian Linders (2006) noemt dan ook dat we in een maatschappij leven waarin de mobiliteit en de moderne communicatiemiddelen enorm zijn toegenomen. Sociale netwerken overstijgen tegenwoordig het lokale trede van de wijk en de buurt.

Ede , 2012 - Wijk: Maandereng		
	Personenauto's [-]	Aantal huishoudens [-]
Maandereng	2.925	2.770
Bronnen: GBA gemeente Ede CBS RDW volgens CBS		

© Ede in Cijfers

	Onderwerpen ↕	Huishoudens in bezit van auto			
	Aantal voertuigen in huishouden ↕	% Huishoudens in bezit van auto			
Perioden ↕	Huishoudenkenmerken ↕	Minimaal één voertuig	Eén voertuig	Twee voertuigen	Drie of meer voertuigen
		%			
2011*	Totaal particulier huishouden	71,4	48,9	18,4	4,1
	Totaal eenpersoonshuishouden	44,3	41,5	2,4	0,4
	Totaal eenouder-/meerpersoonshuishouden	87,3	53,2	27,8	6,2

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 19-6-2013

Als de ontwikkelingen in de moderne maatschappij het zo gemakkelijk hebben gemaakt om het sociale netwerk van de wijk, de buurt, het dorp of de stad te overstijgen is het hebben van een netwerk in de wijk of buurt minder nodig. Burgers kunnen namelijk makkelijk een beroep doen op hun familie ook al woont deze ver weg. De afstand is te overbruggen door de toegenomen mobiliteit en communicatiemiddelen. In de gehouden interviews met bewoners van de Maandereng hebben wij niet specifiek gevraagd naar het bieden van (onbetaalde) hulp aan familieleden. In de interviews viel op dat bewoners aangaven minder tijd te hebben voor het bieden van (onbetaalde) hulp aan bewoners van de wijk omdat ze ook druk zijn met hun eigen gezin en/of familie. Ook merkten wij in deze interviews dat zij het bieden van (onbetaalde) hulp aan hun familie heel vanzelfsprekend vinden terwijl het bieden van hulp aan bewoners van de wijk als minder vanzelfsprekend wordt ervaren. Jos Berntsen noemt in het interview dat bewoners ook druk zijn met hun eigen sores en problemen waardoor zij minder tijd hebben voor het bieden van (onbetaalde) hulp aan bewoners uit de Maandereng.

4.1.4. Kennen wij elkaar nog wel?

Hulp bieden gaat breder dan de wijk

In de vorige paragraaf kwamen de volgende aspecten naar voren. Is het hebben van een sociaal netwerk voor burgers op lokaal trede nog wel passend binnen onze moderne maatschappij? Is de moderne maatschappij met al zijn mogelijkheden wat betreft communicatie en mobiliteit niet een belemmering voor het geven van (onbetaalde) hulp? Eelke Dekens noemt in het gehouden interview dat de overheid erg wijkgericht is maar Netwerk Dien Je Stad, waar Eelke Dekens werkt, werkt niet wijkgericht. Zij werken breder en volgens hem is dat juist een pre van Netwerk Dien Je Stad. Ze kijken breder dan alleen een wijk (ED5.2,2013). Bij Netwerk Dien Je Stad krijgen ze hulpvragen van burgers. Sommigen daarvan zetten ze dan op het internet, namelijk via het sociale medium Facebook. Daar krijgen ze een reactie van degene die deze hulpvrager wil helpen. Zo werken zij wijk overstijgend. Dit omdat er dan van de kwaliteiten van elke burger gebruik gemaakt kan worden. En de burgers met hun kwaliteiten zitten niet gebonden aan een wijk wat betreft het bieden van (onbetaalde) hulp.

Kennen buren elkaar?

Maar we kunnen ons afvragen of wij de mensen bij ons in de wijk nog wel kennen? Kennen wij onze buren nog wel? Kennen bewoners van de Maandereng elkaar nog wel? In interviews met verschillende bewoners komt aan de orde dat bewoners in de Maandereng elkaar niet zo goed kennen. Redenen die aan bod komen op de vraag waarom bewoners hun buren niet zouden helpen zijn dat bewoners elkaar niet kennen en dat bewoners geen goede relatie hebben met hun buren. Juist doordat wij ons sociale netwerk buiten de wijk (kunnen) laten plaats vinden via bijvoorbeeld internet en door een goede mobiliteit van bewoners is er minder de noodzaak om elkaar als bewoners te kennen. Bewoners geven in interviews aan dat het niet kennen van hun buren hen juist belemmert in het sociaal participeren. Ook Imrat Verhoeven noemt in het met hem gehouden interview dat we leven in samenleving waarin bewoners steeds meer anoniem zijn of anoniem kunnen zijn (IV|4.4,2013). Eelke Dekens van Netwerk Dien je Stad bevestigt dit: 'We leven in een individualistische samenleving waarin burgers hun voorkeur dicht hebben en 's avonds vaak achter de TV zitten' (ED|4.5,2013). Door de dichte voorkeur zijn bewoners afgesloten van de buurt. Zoals genoemd gaven bewoners ook in de interviews aan dat een goede relatie met de buren van belang is om (onbetaalde) hulp te bieden. Dit kan bekrachtigd worden door het onderzoek door Lilian Linders. Zij noemt daar dat de karaktereigenschappen van de hulpbehoevende een belemmerende factor kan zijn voor het verlenen van (onbetaalde) hulp (Linders, 2010).

Ontzuiling

Nederland is lange tijd een verzuild land geweest. Kruyt omschreef de zuilen als: 'Op levensbeschouwelijke grondslag gebaseerde, wettelijk gelijkgerechtigde blokken van maatschappelijke organisaties en samenlevingsvormen binnen een grotere, levensbeschouwelijk gemengde, maar raciaal en etnisch overwegend homogene maatschappij' (Cramer, 1990). In een verzuild land leven verschillende groepen per zuil. Elke zuil heeft zijn eigen school, kerk en sportvereniging. Rondom deze zuil staat een heel netwerk waar burgers elkaar op allerlei verschillende plekken binnen de zuil ontmoeten. De sociale controle is hier vele malen groter dan in de huidige Nederlandse maatschappij waarin we anoniem kunnen zijn. Doordat Nederland ontzuild is geraakt kan de plaatselijke sportvereniging, school en kerk minder de taak van sociaal netwerk vervullen omdat deze verschillende zuilen veel minder aanwezig zijn in onze maatschappij. Imrat Verhoeven noemt het probleem van de huidige maatschappij dat juist door deze ontzuiling burgers niet meer in een context leven waarin het vanzelfsprekend is dat burgers elkaar (onbetaalde) hulp bieden (IV|4.2,2013).

Vrijblijvend

Daarnaast zijn bewoners veel bezig met hun eigen problemen en hebben weinig tijd voor het bieden van (onbetaalde hulp) zoals we al eerder noemden. Daarbij komt dat bewoners volgende Eelke Dekens liever vrijblijvend de ander helpen (ED|4.3,2013). Een aantal bewoners noemen dat ze wel wat voor de ander willen doen door middel van het bieden van hulp maar dan wel liever op een manier dat het spontaan ontstaat of flexibel is (000|3.7,2013). Bewoners willen liever niet vast zitten aan het helpen van hun buurman of buurvrouw. Dat maakt hen ook beperkter in hun vrijheid terwijl onafhankelijkheid juist zo belangrijk is in deze maatschappij.

Tendensen

We zien eigenlijk twee tendensen die sociale participatie belemmeren. Namelijk een verzorgingsstaat waarin zo danig veel gepampt is dat deze verzorgingsstaat niet lang meer houdbaar is. Daarnaast leven we ook in samenleving die geïndividualiseerd en geautomatiseerd is waardoor burgers elkaar veel minder nodig hebben. Door deze twee tendensen wordt de sociale participatie belemmerd. Burgers zijn niet meer gewend elkaar (onbetaalde) hulp te bieden. Maar hebben deze behoefte ook minder. In de volgende twee thema's behandelen we vraagverlegenheid en handelingsverlegenheid. Beide zijn dit gevolgen of kenmerken van een geïndividualiseerde samenleving.

4.1.5. Vraagverlegenheid

Vraagverlegenheid is de verlegenheid om te vragen om hulp. Dit is de schroom die burgers ervaren als zij om hulp vragen. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. Linders (2010) noemt, net als Teus Hubert van Stichting Hip (Voor Elkaar Ede) dat dit te maken heeft met vroeger. Burgers hebben van huis uit geleerd dat je niet om hulp vraagt. Teus Hubert noemt dit specifiek voor de oudere generatie (TH|4.4,2013), maar Linders geeft ook aan dat dit niet alleen om de oudere generatie gaat. Er heerst ook weerzin tegen afhankelijkheid, wat Imrat Verhoeven, in het interview gehouden op 6 mei 2013, ook noemde. We leven in een individualistische maatschappij waarin burgers voor zichzelf willen zorgen en dit ook zelf willen of kunnen doen. Burgers lijken vooral zelfredzaam te willen zijn en niet samenredzaam. Daarnaast is er schaamte voor de afhankelijkheid, het nodig hebben van hulp, ook aanwezig. Teus Hubert noemde al dat burgers niet te koop willen lopen met hun probleem (TH|4.3,2013). Volgens Ellen Grootegoed gaan we met de ontwikkelingen binnen de AWBZ, waar steeds minder aanspraak op gemaakt kan worden, van een claimcultuur naar een schaamtecultuur (Grootegoed, 2013). De overheid stelt hulp alleen beschikbaar voor

diegenen die het 'echt' nodig hebben (Ministerie van VWS, 2008). Deze nadruk zorgt dat het lastiger is om hulp te vragen, want het vragen om hulp zou betekenen dat zij er erg aan toe zijn, als zij die hulp 'echt' nodig hebben. Hierdoor kunnen burgers schaamte ontwikkelen voor de afhankelijkheid van hulp. Deze schaamte kan hen zo belemmeren om hulp te ontvangen van anderen.

Van de geïnterviewde bewoners van de Maandereng zijn er weinig bewoners die vertellen dat zij (gedeeltelijk) afhankelijk zijn van hun medebewoners. De meeste bewoners gaven aan hulp te ontvangen van bewoners uit de buurt. Bij de vraag: 'Heeft u wel eens hulp ontvangen?' geven 17 van de 22 geïnterviewde bewoners aan wel eens hulp te hebben ontvangen van hun burens. Wat opviel in de interviews was dat mensen hier snel overheen praten. Zij bagatelliseren de hulp door aan te geven dat het maar kleine klussen zijn en dat het nauwelijks voorkomt. De geboden hulp houdt voornamelijk kleine huis, tuin en keukenklussen in, die variërend van een keer per maand tot een keer per jaar plaatsvinden met de uitzondering van het wekelijks bieden van hulp. We spraken een oudere vrouw die nadrukkelijk aangaf afhankelijk te zijn van hulp, maar zij ontving deze weinig tot niet van haar buurtbewoners. De hulp die zij kreeg werd voornamelijk gerealiseerd door de thuiszorg.

4.1.6. Handelingsverlegenheid

Handelingsverlegenheid¹ is: 'Een belangrijke mentale drempel voor het geven van hulp kan liggen in de afwachtende houding die mensen aannemen ten aanzien van een mogelijke hulpvraag' (Linders, 2010). Burgers zijn wel bereid de ander te helpen maar voor de daadwerkelijke uitvoering daarvan ervaren zij een zekere schroom. De schroom kan voortkomen uit een weerzin tegen bemoeizucht schrijft Linders in haar proefschrift. Ook Imrat Verhoeven noemt dat burgers in deze individualistische maatschappij gevoelig zijn voor bemoeizucht (IV|4.12,2013). Ook bewoners uit de Maandereng spreken hierover. Het is lastig om op de burens af te stappen en te 'bemoeien' met hun situatie door hulp aan te bieden.

Twee bewoners uit de Maandereng:

'Als ik niet weet dat mensen hulp nodig hebben bied ik geen hulp.' (007|4.2,2013)

'Ik stap niet zomaar op iemand af, goh kan ik je helpen.' (020|4.1,2013)

4.1.7. Hoe stimuleert de overheid?

In het interview met Imrat Verhoeven kwam de communicatie van de overheid over sociale participatie en informele zorg aan de orde. Imrat Verhoeven had sterke kritiek op de communicatie van de overheid wat betreft het stimuleren van sociale participatie. Ons valt op dat hoogleraren en onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam kritiek uiten op de communicatie van de overheid in tegenstelling tot andere wetenschappers die schrijven over dit thema of er onderzoek naar doen, zoals bijvoorbeeld Linders die verbonden is aan de Hogeschool Fontys in Eindhoven. Wel is het zo dat de hoogleraren en onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam hier meer onderzoek naar gedaan hebben. Hoe zit dat met deze kritiek? En is de communicatie van de overheid over (onbetaalde) hulp/ informele zorg een belemmerende factor om sociaal te participeren?

¹ De term handelingsverlegenheid wordt meestal gebruikt voor professionals in zorg en welzijn 'die niet weten hoe te handelen in een bepaalde situatie, in het bijzonder een door angst ingegeven onvermogen om (nog) adequaat te handelen bijvoorbeeld richting een leerling met gedragsproblemen of richting een cliënt of patiënt die agressief of intimiderend gedrag vertoont.' (zie <http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl>). Lilian Linders verruimt het begrip naar burgers die schromen om ongevraagd de helpende hand te bieden.

Fatalisme

'Het overheidsbeleid gaat impliciet uit van een tekort aan aanbod van informele zorg.' Zegt Linders (2010) maar uit haar onderzoek is gebleken dat dit beeld wat de overheid heeft niet correct is. Burgers zijn zeer bereid om informele hulp te bieden maar vinden het wel erg lastig om om hulp te vragen. Ook Imrat Verhoeven noemt dat de overheid een verkeerd beeld heeft van de Nederlandse samenleving. Volgens hem is het zo slecht nog niet gesteld met het sociaal kapitaal in Nederland (IV|4.22,2013). Sociaal kapitaal is in de context van sociale participatie en informele zorg de mate van informele zorg of (onbetaalde) hulp die burgers aan elkaar (willen) bieden.

'Dat is een soort van fatalisme, in overheidskringen, bij beleidsmakers. Dat het overal zo verschrikkelijk slecht gesteld is met het sociaal kapitaal.' (IV4.18,2013)

Of het klopt dat het slecht gesteld is met het sociaal kapitaal in Nederland, zoals het beeld is dat de overheid schetst, is nog maar de vraag. Volgens het CBS (2008) doen 5,6 miljoen Nederlanders jaarlijks aan vrijwilligerswerk. In percentages uitgedrukt is dat 44,4%, zoals in de tabel te zien is. Dat is bijna de helft van de Nederlandse bevolking die bijdraagt aan vrijwilligerswerk in Nederland. Dekker en de Hart (2011) schrijven in een rapport van Movisie, Vrijwillige Inzet Onderzocht (ViO), dat Nederland een relatief hoog aantal vrijwilligers heeft in vergelijking met andere Europese landen. Wat maakt dan dat de overheid in haar communicatie toch het beeld schetst van een land waarin het slecht gesteld is met het sociaal kapitaal? Verhoeven vertelt dat de problemen die in de toekomst zullen komen, namelijk de problematiek van de vergrijzing daar zeker mee te maken heeft. Maar hij is van mening dat de vergrijzing nu nog niet zo'n groot probleem is als dat de overheid er wel van heeft gemaakt (IV|4.19,2013). Daarnaast vertelt Verhoeven dat Nederlandse onderzoekers niet altijd kritisch genoeg zijn en resultaten van onderzoeken uit het buitenland te gemakkelijk toepassen op Nederland (IV|4.21,2013). Dat zou wel kunnen verklaren waarom de Nederlandse overheid een slecht beeld heeft van het Nederlandse sociaal kapitaal dan dat de cijfers van het CBS en de ViO (Dekker & De Hart, 2011) wat anders uitwijzen dan wat het beeld dat de overheid schetst weergeeft.

	2007 ¹⁾		2008		2010 ²⁾	
	%	standaard-fout	%	standaard-fout	%	standaard-fout
Vrijwilligerswerk	44,4	0,8	42,0	0,6	45,1 ³⁾	0,6
W.v.						
Jeugd	4,3	0,3	3,8	0,2	5,0	0,3
School	9,1	0,5	7,5	0,3	10,2	0,3
Verzorging	7,8	0,4	6,5	0,3	8,2	0,3
Sport	12,7	0,5	12,4	0,4	13,7	0,4
% onder leden	35,4	1,4	34,0	1,0	34,9	1,0
Hobby	4,5	0,3	4,1	0,2	4,7	0,2
% onder leden	30,7	2,4	32,2	1,8	35,0	1,7
Cultuur	4,9	0,3	4,5	0,2	5,7	0,3
Levensbeschouwing	9,2	0,5	8,8	0,3	8,5	0,3
Vakbond	2,2	0,2	1,9	0,2	2,0	0,2
% onder leden	6,9	1,0	6,2	0,7	5,6	0,6
Politiek	1,2	0,2	1,2	0,1	1,5	0,1
Rechtshulp	1,2	0,2	0,9	0,1	1,4	0,1
Wonen	1,6	0,2	1,8	0,2	2,0	0,2
Buurt	5,0	0,3	3,8	0,2	4,3	0,2
Anders	6,2	0,4	6,5	0,3	6,8	0,3
Informele hulp	28,1	0,7	30,2	0,5	31,7 ⁴⁾	0,5
Vrijwilligerswerk of informele hulp	57,5	0,8	57,5	0,6	59,8 ⁵⁾	0,6

¹⁾ Betreft juni t/m december.
²⁾ De cijfers over 2010 betreffen personen van 15 jaar en ouder. In de eerdere jaren was dat 18 jaar en ouder.
³⁾ Worden in 2010 alleen personen van 18 jaar e.o. meegeteld, dan is het percentage vrijwilligers 44,7%.
⁴⁾ Worden in 2010 alleen personen van 18 jaar e.o. meegeteld, dan is het percentage informele hulpgevers 32,1%.
⁵⁾ Worden in 2010 alleen personen van 18 jaar e.o. meegeteld, dan is het totale percentage 59,7%.

Bron: POLS en V&S.

Percentage personen dat vrijwilligerswerk doet, per gebied

Big society

Daarnaast noemt Verhoeven dat de Nederlandse overheid sterk de neiging heeft om naar de burger te wijzen als de schuldige. Hij vindt dat de overheid wel heel erg met haar vinger naar de burger wijst (IV|4.11,2013). Verhoeven maakt de vergelijking met Engeland waar dezelfde problematiek heerst. Ook daar zijn er bezuinigingen. De Engelse overheid erkent dat zij een probleem hebben. Ze wil dit samen met de Engelse burgers oplossen. De coalitieregering van Cameron volgt hierin de visie van Philip Blond, namelijk 'Big Society'. Dit houdt versterking van de eigen kracht van lokale gemeenschappen in, hervorming van de publieke dienstverlening en stimulering van maatschappelijke participatie (Steyaert & Winsemius, 2011). Misschien zou de Nederlandse overheid meer een voorbeeld moeten nemen aan de Engelse overheid? En het principe van samenredzaamheid als Nederlandse samenleving toepassen. Stoppen met wijzen en roepen wat er beter moet naar 'samen de schouders er onder zetten'.

'De burger neemt niet genoeg eigen verantwoordelijkheid. De burger heeft niet genoeg plichtsbesef. De burger dit, de burger dat' (IV4.7,2013).

Lokale overheid en rijksoverheid

Wij hebben de indruk dat de kritiek onder andere van Verhoeven op de communicatie van de Nederlandse overheid vooral betrekking heeft op de rijksoverheid van Nederland. Dit hebben wij geïllustreerd door een aantal koppen van nieuwsberichten van de rijksoverheid en van de lokale overheid, namelijk de gemeente Ede naast elkaar te zetten. Wij willen de suggestie doen dat het daarom positief is dat er nu een hele transitie aan de gang is naar de gemeenten. Als gemeenten dicht bij de burger staan en positiever communiceren naar de burgers toe is dit heel positief voor de burger.

'Samen voor de wijk'

'FoodValley: samen zorgen voor de jeugd'

'Gezamenlijke visie op wonen, zorg en welzijn'

© www.ede.nl

'Van Rijn wil samen met wethouders een megaklus klaren'

'Schipper en Van Rijn strijden tegen verspilling'

© www.rijksoverheid.nl

Negatieve communicatie

Of deze factor van negatieve communicatie van de rijksoverheid ook direct effect heeft op bewoners van de Maandereng is voor ons niet duidelijk. Wij hebben dit niet onderzocht en dit komt ook niet in de interviews naar voren. Wel proeven we de negatieve sfeer die er rondom de bezuinigingen hangt in onze interviews.

Een bewoner uit de Maandereng beantwoordt onze vraag:

Bent u bekend met het beleid van de overheid waarin het belangrijk wordt gevonden dat burgers meer voor elkaar gaan zorgen (actieve participatie in de maatschappij)? *'Ik snap wel waarom het is. Ik werk zelf in de gezondheidszorg. Daar hoor je ook niet anders. Ze knippen maar. Ik heb daar wel mijn bedenkingen bij. Is het allemaal wel haalbaar? Heeft iedereen wel familie die voor je zal zorgen?'*

Daarnaast hebben we in de interviews met de bewoners van de Maandereng gemerkt dat een aantal bewoners niet weten van het bestaan van het buurthuis en projecten als Goede Buur Ede en de Aan Tafel projecten. We hebben hier ons niet specifiek op gericht in onze interviews, maar dit kwam wel aan de orde bij het doorvragen als we doorvroegen. Bewoners gaven aan dat zij niet bekend waren met een van deze projecten. Door het niet weten van bestaande projecten worden burgers belemmerd om actief deel te nemen aan de maatschappij door middel van sociale participatie. Zij geven in de gehouden interviews aan dat het niet weten van de hulpvraag bijdraagt aan het niet bieden van (onbetaalde) hulp.

4.1.8. Wat valt op?

Als we alle belemmerende factoren op een rij zetten dan is duidelijk de geïndividualiseerde samenleving hierin terug te zien. We leven in een moderne maatschappij waarin we allemaal mobiel zijn en goede communicatiemogelijkheden hebben waardoor we gemakkelijk afstanden kunnen overbruggen. De burgers in de wijk kennen elkaar niet zo goed meer als ze elkaar vroeger kenden. We kunnen in deze samenleving opgaan in de anonimiteit. Burgers willen graag onafhankelijk en zelfstandig zijn. Het is voor hen daarom lastig om hulp te vragen aan het sociale netwerk van onder andere burens. Maar ook hulp bieden is niet makkelijk want dan moet je wel weten of de ander hulp nodig heeft vinden bewoners van de Maandereng. Burgers ervaren schroom om zich te bemoeien met de ander. Zit mijn buurman daar wel op te wachten? Toch leven we in een verzorgingsstaat waarvan de houdbaarheid onder druk staat. Er moet iets anders.

De communicatie van de rijksoverheid niet erg positief wat burgers het gevoel geeft dat het allemaal met minder moet. De overheid wijst naar de burger en dat belemmert de burger om sociaal te gaan participeren.

4.2. WELKE FACTOREN ZIJN BEVORDEREND VOOR SOCIALE PARTICIPATIE?

4.2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de factoren benoemd die bevorderend werken voor de sociale participatie. Allereerst zal gekeken worden naar de verschillende motieven van initiatiefnemers. Initiatiefnemers zijn mensen in de wijk die initiatief nemen om de kwaliteit van de wijk te verbeteren. Dit gebeurt op allerlei vlakken, zoals bijvoorbeeld op sociaal en educatief gebied, of met betrekking tot de leefbaarheid (Tonkens & Verhoeven, 2011). Vervolgens wordt de rol van de overheid belicht en de vraag waarop de overheid burgers kan stimuleren. Verder wordt er gekeken naar de rol van de hulpverlener en welke randvoorwaarden er voor methodieken zijn die ingezet worden om de sociale participatie te stimuleren. Hierna wordt de rol van de jeugd benoemd en wat zij kunnen bijdragen in het bevorderen van sociale participatie. Tenslotte wordt er gekeken naar de kenmerken van de samenleving en hoe deze kunnen bijdragen aan het bevorderen van de sociale participatie.

4.2.2. Motieven initiatiefnemers

In het onderzoeksproject 'Burgers Maken Hun Buurt' van onder andere Hoogleraar bestuurskunde, Denters, en post doctoraal onderzoeker, Verhoeven (2013), worden verschillende motieven van mensen aangetoond, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen doelgerichte, sociale en plichtsgebonden motieven. Verder kan er ook nog sprake zijn van eigen belang. De verschillende motieven zullen hieronder nader toegelicht worden.

Doelgerichte motieven

Doelgerichte motieven gaan om de wens om in situaties in de eigen buurt bepaalde maatschappelijke problemen op te lossen en om verbeteringen door te voeren. Doelgerichte motieven worden ook wel pragmatische motieven genoemd. Deze motieven worden door Tonkens en Verhoeven ook aangehaald in het onderzoek dat gedaan is naar bewonersinitiatieven in Amsterdam (2011). Deze bewonersinitiatieven zijn tot stand gekomen via budgetten. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat pragmatische motieven, belangrijke motieven zijn voor burgers om actief iets te gaan doen in hun buurt (Tonkens & Verhoeven, 2011). In dit onderzoek komt naar voren dat pragmatische motieven ontstaan door een drietal problemen in de buurt, die elkaar versterken. Het gaat hier over gedragsproblemen, lelijkheid of rommel en gebrek aan contact en saamhorigheid (Tonkens & Verhoeven, 2011). Gedragsproblemen zijn problemen zoals gebrek aan milieubesef, vandalisme, drugsoverlast, overgewicht en overlast. Tonkens en Verhoeven schetsen dat gedragsproblemen verhelpen de belangrijkste drijfveer is om actief te zijn in de buurt. In ons onderzoek komt naar voren dat mensen graag problemen in de buurt willen aanpakken, omdat mensen zich graag fijn voelen in de buurt. Dit zijn belangrijke beweegredenen om actief deel te nemen aan een buurt.

'Het gaat er uiteindelijk om dat je in je buurt lekker voelt, fijn voelt en gelukkig bent. Kijk als dat er niet is, dan gaat het uiteindelijk mis.' (JB|3.19,2013)

Sociale motieven

Sociale motieven zijn gericht op het samen met andere mensen actief zijn. Binnen het onderzoek van Tonkens en Verhoeven (2011) is gesignaleerd dat de wens om iets voor andere mensen te betekenen en om mensen met elkaar in contact te brengen de sterkste motieven zijn bij initiatiefnemers. Dit kan worden samengevat in 'oriëntatie op de ander'.

Mensen willen graag iets met en voor anderen doen. Die 'anderen' zijn soms mensen van de eigen (etnische) groep, maar ook buurtbewoners die elkaar te weinig kennen. Tonkens & Verhoeven (2011) hebben door middel van enquêtes gekeken welke soorten initiatieven er zijn. Opvallend is (zie tabel 1) dat de bewoners zich met name richten op sociale activiteiten. In dit onderzoek komt naar voren dat burgers die actief zijn in bewonersinitiatieven vaak ouder, witter en hoger opgeleid zijn dan andere buurtbewoners. Het zijn vooral de gepensioneerde, autochtone burgers die zich inzetten voor de buurt.

Tabel 4.2.1: Belangrijkste typen initiatieven en hun doelen (N=289)

<i>Typing van het initiatief</i>		<i>Doel van het initiatief</i>	
Sociaal	38%	Ontmoeten/verbinden	40%
Educatief/informerend	13%	Educatie/informatie verstrekken	13%
Cultuur/kunst	13%	Creativiteit stimuleren door kunst	11%
Ruimtelijke aanpassingen	9%	De buurt mooier maken	7%
Sport	8%	Lichamelijke beweging stimuleren	6%
Jongeren	7%	Jongeren helpen	5%
Natuur	6%	Buurt schoner en groener/milieubewustzijn	5%

Sociale motieven komen ook sterk naar voren in ons onderzoek dat gedaan is onder 22 bewoners van de wijk Maandereng. In de resultaten zijn er een aantal thema's die terugkerend zijn, namelijk om goed contact te hebben, het creëren van een band en het hebben van vertrouwen in de ander. Wat verder een opvallend resultaat is, is dat bewoners aangeven dat als ze iets voor elkaar willen betekenen dat het kennen van de ander een belangrijke randvoorwaarde is.

Dat mensen gericht zijn op de ander wordt ook geschetst door Levinas, een bekende filosoof uit de 20^e eeuw. Hij geeft aan dat iedereen een primaire verantwoordelijkheid heeft voor de ander, deze is oneindig. Het is er altijd, mensen kunnen niet zelf kiezen voor deze verantwoordelijkheid, noch kunnen ze deze verantwoordelijkheid afwijzen. Het is bij ieder mens aanwezig. 'Deze primaire verantwoordelijkheid houdt in dat ik word uitgenodigd om mij in te zetten – ik word belast met verantwoordelijkheid, met een taak tot zorg – maar de invulling van die taak is aan mij' (Levinas, 1961).

Plichtsgebonden motieven

Plichtsgebonden motieven hebben betrekking op het gevoel dat het je plicht is als burger om een bijdrage aan de buurt te leveren. Dit plichtsgevoel kan voortkomen vanuit religieuze overtuigingen, welke zwaar kunnen wegen om iets te betekenen voor de ander. Zo zegt Jos Berntsen (2013) in een interview dat hij merkt dat mensen met een geloofsachtergrond een sterker verantwoordelijkheidsgevoel hebben dan mensen die dit niet hebben.

'Ik moet goed zijn voor mijn naasten zoals ik dat ook voor mezelf ben.' (015|3.1,2013).
'Dat doe ik vanuit mijn christelijke achtergrond. Het is de bedoeling dat je mensen helpt.' (007|3.2,2013)

Dat hulp bieden soms voelt als een plicht kan ook voortkomen uit de levensbeschouwing van mensen. Resultaten van het onderzoek onder 22 bewoners van de Maandereng wijzen uit dat meer dan de helft van de geïnterviewden het 'gewoon' normaal of sociaal vinden om te doen, het is iets dat voortkomt uit je hart, het zit in je. Zo kan hulp bieden en klaar staan voor de ander onderdeel zijn van de levensbeschouwing van mensen.

Eigen belang

Verder kan er ook sprake zijn van eigen belang, er zelf beter of gelukkiger van worden. Deze motivatie is te zien in het onderzoek naar sociale participatie (Verba e.a., 1995) en naar vrijwilligerswerk (Stukas e.a., 2008; Rochester e.a., 2010). In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken, komt eigen belang veel minder sterk naar voren dan doelgerichte, sociale of plichtsgebonden motieven.

Hulp bieden vanuit eigen belang kan zich op twee manieren uiten, namelijk in de hoop zelf in de toekomst ook hulp te krijgen. Wijnand van IJssel noemt dit in het interview afgenomen op 14 mei 2013, tweerichtingsverkeer (WI|3.2,2013). Kijkend naar de interviews die gehouden zijn met bewoners van de Maandereng, zien we dat mensen de wederkerigheid belangrijk vinden, het is geven en nemen, over een weer. Of je biedt hulp, omdat je op die manier iets kunt betekenen voor de ander.

4.2.3. Rol van de overheid

Faciliteren

De overheid speelt een belangrijke rol in het stimuleren van de bewoners om meer participatief te zijn. Allereerst is het van belang dat de overheid blijft faciliteren. Imrat Verhoeven geeft in een interview aan dat het belangrijk is om projecten te blijven organiseren. 'Want zonder die projecten te organiseren zou er niets gebeuren op die plekken, of weinig.' (IV|3.1,2013). Ook Jos Berntsen geeft aan dat je wel iets moet bieden. Iets om de mensen in beweging te krijgen (JB|3.3,2013). De overheid kan kiezen voor verschillende manieren van aanpak als het gaat om ondersteuning van bewonersinitiatieven.

In de rood-blauw-wit aanpak, zoals beschreven in 'Burgers maken hun buurt' worden 3 manieren van aanpak benoemd, welke onderscheiden worden in rood, blauw en wit.

Rood staat voor de stimulerende aanpak. Waarbij overheid/professionals de burgers actief aanmoedigen om iets te gaan doen voor de buurt.

De blauwe aanpak is meer een faciliterende benadering. De overheid, professionals of andere relevante partijen bieden hulp door bijvoorbeeld geld, aandacht of een locatie ter beschikking stellen.

De witte aanpak is een aanpak waarbij de overheid in samenwerking met de burgers initiatieven ontwikkelen en uitvoeren. Het gaat hierbij om een gelijkwaardige samenwerking.

Bij de drie aanpakken komt naar voren dat de overheid steeds een vinger in de pap blijft houden, al dan niet in meer of mindere mate. Je kunt namelijk als overheid niet alles over de schutting naar de civil society zetten en maar verwachten dat zij het gaan overnemen. Het is belangrijk dat de overheid blijft faciliteren, investeren, subsidiëren en ook begeleiding blijft bieden.

'Terwijl initiatieven, dat blijkt uit dat onderzoek van Tonkens en mij. (...) Als je daar niet professionals hebt die dat ook goed begeleiden. Want mensen hebben soms kennis nodig. Ze weten de weg niet in de bureaucratie, ze lopen tegen andere instanties aan, waarmee ze er niet uitkomen, waarmee ze in conflict komen. Ze hebben problemen met medebewoners, rond hun initiatief. Omdat zij geld krijgen en anderen niet, of omdat ze meer geld krijgen dan anderen. Of ze dreigen misbruik te maken van dat geld. Dat zijn allemaal dingen waardoor de overheid dus nodig is. Om toch een soort van vinger aan de pols te houden.' (IV|3.13,2013)

Engbersen, e.a. schetst in 'Bewoners maken het dorp – Toolkit bewonersparticipatie platteland' een vijftal methodieken die gericht zijn op het verbeteren van de leefbaarheid in het dorp. In zijn onderzoek naar deze methodieken heeft Engbersen zes randvoorwaarden

voor deze methodieken opgesteld. Op het moment dat deze niet aanwezig zijn, is het de vraag of je een project door moet laten gaan. Onder deze randvoorwaarden noemt Engbersen *professionele ondersteuning*. Verder noemt hij *daadkracht*, mensen moeten in woorden én daden betrokkenheid tonen, *zelfwerkzaamheid*, het belang van de betrokkenheid van de bewoners zowel in samenwerking met professionals als zonder professionals. Ook wordt *commitment* genoemd. Zowel op beleidstrede als op burgerstrede moeten relevante partijen zich committeren. De initiatiefnemers van het proces dienen te beschikken over *communicatief talent*. En als laatste is *tijd* ook belangrijke randvoorwaarde. Bij het opstarten van projecten binnen de gemeente Ede is het van belang om te kijken of deze randvoorwaarden aanwezig zijn. Deze randvoorwaarden, professionele ondersteuning, daadkracht, zelfwerkzaamheid, commitment, communicatief talent en tijd, zijn essentieel om projecten te laten slagen.

Verder komt in interviews met experts naar voren dat het van belang is, om door te zetten. Zo geeft Imrat Verhoeven het volgende aan: 'En dat is dus een lange adem proces en daar heb je misschien wel 20 of 30 jaar voor nodig. Net zo goed als de individualisering, zich met name na de tweede wereldoorlog tot onze verzorgingsstaat in 20, 30, 40, 50 jaar helemaal ontwikkeld heeft. Het zijn lange, zeer lange termijn processen. Waar we het over hebben. Dus het is niet een kwestie van we gaan even aan dit knopje draaien als overheid, en de samenleving is zo maakbaar, dat we over drie jaar zoveel procent meer vrijwilligers hebben hier in Ede.' (IV|3.11,2013). In de trendanalyse van 2013 wordt aangegeven dat de generatie die geboren is na 1986 al veel meer zelfredzaam is. Zij kloppen bij problemen, niet meteen aan bij de overheid of maatschappelijke instantie (Lampert & Röhling, 2013). Deze houding past binnen het concept van meer participeren, wat de overheid van de burgers vraagt. Er is dus al verandering gaande, het is belangrijk om dit door te blijven zetten, zodat iedereen mee verandert. En zodat op deze manier ook een blijvend stijgende lijn te zien is.

4.2.4. Communicatie door de overheid

De overheid kan ook een bevorderende factor zijn door middel van zijn communicatie. Allereerst is een positieve communicatie van belang. Als je kijkt naar hoe je burgers kunt stimuleren is het van belang dat je burgers op een goede manier aanspreekt. 'Maar als je mensen nou even stimuleert in hun keuzen en dat op een manier communiceert die zij prettig vinden. (...) Dan maken zij ook een keuze. Die maken ze zelf, maar ze worden er wel in gestimuleerd' (IV|3.8,2013). De overheid kan hierbij ook gebruik maken van sociale marketing. Sociale marketing is de toepassing van commerciële marketing concepten en technieken om positieve maatschappelijke of sociale veranderingen te bewerkstelligen (French & Blair-Stevens, 2010). Sociale marketing is gericht op de drijfveren van mensen, hoe je deze kunt herkennen en welke aanpak hier op aansluit. Door gebruik te maken van social marketing, kan de overheid meer aansluiten bij de burger en zijn leef- en belevingswereld. Hierdoor vinden projecten sneller aansluiting bij burgers en hebben ze meer draagvlak (French & Blair-Stevens, 2010).

'En daar zit dat verhaal van die motivaties heel sterk in. En dat is een van de dingen die je eerst moet doorgronden, waar je niet moet denken: 'o het zijn allemaal zeurpieten en gaan voor hun eigen belang', ga eerst maar eens kijken wat drijft mensen nou om iets te willen doen voor bijvoorbeeld mensen met beperkingen. Of het opknappen van de buurt of voor ouderen die in de problemen komen.' (IV|3.21,2013)

Mens zijn betekend voor Levinas dat 'ik' in relatie staat met de ander (Levinas, 1961). De 'ik' is in eerste instantie geneigd om alles te reduceren tot iets-voor-mij. Levinas geeft aan dat dit met alles kan behalve met de ander. De ander staat in principe weerloos tegenover mijn onbegrensde totaliseren, maar bij het zien van de gelaat van de ander kan dit onbegrensde totaliseren toch begrenst worden (Duyvndam & Poorthuis, 2003). Verder schetst Levinas dat mensen een primair verantwoordelijkheidsgevoel hebben voor de ander, dit staat onomstotelijk vast en geldt voor iedereen. Mensen hebben zelf de keuze hoe ze hier invulling aan geven (Duyvndam & Poorthuis, 2003). De overheid kan hier met campagnes op inspelen.

Als je als overheid wilt dat de burgers zich actief inzetten is allereerst dus positieve communicatie van belang, verder is het aansluiten bij de burger en zijn beleavingswereld een essentieel punt. Hiervoor moet je als overheid eerst de motivatie en inspiratie zien te doorgronden, zodat je hier op kunt inspelen. Hierbij kan er ook gebruik gemaakt worden van sociale marketing.

4.2.5. Rol van de hulpverlener

Doordat de overheid verwacht dat de burgers meer participeren in de maatschappij, is het vanzelfsprekend dat ook de hulpverlening hier op aangepast wordt. In de loop der jaren zijn door verschillende studies methodieken ontstaan die hulpverleners kunnen helpen om de cliënt meer te kunnen stimuleren om participatief actief te zijn. Doordat de tijd veranderd, moet ook de hulpverlening hierop aangepast worden. Jos Berntsen (2013) geeft aan dat het een visie moet zijn van de hulpverlener. Dat het niet zomaar een werkwijze is, maar dat het stimuleren van mensen en zelfredzaamheid vergroten ingebakken moet zijn in de werkwijze van de hulpverleners. In de centrale thema's die te zien zijn in bijlage 1, komt naar voren dat het in gesprek gaan en bij elkaar brengen van de mensen belangrijke aspecten zijn. Ook geeft Eelke Dekens (2013), van Netwerk Dien je Stad, aan dat het niet belangrijk is om een organisatie te zijn, maar een netwerk. Het is van belang om aan te sluiten bij de cliënten en naast ze te gaan staan. Het onderzoek 'Burgers maken hun buurt' leverde een analyse op die resulteerde in een praktische handreiking voor professionals en beleidsmaker die betrokken zijn bij burgerinitiatieven (Denters, Tonkens, Verhoeven, & Bakker, 2013)

Actie-instrument

Voor het ondersteunen van bewonersinitiatieven komt het ACTIE-instrument van pas. Het gaat hierbij over de volgende vijf segmenten. Deze betreffen verschillende factoren die bepalen of burgers in actie komen en of ze deze actie tot een goed eind kunnen brengen.

- A: Animo: motivaties en de drijfveren van burgers om hun initiatief gestalte te geven.
- C: Contacten: contacten met buurtgenoten, organisaties in de buurt en instanties.
- T: Toerusting: de mate waarin de groep burgers beschikt over middelen (geld of natura), tijd en vaardigheden.
- I: Inbedding: de manier waarop organisaties zijn ingericht om bewonersinitiatieven te ondersteunen.
- E: Empathie: het vermogen van de professionals en hun organisaties om zich te verplaatsen in burgers en adequaat in te spelen op hun wensen en verwachtingen.

Het Actie-instrument kan door de professionals gebruikt worden als een checklist hoe de professional de burger kan ondersteunen in initiatieven en ook hoe deze tot een geslaagd eind kunnen brengen. Dit werkt bevorderend voor de sociale participatie, omdat deze checklist professionals helpt om inzicht te krijgen in hoe de professional de burgers kan ondersteunen.

Er zijn twee rollen te onderscheiden bij burgers, die ervoor zorgen dat een maatschappelijk initiatief een succes wordt, namelijk de trekker en de verbinder. De trekker is de persoon die als het ware de kar trekt. Het zijn erg betrokken en gedreven mensen, zoals het veldonderzoek van van den Brink (2011; 2012) aangeeft. 'De verbinders zijn, zoals de naam al aangeeft, de mensen die verbindingen weten leggen tussen verschillende groepen en netwerken en die mensen met de juiste personen in contact kunnen brengen'. Verder blijken zowel informele als formele netwerken van groot belang te zijn in de praktijksituaties, goede verbinders kennen deze netwerken en weten hierbinnen te manoeuvreren. De Universiteit van Tilburg en Nicis Institute hebben onderzoek gedaan naar 'best persons'. 'Best persons' zijn mensen die problemen in achterstandswijken proberen op te lossen. Uit dit onderzoek komt naar voren dat 'best persons' twee belangrijke kenmerken hebben. Zij zijn betrokken en ondernemend (Brink, Hulst, Graaf, & Pennen, 2012). Deze rollen, die initiatiefnemers kunnen aannemen, werken dus bevorderend voor de sociale participatie.

Voorwaarden verschillende methoden

Van den Hoek e.a. (2012) hebben methodes geïnventariseerd die betrekking hebben op het versterken van actief burgerschap. Hierbij hanteerden zij de volgende criteria bij het samenstellen van de lijst met methoden.

De methode is beschreven en weloordacht.

De methode is tenminste twee jaar in de praktijk toegepast.

In het rapport schrijft van den Hoek een aantal bevindingen aan de hand van de methodes. Wat in het rapport sterk naar voren komt is dat bewoners steeds meer en vaker actief betrokken worden bij het invoeren, bedenken van plannen. Verder schetst van den Hoek dat methodes vaak nog teveel gericht op alleen dataverzameling en in enkele gevallen wordt er dialoog en debat op gang gebracht onder de bewoners. 'De ondersteuning van bewonersorganisaties lijkt nog een brug te ver voor veel methodes'. Hier valt nog wat te behalen. Methodes blijken vaak te gedetailleerd te zijn uitgewerkt waardoor er vaak een procesbegeleider bij betrokken moet worden, wil het goed kunnen verlopen, wat ook weer extra geld kost. Verder zijn de methoden voornamelijk gericht op de volwassenen en de jeugd wordt duidelijk onderbelicht, terwijl zij ook een waardevolle aanvulling kunnen geven.

Van den Hoek beschrijft dat uit methodes met een permanente structuur en een doorlopend programma, georganiseerd door de overheid (het beschikbaar stellen van budgetten), meer dan eens waardevolle initiatieven voort komen.

4.2.6. Rol van de jeugd

In de Maandereng wonen ongeveer 2000 kinderen/jongeren in de leeftijd 0-19 jaar. Dit is ongeveer 28 procent van het totale aantal mensen in de Maandereng, relatief een grote groep. Ongeveer 650 jongeren zijn in de leeftijd van 13-19 jaar.

Jongerenoverlast

Zoals beschreven in de wijk- en buurtprofielen (2011) vindt 40% van de inwoners in de Maandereng bepaalde plekken in de buurt onveilig. Winkelcentrum De Stadspoort wordt het meest als onveilig ervaren, vanwege hangjongeren. Ook ervaren inwoners onveiligheid door jongeren in de speelplekken aan de Ruisdaelstraat, D'hondecoeterstraat en het Kanonnenpad. Bewoners geven in 2009 aan dat ze vaak overlast van jongeren ervaren (16,4%). Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2007 en het is hoger dan het gemiddelde in heel Ede. In de interviews kwam ook het onderwerp probleemjongeren naar voren, ondanks dat we hier niet naar gevraagd hadden. Van de 22 geïnterviewden gaven 2 personen aan dat de probleemjongeren aangepakt moeten worden, deze personen vallen ook binnen de categorie jongeren. Een van deze personen gaf aan dat de gemeente hierin een belangrijke rol kan spelen. De jongeren willen graag een plek om te 'chillen'. De gemeente zou dit kunnen

faciliteren in bijvoorbeeld het buurthuis. De enige belangrijke voorwaarde is dat het een plek moet zijn waar de jongeren altijd terecht kunnen. Verder gaf deze jongere dat het goed is, om het samen met de jongeren te bedenken, zo creëert het meer draagvlak en zullen jongeren ook zuiniger met de plek omgaan.

Jongerenparticipatie

Dat bij het participeren in de samenleving ook jeugd betrokken moeten worden, lijkt een vanzelfsprekende actie. Helaas blijkt dat veel initiatieven gericht zijn op de potentiële beroepsbevolking (20-65). Zoals van den Hoek (2012) beschrijft, in zijn bevindingen over methoden die betrekking hebben op het versterken van actief burgerschap, wordt de jeugd nog té vaak onderbelicht. We leven in een tijd waarin we te maken hebben met een toenemende vergrijzing. Zoals de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek laten zien, neemt dit de komende jaren alleen maar toe. We hebben daarom, meer dan ooit, de jongeren nodig om actief mee te doen aan de maatschappij. Randvoorwaarden voor participatie in de samenleving zijn onder andere: 'de toegankelijkheid van buurtvoorzieningen en openbare gebouwen, de mobiliteit van een individu, de toegankelijkheid van (openbaar) vervoer en de mate waarin iemand zijn vrije tijd kan invullen op de manier die hij of zij wenst' (Meulenkamp, van der Hoek, & Cardol, 2011).

Wat in de interviews met bewoners van de wijk Maandereng sterk naar voren komt, is dat jongeren zich graag willen inzetten voor de samenleving, maar het grootste gedeelte weet niet hoe, wat, waar en wanneer. Op de vraag of zij bereid zijn om meer te doen voor burens geven zes jongeren (12-20 jaar) aan dat zij anderen mensen willen helpen, maar dat zij de hulpvragers moeten kennen, dat zij komen met een vraag en als ze het écht nodig hebben, maar dat dit nauwelijks/incidenteel gebeurt.

De feiten

- Nederlandse jongeren geloven dat het zinvol is iets bij te dragen aan een betere wereld; 34% van de jongeren vindt een duurzame levensstijl belangrijk om na te streven (Nationale JeugdRaad, 2007)
- Tegelijk hebben veel jongeren een machteloos gevoel ('wat kan ik echt bijdragen? mijn gedrag helpt toch niet'). Ze hebben behoefte aan handelingsperspectief en willen direct het effect zien van het eigen duurzame gedrag (Nationale JeugdRaad, 2007)
- Jongeren willen een bijdrage leveren, maar hun streven naar status, identiteit, genot, gemak, het gebrek aan kapitaal en het gevoel dat anderen verantwoordelijk zijn, staan duurzaam gedrag nog in de weg. Jongeren gaan bovendien niet snel uit zich zelf op zoek naar informatie. (Lampert & van Duijn, 2010)
- Jongeren goed bereiken lukt alleen als je aansluit bij activiteiten die uitgaan van hun eigen belevingswereld, en die een zekere funfactor hebben. Een goed voorbeeld hiervan is bijv. SeriousRequest. (Boschma & Groen, 2006)

Belangrijke drijfveren

Jongeren zijn een dynamische doelgroep, zij zijn nog volop in ontwikkeling en daarom ook lastig om op in te spelen. Wat belangrijk is voor het laten participeren van jongeren in de samenleving, is om in te spelen op de drijfveren van jongeren en hun leef- en belevingswereld. Hieronder zijn groepsdruk, selectief lui en eenzaamheid beschreven. Deze aspecten kunnen een bevorderende rol spelen, mits ze goed ingezet worden.

Crone schrijft in haar boek 'Het puberende brein' (2011) dat allerlei experimenten laten zien dat adolescenten eerder zwichten voor groepsdruk en dat ze pas aan het eind van de adolescentie de autonomie ontwikkelen om zelfstandig beslissingen te nemen. Experimenten laten zien dat het beloningscentrum van jongeren sterker reageert als ze weten dat vrienden

meekijken. Dit effect treedt zelfs op als ze in een MRI-scanner liggen terwijl ze hun vrienden niet kunnen zien maar weten of denken dat hun vrienden meekijken. Dit kan volgens Crone verklaren waarom jongeren ook meer risico's nemen in de aanwezigheid van hun vrienden. Er zit een spanning tussen de straatcultuur, waarmee de jongeren zich identificeren, en de burgercultuur. Jongeren hebben het gevoel dat zij niet begrepen, en sterker nog, niet gewenst worden door de burgercultuur.

Crone schetst verder dat jongeren volgens haar selectief lui zijn (Crone, 2011); ze zijn vooral gericht op sociale uitdagingen als vrienden vormen, ontluikende verliefdheden en identiteitsvorming en dus minder met uitblinken in bijvoorbeeld schoolprestaties.

21% van de jongeren in de leeftijd 18-

24 jaar geeft aan dat ze zich vaak eenzaam voelen (Randsdorp, van Groenestein, & Lambertz, 2012). Ten opzichte van 10% van ouderen (65+) is dit aanzienlijk hoog. Mensen zijn teveel bezig met zichzelf, hierdoor ontstaat eenzaamheid schetst Randsdorp e.a. (2012). Jongeren voelen zich meer eenzaam, waarschijnlijk komt dit door de communicatie die veelal via internet verloopt en dus niet persoonlijk is.

Jongeren met een kwetsbaarheid

In het onderzoek uitgevoerd door van de Maat e.a. (2013) naar participatie voor Marokkaans-Nederlandse jongeren met een beperking wordt geschetst welke factoren bevorderend zijn voor de participatie voor jongeren met een beperking. Hoewel sommige factoren enigszins cultuurgebonden zijn, voegen zij een belangrijke bijdrage toe aan dit onderzoek. Stimulerende factoren zijn een goede/hechte band met ouders, acceptatie van de handicap door zichzelf en acceptatie door de omgeving. Verder komt naar voren dat respondenten zelf een belangrijke rol hebben bij het actief meedoen in de samenleving. Het is van belang om open en positief te kijken naar de samenleving, om initiatieven te nemen en om assertief te zijn (Maat, Vinne, Acahchah, Hofman, & Damiaans, 2013). Hier ligt overigens ook een belangrijke rol voor de hulpverleners en de overheid. Zij kunnen hier een stimulerende en bevorderende factor in spelen.

4.2.7. Kenmerken van de samenleving

Anno 2013 leven we in een geïndividualiseerde samenleving, waarin het normaal is dat mensen voor zichzelf zorgen en minder omzien naar de ander. Gert Hemstede, voorzitter bewonerscommissie Maandereng, merkt op dat hier de laatste tijd kenteringen in zijn. 'nou ja we zoeken toch eigenlijk meer ook de ander.' (GH|3.6,2013). Jarenlang is het individualisme ook in stand gehouden door de overheid. Door het faciliteren van organisaties die inspelen op de individuele vragen van burgers, is ook het samen op zoek gaan naar antwoorden sterk afgenomen. Hedendaags verdwijnen mede door de crisis, veel van dit soort voorzieningen en instanties (JB|3.9,2013; GH|3.2,2013). Er is steeds minder budget beschikbaar, dus het moet op een andere manier vormgegeven worden.

4.2.8. Wat valt op?

Binnen deze deelvraag zien we verschillende factoren naar voren komen die sociale participatie bevorderen. Allereerst zien we dat de motieven van mensen een belangrijke rol kan spelen in hoeverre iemand wel of niet sociaal participeert. De motieven hangen nauw samen met iemands levensbeschouwing en ook zijn visie op het leven. De rol van de overheid kan bevorderend werken voor sociale participatie, met name positief communiceren, aansluiten bij de burgers en het blijven faciliteren van activiteiten die ten goede komen van de sociale participatie. Verder zien we dat de rol van de hulpverlener ook bevorderend kan werken. Er is de laatste jaren een omslag in de invulling van deze rol; daar eerder hulpverleners zorgden vóór, moeten ze nu meer gaan zorgen dát. De hulpverlener wordt meer een facilitator, dan een zorgdrager. In de methodieken die handvatten biedt aan

hulpverleners om actief burgerschap te versterken, komt naar voren dat het uitgaan van de cliënt en zijn eigen kracht van belang is. De jeugd speelt ook een belangrijke rol in het bevorderen van de sociale participatie. Door de vergrijzing wordt er steeds meer een beroep gedaan op deze groep. Het is van belang om ze goed aan te spreken, zodat zij enthousiast worden voor activiteiten. Voor het stimuleren van jongeren is van belang om rekening te houden met het feit dat zij nog in ontwikkeling zijn, dat het een dynamische doelgroep is en dat de omgeving een belangrijke rol speelt, als het gaat om keuzes maken (groepsdruk). Jongeren willen heel graag bijdragen aan de samenleving, door de juiste randvoorwaarden te scheppen als overheid, wordt de stap verkleind tussen het graag willen bijdragen en het daadwerkelijk bijdragen aan de samenleving. Als laatste zien we dat ook de veranderende tijd ten goede komt aan de sociale participatie. Langzaam maar zeker zien we een kanteling in de houding van de burgers; mensen willen weer **samen**leven.

4.3. WELKE GOEDE VOORBEELDEN VAN SOCIALE PARTICIPATIE ZIJN ER IN NEDERLAND?

4.3.1. Inleiding

Om een beeld te kunnen schetsen van de goede voorbeelden Nederland is het van belang om uit te leggen waarom er gekeken wordt naar goede voorbeelden. Bij deze uitleg wordt ook het begrip innovatie aangehaald. In dit hoofdstuk zal verder geschetst worden welke goede voorbeelden (best practices) van sociale participatie er zijn in Nederland. Het is niet mogelijk om hier alle goede voorbeelden te kunnen schetsen, er zijn er namelijk heel erg veel in Nederland. Hierdoor is ervoor gekozen om de goede voorbeelden te beschrijven die aangedragen werden door de experts, die geïnterviewd zijn voor dit onderzoek. Verder zijn er nog een aantal goede voorbeelden aangehaald die gevonden zijn op het internet. Vervolgens zal er een verdieping gemaakt worden naar wat maakt dat het een goed voorbeeld is. En tenslotte zal gekeken worden naar wat er opvalt aan deze goede voorbeelden.

4.3.2. Innovatie

Van oudsher is Nederland een verzorgingsstaat. De manier waarop de verzorgingsstaat momenteel georganiseerd is, is niet toekomstbestendig (Pastors, 2012). Zoals eerder beschreven heeft de verzorgingsstaat vier hoofdfuncties. De laatste jaren hebben voornamelijk 'verzorgen' en 'verzekeren' veel aandacht gehad, nu is het tijd om te gaan 'verheffen' en 'verbinden' (WRR, 2006). Innovatie van de zorg is van belang volgens het rapport 'Innovatie vernieuwd' van de WRR (2008). In het rapport komt naar voren dat innovatie veel verder gaat dan economisch nut. Innovatie is nodig voor het oplossen van maatschappelijke problemen en is van maatschappelijk belang. Het Sociaal en Cultureel Planbureau schets in het rapport 'Een beroep op de burger' (SCP, 2012) dat meer eigen verantwoordelijkheid van de burger een remedie is voor de financiële crisis van de verzorgingsstaat. De WRR (2008) heeft onderzoek gedaan naar innovatie en de wijze waarop dit tot stand kan komen. Innovatie vereist dat men afstand neemt van gevestigde ideeën en praktijken. Verder zijn nieuwe omgevingen met nieuwe uitdagingen en bronnen van inspiratie nodig. Dit alles vergt opening in viervoud: *Opening* naar nieuwe gebieden, *opening* naar samenwerking, *openheid* voor verrassing en onzekerheid, en *opening* voor uitdagers. En dit vereist weer een andere *mind-set*. Het open staan voor nieuwe ideeën, een andere werkwijze en samenwerken is van belang voor innovatie. Daarom wordt er binnen dit onderzoek gekeken naar goede voorbeelden in Nederland. De hieronder genoemde projecten kunnen als voorbeeld dienen, mits u er open voor staat.

4.3.3. Goede voorbeelden

Binnen Nederland zijn er veel initiatieven die positief bijdragen aan sociale participatie. Voorbeelden hiervan zijn te vinden op de website van Kracht in NL² en Vereniging van Nederlandse Gemeenten³ waar initiatieven ter bevordering van de samenleving in kaart zijn gebracht. Deze initiatieven zijn weer onder te verdelen in gemeentelijke initiatieven, burgerinitiatieven, initiatieven door een stichting en initiatieven door het bedrijfsleven. Deze thema's worden aangehouden om de goede voorbeelden te beschrijven.

Gemeentelijk initiatief

Stichting Welsaen, de buurthulpcentrale (Zaandam): Zoals beschreven op de website (www.welsaen.nl) is de buurthulpcentrale van Welsaen een soort van marktplaats waar zorg gevraagd en aangeboden wordt. Vrijwilligers die graag iets voor mensen in de buurt wil betekenen, kunnen zich aanmelden bij de buurthulpcentrale. Zij worden op deze manier gekoppeld aan mensen met een hulpvraag. Dit kunnen allerlei uiteenlopende klussen zijn. Dit sluit aan bij de manier waarop mensen zich in willen zetten voor de ander. In de interviews

² <http://krachtinnl.nl/221/initiatieven.html>

³ <http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/>

gehouden met 22 bewoners van de Maandereng komt naar voren dat ze het liefst vrijblijvende hulp willen bieden. Dat je niet iedere dag hulp hoeft te bieden, maar wanneer het jou uitkomt. In Nederland zijn er meerdere 'marktplaatsen' opgericht voor zorg. Denk hierbij aan de website www.wehelpen.nl, maar ook Netwerk Dien je Stad in Ede maakt gebruik van een 'zorg-marktplaats'.

Zichtbare Schakels: Zichtbare Schakels is een project verspreid door heel Nederland (ZonMW, 2012). De zichtbare schakels worden voornamelijk ingezet in achterstandswijken. Het project is ook opgezet in Ede-Veldhuizen. Het doel van dit project is om de afstand tussen de bewoners en de professionals te verkleinen. De zichtbare schakel is een wijkverpleegkundige die de bewoners goed kent, maar ook haar weg weet in hulpverleningsland. Doordat de burgers de wijkverpleegkundige goed kennen, zal er minder sprake zijn van vraagverlegenheid. Door de laagdrempeligheid kunnen hulpvragen sneller en efficiënter opgelost worden.

Veldhuizen the movie: Op initiatief van woningcorporatie Woonstede in samenwerking met welzijnsorganisatie Welstede is een filmproject opgezet in de Edese wijk Veldhuizen. Doel van het project was om wijkbewoners werkervaring op laten doen, eenzame mensen uit hun isolement halen en ook op de langere termijn verbindingen leggen in de wijk. Aan het einde van dit project is de toegevoegde waarde duidelijk gebleken. Na afloop van de film zijn twee ondernemingen gestart, vier mensen uit de wijk hebben werk gevonden en een grote groep jongeren is nog steeds actief betrokken. De waarde die door free publicity in de eerste fase van het project al werd gegenereerd, wordt geschat op € 60.000,-. Op de lange termijn hoopt de corporatie dat het project effect heeft op de leefbaarheids- en veiligheidscijfers van de wijk, en dat de verhuurbaarheid door het positievere imago in de wijk verbeterd.

Wijkwaardebonnen: Het principe van de wijkwaardebonnen is kort gezegd dat bewoners direct beschikken over een bedrag (10.000 euro) dat in de wijk ingezet kan worden op het gebied van leefbaarheid. Dit is voor alle partijen even wennen. De gemeente moet eigenlijk andersom gaan denken: van plannen bedenken op het gemeentehuis om deze vervolgens met bewoners te bespreken, naar ideeën van bewoners meenemen in de planvorming binnen het gemeentehuis over een bepaalde wijk. Ook de rol van bewoners verandert op deze manier: er komt een grotere directe invloed op de manier waarop beschikbaar geld wordt ingezet in de wijk. Dit vraagt om initiatieven en ideeën vanuit de bewoners zelf. Kortom: een actieve rol van buurtbewoners is essentieel om het principe van wijkwaardebonnen tot een succes te maken.

Victoria Vesta, Proosdijpark: Het Proosdijpark in de wijk Veldhuizen in Ede wordt sinds 2011 opgeknapt. Dit doet de gemeente Ede samen met de bewonerswerkgroep. 'Wensen van bewoners zijn daarbij de basis', aldus omschreven in de wijkactiviteiten plannen voor 2013. De gemeente Ede faciliteert een budget en de bewoners mogen aan de hand van dit budget ontwerpen maken en uitvoeren.

Burgerinitiatief

BUUV, Haarlem: BUUV is een buurtmarktplaats voor en door bewoners van Haarlem. BUUV is te vergelijken met de buurthulpcentrale, zie hierboven. Het verschil is dat BUUV is begonnen als een burgerinitiatief, het is opgezet door de burgers zelf. Zoals op de website (www.buuv.nu) beschreven is gaat het bij BUUV om diensten die je als bewoners voor elkaar kan doen. Zonder dat er direct iets tegenover staat. Dit kan van alles zijn: koken, gezelschap, het uitlaten van de hond, een lift naar de dokter, een klusje in huis of hulp in de tuin.

Serve the City: Serve the City een christelijke vrijwilligersorganisatie, die zich op een praktische wijze willen inzetten voor de stad waarin de organisatie zich bevindt. Serve the City is gevestigd in 12 plaatsen binnen Nederland, maar nog niet binnen Ede. Op de website www.servethecity.nl staat dat heel veel mensen wel iets voor de ander wil betekenen, maar dat ze niet goed weten hoe, wat, wie, waar en wanneer. Door dat Serve the City projecten organiseert, kun je je aanmelden als vrijwilliger en zo iets betekenen voor de mensen om je heen. Serve the City lijkt op het principe van een marktplaats, maar is anders vorm gegeven.

Serve the City organiseert projecten waarbij het niet specifiek om de hulpvragen van individuen gaat, maar het gaat erom iets te kunnen betekenen voor je stad. Hierbij kun je ook zelf ideeën aandragen.

Westland-Netwerk: Westland-Netwerk is een netwerk waar nu bijna 100 jongeren, tussen de 16 en 35 jaar, actief zijn. Ze zeggen op de website (www.westland-netwerk.nl) dat zij actief bezig zijn met het christelijk geloof, maar dat ze hier hun eigen invulling aangeven waarbij ze niet vastgebonden zijn aan de tradities van de kerk.

Gek Westland, onderdeel van Westland-Netwerk, organiseert allerlei acties om mensen te helpen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Zij noemen het: 'Liefde in een praktische vorm, zonder iets terug te verwachten.' Op de website van gek westland (www.gekwestland.nl) staan de acties, die de jongeren hebben uitgevoerd, beschreven. Variërend doen er tussen de 2 en meer dan 100 jongeren mee aan de acties. Het project is in principe op dezelfde wijze vorm gegeven als Serve the City, maar gericht op de jongeren.

Stichting

Stichting GehandicaptenRaad Ede: De GRE is de onafhankelijke belangenbehartiger van mensen met een functiebeperking en chronisch zieken in de gemeente Ede. Centraal in al de activiteiten staat realisatie van een samenleving waaraan mensen met een functiebeperking of chronische aandoening als volwaardig burger deelnemen op basis van gelijke rechten, plichten én kansen.

Buurtbuddies van stichting Wilskracht Werkt: Stichting Wilskracht Werkt is in 2007 opgericht door Wil de Roode. Zoals op de website (www.wilskrachtwerkt.nl) staat beschreven dat de stichting 2 doelen heeft. Het eerste doel van Stichting Wilskracht Werkt is dat iedereen mee kan doen. Het tweede doel is activering en participatie van mensen in de samenleving. Stichting Wilskracht Werkt ondersteunt allerlei (vrijwilligers)initiatieven, door het inzetten van vrijwilligers bij verschillende activiteiten in Rotterdam. Stichting Wilskracht Werkt heeft ook het project buurtbuddies opgestart. Vrijwilligers (buurtbuddies) doen boodschappen voor en met de bewoners, die dit niet meer zelfstandig kunnen. Met deze service willen ze de zelfstandigheid en het positief deelnemen van de mensen in de wijk vergroten en dat ze hierdoor langer in hun woning en dus in de wijk kunnen blijven wonen.

Bedrijfsleven

Buuf Amsterdam: Buuf Amsterdam is een restaurant die zich inzet om mensen weer met elkaar in contact te brengen. BUUF is een eetgelegenheid zonder bediening. Je bestelt als gast via je smartphone of gewoon aan de balie. De drankjes pak je zelf en je wordt geroepen als het eten klaar is. Het doel van buuf is om mensen te voorzien van een lekkere, gezonde en betaalbare maaltijd in een gezellige, ongedwongen sfeer. Het is vooral gericht op ontmoeting.

Rotary club: De rotary club is een serviceclub die zich inzet voor mensen die tussen wal en schip vallen. De organisatie omschrijft haar doel op www.rotary.nl als het samenbrengen van beroepsleiders en leiders uit de zakenwereld die humanitaire diensten verlenen, het bevorderen van hoge ethische standaarden in alle beroepen en het helpen bij het opbouwen van goodwill en vrede in de wereld. Kortweg houdt dit in dat ze vooral mensen in het bedrijfsleven aanspreken om iets te betekenen voor de wereld. Ze maken gebruik van de leus: 'service above self', wat vrij vertaald 'dienstbaarheid staat boven eigenbelang' betekent.

4.3.4. Nieuwe verantwoordelijkheid overheid en burgers

De overheid wil meer beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van de burgers, zie onder andere het rapport 'Een beroep op de burger' (SCP, 2012) en 'Vertrouwen in burgers' (WRR, 2012). Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat burgers positief staan tegenover eigen verantwoordelijkheid. Zo schetst het onderzoeksrapport van de WRR, 'vertrouwen in de burger' (2012) het volgende: 'In het algemeen vinden zij (de burgers) dat de overheid zich met te veel dingen bemoeit en dat mensen best meer zelf kunnen doen.' Iedereen is vóór meer eigen verantwoordelijkheid, maar uit het Continue Onderzoek

Burgerperspectieven (COB) blijkt dat wanneer het gaat over concrete voorbeelden burgers terughoudender en sceptischer worden. Zij vinden dat burgers al veel verantwoordelijkheid nemen, terwijl de overheid daarin tekort schiet.

Kijkend naar waar de overheid in tekort schiet beschrijven Dekker en Den Ridder (2011) voorwaarden voor initiatieven: 'Burgers vinden het daarnaast belangrijk dat de overheid blijft zorgen voor goede, betaalbare en toegankelijke basisvoorzieningen in gezondheidszorg en onderwijs. Om te voorkomen dat de tweedeling en ongelijkheid in de samenleving te groot worden, moet de overheid op die gebieden een rol blijven spelen'. Het is dus van belang dat de overheid betrokken blijft en ook zijn vinger in de pap houdt. In de 'Beroep op de burger' van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2012) zijn de verschuivende verantwoordelijkheden tussen overheid en burger onderzocht, hieruit komen de contouren van een nieuw verantwoordelijkheidsmodel naar voren. Dit model komt tot uiting in de volgende rolverdeling (SCP, 2012):

- De overheid definieert doelstellingen en randvoorwaarden en legt die vast in wetten of convenanten met private partijen;
- De verwezenlijking van die doelstellingen wordt zoveel mogelijk overgelaten aan burgers, maatschappelijk middenveld en marktpartijen;
- De overheid legt burgers een gewenst handelingsperspectief voor en maakt collectieve aanspraken en bijdragen aanvankelijk van hun gedrag;
- De overheid ziet toe of de gewenste resultaten bereikt worden en grijpt in als dat niet zo is.

In het kort kan gezegd worden dat de toegenomen verantwoordelijkheid van de burger vraagt om een krachtige overheid die deze verantwoordelijkheid in goede banen leidt, door regels en kaders voor te schrijven, vanaf de zijlijn mee te kijken en in te grijpen wanneer dat nodig is.

4.3.5. Wat valt op?

In Nederland zien we veel goede voorbeelden van sociale participatie. Er zijn 4 verschillende soorten initiatieven, initiatieven georganiseerd door burgers, de overheid, een stichting en door het bedrijfsleven. Er komt naar voren dat er een aantal elementen van belang zijn om de goede voorbeelden te laten slagen.

- Het is afgestemd op de behoeften van de burger. Zij willen voornamelijk *vrijblijvend* hulp bieden, bijvoorbeeld door jezelf in te kunnen schrijven. Op deze manier kunnen mensen zelf kiezen welke hulpvraag aanspreekt en past binnen de mogelijkheden van de hulpgever.
- Burgers worden *actief betrokken* bij het organiseren van projecten. Zij zijn essentieel om de projecten te laten slagen. Bovendien zorgt deze betrokkenheid voor meer draagvlak, omdat het zo dichterbij de burger staat.
- *Ontmoeting* is ook een terugkerend thema bij de genoemde voorbeelden. Het kennen van de ander is een voorwaarde om hulp te bieden. We leven in een geïndividualiseerde samenleving, waarin mensen elkaar niet meer kennen.
- De projecten zijn gericht op de mogelijkheid om te kunnen *participeren*, voor alle doelgroepen.
- De voorbeelden proberen de afstand tussen de overheid/gemeente en de burger te verkleinen, door *tussenpersonen* in te zetten die dichterbij de burgers staan
- Er wordt *kennis* gegeven over welke hulpvragen er spelen en welke acties daarop ondernomen kunnen worden.
- Alle voorbeelden hebben een vorm van organisatie. Ze zijn *georganiseerd* door overheid, gemeente, stichting, bedrijfsleven of burgers zelf.
- *Begeleiding/ondersteuning* bij de initiatieven. Je kunt niet tegen de burgers zeggen dat je verwacht dat ze meer eigen verantwoordelijkheid nemen en dan gaat toekijken hoe ze dat gaan doen. Een actieve rol van de overheid is hierbij van belang.
- De gemeente blijft (*financieel*) *investeren* in de projecten.
- De manier van communiceren speelt ook een rol in het laten slagen van projecten, die gericht zijn op het stimuleren van sociale participatie. Het is van belang dat het project bekend is, dat het aanspreekt en dat de burger geactiveerd wordt om zich in te zetten voor de ander. *Sociale marketing* kan hier het middel voor zijn.

4.4 WELKE GOEDE VOORBEELDEN VAN SOCIALE PARTICIPATIE ZIJN ER IN DE WIJK MAANDERENG?

4.4.1. Inleiding

Deze deelvraag is beantwoord aan de hand van interviews en gesprekken met het wijkplatform, het wijkteam en bewoners van de wijk Maandereng. In dit hoofdstuk zullen we allereerst beschrijven wat de burger vind en doet. Ook benoemen we wat het wijkplatform en de bewonerscommissie doen in de wijk. Daarna komt ook het wijkteam met haar taken aan bod. Vervolgens wordt de rol van vrijwilligersorganisaties beschreven. En als laatste wordt een project uit de Maandereng beschreven.

'Onveiligheid en zo, daar ben ik best wel tevreden over hier in de Maandereng. Het is best wel een prettige wijk om in te wonen.' (Bewonersinterview 006)

'Ik vind onze wijk wel heel mooi. Het is wel goed.' (Bewonersinterview 021)

'Ze hebben bij ons al best wel veel, ik ben wel tevreden. Ik heb niks te klagen' (Bewonersinterview 020)

4.4.2. De burger

Wat vindt de burger?

In totaal hebben wij 22 bewoners van de Maandereng gesproken. Wij hebben hen geïnterviewd over hoe zij sociaal participeren en hoe zij dat in de toekomst zouden willen en kunnen doen.

Bewoners van de Maandereng zijn positief over hun wijk zoals blijkt uit bovenstaande citaten van drie verschillende bewoners van de Maandereng. Ongeveer 1/3 van de door ons gesproken bewoners geeft aan tevreden te zijn met de leefbaarheid in de wijk Maandereng, terwijl hier niet specifiek naar gevraagd is.

Een voorbeeld casus: uw burens heeft u een keer gesproken. Ze wonen er ongeveer een jaar. Wel groeten jullie elkaar altijd netjes. Sinds 3 weken zitten de gordijnen van het huis helemaal dicht. U ziet uw buurman en buurvrouw bijna niet meer naar buiten komen. U merkt dat er een enkele keer familie bij hen op bezoek komt maar verder niet. Wat doet u?

Ook geven verschillende bewoners aan dat de genoemde voorbeeldcasus, zie kader, bij hun in de straat niet zou kunnen voorkomen. Volgens een geïnterviewde bewoner is de sociale cohesie in de Maandereng veel groter dan in de casusvraag beschreven wordt (bewonersinterview 006). Deze bewoner kon zich niet voorstellen dat er in de Maandereng een huis zou zijn waar de gordijnen drie weken dicht zitten en waar er pas na 3 weken actie werd ondernomen door buurtbewoners. De bewoners van de Maandereng vinden de sociale participatie in de wijk niet slecht. Ze zijn tevreden.

Wat doet de burger?

17 van de 22 geïnterviewde bewoners geeft in de interviews aan dat zij in de afgelopen 12 maanden hulp hebben geboden aan burens. Het gaat hierbij voornamelijk om huis-, tuin-, en keukenklusjes zoals als koken, boodschappen doen, ramen zemen, containers buiten zetten, oppassen en de hond uitlaten. Het gaat hierbij om een daadwerkelijke hulpactie van de geïnterviewde bewoners. In tegenstelling zien we dat 17 van de 22 geïnterviewde bewoners aangeeft ook hulp te ontvangen, dit is alleen een ander soort hulp. Het gaat met name om het lenen van spullen. Waar deze tegenstelling vandaan komt is niet duidelijk. Wij denken dat dit te maken zou kunnen hebben met het leven in een individualistische maatschappij, zoals ook beschreven in hoofdstuk 4.1. We willen graag zelfredzaam zijn en onafhankelijk kunnen leven. Mensen hebben een weerzin tegen afhankelijkheid en hebben hierdoor vaak schroom op hulp te vragen. Deze schroom wordt ook wel vraagverlegenheid genoemd.

4.4.3. Wijkplatform en bewonerscommissie

Het wijkplatform is een stichting die zich bezig houdt met de belangen van de bewoners in de Maandereng (www.maandereng.nl 20.06.2013). Een bewonerscommissie behartigt de belangen van de bewoners van een wijk (www.woonstede.nl 20.06.2013). Zowel het wijkplatform als de bewonerscommissie behartigen de belangen van de bewoners uit de wijk Maandereng. Het wijkplatform en de bewonerscommissie wordt draaiende gehouden door bewoners uit de wijk. Wij hebben gesproken met Gert Hemstede van de bewonerscommissie en met Wijnand van IJssel van het wijkplatform.

Volgens Gert Hemstede is de Maandereng een erg speciale wijk. Hij noemt het een los-zand wijk. Los-zand wijken zijn wijken waar weinig sociale samenhang is (www.zorgwijzerboz.nl, 15.07.2013). Volgens Gert Hemstede is daardoor de participatie ook minder groot. Hij maakte de vergelijking tussen de wijk Maandereng en Oud Zuid. Hij drukt het verschil in sociale participatie in percentages uit door te zeggen dat de sociale participatie in Oud Zuid 80% is en in de Maandereng 25%. Volgens de beide heren van de bewonerscommissie en het wijkplatform kan de onderlinge verbondenheid in de Maandereng versterkt worden, dat zien zij als een taak van het wijkplatform en de bewonerscommissie. Dit doen zij onder andere al door het spectaculaire koninginnendag feest te organiseren, wat jaarlijks in de Maandereng gevierd wordt en waar ongeveer 10.000 mensen op af komen. Ook noemen Gert Hemstede en Wijnand van IJssel twee goede voorbeelden in de informele sfeer van sociale participatie die in de wijk Maandereng gebeuren.

'Een buurvrouw van mij is ernstig ziek. En er zijn andere burens die de hond uitlaten. Er zijn andere vrienden die in de omgeving wonen en haar helpen. Ik weet niet of ze allemaal in de wijk wonen, maar die verlenen ook zorg, huishoudelijke zorg.' (Gert Hemstede)

'Mensen die het tuinonderhoud niet meer kunnen doen. Ik denk dat die geholpen worden om hun tuinen een beetje te onderhouden. Ik denk dat je als buurt ook niet wil dat het een grote chaos wordt. Of dat het verder verloedert. Dus dat wil je graag doen. Dat soort dingen gebeurt wel.' (Wijnand van IJssel)

4.4.4. Wijkteam

Het wijkteam Ede Zuid is er voor geheel Ede Zuid, waaronder ook de Maandereng. Het wijkteam is opgesteld voor een brede aanpak van activiteiten en aandachtspunten in de wijk. Daarom bestaan zij uit een team van personen vanuit allerlei posities in de wijk. Op de website van de Gemeente Ede staat beschreven wat het wijkteam inhoudt. Het wijkteam bestaat uit een wijkcoördinator, die in dienst is bij de gemeente Ede. Daarnaast zitten er ook een sociaal coördinator, een wijkagent, een toezichthouder, een woonconsulent en een opbouwwerker in dit team. Het wijkteam gaat uit van de gemeente Ede. Het wijkteam houdt zich bezig met de openbare ruimte, de samenleving en de veiligheid van de wijk. Wij hebben gesproken met de wijkcoördinator, Paul Zoeteman, de woonconsulent van Woonstede, Kees Kooleschijn en de opbouwwerker van Welstede, Jos Berntsen. Zij vertelden dat zij gezamenlijk als wijkteam nadenken over goede acties en projecten in de wijk. Het wijkteam organiseert projecten als 'eetbare balkons'. Dit project is niet gaande in de Maandereng maar in Oud Zuid. Balkontuinen worden hier gestimuleerd. Balkontuinen zijn tuinen met bijvoorbeeld een moestuin.. Dit is bedoeld om de onderlinge banden tussen burens te verstevigen, door bijvoorbeeld samen aan deze 'eetbare balkons' te werken (Ede Stad, 2013). Het wijkteam zet zich in voor de onderlinge banden tussen bewoners en om de sociale participatie van bewoners te versterken. Dat doen zij door verschillende projecten vanuit het wijkteam op te zetten.

4.4.5 Vrijwilligersorganisaties

In de wijk Maandereng zijn er verschillende vrijwilligersorganisaties actief. Deze zijn geïnitieerd door burgers of door de lokale overheid zoals in hoofdstuk 4.3 terug te lezen is. Wij spraken met Eelke Dekens van Netwerk Dien je Stad. In het interview, gehouden op 15 mei 2013, vertelt Eelke Dekens meer over de betekenis van Netwerk Dien je Stad binnen de Maandereng. Netwerk Dien je Stad werkt breder dan alleen in de wijk Maandereng, zij werken wijk overstijgend. Netwerk Dien je Stad organiseert acties binnen Ede, waarbij burgers ondersteund kunnen worden op allerlei manieren. Eelke Dekens vertelt ons dat er zo een netwerk ontstaat. 'En dat ontstaat dus door iets ergens te gaan doen en dan ontmoeten mensen elkaar en zo ontstaan er verbindingen.' zegt Eelke Dekens. Als een vrijwilliger huiswerkbegeleiding komt geven aan een jongen van 8 jaar en zijn ouders vragen daarna of de vrijwilliger komt eten, dan gaan mensen contact met elkaar aan. Dan ontstaat er een verbintenis volgens Eelke Dekens en zo ontstaat er een sociaal netwerk die niet meer georganiseerd is door een vrijwilligersorganisatie als Netwerk Dien je Stad (ED|2.1,2013, ED|2.2,2013).

Naast de rol die Netwerk Dien Je Stad speelt in de wijk Maandereng zijn organisaties als Stichting Present, Stichting HiP, Goede Buur Ede en De Medewerker ook actief in de Maandereng. Deze vrijwilligersorganisaties zijn niet aan een wijk gebonden, maar zijn actief in geheel Ede. Deze organisaties kunnen bijdragen aan het versterken van het netwerk van burgers, al dan niet gebonden aan de wijk Maandereng. Wat het effect van deze organisaties is op de sociale participatie in de wijk Maandereng is niet door ons onderzocht. Om toch een beeld te kunnen schetsen van het aantal hulpvragen per jaar in de Maandereng bij vrijwilligersorganisaties, hebben we een korte bel- en mailronde gedaan naar de vrijwilligersorganisaties in Ede. We hebben niet van elke organisatie een reactie ontvangen. Maar voor wat bij ons tot nu toe bekend is kwamen we al op 81 hulpaanvragen uit de Maandereng in 2012 bij de vrijwilligersorganisaties.

Hulpvragen per vrijwilligersorganisatie in 2012 uit de Maandereng	
Stichting Present	2
Stichting HiP (Voor Elkaar Ede)	5
De Medewerker	74
Goede Buur Ede	-
Netwerk Dien je Stad	-

4.4.6. Koken voor de buurt

Het 'Aan Tafel' project vindt plaats in buurtcentrum de Maanen, het buurtcentrum in de Maandereng. Dit project is uitgewerkt door Chris Moes, opbouwwerker bij Welstede in samenspraak met Jos Berntsen. Het project houdt in dat twee of vier leerlingen van de basisschool de Elskamp, gelegen in de Maandereng, een keer per week op donderdag een drie gangen maaltijd koken voor buurtbewoners. Buurtbewoners kunnen deze driegangenmaaltijd voor 5 euro eten en zo ook met elkaar in contact komen. De leerlingen van de Elskamp doen dit werk vrijwillig. Zij worden ondersteund door twee chef-koks, die vrijwillig meehelpen met dit project. Jos Berntsen en Wijnand van IJssel noemen dat dit project kwetsbare burgers in de Maandereng ondersteund.

Wij zijn zelf ook mee gaan eten bij dit project op een willekeurige donderdagavond. Er waren ongeveer 10 personen. Chris Moes vertelde ons dat dit niet de drukste avond was. Gemiddeld komen er ongeveer 15 tot 16 mensen per avond. We zijn in gesprek gegaan met bewoners van de Maandereng die hier kwamen eten. Wat ons opviel was dat veel mensen, die aanwezig waren, mensen met een kwetsbaarheid zijn. De burgers met een kwetsbaarheid zijn alle burgers die niet actief kunnen deelnemen aan de samenleving, door bijvoorbeeld ziekte, handicap, schulden, psychische problematieken, ed. (Zie begrippenlijst). Een aantal van de aanwezige heren werkte bij Permar. Permar voert de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit voor onder andere de gemeente Ede (Permar). Voor deze burgers met een kwetsbaarheid is dit project een ondersteuning omdat het hen een wekelijkse eetgelegenheid biedt en de mogelijkheid tot sociaal contact. Mensen met sociale contacten bevinden zich op trede twee van de participatieladder (Regioplan Beleidsonderzoek, 2008). Gert Hemstede vertelde ons dat het buurthuis niet meer buurtgebonden is (GH|4.2,2013), dit komt ook naar voren in de praktijk. We spraken een vrouw die in Veldhuizen woont. Ze gaat twee keer per week naar het Aan Tafel project. Een keer in de week hier in de Maandereng, en de andere keer in de week in Veldhuizen. Deze projecten zijn wijk overstijgend geworden, terwijl ze in eerste instantie bedoeld waren voor de wijk.

Het project heeft een meerwaarde voor de bewoners van de Maandereng die wij spraken bij het Aan Tafel project. Het biedt structuur, omdat het wekelijks is en het bevordert sociaal contact.

Contact hebben is één van de redenen waarom inwoners van de Maandereng (onbetaalde) hulp aan hun burens bieden of ontvangen. De gasten die hier wekelijks aanwezig zijn komen voor contact met anderen, eten en gezelligheid. Een van de vrijwilligers die we spraken vertelde ook dat hij zich inzet voor dit project, om zo in contact te komen met zijn burens, bewoners van de Maandereng.

4.4.7. Bekendheid

In de interviews die wij gehouden hebben met bewoners van de Maandereng kwam naar voren dat er een aantal bewoners zijn, die geen weet hebben van bijvoorbeeld het 'Aan Tafel-project' of de activiteiten in het buurthuis. Een aantal bewoners, die geïnterviewd zijn bij de Stadspoort gaven aan zelfs geen weet te hebben van het bestaan van het buurthuis. De manier van communiceren van de overheid speelt hier een cruciale rol in. De gemeente Ede maakt gebruik van communicatiekanalen als Ede-Stad en de Mengel. De vraag die hierbij gesteld kan worden is of deze manier van communiceren aansluit. Zoals al eerder aan bod is geweest, zou social marketing hier een grote rol kunnen spelen. Sociale marketing maakt gebruik van commerciële marketing concepten om burgers aan te spreken om actief te worden. Doordat sociale marketing inspeelt op de wensen en behoeften van burgers, creëert het meer draagvlak, waardoor mensen meer actief worden.

4.4.7. Wat valt op?

Er is in de Maandereng sprake van sociale participatie. Bewoners geven zelf aan tevreden te zijn over de sociale cohesie binnen de wijk. Er zijn projecten georganiseerd, zoals Koken voor de Buurt. door Welstede, het wijkteam en het wijkplatform organiseren activiteiten die de sociale cohesie en de sociale participatie bevorderen. Toch geven leden van de bewonerscommissie en het wijkplatform aan dat zij de sociale participatie in de Maandereng relatief laag vinden. Zij zijn van mening dat dit verbeterd kan worden. Waar dit verschil in mening vandaan komt is ons niet duidelijk. Misschien heeft het te maken met het feit dat de leden van het wijkplatform zich bewust zijn van de ontwikkelingen op het gebied van participatie in de maatschappij en dat bewoners zich hier minder bewust van zijn. In de interviews geven 10 van 22 geïnterviewde bewoners aan dat zij niet of nauwelijks bekend zijn met de decentralisaties en bezuinigingen die op de stoep staan..

Er zijn een aantal vrijwilligersorganisaties actief in de Maandereng, bijvoorbeeld Netwerk Dien je Stad, Stichting Present, de Medewerker en Stichting HiP. Het is niet bekend wat hun rol is en hoe groot deze rol is in de wijk. Zo organiseert Stichting Present dit jaar een DoeDag in Ede Zuid. Zij hopen hierdoor ook meer hulpvragen uit de Maandereng te ontvangen, vertelde Moniek van Stichting Present toen we haar aan de telefoon spraken.

4.5 WELKE ROL KAN DE GEMEENTE EDE SPELEN IN HET STIMULEREN VAN SOCIALE PARTICIPATIE IN DE WIJK MAANDERENG?

4.5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk komt aan bod welke rol de gemeente Ede kan spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng. In dit hoofdstuk zal gekeken worden naar de aanpak van de overheid en welke rol de overheid hierin kan aannemen. Verder zal er gekeken worden naar de veranderingen die nodig zijn binnen de gemeentelijke organisatie. Deze veranderingen zijn verdeeld in verschillende hoofdstukthema's.

4.5.2. Aanpak van de overheid

Zoals in eerdere deelvragen beschreven staat, kan de overheid niet 1 aanpak hebben hoe zij burgers kan activeren meer sociaal te participeren. In de rood-blauw-wit aanpak (Denters, Tonkens, Verhoeven, & Bakker, 2013), komen drie aanpakken naar voren. De stimulerende aanpak (rood), gelijkwaardige samenwerking (wit) en de faciliterende aanpak (blauw). Bij de rode aanpak heeft de overheid een heel grote rol, bij de witte aanpak zijn de rollen gelijkwaardig verdeeld en bij de blauwe aanpak trekt de overheid zich meer terug. We zien bij alle drie de aanpakken dat de overheid een vinger in de pap houdt. Dit heeft als voordeel dat er zicht blijft op wat er speelt in de samenleving.

Kijkend naar de goede voorbeelden, genoemd in hoofdstuk 4.3 en 4.4 zien we dit ook sterk terug komen. De overheid is bij elk van de voorbeelden betrokken. Dit kan door middel van financiële ondersteuning, door begeleiding of door het organiseren van de projecten. Zoals Imrat Verhoeven in het interview, gehouden op 6 mei 2013, al aangeeft 'Want zonder die projecten te organiseren zou er niets gebeuren op die plekken, of weinig.' (IV|3.1,2013). De overheid moet dus een rol moet blijven spelen in het stimuleren van sociale participatie.

Faciliteren

In interviews met experts en met bewoners van de wijk Maandereng kwam naar voren dat het van belang is om projecten te organiseren, denk hierbij aan activiteiten voor een schoner milieu en activiteiten die ontmoeting creëren. Het is belangrijk dat deze activiteiten aansluiten bij de burger hebben we gezien in hoofdstuk 4.2. Vooral ontmoeting is een belangrijke pijler voor de bewoners. In de interviews met de bewoners van de Maandereng komt sterk naar voren dat het kennen van elkaar, het hebben van een band en vertrouwen in elkaar belangrijke voorwaarden zijn voor het geven en ontvangen van hulp. Hulp aan personen met wie eerder geen relatie bestond komt echter nauwelijks van de grond (Linders, 2010). De steun van naaste familie, lotgenoten, vrienden en bekenden is meestal veel groter dan die van de buurt (Kwekkeboom, 2001). Een uitgebreid sociaal netwerk, waarbinnen de leden bij elkaar terecht kunnen, is de meest gunstige en duurzame situatie voor deze groepen (Hart, Maas, Waal, & Roes, 2002). Kwekkeboom (2001) en de Hart e.a. (2002) constateren hier een probleem. De mensen met beperkingen missen vaak deze uitgebreide netwerken, ook in de buurt.

Alleen faciliteren is niet genoeg. Het is van belang dat de overheid ook een ondersteunende rol speelt ten opzichte van de projecten en activiteiten die al georganiseerd zijn. Dit komt in interviews met experts ook verschillende keren aan bod; de overheid moet blijven stimuleren en investeren. Dit kan door middel van een subsidie, maar ook door het aanbieden van begeleiding en ondersteuning. Verder is het van belang dat de overheid de waarde onderkent van bestaande organisaties en mee helpt met het mogelijk maken van de projecten en activiteiten.

De buurt

Het rapport 'Vertrouwen in de buurt' (WRR, 2005) signaleert een toenemende bezorgdheid over de afnemende sociale cohesie in de Nederlandse samenleving en een afnemend vertrouwen van mensen in elkaar en in politieke instituties. Een mogelijk antwoord op deze problematiek zoekt de raad vervolgens 'in een versterking van kleinschalige verbanden waarin mensen dagelijks met elkaar omgaan en waar ook hun wisselwerking met overheid en politiek inhoud krijgt.' De WRR kiest daarom in dit rapport voor 'de buurt': 'als object van en tevens als aangrijpingspunt voor beleid.'

In het onderzoek naar informele zorg in een volksbuurt van Lilian Linders (2010), komt naar voren dat het hebben van sociale verbanden niet meer perse gebonden is aan een wijk of een buurt. Lilian Linders noemt dat we in een maatschappij leven waarin de mobiliteit en de moderne communicatiemiddelen enorm zijn toegenomen. Auto's en internet maken ons leven een stuk gemakkelijker. Door deze toename overstijgen sociale netwerken het lokale trede van de wijk en de buurt (Linders, 2006). Terwijl sommige mensen meer gebonden zijn aan de plek waar ze wonen, door sociale, financiële, fysieke of psychische beperkingen (Linders, 2010). Eigenlijk geldt voor alle mensen die weinig mobiel zijn vanwege sociale en/of fysieke problemen dat ze meer zijn aangewezen op de buurt voor de sociale contacten en voor hulp. De mensen die meer gebonden zijn aan de buurt, zijn dan ook meer afhankelijk van de hulp die geboden wordt in de buurt. Lokale contacten zijn voor ouderen van belang, zij kunnen een bron van informele zorg zijn, maar kunnen ook een rol spelen in het voorzien van gezelschap (Droogleever Fortuyn, 1999). Beckhoven en van Kempen (2002) noemen een aantal kenmerken voor bewoners die sterk gericht zijn op de buurt. Zij hebben meestal een lage opleiding, een laag inkomen, een hoge leeftijd of gezinnen met jonge kinderen. Dit zijn veelal ook de mensen met een kwetsbaarheid. Ook voor de hulpgever is de wijk een relevant aanknopingspunt voor informele zorg. Het is gemakkelijker om hulp te bieden in de buurt dan op afstand. Hoe groter de fysieke afstand, hoe meer deze een belemmering vormt om te helpen, zo blijkt uit een aantal Nederlandse studies (Boer, 2005; Dautzenberg, 2000; Knijn, 2006).

De burger

Een ander hoofdthema dat naar voren komt in ons onderzoek is dat het van belang is dat de overheid blijft aansluiten bij de burger. Uit ons onderzoek komt naar voren dat de burgers verschillende motieven hebben, als het gaat om iets voor de ander betekenen. Er zijn sociale, pragmatische/doelgerichte en plichtsgebonden motieven. Verder kan er ook sprake zijn van eigen belang (Denters, Tonkens, Verhoeven, & Bakker, 2013). Wat verder in het onderzoek naar voren komt is dat burgers graag op een vrijblijvende manier hulp willen bieden aan anderen. Hulp bieden moet flexibel zijn en passen binnen de wensen en mogelijkheden van de hulpgever.

Wil je als overheid dat burgers zich actief inzetten is het van belang om ook stil te staan bij de drijfveren van de burgers. Door hier bij stil te staan, kun je hier ook actief op inspelen door bijvoorbeeld sociale marketing.

Sociale marketing

Sociale marketing richt zich vooral op hoe de overheid communiceert. Zoals in het onderzoek naar voren komt, maakt de Nederlandse rijksoverheid gebruik van een negatieve toonzetting. Zij geven aan niet genoeg geld te hebben om alles te kunnen voorzien, dus moeten de burgers meer gaan participeren. Lilian Linders (2010) zegt in haar onderzoek naar informele zorg in een volksbuurt het volgende: 'Het overheidsbeleid gaat impliciet uit van een tekort aan aanbod van informele zorg.' Terwijl in het onderzoek naar wensen en motieven van burgers om meer eigen verantwoordelijkheid te nemen, door Motivaction en de Volkskrant

naar voren komt dat 43% van de Nederlandse bevolking het eens is met kabinet-Rutte, dat burgers meer eigen verantwoordelijkheid moeten nemen en minder een beroep moeten doen op de overheid (Lelij & Lampert, 2011). Dit is in tegenstelling tot 2004, waar 33% van de deelnemers aangaf eens te zijn met het nemen van meer eigen verantwoordelijkheid. 62% van de deelnemers van dit onderzoek, vindt dat burgers meer samen initiatief moeten nemen. Daarnaast meent 50% dat burgers individueel actiever moeten worden. (Lelij & Lampert, 2011)

Sociale marketing maakt gebruik van de commerciële marketing concepten en technieken om positieve gedragsverandering te bewerkstelligen (French & Blair-Stevens, 2010). De commerciële marketing concepten richt zich op de drijfveren van mensen, hoe je deze kunt herkennen en welke aanpak hier op aansluit. De sociale marketing maakt gebruik van een positieve communicatie, om zo burgers aan te spreken.

De gemeente Ede maakt op dit moment voornamelijk gebruik van de Ede-Stad of de Mengel als informatiekanal. Veel burgers, die wij geïnterviewd hebben, gaven aan deze kranten te kennen, maar ze niet of nauwelijks te lezen. Van de 22 geïnterviewden gaven 7 mensen aan niets te weten van de decentralisaties en 3 mensen gaven aan er een klein beetje vanaf te weten. Dit komt neer op bijna 50% van de ondervraagden. Terwijl er diverse artikelen in de Ede-Stad en de Mengel hebben gestaan die gerelateerd zijn aan dit onderwerp. Deze mensen weten niet dat de overheid van de burgers verwacht dat zij meer zullen participeren, en dat zij meer omzien naar anderen. Op het moment dat zij hier niet bekend mee zijn is het lastig voor hen om hier wel naar te anticiperen.

Door gebruik te maken van sociale marketing kunnen campagnes gevoerd worden die burgers op een positieve manier uitdagen om zich in te zetten voor de samenleving. Door bijvoorbeeld in te spelen op de behoefte die iedere burger heeft: Iets willen betekenen voor de ander. Dit is volgens het onderzoek van Tonkens en Verhoeven (2011) het belangrijkste motief om zich in te zetten voor de ander.

Samenwerking tussen formele en informele zorg

Om burgers meer te laten participeren in de maatschappij, is samenwerking tussen formele en informele zorg van belang. In hoofdstuk 4.3 en 4.4 zijn goede voorbeelden beschreven die participatie kunnen bevorderen. Opvallend is dat er steeds meer initiatieven ontstaan die samenwerking tussen formele en informele zorg genereren. Zo zien we verschillende initiatieven waarbij de professionals (formele zorg) iets organiseren, zoals een marktplaats en dat de burgers hierop kunnen reageren en zo informele zorg kunnen bieden. Denk hierbij aan Buurtbuddies, buurthulpcentrale, BUUV maar ook Netwerk Dien je Stad of stichting HiP. Verder zijn er ook initiatieven die ervoor zorgen dat de stap tussen informele zorg en formele zorg kleiner wordt, door bijvoorbeeld een tussenpersoon (Zichtbare Schakels bijvoorbeeld). Veel gemeentes maken ook gebruik van de aanpak: 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur. In de hulpverlening komt het vaak voor dat er in huishoudens meerdere problemen spelen en dus ook meerdere instanties nodig hebben om deze problemen aan te pakken. In de memorie van toelichting op de jeugdwet (juli, 2013) staat beschreven dat door deze aanpak de gemeente de kosten kan beheersen, maar ook de regie kan houden op het gehele hulpverleningsproces dat rondom de jeugdige en zijn ouders plaatsvindt. En op deze manier worden zij niet buiten spel gezet. Zoals beschreven in het boek 'aan de slag achter de voordeur' gaat het bij samenwerken om het beleggen van regie en mandaat bij één persoon in plaats van een versnipperde verantwoordelijkheid (Rouw, Bogman, Kruiter, Kruiter, Larsen, & Lubbe, 2011).

4.5.3. Verandering binnen het gemeentehuis

Binnen ons onderzoek komt naar voren dat er binnen het gemeentehuis ook verandering nodig is. Onder de kaders van de Wmo valt de compensatieplicht. De compensatieplicht verplicht een gemeente om de beperkingen van iemand zo te compenseren, dat hij kan meedoen in de samenleving. Daarbij kijkt de gemeente samen met hem naar zijn leven en naar wat voor hem de beste oplossing is. Dit vraagt om een andere manier van denken: vanuit de persoon en niet vanuit voorzieningen (CG-Raad, CSO, VCP & VNG, 2010). Dit vraagt dus om een andere houding van de ambtenaar, dat de ambtenaar in gesprek gaat met de burger, dat hij de wijk in gaat en realistische doelen stelt (VNG, 2010). Dat de ambtenaar weet wat er bij de burger speelt en op deze manier maatwerk kan bieden, zodat de burger mee kan doen aan de samenleving.

Waarde onderkennen bestaande organisaties

Wat in de interviews met verschillende experts naar voren kwam dat het van belang is om de waarde van bestaande organisaties te blijven onderkennen. In het interview met Eelke Dekens, gehouden op 15 mei 2013, komt naar voren dat Netwerk Dien je Stad zich actief inzet, binnen de gemeente Ede, om mensen meer te laten participeren in de stad. Dit is niet altijd zichtbaar, omdat vrijwilligers wel meer dan eens vrijwilligerswerk blijven doen in een gezin, waar eenmalig een project is georganiseerd. Netwerk Dien je Stad investeert op deze manier in duurzame relaties, waardoor deze gezinnen minder afhankelijk zijn van de professionele geïndiceerde zorg. Door alle bezuinigingen die op de stoep staan kan het voor de gemeente interessant lijken om de subsidiekraan dicht te draaien. Maar hierdoor verdwijnt ook het sociaal kapitaal dat is opgebouwd door deze instanties. Zoals Eelke Dekens aangeeft in het interview op 15 mei 2013, heeft het veel tijd en moeite gekost om Netwerk Dien je Stad te maken zoals het is. Jos Berntsen, in het interview gehouden op 25 april 2013, antwoordt op de vraag: 'wat kan de gemeente Ede doen?' dat de gemeente zuinig moet zijn op Welstede. Welstede organiseert al veel projecten die bevorderend werken voor de sociale participatie in Ede. Zo organiseert Welstede de buurthuizen in Ede, deze zorgen voor ontmoeting en verbinden. Doelstelling van Welstede is dat zijn inwoners willen stimuleren om mee te doen in de samenleving.

Aan blijven houden – lange adem

Als laatste komt naar voren dat het belangrijk is voor de gemeente om aan te blijven houden. Zoals Imrat Verhoeven aangeeft in het interview, gehouden op 6 mei 2013, heeft het lang geduurd voordat de samenleving is geworden, zoals hij nu is. Het individualisme heeft zich in een periode van ongeveer 50 jaar ontwikkeld. Je kunt als overheid niet verwachten dat het binnen een paar jaar weer veranderd is. Het is vooral een zaak van aan blijven houden, blijven stimuleren, investeren, faciliteren en subsidiëren.

4.5.4. Wat valt op?

Uit ons onderzoek komt naar voren dat de gemeente Ede een wisselende rol kan spelen in het stimuleren van sociale participatie binnen de wijk Maandereng. Dit kan een faciliterende, ondersteunende of stimulerende rol zijn, aan de hand van de rood, blauw, wit aanpak. De overheid moet per situatie beoordelen welke aanpak nodig is, een eenduidige aanpak is niet mogelijk. Het is van belang dat de overheid een vinger in de pap houdt om zo de kwaliteit te waarborgen. Het aansluiten bij de leef- en belevingswereld van de burger is belang. Dat zou kunnen door sociale marketing, sociale marketing maakt gebruik van commerciële marketingconcepten en past deze toe om gedragsverandering van burgers te bewerkstelligen. Verder is ook de kanteling bij de houding van de ambtenaren van belang. Het is van belang dat zij meer aansluiten bij de burger door meer ook ín de wijk te opereren, in plaats van alleen maar vanuit het gemeentehuis. Verder is ook de samenwerking tussen formele en informele zorg onderdeel van het takenpakket van de gemeente. Tenslotte is het van belang dat de waarde van bestaande organisaties onderkent wordt en dat men, in dit proces van verandering, aan blijft houden. Verandering ontstaat niet van de een op andere dag. Het heeft meestal tijd nodig voordat dit ingebed is.

4.6 CONCLUSIE

4.6.1. Inleiding

Dit deel van het onderzoek houdt zich voornamelijk bezig met hoe de gemeente Ede sociale participatie in de Maandereng kan stimuleren. Daarvoor hebben we gekeken naar goede voorbeelden van sociale participatie in Nederland en in de Maandereng. En er is onderzocht wat belemmerende en bevorderende factoren zijn voor sociale participatie. Daarnaast hebben we onderzocht welke rol de gemeente Ede kan hebben in het stimuleren van sociale participatie. We hebben dit onderzoek uitgevoerd door middel van literatuuronderzoek en praktijkonderzoek. Om tot een antwoord te komen op de vraagstelling van dit onderzoek, zullen achtereenvolgend de deelvragen van het onderzoek beantwoord worden. Ook zullen overeenkomsten, verschillen en tegenstellingen tussen literatuuronderzoek en praktijkonderzoek beschreven worden. Tot slot zal antwoord op de hoofdvraag en een overzicht van de werkzame factoren gegeven worden.

4.6.2. Beantwoording van de onderzoeksvragen

Vraag 4.1 Welke factoren zijn belemmerend voor sociale participatie?

De geïndividualiseerde samenleving is duidelijk terug te zien bij de belemmerende factoren. We leven in een moderne maatschappij waarin we allemaal mobiel zijn en goede communicatiemogelijkheden hebben waardoor we gemakkelijk afstanden kunnen overbruggen. De burgers in de wijk kennen elkaar niet zo goed meer als ze elkaar vroeger kenden. We kunnen in deze samenleving opgaan in de anonimiteit. Burgers willen graag onafhankelijk en zelfstandig zijn. Het is voor hen daarom lastig om hulp te vragen aan het sociale netwerk van onder andere bureaus. Maar ook hulp bieden is niet gemakkelijk want dan moet je wel weten of de ander hulp nodig heeft, vinden bewoners van de Maandereng. Burgers ervaren schroom om zich te bemoeien met de ander.

Daarnaast is de marketing van de rijksoverheid niet heel erg positief wat burgers het gevoel geeft dat het allemaal met minder moet. De overheid wijst naar de burger en dat belemmert de burger om sociaal te gaan participeren.

Vraag 4.2 Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?

Er komen verschillende factoren naar voren die sociale participatie bevorderen. Allereerst is te zien dat de persoonlijke motieven, om onbetaalde hulp te bieden, een belangrijke rol kunnen spelen in hoeverre iemand wel of niet sociaal participeert. Deze persoonlijke motieven hangen nauw samen met iemands levensbeschouwing en ook zijn visie op het leven. De rol van de overheid kan ook bevorderend werken voor sociale participatie, met name positief communiceren, aansluiten bij de burgers en het blijven faciliteren van activiteiten die ten goede komen van de sociale participatie.

Ook de rol van de professional kan bevorderend werken. Er is de laatste jaren een omslag in de invulling van deze rol; daar eerder professionals zorgden vóór, moeten ze nu meer gaan zorgen dát. De professional wordt meer een facilitator, dan een zorgdrager. In de methodieken die handvatten biedt aan professionals om actief burgerschap te versterken, komt naar voren dat het uitgaan van de cliënt en zijn eigen kracht van belang is.

De jeugd speelt ook een belangrijke rol in het bevorderen van de sociale participatie. Door de vergrijzing wordt er steeds meer een beroep gedaan op deze groep. Het is van belang om ze zo aan te spreken, dat zij enthousiast worden voor activiteiten. Hierbij is het aansluiten bij de leef- en belevingswereld van belang. Voor het stimuleren van jongeren is van belang om rekening te houden met het feit dat zij nog in ontwikkeling zijn en dat de omgeving een belangrijke rol speelt, als het gaat om keuzes maken. Jongeren willen heel graag bijdragen aan de samenleving.

Als laatste zien we dat ook de veranderende tijd ten goede komt aan de sociale participatie. Langzaam maar zeker zien we een kanteling in de houding van de burgers; ze willen weer samenleven.

Vraag 4.3 Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in Nederland?

In Nederland zien we veel goede voorbeelden van sociale participatie. Er zijn 4 verschillende soorten initiatieven, initiatieven georganiseerd door burgers, initiatieven georganiseerd door de overheid, initiatieven georganiseerd door een stichting en initiatieven georganiseerd door het bedrijfsleven. Deze goede voorbeelden hebben een aantal elementen gemeen, die van belang zijn om de initiatieven te laten slagen; het is afgestemd op de behoefte van de burgers, de burgers worden actief betrokken, het gaat uit van de participatie, er wordt kennis gegeven over hulpvragen, projecten worden georganiseerd, gefaciliteerd en gesubsidieerd, er is een vorm van begeleiding en ondersteuning aanwezig en de projecten worden op een positieve manier gepromoot door bijvoorbeeld sociale marketing.

Vraag 4.4 Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er al in de wijk Maandereng?

Er is in de Maandereng sprake van sociale participatie. Bewoners zelf geven aan tevreden te zijn over de sociale cohesie. We zien projecten zoals Koken voor de Buurt georganiseerd door Welstede. Ook het wijkteam en het wijkplatform organiseren activiteiten die de sociale cohesie en de sociale participatie bevorderen. Deze activiteiten lijken maar een beperkt deel van de wijkbewoners te bereiken. Het valt op dat deze activiteiten ook gericht zijn op de burger met een kwetsbaarheid. De bewonerscommissie en het wijkplatform geven aan dat zij de sociale participatie in de Maandereng relatief laag vinden. Zij zijn van mening dat dit nog wel verbeterd kan worden. Er zijn ook een aantal vrijwilligersorganisaties actief in de Maandereng, bijvoorbeeld Netwerk Dien je Stad, Stichting Present, de Medewerker en Stichting HiP.

Vraag 4.5 Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?

De gemeente Ede kan een wisselende rol kan spelen in het stimuleren van sociale participatie binnen de wijk Maandereng. Deze kan faciliterend, ondersteunend of stimulerend zijn. Belangrijk is dat de gemeente per situatie beoordeeld wat er nodig is. Het is van belang dat de overheid, al dan niet actief, een vinger in de pap blijft houden, om zo de kwaliteit te blijven waarborgen. Het is van belang dat de overheid aansluit bij de leef- en beleavingswereld van de burgers en ook zijn communicatie hier op afstemt, door bijvoorbeeld sociale marketing.

Verder is er verandering nodig binnen het gemeentehuis. De ambtenaren dienen op een andere manier met de bewoners om te gaan en ook meer bij hun aan te sluiten. Ook is het van belang dat de waarde van bestaande organisaties onderkend wordt en dat men, in dit proces van verandering, aan/vol blijft houden. Verandering ontstaat niet van de ene op de andere dag. Het heeft meestal tijd nodig voordat dit ingebed is.

4.6.3. Beschrijving van de onderzoeksresultaten

Wanneer de uitkomsten van het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek naast elkaar gelegd worden, is er een aantal opvallende aspecten te benoemen. Deze aspecten hebben betrekking op overeenkomsten en verschillen tussen beide onderzoeksmethoden. We zien voornamelijk veel overeenkomsten tussen het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek. De meeste bevorderende en belemmerende factoren die we tegen komen in ons onderzoek horen we terug in de interviews maar lezen we ook in de literatuur. Zo komt bijvoorbeeld handelings- en vraagverlegenheid voor in zowel de interviews met bewoners als ook die met experts. Daarnaast zien we dat de kanteling lastig is volgens de literatuur vanwege de

kenmerken van de samenleving. We leven in een individualistische samenleving waarin een ieder graag zelfredzaam en onafhankelijk wil zijn. Burgers bemoeien zich niet zomaar met hun burens. Ook door de hoogontwikkelde techniek is het minder nodig dat burens elkaar kennen, want hulp kan een burger ook ontvangen via internet of de burger schakelt zijn verder wonende familie in. Afstand is overbrugbaar. Wat voor ons duidelijk is in ons praktijkonderzoek is het belang van goede communicatie door de overheid. Dit zien we minder terug in de literatuurstudie. Imrat Verhoeven, onderzoeker van de Universiteit van Amsterdam laat dit geluid nadrukkelijk horen, maar ook andere experts die we interviewden hebben benoemd dat de communicatie van belang is. Daarnaast zien we bij bewoners terug dat zij regelmatig geen weet hebben van de aangeboden activiteiten om sociale participatie te bevorderen. Hieruit kunnen we concluderen dat de overheid communiceert op een wijze die niet of nauwelijks aansluit bij de burgers, zij hebben immers geen weet van de aangeboden activiteiten. In de literatuur komt dit veel minder aan bod, terwijl in de praktijk blijkt dat juist op het terrein communicatie, nog heel veel te behalen valt.

4.6.4. Beantwoording van deelvraag 4

Als laatste willen we de onderzoeksvraag van hoofdstuk 4 beantwoorden. De vraag luidt als volgt: 'Op welke wijze kan de gemeente Ede de sociale participatie stimuleren in de wijk Maandereng?' De gemeente Ede kan sociale participatie stimuleren door zich bewust te zijn van de huidige situatie en van daaruit aan te sluiten bij de burger. Het is belangrijk dat de gemeente Ede helder heeft wat burgers belemmert of bevordert om sociaal te participeren en wat de kenmerken zijn van de huidige samenleving. Dat is het startpunt. Door kennis van deze gegevens kan de overheid beter aansluiten bij de burger, hierbij kan de overheid gebruik maken van promotie of marketing van sociale participatie. Daarnaast is gebleken dat het kennen van de ander een belangrijke voorwaarde is voor sociale participatie. Daarom is het belangrijk dat de gemeente Ede mogelijkheden faciliteert om elkaar te ontmoeten. Wij hebben ontdekt dat er al veel mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten maar dat hier weinig gebruik van gemaakt wordt. Dit kan komen doordat het niet aansluit of omdat burgers er geen weet van hebben. In de interviews komt naar voren dat veel burgers er geen weet van hebben. Marketing en promotie kunnen een middel zijn om aan te sluiten bij burgers.

De gemeente kan zelf ook een voorbeeldfunctie vervullen in de sociale participatie. Vrijwilligersorganisaties geven aan dat het fijn zou zijn als de gemeente meer persoonlijk te werk gaat. Dat kan bijvoorbeeld door bij de vrijwilligersorganisatie langs te gaan, in plaats van ze uit te nodigen op het gemeentehuis. Zo stappen ambtenaren zelf de wijk in. Door persoonlijk contact is het gemakkelijker beoordelen in hoeverre projecten bijdragen aan de sociale participatie. Zo kan efficiënter omgegaan worden met het budget.

Het blijkt dat het wijkgerichte werken veel aandacht krijgt in het beleid van de lokale overheid en de rijksoverheid. Maar uit ons onderzoek komt naar voren dat netwerken van burgers niet altijd gekoppeld zijn aan de wijk maar vaak veel breder zijn. Zo zagen wij bijvoorbeeld een vrouw uit Veldhuizen in buurtcentrum de Maanen naar het Aan Tafel project gaan. De gemeente kan ook breder kijken als de wijk.

En als laatste, misschien wel het meest belangrijkste; door het hebben van een lange adem. Het heeft jaren gekost voordat we de geïndividualiseerde samenleving zijn geworden die we nu zijn, het kost ook tijd voordat hier weer een omslag in komt. Er is zeker ontwikkeling en verbetering wat betreft sociale participatie maar volhouden in deze investering is zeker van belang.

4.7 AANBEVELINGEN

Aan de hand van bovenstaand onderzoek bevelen wij de volgende elementen aan.

1. Sociale marketing

Zoals in hoofdstuk 4.2 beschreven is sociale marketing is de toepassing van commerciële marketing concepten en technieken om positieve maatschappelijke of sociale veranderingen te bewerkstelligen. Sociale marketing is gericht op de drijfveren van mensen, hoe je deze kunt herkennen en welke aanpak hier op aansluit. Door gebruik te maken van sociale marketing, kan de overheid meer aansluiten bij de burger en zijn leef- en belevingswereld. Hierdoor vinden projecten sneller aansluiting bij burgers en hebben ze meer draagvlak (French & Blair-Stevens, 2010). Wij raden de gemeente Ede aan om samen met een communicatieadviseur te gaan kijken hoe zij sociale participatie kunnen promoten met commerciële marketing concepten.

2. Wijkgericht?

Focus niet alleen op het wijkgerichte werken maar stimuleer elke vorm van sociale participatie en netwerkvorming om burgers heen.

3. Ontmoeting en het buurthuis

Het kennen van de ander is een belangrijke voorwaarde van sociale participatie. Wij hebben gezien dat er in de Maandereng al een aantal mogelijkheden zijn om elkaar als bewoners van de Maandereng te ontmoeten zoals het buurthuis de Maanen en het Aan Tafel project. Door middel van social marketing zou hier meer bekendheid aangegeven kunnen worden zodat er meer gebruik van gemaakt wordt van wat de gemeente Ede (via Welstede) faciliteert. Het buurthuis de Maanen is de plek in de Maandereng om elkaar te ontmoeten. Wij willen het belang van deze plek benadrukken. De rol dit het buurthuis heeft en kan hebben in het ontmoeten van buurtbewoners is groot. Door middel van het buurthuis kan de overheid een ontmoetingsplek blijven faciliteren.

4. Uit het gemeentehuis

Ga als ambtenaar het gemeentehuis uit. En start daar vandaag mee. Nodig bijvoorbeeld een vrijwilligersorganisatie niet uit op het gemeentehuis maar ga naar hen toe of spreek bijvoorbeeld af in het buurthuis in de Maandereng. Geef zelf het goede voorbeeld door de wijk in te gaan.

5. Lange adem

Verder erg belangrijk. Blijf als gemeente faciliteren, stimuleren en investeren. Deze kanteling is een proces wat tijd kost. De omslag is er niet met een vingerknip. Daarom is het belangrijk als gemeente om vol te blijven houden.

6. Rood blauw wit

Bij al deze aanbevelingen is het van belang dat de overheid steeds de afweging maakt tussen wel wijze van aanpak zij kiezen. Dat kan de overheid doen aan de hand van de rood, blauw, wit methode. Rood-blauw-wit aanpak

- Rood staat voor de stimulerende aanpak. Waarbij de overheid of de professional de burgers actief aanmoedigen om iets te gaan doen voor de buurt. Rood staat voor een actieve aanpak van de overheid, bij deze aanpak is de rol van de burger meer passief.
- De blauwe aanpak is meer een faciliterende benadering. De overheid, professional of andere relevante partijen bieden hulp door bijvoorbeeld geld, aandacht of een locatie ter beschikking stellen. Bij deze aanpak heeft de burger een actieve rol en de overheid een meer passieve rol.
- De witte aanpak is een aanpak waarbij de overheid in samenwerking met de burgers initiatieven ontwikkelen en uitvoeren. Het gaat hierbij om een gelijkwaardige samenwerking, de rollen zijn evenredig verdeeld.

Bij alle drie de aanpakken komt naar voren dat de overheid steeds een vinger in de pap blijft houden, al dan niet in meer of mindere mate. De overheid hoeft geen keuze te maken tussen een van deze drie manieren van aanpak maar kan deze juist afwisselend inzetten. Als de overheid bijvoorbeeld wil dat er meer initiatieven vanuit burgers komen wat betreft sociale participatie dan kunnen ze dit stimuleren door middel van de rode aanpak, dit vraagt een actieve rol van de overheid. Zij kunnen burgers aanmoedigen door reclamecampagnes op te zetten (sociale marketing). Op het moment dat burgers geënthousiasmeerd zijn en deze passie omzetten in activiteiten, kan het zijn dat de overheid zich meer kan terugtrekken naar de blauwe aanpak. De overheid biedt dan bijvoorbeeld alleen financiële ondersteuning. Afhankelijk van hoe de situatie is en wat de wensen en behoeften zijn van de betrokkenen kan de gemeente kiezen tussen welke wijze van aanpak op dat moment gepast is.

4.8 DISCUSSIE

Het onderzoek wat wij gedaan hebben betreft een zeer actueel thema. Veel literatuur die wij hebben gebruikt is dan ook vrij recent gedateerd. Het is een erg breed thema. Het gaat over een verandering in de gehele samenleving. Een docent op de Christelijke Hogeschool Ede die wij spraken noemde het een enorm grote operatie. Ons onderzoek heeft dan ook zeker haar zwaktes die wij in dit hoofdstuk zullen evalueren. Ook zal hier de probleemstelling en de doelstelling geëvalueerd worden.

Ten eerste hadden wij in totaal 1020 uur om af te studeren. Per persoon is dat 560 uur. Ons onderzoek gebeurde in het tijdsbestek van ongeveer 6 maanden. Een vrij korte tijd om een onderzoek te doen waarbij alle partijen voldoende gesproken zijn en waarbij alle literatuur gelezen is en zo nodig gebruikt is. Over dit thema is ontzettend veel geschreven en gezegd. Wij hebben ons helaas niet alles kunnen verdiepen. Maar we hopen het belangrijkste er uit gepikt te hebben.

Ten tweede hebben wij door het kleinere tijdsbestek relatief weinig bewoners van de Maandereng gesproken. In de Maandereng wonen 7268 burgers. Wij hebben er in totaal 22 gesproken. Wel uit verschillende leeftijdsgroepen, uit verschillende leefsituaties en van verschillende nationaliteiten. Om een meer representatief beeld te krijgen van bewoners in de Maandereng zouden wij aanraden om meer bewoners te interviewen.

Ten derde kwamen wij ook veel begripsverwarring tegen. Er zijn zoveel begrippen in de omloop binnen dit actuele thema. Ook worden er steeds weer nieuwe begrippen bij bedacht. Of oudere begrippen gebruikt maar dan met een nieuwe omschrijving. Ook het begrip sociale participatie wat wij gebruikt heb is niet met dezelfde invulling terug te vinden in de literatuur. In de literatuur wordt er vooral gesproken over informele participatie. Maar omdat in ons onderzoek deze term ook gebruik werd voor deelvraag 3 hebben wij aan het begin gekozen voor sociale participatie als begrip. De begripsverwarring zou in sommige situaties voor een miscommunicatie gezorgd kunnen hebben.

Evaluatie probleemstelling en doelstelling

De probleemstelling: De manier waarop zorg en ondersteuning anno 2013 vorm gegeven is, is niet toekomstbestendig vanwege grote geldtekorten. Als antwoord hierop moeten burgers meer om gaan zien naar elkaar. De centrale probleemstelling van dit onderzoek is dat er onbekendheid is bij de gemeente Ede over de sociale participatie in de Maandereng en hoe deze gestimuleerd kan worden.

Doelstelling: Met dit onderzoek worden handvatten aangeboden aan de gemeente Ede, hoe zij de sociale participatie in de wijk Maandereng kunnen stimuleren en zo nodig vergroten. Dit wordt gedaan door de bevorderende en belemmerende factoren in kaart te brengen en ook door te kijken naar goede voorbeelden in Nederland en binnen de wijk Maandereng.

De probleemstelling was dat er onbekendheid is bij de gemeente Ede over de sociale participatie in de Maandereng en de stimulatie daarvan. Wij hebben door middel van ons onderzoek hier meer bekendheid mee geboden. Helaas is het wel zo dat wij in totaal 22 bewoners uit de Maandereng hebben gesproken terwijl er ruim 7000 burgers in de Maandereng wonen. Dat is dus een relatief klein deel zoals al eerder genoemd. In hoeverre onze beeld representatief is is onbekend. Aan de hand van deze interviews en literatuurstudie hebben wij handvatten aan de gemeente Ede gegeven om de sociale participatie te bevorderen in de wijk Maandereng. Dit zijn concrete handvatten geworden waar de gemeente daadwerkelijk wat mee kan.

4.9 ONDERZOEKSVERSLAG

4.9.1. Inleiding

Binnen dit hoofdstuk wordt de onderzoekstechnische kant beschreven. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de centrale vraagstelling en de deelvragen van dit onderzoek. De begrippen die daarbij centraal staan en de werkwijze waarop het onderzoek is verricht, worden toegelicht.

4.9.2. Vraagstelling

Hoofdvraag:

Op welke wijze kan de gemeente Ede de participatie van burgers in de wijk Maandereng stimuleren?

Deelvragen:

De hoofdvraag van ons onderzoek is opgedeeld in 4 deelvragen. Deelvraag 1 is een algemene deelvraag, deze richt zich met name op begripsverheldering. Deelvraag 2 wordt uitgevoerd door Thijs Bolhuis, deelvraag 3 door Reinier Pranger, deelvraag 4 door Marije van den Berg en Jacobine Veenema. Binnen dit onderzoeksverslag wordt de werkwijze van deelvraag 1c en deelvraag 4 beschreven.

Algemeen

1. Wat is participatie?

- a) Wat is formele participatie?
- b) Wat is informele participatie?
- c) Wat is sociale participatie?

Sociale participatie - samenredzaamheid

4. Op welke wijze kan de gemeente Ede de sociale participatie stimuleren in de wijk Maandereng?

- a) Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er in Nederland?
- b) Welke goede voorbeelden van sociale participatie zijn er al in de wijk Maandereng?
- c) Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?
- d) Welke factoren zijn belemmerend voor sociale participatie?
- e) Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?

4.9.3. Legitimering vraagstelling

Deelvraag 1 heeft met name te maken met begripsverheldering. Wat houdt participatie in en binnen welke context speelt zich dit af.

Deelvraag 4 is opgebouwd uit welke goede voorbeelden, van sociale participatie, er in Nederland bestaan en in de Maandereng, en welke factoren bevorderend en/of belemmerend zijn voor de sociale participatie. Deelvraag 4E brengt deze deelvragen samen door te benoemen welke rol de gemeente Ede kan spelen in het stimuleren van sociale participatie.

4.9.4. Werkwijze

Wij zijn begonnen met het doen van een literatuurstudie. Dit was noodzakelijk om de kaders van ons onderzoek neer te zetten; wat is er al bekend in de literatuur en waar willen wij nog onderzoek naar doen. Ook heeft het ons geholpen met het formuleren van interviewvragen. Voor de literatuurstudie hebben wij met name gekeken naar werken van Imrat Verhoeven, Evelien Tonkens, Lilian Linders, Marja de Jager-Vreugdenhil. Zij hebben veel onderzoek gedaan naar burgerinitiatieven, informele hulp en participatie. Deze onderwerpen hebben wij ook teruggevonden in de rapporten en onderzoeken van de WRR (Wetenschappelijk Raad Regeringsbeleid), MOVISIE en Motivaction. Verder onderzoek is gedaan door middel van semi-gestructureerde interviews met zowel wijkbewoners als experts.

4.9.5. Interviews

Interviews met experts

In totaal hebben we 5 interviews met experts afgenomen. Ze worden op volgorde van afname benoemd, inclusief hun functie.

- Teus Hubert (voorzitter van het Diaconaal Platform in Ede, i.v.m. het lokaal situeren van de HiP-Helpdesk)
- Jos Berntsen (opbouwwerker in de wijk Maandereng)
- Imrat Verhoeven (post-doc onderzoeker aan de afdeling Sociologie en Antropologie van de Universiteit van Amsterdam)
- Gert Hemstede (voorzitter van de bewonerscommissie Maandereng) en Wijnand van IJssel (Wijkplatform Maandereng)
- Eelke Dekens (medewerker Netwerk Dien je Stad)

Interviewvragen experts

- Wat is uw visie op sociale participatie?
- Welke factoren bevorderen de sociale participatie?
- Welke factoren belemmeren de sociale participatie?
- Hoe uit sociale participatie zich in de wijk Maandereng?
- Hoe ziet u de vraag- en handelingsverlegenheid in de wijk Maandereng als het gaat om informele hulp?
- Wat zou de rol van de Gemeente Ede kunnen zijn in het stimuleren van sociale participatie en waarom?
- Wat ziet u al aan goede voorbeelden in de wijk Maandereng wat betreft sociale participatie?
- Weet u toevallig nog andere leuke voorbeelden in Nederland waarvan u denkt dat deze erg zinvol zijn voor de sociale participatie?
- Heeft u tips voor ons, wie wij nog meer zouden kunnen gaan interviewen omdat deze personen veel kennis hebben over sociale participatie?

Interviews met bewoners

In totaal hebben we 22 semi-gestructureerde interviews afgenomen onder de wijkbewoners. Deze interviews zijn voornamelijk afgenomen bij winkelcentrum de Stadspoort en de kinderboerderij. Wij hebben ons met name gericht op de potentiële beroepsbevolking (15-64 jaar). Dit omdat dit de grootste groep is in Ede, wijk Maandereng. Deze groep willen we onderverdelen in subcategorieën die bestaan interviews waarin we letten op een zo gelijk mogelijke verdeling man/vrouw en op ongeveer per categorie 1 interview met een allochtone inwoner van de wijk Maandereng. We hebben per categorie gekeken naar de grootte van deze groep in de Maandereng en zo de volgende verdeling gemaakt:

- 4 Interviews met middelbare schoolleerlingen (12-18)
- 4 Interviews met studenten (18-25)
- 4 Interviews met ouders met jonge kinderen (0-12)
- 4 Interviews met ouders met pubers (12-21)
- 1 Interview met ouderen tussen de 65-75
- 1 Interview met ouderen tussen de 75-94
- 1 Interview met alleenstaanden
- 3 Interviews met stellen zonder kinderen

In totaal zijn dit 22 interviews die afgenomen worden met de bewoners van de wijk Maandereng

Gegevens Maandereng

Leeftijdscategorie	Aantal inwoners
0-14	1596
15-19	474
20-24	488
25-64	4376
15-64	5338
65-69	191
70-79	185
80-94	60
Totaal	7370
Etniciteit	
Autochtoon	5868
Niet westerse allochtoon	848
Westerse allochtoon	654
Huishoudens	
Totaal	2770
Eenpersoons huishoudens	23% (637 huishoudens)
Meerpersoons Huishoudens met kinderen	50% (1385 huishoudens)
Meerpersoons Huishoudens zonder kinderen	27% (748 huishoudens)
Woningen	
Totaal	2714
Koopwoningen	1823
Huurwoningen	891
Beroepsbevolking	
Bijstandsuitkeringen	119
Beroepsbevolking	533
Opleidingstrede	
Hoog opleidingstrede (HBO/WO)	29%
Gemiddeld opleidingstrede (MBO, VMBO, HAVO, VWO)	36%
Laag opleidingstrede (geen of alleen basisonderwijs)	35%

*Interviewvragen bewoners***Huidige situatie**

1. Een voorbeeld casus: uw burens heeft u een keer gesproken. Ze wonen er ongeveer een jaar. Wel groeten jullie elkaar altijd netjes. Sinds 3 weken zitten de gordijnen van het huis helemaal dicht. U ziet uw buurman en buurvrouw bijna niet meer naar buiten komen. U merkt dat er een enkele keer familie bij hen op bezoek komt maar verder niet. Wat doet u?
2. Heeft u de afgelopen 12 maanden (onbetaalde) hulp geboden? (Onbetaalde) hulp kan bijvoorbeeld zijn huishoudelijke hulp, administratieve hulp, vervoer, verzorging, emotionele steun of klusjes in en om het huis (maken we in het interview concreet). Voor onszelf: opvoeden, opvoedingsondersteuning, klusjes in de wijk horen daar ook bij!
3. Wat voor hulp heeft u toen geboden?
4. Aan wie heeft u deze hulp gegeven?
5. Hoe vaak biedt u deze hulp?
6. Hoeveel uur per week bent u er aan kwijt?
7. Hoe bent u erop gekomen deze hulp te bieden?
8. Wat is voor u de voornaamste reden om hulp te bieden aan familie, burens, vrienden/kennissen?
9. Wat is voor u de voornaamste reden om **geen** hulp te bieden aan familie, burens, vrienden/kennissen?
10. Heeft u wel eens hulp ontvangen? Wat voor hulp? Van wie? Hoe vaak?

Toekomst

11. Bent u bekend met het beleid van de overheid waarin het belangrijk wordt gevonden dat burgers meer voor elkaar gaan zorgen (actieve participatie in de maatschappij)?
12. Bent u bereid meer (onbetaalde) hulp te geven aan familie, buren, vrienden/ kennissen?
13. Zo ja, hoe veel meer?
14. En waarom bent u bereid meer hulp te geven aan familie, buren, vrienden/kennissen?
15. Hoeveel tijd per week wilt u maximaal besteden aan het geven van hulp aan familie, buren, vrienden/kennissen?
16. Wat heeft u nodig om meer (onbetaalde) hulp te geven aan familie, buren, vrienden/kennissen? En wat zou u daar zelf voor een rol in kunnen spelen?
17. Vindt u dat de Gemeente Ede iets zou moeten doen om u te ondersteunen meer (onbetaalde) hulp te geven aan familie, buren, vrienden/kennissen?
18. Zo ja, wat zou de Gemeente Ede moeten doen om u te ondersteunen?
19. Welke activiteit(en) zouden volgens u de leefbaarheid in de wijk kunnen vergroten? En wat kan uw rol (als wijkbewoner) hierin zijn?

Algemene vragen

20. Man/vrouw?
21. Wat is uw postcode?
21. Hoe lang woont u al in de wijk Maandereng?
23. Hoe lang woont u al in dit huis?
24. Woont u in een huur of koopwoning?
25. Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden?
26. Wat is uw hoogst genoten opleiding?
27. Heeft u een baan?
28. Bent u werkzaam in de wijk Maandereng?
29. Wat is uw etnische afkomst?
30. Wat is uw politieke voorkeur?
31. Heeft u een religieuze overtuiging? Zo ja welke?

4.9.6. Analyse interviews

Voor alle gehouden interviews geldt dat ze zijn opgenomen met een voicerecorder. Vervolgens zijn ze geanalyseerd volgens de methode van kwalitatief onderzoek, zoals beschreven door Baarda, De Goede en Teunissen (2006). Eerst is de niet-relevantie tekst uit de interviews geschrapt. Vervolgens zijn de antwoorden opgedeeld in fragmenten. De labels zijn vervolgens per deelvraag verdeeld in kernlabels. Dit kernlabelschema is terug te vinden in bijlage 1. In de hoofdttekst spreken we in het kader van de leesbaarheid over thema's in plaats van kernlabels.

De interviews zijn voor het analyseren van de gegevens voorzien van een unieke code.

Teus Hubert: TH

Jos Berntsen: JB

Imrat Verhoeven: IV

Wijnand van IJssel: WI

Gert Hemstede: GH

Elke Dekens: ED

Bewoners: genummerd van 000-021

De codes van de interviews zijn als volgt uit te leggen.

JB|3.1,2013 (JB=initialen, 3=deelvraag, 1=fragmentnummer, 2013=jaartal)

Vervolgens hebben we alle uitkomsten van de interviews verwerkt in een tabel. De antwoorden zijn kort, of met een kernwoord aangeduid. Zo kan gekeken worden naar opvallende resultaten. Er kwam bijvoorbeeld naar voren dat de jongste deelnemers van ons interview aangeven dat zij bij de voorbeeldcasus geen actie ondernemen.

4.10. PROCESVERSLAG

Keuzeverantwoording

Deelonderwerp	Gemaakte keuzen en de achterliggende reden
Doelgroep	Het was lastig om de specifieke doelgroep te kiezen. Allereerst dachten wij dat het ging om mensen uit de AWBZ. Dit zijn mensen met een handicap, zij worden ook wel kwetsbare mensen genoemd. Later hebben we het mensen met een kwetsbaarheid genoemd, omdat ieder mens in zekere zin kwetsbaar is. Er hoeft maar iets te gebeuren en dan kunnen mensen niet meer volwaardig meedraaien in de maatschappij.
Wijk	Eerst hadden we gekozen voor de wijk Ede-Zuid en dan specifiek oud-zuid. Uit de opgevraagde gegevens kwam naar voren dat er in oud-zuid veel uitkeringsgerechtigden, werklozen, Wajongers zijn. Dus veel mensen met een kwetsbaarheid. Keuze is gemaakt voor de wijk Maandereng. Dit omdat er in deze wijk nog relatief weinig onderzoek is gedaan naar participatie en er vanuit het gemeentehuis gedacht wordt dat er hier nog een flinke slag te behalen valt, wat betreft bevorderen van participatie.
Vraagstelling	Vraagstelling is gemaakt in overleg met de gemeente Ede en beoordelend docent van school. We hebben ervoor gekozen om eerst goede voorbeelden te benoemen die te vinden zijn in Nederland en binnen de Maandereng. Aan de hand van deze voorbeelden, de interviews en de literatuur, willen we de bevorderende en belemmerende voorbeelden beschrijven. Om vervolgens de vertaalslag te maken naar welke rol de gemeente Ede kan spelen in het bevorderen van participatie. De vraagstelling is in de loop van het onderzoek veranderd. Als eerste deelvraag hebben we nu de belemmerende factoren, daarna de bevorderende factoren voor sociale participatie beschreven, omdat wanneer je positief af sluit, dit ook beter blijft hangen. Daarna hebben we de goede voorbeelden beschreven, eerst op landelijk trede, daarna toegespitst op de Maandereng. Deze volgorde is omgedraaid. Dit hebben we gedaan, omdat we nu aan de hand van de belemmerende en bevorderende factoren kunnen aantonen waarom deze goede voorbeelden 'goed' zijn.
Onderzoeks-methoden	De gemeente Ede vroeg om een aanpak die niet standaard is. Hierdoor hadden wij ervoor gekozen om enquêtes af te nemen, door bij de mensen in de wijk langs de deuren te gaan. Zo haal je een hoge respons en heb je ook de mogelijkheid om door te kunnen vragen aan de hand van de ingevulde vragen. We wilden door middel van enquêtes te weten komen wat burgers voor de ander willen doen, hoeveel uur ed. Zodat we dit naar de gemeente Ede terug kunnen koppelen. Om hier een representatief beeld van te kunnen schetsen, moesten we 250 burgers interviewen in de Maandereng. Gezien de tijd is dit niet mogelijk. Overigens wilden wij meer diepgang, de persoonlijke drijfveren van mensen waarom ze anderen willen helpen. Zo hebben wij gekozen voor semigestructureerde interviews die wij afnemen onder de burgers. We hebben gekozen om 22 bewoners van de Maandereng, uit verschillende doelgroepen, te interviewen. We hebben gevraagd naar of mensen anderen willen helpen, wat hun reden hiervoor is en of ze meer willen helpen. Ook hebben we gevraagd naar de achtergrond van mensen, tip van Bianca, om zo ook conclusies te kunnen trekken dat bijvoorbeeld mensen die CDA stemmen, meer behulpzaam zijn voor de burens. Dit zou een leuke uitkomst zijn.
Gezamenlijke rapport	Ons gezamenlijk rapport is in eerste instantie de drie deelonderzoeken samenvoegen in 1 bestand, met gezamenlijke conclusies en aanbevelingen. Doordat dit bestand 150 pagina's was, heeft de gemeente Ede gevraagd of wij een adviesrapport willen schrijven, waarin we deelonderzoek overstijgend adviezen uitbrengen naar de gemeente Ede. Zo komt

	communicatie bijvoorbeeld in alle deelonderzoeken naar voren, dat dit van belang is. Daar kunnen we 1 aanbeveling van maken.
Interviews met experts	We hebben geprobeerd verschillende experts te benaderen, die kennis hebben over de sociale participatie. Helaas bleken de 'grote namen' als Evelien Tonkens, Jan-Willem Duyvendak, Lilian Linders, enz. geen tijd te hebben voor interviews. We zijn zelf op onderzoek gegaan naar andere experts, bij de interviews hebben we ook nog gevraagd wie wij, in het kader van ons onderzoek, nog meer zouden kunnen spreken. Hierdoor zijn we uiteindelijk op de volgende personen gekomen; Jos Berntsen, opbouwwerker in Ede-Zuid, Teus Hubert van stichting HiP, Eelke Dekens van Netwerk Dienst Stad, Gert Hemstede van het Wijkplatform, Wijnand van IJssel van de bewonerscommissie en Imrat Verhoeven, post doctoraal onderzoeker aan de VU. Er zijn nog meer mensen/instanties aangedragen, zoals de dokter, de Medewerker, ed. Omwille van de tijd hebben wij het bij bovengenoemde personen gehouden.
Interviews met bewoners	Voor de interviews met bewoners wilden wij bij de bewoners langs de deuren gaan, omdat de respons dan groter is. Vanuit de gemeente Ede hebben ze gezegd dat dit veel organisatie vereist, omdat het dan eerst aangekondigd moet worden, het moet representatief zijn voor de gemeente Ede en er worden al heel veel enquêtes gehouden vanuit de gemeente Ede. Daarom hebben wij ervoor gekozen om de interviews af te nemen bij de Stadspoort, de kinderboerderij en via contacten van Marije. In de Maandereng wonen ongeveer 7000 mensen. Deze mensen die we interviewen, willen we onderverdelen in subcategorieën die bestaan interviews waarin we letten op een zo gelijk mogelijke verdeling man/vrouw en op ongeveer per categorie 1 interview met een allochtone inwoner van de wijk Maandereng. We hebben per categorie gekeken naar de grootte van deze groep in de Maandereng en zo de volgende verdeling gemaakt: - 4 Interviews met middelbare schoolleerlingen (12-18) - 4 Interviews met studenten (18-25) - 4 Interviews met ouders met jonge kinderen (0-12) - 4 Interviews met ouders met pubers (12-21) - 1 Interview met ouderen tussen de 65-75 - 1 Interview met ouderen tussen de 75-94 - 1 Interview met alleenstaanden - 3 Interviews met stellen zonder kinderen In totaal 22 bewoners.

Urenverantwoording:

Wat	Wie verantwoordelijk	Gezamenlijke uren
Startfase		
Kennismaking	(Thijs, Reinier) Marije en Jacobine	2
Afstudeercontract opstellen	Jacobine	15
Plan van aanpak (afbakening onderzoek)	Marije en Jacobine	250
Werkfase		
Algemene deelvraag beantwoorden	(Thijs, Reinier) Marije en Jacobine	20
Methoden van onderzoek vaststellen	Jacobine	10
Interviewvragen opstellen	Marije en Jacobine	10
Interviews plannen	Marije	10
Interviews uitvoeren	Marije en Jacobine	50
Interviews bewoners uitwerken		
- Interviews met bewoners uitwerken	Marije:8, Jacobine 14	
- Interviews met bewoners	Marije: 8, Jacobine 14	

fragmenteren en labelen - Resultaten interviews bewoners in excel	Jacobine	25
Interviews experts uitwerken - Teus Hubert - Eelke Dekens - Jos Berntsen - Imrat Verhoeven - Gert Hemstede en Wijnand van IJssel	Marije Marije Jacobine Jacobine Jacobine	50
Fragmenteren en labelen	Marije deelvraag 1, 3 en 4 Jacobine 2 en 5	50
Kernlabels	Marije deelvraag 1,3 en 4; Jacobine 2 en 5	20
Deelvraag 1	Marije	75
Deelvraag 2	Jacobine	75
Deelvraag 3	Jacobine	50
Deelvraag 4	Marije	50
Deelvraag 5	Jacobine	50
Feedback geven	Marije en Jacobine	50
Afrondingsfase		
Conclusie	Marije	15
Aanbevelingen	Marije	15
Samenvatting	Marije	15
Discussie	Marije	15
Onderzoeksverslag	Jacobine	15
Lay-out	Jacobine	25
Procesverslag	Jacobine	15
Gezamenlijk onderzoeksverslag in elkaar zetten	Jacobine	15
Adviesrapport gemeente Ede	Marije en Jacobine	25
Presentatie - Maken - Plannen - Uitvoeren	Marije en Jacobine	25
Definitieve afrondingsfase		
Verslag inleveren - Laatste check - Laatste aanpassingen	Marije en Jacobine	20
Presentatie houden	Marije en Jacobine	5
Afrondend gesprek	Marije en Jacobine	5

Totaal 1020 uur (560 per persoon)

Visie op het onderzoek Jacobine Veenema

Onderzoek

Persoonlijk kijk ik terug op een leuke en leerzame afstudeeronderzoek. Bij het horen van de opdracht, van Elize Lam, was ik meteen al geïnteresseerd. Het heeft heel veel raakvlakken met de nieuwe vormen van hulpverlening, waarbij de hulpverleners niet meer moeten zorgen vóór, maar zorgen dát. Dit thema kwam heel veel aan bod in jaar 4. Zelf heb ik mijn visieartikel geschreven over de pedagogisch civil society. Deze society is erop gericht dat we met z'n allen zorg moeten dragen over de opvoeding van kinderen. Het thema dat wij gebruikt hebben bij zorgvernieuwing is sociale netwerken in de residentiële jeugdzorg. Bij beide opdrachten zit de kantelingsgedachte heel erg verweven. We moeten meer omzien naar elkaar, zodat iedereen op een zo gewoon mogelijke wijze mee kan doen in de samenleving. In ons onderzoek hebben wij ons voornamelijk bezig gehouden met wat burgers onderling voor elkaar willen betekenen. De overheid verwacht dat de burgers meer verantwoordelijk neemt voor zichzelf, maar met name voor elkaar. Wij hebben onderzoek gaan naar de volgende vragen; Willen burgers dit wel? Waarom willen ze dit? Hoeveel willen ze doen? Wat hebben ze daarvoor nodig? Hoe kunnen de burgers gestimuleerd worden? Wat werkt hierin? En wat niet? Wat gebeurt er allemaal al in Nederland en in de Maandereng op gebied van sociale participatie? En wat kan de gemeente Ede hierin betekenen?

Aan het eind van dit onderzoek kijk in tevreden terug op het proces. Ik vond het leuk om te doen, omdat het een heel actueel thema is en het heeft veel te maken met de nieuwe vorm van hulpverlening.

Methoden

In eerste instantie zijn wij begonnen met het opstellen van het onderzoeksopzet. Dit was een tijdrovend proces. Het was in het begin nog niet helemaal duidelijk wie wat ging onderzoeken. Dit proces vond ik niet leuk om te doen, omdat het heel veel onzekerheid gaf. Ik ben meer een doener en ga het liefst de praktijk in, en als ik daar ergens tegen aan loop pas ik dat weer aan. Dit is met een afstudeeronderzoek niet heel handig. Als je dan iets verkeerd doet, is het tijdrovend om dit weer aan te passen. Het is goed om van te voren alles goed over te denken en te testen voordat je het daadwerkelijk gaat uitvoeren. Dit vond ik wel lastig om te doen, maar het heeft uiteindelijk zijn resultaten geleverd. Namelijk dat we veel relevante informatie hebben ontvangen, doordat we de vragen eerst goed overdacht hadden. We hebben gekozen voor semigestructureerde interviews met zowel experts als bewoners van de wijk Maandereng. Het was echt heel erg leuk om de mensen te spreken, ik merkte dat ik ook enthousiaster werd, want het onderzoek ging steeds meer leven. Het was leuk om met zowel burgers als experts te spreken, omdat je zo literatuur en praktijk met elkaar kunt verbinden. Is hetgeen dat in de literatuur te vinden is, ook terug te vinden in de praktijk? Het verwerken van alle interviews was een behoorlijke klus, maar het heeft mij enorm geholpen om de onderzoeksresultaten schematisch in kaart te brengen. Dit heeft mij ook geholpen met de opbouw van de scriptie. Het kost wat tijd, maar je krijgt er ook veel voor terug.

Resultaten

De resultaten van het onderzoek zijn voor mij verassend, ik had van te voren niet bedacht dat de manier van communiceren zo'n sterke rol speelt in het stimuleren van burgers. Zelf had ik wel gehoord van marketingtechnieken, maar ik had niet zelf kunnen bedenken dat dit ook gekoppeld kan worden aan de houding van mensen. Dit vind ik een heel vernieuwend resultaat. Verder kwam er naar voren dat de jeugd nog te veel wordt onderbelicht. Als er gesproken wordt over participatie wordt er voornamelijk gekeken naar de potentiële beroepsbevolking. Dit is wel te begrijpen, want participatie wordt veelal gekoppeld aan werken. Als je als overheid wilt dat mensen meer gaan participeren, is het van belang om juist ook de jeugd te betrekken, zij zijn immers de toekomst. Vond dit wel een leuk resultaat, omdat ik de minor Jeugdzorg volg.

Sociale participatie

Gaandeweg het onderzoek ben ik enthousiast geworden voor het onderwerp sociale participatie. Dit komt mede doordat ik het hoofdstuk over de bevorderende factoren geschreven heb, hierdoor zag ik allemaal kansen en mogelijkheden. Terwijl Marije meer dacht

in belemmeringen, zij had het hoofdstuk belemmerende factoren beschreven. Ik merk aan mezelf dat ik positief sta tegenover de sociale participatie en ook graag wat wil betekenen voor de samenleving. Dit zie ik ook als een taak die we van God hebben gekregen; zorg voor je naasten. Uit het onderzoek kwam naar voren dat het kennen van je burens een voorwaarde is voor het ontvangen of bieden van hulp. Dit onderzoek heeft mij zelf ook bewust gemaakt van mijn eigen aandeel in de samenleving. Ik woon al 2,5 jaar in Apeldoorn, maar ik ken mijn burens niet. Dit mede doordat ik hier zelf nooit in geïnvesteerd heb. Ook doe ik weinig aan vrijwilligerswerk en soms verdoe ik mijn tijd aan bijvoorbeeld spelletjes spelen of filmpjes kijken. Hier wil ik graag in de toekomst aan werken, zo heb ik ook een barbecue georganiseerd voor mijn burens en wil ik graag meer in de buurt investeren.

Samenwerking

Als ik over het gehele onderzoek terug kijk ben ik tevreden over de samenwerking met Marije. We hebben een goed product neergezet en ik kijk hier ook trots op terug. De samenwerking heeft helaas niet altijd even soepel verlopen. Marije en ik lijken behoorlijk veel op elkaar, we hebben namelijk allebei een hele sterke mening en wijken hier niet graag vanaf. Dit heeft wel eens gebotst, omdat wij allebei een ander idee hebben. Dit zorgde voor wat frictie, gelukkig hebben we hier over kunnen praten en zo ook ons handelen aan kunnen passen. We hebben op een gegeven moment de taken verdeeld, ieder schrijft een aantal delen van het onderzoek en is hier verantwoordelijk voor. Ik merkte dat dit beter werkte, omdat we niet perse samen aan een stuk hoefde te werken en je hoefde ook niet steeds op de ander te wachten. Voor het afstuderen had ik namelijk wat meer tijd dan Marije, zij moest namelijk zorgvernieuwing nog herkansen, is druk met haar studentenvereniging en werkt daarnaast nog 20 uur in de week. In het begin vond ik dit heel lastig, omdat ik vaak eerder mijn stukken af had dan haar en dan moest wachten, voordat ik weer verder kon. Hierdoor ging ik meer vooruit werken en andere taken oppakken. Dit leek voor mij heel logisch, want ik had toch de tijd hiervoor. Marije heeft mij aangegeven dat ze dit juist niet prettig vindt, omdat ik zo ook het gras voor haar voeten weg maai en ik zo ook meer uur maakte dan zij. Ik ben te snel geneigd om verantwoordelijkheid op mij te nemen en dus ook dingen van anderen over te nemen. Hierdoor pak ik het probleem niet aan, maar houd ik het juist in stand. Mensen raken hier over het algemeen aan gewend en laten mij dan ook alles doen. Dit was wel een eye-opener voor mij.

Visie op het onderzoek Marije van den Berg

Onderzoek

Ik vond afstuderen een leuke periode. Ik heb me samen met drie anderen helemaal verdiept in een thema en zo ben ik daar heel veel over te weten gekomen. Door zelf zo met een thema bezig te zijn raakt het ook mijn eigen leven. Wat doe ik nou met betrekking tot sociale participatie maar ook wat vindt ik er zelf van? Tijdens het afstuderen las en hoorde ik zoveel verschillende meningen en visies. Het was erg interessant want ik denk dat dit thema veel raakvlak heeft met het SPH werkveld omdat het inzetten van netwerken van cliënten in de hulpverlening van groot belang aan het worden is. Wel merkte ik dat ik het lastig vond dat er zoveel verschillende meningen over dit thema zijn. De juiste oplossing lijkt niet voor het op rapen te leggen. Ik kan me na dit onderzoek wel goed voorstellen dat het een lastige taak is voor de overheid om hier beleid over te schrijven en om beleid rondom dit thema op de juiste manier uit te voeren.

Ik merkte aan mezelf dat ik de periode van het afstuderen wel een vrij lange periode vond. Wij zijn er relatief ook langer mee bezig geweest dan een gemiddeld afstudeerkoppel. Wij hebben hier ruim 6 maanden aangezet. Dit was wel met tussenpozen maar ik merkte, zeker aan het einde, dat ik toch wel uit zag naar het einde van dit onderzoek. Om het af te ronden. Ik vond het interessant en verbredend om onderzoek te doen maar voor mij is dit denk ik niet mijn sterke kant. Ik ga liever de groep op en werk in direct contact met cliënten.

Ook vond ik het lastig in het onderzoek dat er zoveel meningen waren over ons onderzoek maar ook veel goede en leuke adviezen. Het was voor mij soms echt zoeken naar welke keuze we maakten. Welke feedback we wel meenemen en welke niet. Ik kwam erachter dat sociale participatie een enorm thema is wat zeker niet in een afstudeeronderzoek volledig te bevatten is.

Methoden

Ik heb vrij veel plezier gehad in het schrijven van het plan van aanpak. Het kostte veel tijd om samen op een lijn te komen maar ik merkte dat ik echt een kick kon krijgen als ik een goed stuk had geschreven. Ik kon en kan daar echt trots op zijn. Wel vond ik het dan wel weer lastig als duidelijk werd dat het toch niet goed in elkaar zat. Het steeds verbeteren van vooral het plan van aanpak was soms een vermoeiende taak. Ik ben zelf erg blij geweest met de begeleiding van Bianca die we daarin ontvingen. Zij kon ons helder uitleggen wat het nut was van een goed plan van aanpak en dat hebben we ook ervaren in ons verdere onderzoek. Het plan van aanpak gaf mij wat voorkennis maar was ook een richtlijn waar ik me aan vast kon houden.

We hebben vrij veel interviews gehouden met bewoners van de Maandereng en met personen die werken bij vrijwilligersorganisaties zoals Stichting HiP of Netwerk Dien je Stad. Ook hebben we mensen uit het wijkteam, het wijkplatform en het buurthuis gesproken. Zij zijn direct betrokken op het werk in de wijk. Ook is er een zeer interessant interview met Imrat Verhoeven van de Universiteit van Amsterdam geweest. Van alle interviews heb ik veel kunnen leren. We spraken zoveel verschillende mensen wat maakt dat we een breed scala aan informatie hadden. Zeker het interview met Imrat Verhoeven sprak mij aan. Deze onderzoeker kon ons helder uitleggen wat zijn mening was. Hij gaf ons veel informatie waar we echt wat aan hadden zeker met betrekking tot de bevorderende en belemmerende factoren. Tijdens het onderzoek heb ik het meest genoten van de interviews met mensen.

Tijdens het uitwerken en beantwoorden van de deelvragen kwam ik er achter hoeveel informatie we hadden en hoeveel we er aan hadden. Ik heb zelf het hoofdstuk over belemmerende factoren geschreven en ik vond het leuk om te werken hoe sterk ik daar de gehouden interviews voor kon gebruiken. Ik heb echt het idee we lijnen hebben ontdekt tussen de verschillende interviews en de literatuur. Bij hoofdstuk over participatie in de Maandereng kon ik al veel minder gebruik van de literatuur omdat dit een veel concreter hoofdstuk is wat beschrijft hoe de situatie in de Maandereng nu is en wat daar goede voorbeelden zijn. Ik vond het dan ook lastiger om dit hoofdstuk te schrijven.

Resultaten

Ik ben trots op de resultaten die we hebben gevonden. Ik denk dat we hele duidelijke lijnen hebben gevonden in de interviews waarvan ik ook denk de gemeente Ede daar zeker wat aan heeft. Zeker de sociale marketing en de communicatie vind ik er sterk uitspringen. Wij kwamen dit zelf heel direct in ons deel van het onderzoek tegen maar het opvallende was dat de jongens dit ook tegen kwamen in hun deel van het onderzoek. Dat bevestigde voor mij alleen nog maar meer dat we zeker een punt hadden met deze aanbeveling.

Verder vond ik het opvallend hoe belangrijk ontmoeting tussen burens onderling is. Hier konden we niet een hele concrete aanbeveling van maken maar het werd voor mij wel duidelijk, ook door het schrijven van het hoofdstuk over belemmerende factoren, dat het kennen van de ander van groot belang is voor sociale participatie. Dat dit veel minder is dan vroeger is een ontwikkeling in de maatschappij waar we niet om heen kunnen maar dat de overheid ontmoeting blijft faciliteren is zeker van belang, zo ook de goede marketing van de ontmoetingsactiviteiten. Deze dingen hebben mij zelf ook aangezet tot actie. Ik vind het nu belangrijker om burens te kennen en om ze bijvoorbeeld alleen te groeten. Of even de deur op te houden. Het thema sociale participatie is meer voor mij gaan leven.

Samenwerking

Ik ben redelijk tevreden met de samenwerking. We zijn in ieder geval nog steeds vriendinnen van elkaar en er is geen grote ruzie geweest. Maar ook Jacobine en ik hebben zeker onze strubbelingen. We hebben beide een sterke mening over hoe we denken dat het moet. Dat kan soms lastig zijn in de samenwerking en daar hebben we ook over gediscussieerd. Daarnaast heb ik minder tijd voor het afstuderen gehad afgelopen half jaar dan Jacobine omdat ik nog veel dingen naast mijn studie doe. Ik heb wel mijn uren kunnen maken maar dit komt ook door dat onze afstudeerperiode over zo'n lange tijd verspreid is. Ik vond het lastig als Jacobine al veel dingen klaar had en voelde me dan schuldig dat ik het nog niet af had en dat ik het lastig vond de juiste prioriteiten te stellen. Ik merk dat ik afgelopen jaar echt heb moeten worstelen met het stellen van juiste prioriteiten zeker omdat er dit jaar wel echt wat van me gevraagd werd en dat heb ik in andere jaren van deze opleiding zeker in jaar 1 en 2

minder sterk ervaren. Ik heb het Jacobine dan denk ik ook niet altijd makkelijk gemaakt. Maar soms vond ik het ook lastig dat Jacobine ook meer taken op zich wilde nemen of al gedaan had. Het is dan een soort cirkel waarin we belanden. Gelukkig hebben we dit een aantal keer besproken en dat heeft zeker wel geholpen. Ik heb zelf een poosje gewerkt met strakke tijds planning die van uur tot uur werken. Dit heeft mij wel geholpen om dingen meer op tijd af te hebben. Maar er waren ook veel dingen in de samenwerking waarin we elkaar juist goed aanvulden. Ik had bijvoorbeeld een redelijk netwerk in Ede zodat we makkelijker aan interviews konden komen. Of met het houden van de interviews, typte de een dan vroeg de ander. Ook als een van ons er soms niet was in verband met ziekte of wat dan ook communiceerde we dingen goed naar elkaar. Wat ik ook erg fijn vond aan onze samenwerking is dat we als we een stuk schreven er eerst de ander naar lieten kijken en het dan pas naar de jongens stuurde. Zo was het stuk al beter dan dat het eerst was. We hebben elkaar veel feedback gegeven. Met de jongens heb ik wat minder samengewerkt. Maar ook daar hebben we natuurlijk wel mee samengewerkt. Dat was, zeker in het begin, soms nog meer aftasten omdat we elkaar helemaal niet kende. Verder deden zij een totaal andere opleiding en hadden ze naar mijn idee soms ook een andere leerhouding. Thijs kon echt uren besteden aan afstuderen, misschien wel te veel terwijl Reinier daarentegen juist veel relaxter leek te doen. Het grote verschil tussen de samenwerking tussen Jacobine en mij en tussen mij de jongens is denk ik dat ik Jacobine al ken en me vertrouwd voel met haar. Ik weet ook precies wat ik aan haar heb en ze geeft me eerlijk feedback. Bij de jongens moest ik dit allemaal nog ontdekken. Ik ben uiteindelijk tevreden over onze samenwerking. Ik denk dat we met zijn vieren een mooi document neerzetten waar we trots op mogen zijn!

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Beckhoven, E., & Kempen, R. v. (2002). Het belang van de buurt; de invloed van herstructurering op activiteiten van blijvers en nieuwkomers in een Amsterdamse en Utrechtse buurt. Utrecht: NETHUR.
- Boschma, J., & Groen, I. (2006). Generatie einstein, slimmer sneller en socialer: communiceren met jongeren van de 21ste eeuw. Pearson Education.
- Brink, G. v., Hulst, M. v., Graaf, L. d., & Pennen, T. v. (2012). Best Persons en hun betekenis voor de Nederlandse achterstandswijk. Den Haag: Boom/Lemma.
- CBS. (2008, Juli 23). CBS - Bijna helft Nederlanders actief als vrijwilliger - Webmagazine. Opgeroepen op Mei 19, 2013, van [www.cbs.nl](http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2008/2008-90136-wk.htm): <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2008/2008-90136-wk.htm>
- CG-Raad, CSO, VCP & VNG. (2010). Gesprek tussen burger en gemeente: een methode voor vraagverheldering . project de Kanteling.
- Cramer, N. (1990). Ontzuiling in de Nederlandse politiek. Leidschrift.
- Crone, E. (2011). Het puberende brein : over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie. Amsterdam: Bert Bakker.
- Dekker en Den Ridder. (2011). Burgerperspectieven 2011|3. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dekker, P., & De Hart, J. (2011). Vrijwilligerswerk in beweging: Nederlandse cijfers in breder perspectief. Vrijwillige Inzet Onderzocht (ViO).
- Denters, B., Tonkens, E., Verhoeven, I., & Bakker, J. (2013). Burgers maken hun buurt. Platform31.
- Droogleever Fortuyn, J. (1999). Hedendaagse buurtnetwerken. Buren en buurten, 35-42.
- Duyvndam, J., & Poorthuis, M. (2003). Levinas. Rotterdam: Lemniscaat.
- Ede Stad. (2013, Juni 17). Oplevering 'Eetbare balkons' in hoogbouw Ede-Zuid. Ede Stad.
- French, J., & Blair-Stevens, C. (2010). Social Marketing and Public Health. Theory and Practice. Oxford.
- Gemeente Ede. (2011). Wijk-/buurtprofielen. EWZ/O&O, Ede.
- Grootegoed, E. (2013). Van claimcultuur naar schaamtecultuur? In T. Kampen, I. Verhoeven, & L. Verplanke, De affectieve burger (pp. 81-92). Amsterdam: Van Gennep.
- Hart, J. d., Maas, F., Waal, C. d., & Roes, T. (2002). Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid. Den Haag: SCP.
- Hilhorst, P., & Zonneveld, M. (2013, Januari 23). Hulpverleners moeten uit rol probleemoplosser. Trouw.

Hoek, K. v., Schonenwille, J., & Merkus, M. (2012, december). MOVISIE. Opgeroepen op mei 1, 2013, van Plattelandsontwikkeling - overzicht van methoden voor versterking van actief burgerschap:
http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Verken

Keuzekamp, S., Breedveld, K., & Cloin, M. (2004). Andere tijden voor huishoudens. In P. Schnabel, & R. Bronneman, In het zicht van de toekomst, sociaal en cultureel rapport (pp. 93-128). Den Haag: SCP.

Kwekkeboom, R. (2001). Zo gewoon mogelijk. Een onderzoek naar draagvlak en draagkracht voor de vermaatschappelijking in de geestelijke gezondheidszorg. Den Haag: SCP.

Lampert, M., & Röhling, P. (2013). Mentaliteitstrends 2013. Amsterdam: Motivaction.

Lampert, M., & van Duijn, S. (2010). YoungMentality& duurzaamheid: Praktische handvatten voor het communiceren met jongeren in de NME-setor. Motivaction en Youngworks.

Lelij, B. v., & Lampert, M. (2011). Omslag opinieklimaat: Steun voor terugtreden overheid groeit, tegenstand eigen verantwoordelijkheid slinkt. Amsterdam: Motivaction.

Levinas, E. (1961). Totaliteit en Oneindigheid. Amsterdam: Boom Uitgevers.

Linders, L. (2006, Juni 8). Informele zorg; de buurt voorbij? Paper voor de dag van de sociologie.

Linders, L. (2010). De betekenis van nabijheid - een onderzoek naar informele zorg in een volksbuurt. Tilburg: Fontys Hogescholen..

Maat, J. v., Vinne, A. v., Acahchah, J., Hofman, E., & Damiaans, L. (2013). Marokkaans-Nederlandse jongeren met een beperking - Kansen en drempels van een (on)zichtbare groep. Utrecht: Movisie.

Meulenkamp, T., van der Hoek, L., & Cardol, M. (2011). Deelname aan de samenleving van mensen met een beperking en ouderen: Rapportage participatiemonito 2011. Utrecht: NIVEL.

Ministerie van VWS. (2008, September 16). Opgeroepen op Juni 19, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/09/16/uitwerking-awbz-pakketmaatregel.html>

Nationale JeugdRaad. (2007). Een betere wereld. Utrecht.

Pastors, A. (2012, september 20). De Mobiel.mp4. De Mobiel.mp4. Het Mobiel Netwerk.

Permar. (sd). Opgeroepen op Juni 20, 2013, van www.permar.nl/over+permar/Wat+doet+Permar/

Putman, R. (2000). Bowling Alone: the collapse and revival of American community. New York: Simon & Schuster.

Randsdorp, Y., van Groenestein, T., & Lambertz, B. (2012). Onderzoek naar (kansen op) verbindingen met en voor kwetsbare mensen in de samenleving: Onderzoeksrapportage in opdracht van het Leger des Heils. Amsterdam: Motivaction.

Regioplan Beleidsonderzoek . (2008). De participatieladder; meetlat voor het participatiebudget. Amsterdam.

Rouw, M., Bogman, R., Kruiter, A. J., Kruiter, H., Larsen, V., & Lubbe, M. (2011). Aan de slag achter de voordeur - Van signaleren naar aanpakken. Ministerie van BZK & VWS.

SCP. (2012). Een beroep op de burger. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Stapel, J., & Keukens, R. (2009). Sociologie voor gezondheidszorg en verpleegkunde.

Steyaert, J., & Winsemius, A. (2011, Oktober 31). Big Society past Nederland niet. Opgeroepen op Juni 19, 2013, van www.socialevraagstukken.nl: 1. Versterking van de eigen kracht van lokale gemeenschappen: wijken en buurten, maar ook lokale overheden, moeten weer zeggenschap krijgen, om vorm te geven aan hun eigen lokale gemeenschap.

Steyaert, J., Bodd, J., & Linders, L. (2005). Actief Burgerschap; Het betere trek- en duwwerk rondom publieke dienstverlening. Eindhoven: Fontys Hogescholen.

Stukas, A.A., Worth, K.A., Clary, E.G en M. Snyder (2008) 'The matching of motivations to affordances in the volunteer environment: an index for assessing the impact of multiple matches on volunteer outcomes', *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 38 (1): 5-28.

Tonkens, E., & Duyvendak, J. (2013, mei 12). Wie wil zich nu laten douchen door de buurman? www.socialevraagstukken.nl.

Tonkens, E., & Verhoeven, I. (2011). Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen burgers en overheid. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Stichting Actief burgerschap.

Trommel, W. (1999). De Herverdeelde Samenleving: de Ontwikkeling En Herziening Van de Nederlandse Verzorgingsstaat. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Verba, S., K. Schlozman en H.E. Brady (1995) *Voice and equality. Civic voluntarism in American politics*, Cambridge, MA: Harvard University Press. Rochester, C., Paine, A.E., Howlett, S. & M. Zimmeck (2010) *Volunteering and Society in the 21st Century*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

VNG. (2010). Modelverordening Wmo.

Woonstede.nl - Bewonerscommissie. (sd). Opgeroepen op Juni 20, 2013, van [www.woonstede.nl](http://www.woonstede.nl/bewonerscommissie): <http://www.woonstede.nl/bewonerscommissie>

WRR. (2005). Vertrouwen in de buurt. Amsterdam: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid/Amsterdam University Press.

WRR. (2006, oktober 9). WRR: 'Verzorgingsstaat moet zijn burgers meer verheffen en verbinden'. Opgeroepen op maart 15, 2013, van www.wrr.nl:

<http://www.wrr.nl/actueel/pers/persbericht/article/de-verzorgingsstaat-herwogen-over-verzorgen-verzekeren-verheffen-en-verbinden/>

WRR. (2008). *Innovatie vernieuwd, opening in viervoed* . Amsterdam: Amsterdam University Press.

WRR. (2012). *Vertrouwen in burgers*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

ZonMW. (2012, augustus). *Projectenoverzicht*. Opgeroepen op juli 15, 2013, van ZonMW.nl:

http://www.zonmw.nl/fileadmin/documenten/Zichtbare_schakel/Tabblad_Overzicht/Alle_a4tjes_samengevoegd_update_aug_2012.pdf

BIJLAGEN

Bijlage I – Definiëring kernlabels

Uit de gehouden interviews zijn de belangrijkste resultaten gefilterd en thematisch gesorteerd door middel van kernlabels. Hieronder vind u de kernlabels, gesorteerd per deelvraag en een definiëring van deze kernlabels.

Deelvraag 1: Goede voorbeelden in Nederland

<i>Gemeentelijk initiatief;</i>	Initiatieven die opgezet worden door gemeenten in Nederland om de sociale participatie te bevorderen.
<i>Burgerinitiatief;</i>	Initiatieven die opgezet worden door burgers om de sociale participatie te bevorderen, en eventueel later met behulp van de gemeente worden ondersteund, (zo nodig door middel van subsidie).
<i>Stichting;</i>	Organisatie die opgericht is om een bepaald doel te bereiken. In dit geval opkomen voor gehandicapten.

Deelvraag 2: Goede voorbeelden in de Maandereng

<i>Gemeentelijk initiatief;</i>	Initiatieven die opgezet worden door gemeenten in Nederland om de sociale participatie te bevorderen.
<i>Burgerinitiatief</i>	Initiatieven die opgezet worden door burgers om de sociale participatie te bevorderen, en eventueel later met behulp van de gemeente worden ondersteund, (zo nodig door middel van subsidie).

Deelvraag 3: Bevorderende factoren

Kijkend naar de bevorderende factoren voor de sociale participatie kan er een vierdeling gemaakt worden op gebied van de burger, de overheid, de hulpverlener en de samenleving.

Burger:	
<i>Goed contact hebben;</i>	Het kennen van elkaar, het hebben van goed contact of een band hebben met elkaar werkt bevorderend voor het bieden van (onbetaalde) hulp.
<i>Gericht op de ander;</i>	Mensen willen graag iets voor de ander betekenen. Mensen zijn van nature kuddedieren en zijn op zoek naar cohesie.
<i>Kennis hebben;</i>	Mensen die bereid zijn om hulp te bieden hebben kennis nodig om te weten aan wie een waar ze hulp kunnen bieden.
<i>Wederkerigheid;</i>	Het is geven en nemen, over en weer. Mensen willen graag geven en ontvangen.
<i>Pragmatische motivatie;</i>	Bij praktische problemen zijn mensen eerder geneigd de problemen aan te pakken.
<i>Manier van leven;</i>	Het geven van hulp en klaarstaan voor de ander, kan een onderdeel zijn van de levensbeschouwing van mensen.
<i>Religieuze overtuiging;</i>	Het hebben van een geloof kan bijdragen aan het helpen van andere mensen. Zo ligt bij christendom heel erg de nadruk op naastenliefde en klaarstaan voor de ander.
<i>Eigen belang;</i>	Mensen willen hulp bieden omdat ze er zelf baat bij hebben. Zo kan het een goed gevoel geven, maar ook financieel belang kan een rol spelen.
<i>Randvoorwaarden hulp</i>	De mogelijkheden hebben om hulp te bieden, bijvoorbeeld tijd of

<i>bieden;</i>	middelen.
Overheid:	
<i>Faciliteren;</i>	het bieden van ondersteuning door o.a. (financiële) middelen en het creëren van randvoorwaarden door de lokale overheid.
<i>(Opnieuw) investeren/ subsidiëren</i>	Blijven investeren en het subsidiëren van projecten die sociale participatie bevorderen.
<i>Positief communiceren</i>	Positieve communicatie is van belang om de burgers te kunnen stimuleren.
<i>Begeleiding blijven bieden</i>	(professionele) begeleiding, eventueel vanuit de overheid, is van belang.
<i>Aansluiten bij de burger</i>	Aan sluiten bij de burger door gerichte communicatie.
<i>Uitgaan van eigen kracht bewoners</i>	Uitgaan van de mogelijkheden van burgers in plaats van de belemmeringen.
<i>Aan blijven houden</i>	Verandering kost soms tijd. Aanhouden is belangrijk.
Hulpverlener:	
<i>Rol van de hulpverlener</i>	De hulpverlener kan een positieve/bevorderende rol hebben als het gaat om stimuleren van burgers.
Samenleving:	
<i>Al veel goede projecten</i>	Er gebeuren al heel erg veel goede projecten in Nederland
<i>Veranderende tijd</i>	De tijd verandert en hiermee ook een hoop andere dingen, waaronder wet- en regelgeving en ook de mentaliteit van mensen

Deelvraag 4: Belemmerende factoren

Hulpverlener	
<i>(Hulpverlenende) houding;</i>	een (hulpverlenende) houding van hulpverleners en de overheid waarin er veel verantwoordelijkheid ligt bij de hulpverleners en de overheid om problemen op te lossen.
Individuele redenen	
<i>Te veel bezig met eigen problemen;</i>	Burgers zijn teveel bezig met hun eigen problemen om tijd te hebben voor het bieden van (onbetaalde) hulp aan anderen.
<i>Weinig tijd;</i>	Burgers zijn druk en hebben geen tijd voor het bieden van (onbetaalde) hulp aan anderen.
<i>Slechte relatie;</i>	Als de relatie tussen burens niet goed is belemmert dat de sociale participatie tussen burens.
<i>Niet kennen;</i>	Als burens elkaar niet kennen belemmert dat de sociale participatie tussen burens.
<i>Handelingsverlegenheid;</i>	Burgers durven elkaar geen (onbetaalde) hulp te bieden omdat ze niet weten wat de ander nodig heeft. Ze willen zich niet opdringen.
<i>Vrijblijvend;</i>	Burgers willen wel (onbetaalde) hulp bieden maar willen zich hier niet vast aan verbinden. Het moet vrijblijvend zijn.
<i>Internet;</i>	Er wordt tegenwoordig veel gecommuniceerd via internet.
<i>Motivatie;</i>	Redenen om (onbetaalde) hulp te bieden zoals levensbeschouwing.
<i>Vraagverlegenheid;</i>	Niet gemakkelijk om hulp durven vragen bijvoorbeeld omdat je je ervoor schaamt.
<i>De weg niet weten naar de hulp;</i>	Niet weten bij welke instanties en bij wie je om hulp kunt vragen.
<i>Tijdelijke woonruimte;</i>	Door tijdelijk in buurt te wonen ontbreekt bereidheid om in de buurt te investeren.

Samenlevingskenmerken	
<i>Anonimiteit;</i>	In de Nederlandse samenleving kun je opgaan in de anonimiteit. Het kan zo zijn dat niemand jou kent of jij andere kent. Ook wel een sociaal isolement genoemd.
<i>Individualistisch;</i>	Iedereen is op zich zelf gericht en wil onafhankelijk zijn.
<i>Ontzuiling;</i>	Niet meer via zuilen aangesloten zijn bij een netwerk.
Rol van de overheid	
<i>Communicatie door overheid;</i>	Negatieve wijze van communicatie van de overheid over de noodzaak om sociaal te participeren.
<i>Verkeerd beeld van de samenleving;</i>	De overheid heeft een verkeerd onrealistisch beeld van de maatschappij. De werkelijkheid is niet zo ernstig gesteld.
<i>Slechte houding overheid;</i>	Een overheid die in korte tijd verantwoordelijkheden aan anderen overdraagt en los laat.
<i>Communicatie door gemeente;</i>	Hoe de gemeente communiceert met haarinwoners.
<i>Lastig politiek spel;</i>	Dat de overheid minder verantwoordelijk is maar toch aangesproken wordt is lastig.
<i>Toekomstproblemen overheid;</i>	De vergrijzing is in de toekomst pas een probleem.
Wijk	
<i>Buurthuis is wijk overstijgend;</i>	Het buurthuis is niet alleen voor de wijk.
<i>Budgetverlaging buurthuis;</i>	Het budget voor het buurthuis ligt onder druk.
<i>Afname van wijkgericht werken;</i>	Wijkgericht werken wordt lastig gemaakt door een hogere pensioenleeftijd, de organisaties gaan uit de wijk en wijkwerkers hebben maar weinig uren om werkelijk in de wijk te zijn.
<i>Huizenbouw;</i>	De huizenbouw is niet zo dat bewoners met elkaar in contact komen.
Organisaties	
<i>Vrijwilligersorganisaties;</i>	Vrijwilligersorganisaties willen zichzelf overbodig maken. Niet de financiële stekker eruit trekken want ze bouwen juist duurzame relaties op.

Deelvraag 5: Wat is de rol van de gemeente Ede?

Veranderingen binnen het gemeentehuis	
Waarde onderkennen bestaande organisaties	De waarde onderkennen van bestaande organisaties. Zij doen al veel goeds in de wijk en het is belangrijk om deze organisaties overeind te houden
De wijk ingaan	De ambtenaren moeten niet op het gemeentehuis blijven, maar actief de wijk in gaan.
Houding van ambtenaren veranderen	Kanteling in gedrag komen van de ambtenaren. Belangrijk is dat zij ook gaan kijken hoe ze burgers actief kunnen stimuleren en dat zij zich beschikbaar maken.
Realistische doelen stellen	Het stellen van realistische doelen die aansluiten bij burgers.
Aan blijven houden	Het continueren van beleid en projecten om structurele veranderingen in gang te zetten.
Veranderingen gericht op de burger	
Stimuleren en (financieel) investeren	Het is van belang om burgers te blijven stimuleren en (financieel) te investeren

Kennisoverdracht geven	Gebleken is dat burgers weinig weet hebben van welke problemen er spelen bij de burens. Hier kan de gemeente Ede een belangrijke rol in spelen.
Positieve communicatie naar de burger	Om de burgers te kunnen stimuleren is het van belang positief te communiceren naar de burgers
Inspelen op motieven van burgers	De gemeente Ede moet inspelen op de verschillende motieven van de burgers. Een eenduidige aanpak is dus niet van toepassing
Projecten organiseren	De gemeente Ede moet projecten blijven organiseren.
Activiteiten schoner milieu faciliteren	De gemeente Ede kan activiteiten faciliteren die instaan voor een schoner milieu.
Activiteiten die aansluiten faciliteren	Het is van belang dat de gemeente Ede activiteiten faciliteert die aansluiten bij de burgers. Hierbij is het van belang dat de gemeente Ede haar burgers kent.
Ontmoeting faciliteren	Burgers geven aan, elkaar niet goed te kennen. Terwijl dit een belangrijke voorwaarde is voor het bieden van onbetaalde hulp. De gemeente Ede kan hier een faciliterende rol vervullen
Samenwerking tussen formele en informele zorg	Goede samenwerking is tussen formele en informele zorg.

Bijlage II – Overzicht kernlabelschema

Deelvraag 1

Code	Label	Kernlabel	Topics
IV 1.2,2013	Zaanstad, buurthulpcentrale	Gemeentelijk initiatief	Goede voorbeelden in Nederland
IV 1.3,2013	Rotterdam Noord, buurtbuddy		
ED 1.2,2013	Wijkwaardebonnen		
ED 1.1,2013	Victoria Veste Ede	Burgerinitiatief	
IV 1.1,2013	Haarlem, buuv		
ED 1.3,2013	Serve the City		
ED 1.4,2013	Gek Westland		
ED 1.5,2013	Hart voor Veldhuizen		
TH 1.1,2013	Gehandicaptenraad Ede	Stichting	

Deelvraag 2

Code	Label	Kernlabel	Topic
JB 2.1,2013	Buurtteam	Gemeentelijk initiatief	Goede voorbeelden in de Maandereng
JB 2.2,2013	15 kwetsbare bewoners versterken		
JB 2.4,2013	Koken voor de buurt		
WI 2.1,2013	Aan tafel project	Burger initiatief	
JB 3.3,2013	Project tasjes maken		
ED 2.1,2013	Dien Je Stad biedt huiswerkbegeleiding		
ED 2.2,2013	Netwerkversterking ontstaat bij Dien Je Stad		

Deelvraag 3 : Welke factoren zijn bevorderend voor sociale participatie?

Fragmentnummer	Label	Kernlabel	Topic
JB 3.1,2013	In gesprek gaan	Rol van de hulpverlener	De hulpverlener
JB 3.1,2013	Bij elkaar brengen		
JB 3.4,2013	Actief aanpakken		
JB 3.5,2013	Visie op zelfredzaamheid		
JB 3.6,2013	Hoe stimuleer je mensen?		
JB 3.7,2013	Levenservaring		
ED 3.1,2013	Netwerk zijn		
ED 3.3,2013	Geen werkwijze kiezen		
JB 3.8,2013	Leren kennen van mensen	Goed contact hebben	De burger
JB 3.19,2013	Persoonlijk contact		
GH 3.4,2013	Contact		
000 3.2,2013	Kennen door de kerk		
000 3.5,2013	Elkaar beter leren kennen		
001 3.2,2013	Sociale contacten onderhouden		
002 3.1,2013	Kennen		
002 3.2,2013	Kennen		
004 3.2,2013	Sociale contacten		
005 3.4,2013	Contact houden		
005 3.6,2013	Kennen		
006 3.1,2013	Grote sociale cohesie		
006 3.3,2013	Goed contact is belangrijk		
007 3.1,2013	Kennen		
007 3.3,2013	Kennen		
009 3.3,2013	Kennen		
010 3.1,2013	Goede band		
011 3.1,2013	Band creëren		
011 3.3,2013	Goede band		
011 3.3,2013	Vertrouwen		
013 3.1,2013	Contact met burelen		
016 3.3,2013	Kennen		
016 3.3,2013	Sociale controle		
020 3.1,2013	Sociale controle		
020 3.3,2013	Contact is belangrijk		
020 3.5,2013	Sociale controle		
020 3.7,2013	Goede verstandhouding		
TH 3.2,2013	Voorlichting	Kennis hebben	
TH 3.5,2013	Kennis van hebben		
TH 3.7,2013	Weten waar het loket zit		
000 3.1,2013	Vragen om hulp		
000 3.4,2013	Vragen om hulp		
000 3.4,2013	De vragen weten		
000 3.6,2013	Weten wat er nodig is		
001 3.1,2013	Vragen om hulp		
004 3.3,2013	Mensen moeten het vragen		
007 3.3,2013	Meer openheid		
009 3.2,2013	Iemand met een handicap		
014 3.2,2013	Helpen als hulp nodig is		

016 3.1,2013	Helpen omdat het nodig is	Gericht op de ander
020 3.2,2013	Vragen om hulp	
JB 3.11,2013	Verantwoordelijkheidsgevoel voor de ander	
JB 3.13,2013	Heeft effect	
JB 3.15,2013	De ander geniet ervan	
WI 3.1,2013	Altruïsme	
WI 3.3,2013	Cohesie zoeken	
WI 3.4,2013	Kuddedieren	
GH 3.6,2013	Op zoek naar de ander	
IV 3.18,2013	Sociale motivatie	
IV 3.19,2013	Onder mensen willen zijn	
004 3.2,2013	Eenzaamheid aanpakken	
015 3.3,2013	Er voor elkaar zijn	
017 3.1,2013	Klaarstaan voor je medemens	
018 3.1,2013	Voor iemand wat betekenen	
020 3.4,2013	Lichtpunt voor de ander zijn	
WI 3.2,2013	Wederkerigheid	
001 3.3,2013	Zelf misschien ook ooit hulp nodig	
006 3.4,2013	Over en weer hulp	
010 3.2,2013	Terug kunnen vallen op je burens	
011 3.2,2013	Elkaar helpen	
012 3.1,2013	Zelf ook oud worden	
012 3.2,2013	Geven en nemen	
012 3.3,2013	Zelf ook oud worden	
016 3.2,2013	Over en weer	
JB 3.2,2013	Als iets niet goed gaat	Pragmatische motivatie
JB 3.19,2013	Je fijn voelen in een buurt	
WI 3.4,2013	Je thuis willen voelen	
IV 3.20,2013	Praktische motivatie	
000 3.3,2013	Prettiger samenleven	
014 3.1,2013	Ziet er mooier uit	
TH 3.1,2013	Levensbeschouwing	Manier van leven
003 3.1,2013	Sociaal om te doen	
003 3.2,2013	Normaal om te doen	
004 3.1,2013	Zit in mij	
005 3.2,2013	Graag met mensen werken	
005 3.5,2013	Geen nee kunnen zeggen	
005 3.7,2013	Zit in mij	
013 3.2,2013	In Turkije zijn burens close	
013 3.3,2013	Uit je hart	
015 3.2,2013	Maatschappelijke plicht	
015 3.3,2013	Verschil willen maken	
017 3.1,2013	Burenliefde	
019 3.1,2013	Puur sociaal	
019 3.2,2013	Normaal doen	
JB 3.11,2013	Geloofsachtergrond	Religieuze overtuiging
007 3.2,2013	Christelijke achtergrond	
015 3.1,2013	Naastenliefde	

015 3.4,2013	Geloof als motivatie		
JB 3.12,2013	Aansprekende activiteit		
JB 3.14,2013	Geeft voldoening		
JB 3.17,2013	Aansprekende activiteit		
ED 3.2,2013	Behoeft om te delen		
TH 3.3,2013	Zelf een belang bij hebben		
TH 3.4,2013	Financieel belang	Eigen belang	
TH 3.5,2013	Belang bij hebben		
TH 3.6,2013	Belang maakt tijd		
005 3.3,2013	Goed gevoel		
006 3.2,2013	Leuk om te doen		
009 3.1,2013	Sociaal ontwikkelen		
010 3.3,2013	Dankbaarheid krijgen		
JB 3.10,2013	Flexibel hulp bieden		
000 3.7,2013	Spontane hulp		
005 3.1,2013	Elkaar spreken is seizoensgebonden	Randvoorwaarden hulp bieden	
015 3.4,2013	Tijd, energie en positiviteit		
019 3.3,2013	Tijd hebben		
020 3.6,2013	Tijd hebben		
JB 3.3,2013	Iets bieden om in beweging te komen		De overheid/ de gemeente
JB 3.20,2013	Leefbaarheidsbudget		
WI 3.5,2013	Gefaciliteerd worden		
WI 3.5,2013	Budget beschikbaar		
GH 3.3,2013	Proactief sociale tijd organiseren	Faciliteren	
GH 3.3,2013	Gemeenschapsgevoel terug halen		
GH 3.8,2013	Ruimte voor sociale activiteiten creëren		
IV 3.1,2013	Projecten organiseren		
IV 3.3,2013	Subsidiëren		
IV 3.4,2013	Positieve financiële prikkel geven	(Opnieuw) investeren/ subsidiëren	
IV 3.12,2013	Opnieuw investeren		
IV 3.15,2013	Subsidiëren van nieuwe projecten		
JB 3.16,2013	Goed aanspreken	Positief communiceren	
JB 3.18,2013	Persoonlijk aanspreken		
JB 3.18,2013	Voelbaar maken		
IV 3.5,2013	Stimuleren door communicatie		
IV 3.6,2013	Overheid is het probleem		
IV 3.6,2013	Toonzetting positiever		
IV 3.7,2013	Positieve communicatie		
IV 3.8,2013	Stimuleren in keuzes maken		
IV 3.8,2013	Gebruik maken van communicatie (reclame)		
IV 3.9,2013	Intensiever communiceren		
IV 3.10,2013	Geïntegreerd in manier van		

	werken		
JB 3.21,2013	Wijkwaardebonnensysteem	Begeleiding blijven bieden	
JB 3.21,2013	Niet alleen een pot met geld		
IV 3.13,2013	Begeleiding blijven bieden		
IV 3.21,2013	Burgers betrekken	Aansluiten bij de burger	
IV 3.22,2013	Inspelen op inspiratie		
IV 3.23,2013	Motivaties doorgronden		
IV 3.24,2013	Meer verplaatsen in de burgers		
IV 3.24,2013	Aansluiten bij burgers		
IV 3.15,2013	Verandering functioneren van overheid	Uitgaan van eigen kracht bewoners	
IV 3.25,2013	Overheidscultuur moet veranderen		
IV 3.26,2013	Cultuurverandering op het gemeentehuis		
IV 3.27,2013	Niet hiërarchisch denken		
IV 3.28,2013	Bescheidener politiek		
IV 3.29,2013	Meer uit handen geven		
IV 3.11,2013	Lang adem proces	Aan blijven houden	
GH 3.1,2013	Buurthuis, een plek waar mensen samen komen	Al veel goede projecten	
IV 3.2,2013	Projecten sluiten aan bij samenleving (individualisme)		
IV 3.17,2013	Veel vrijwilligers, hoogste organisatiedichtheid		
JB 3.9,2013	Voorzieningen verdwijnen	Veranderende tijd	
GH 3.2,2013	Instanties/budgetten verdwijnen		
GH 3.5,2013	Meer eigen verantwoordelijkheid		
GH 3.7,2013	Veranderende tijdsgeest		
IV 3.14,2013	Verandering in wet- en regelgeving		

Deelvraag 4 Kernlabels Bewonersinterviews en experts

Code	Label	Kernlabel	Topic
JB 4.2,2013	AWBZ en PGB uit de hand gelopen	(hulpverlenende) Houding	Hulpverlener
JB 4.2,2013	Veel misbruik van AWBZ en PGB		
JB 4.3,2013	Hulp is doorgeslagen		
JB 4.3,2013	Geen aandacht voor versterken in eigen netwerk		
JB 4.1,2013	Pemperen		
GH 4.7,2013	Gepempert		
JB 4.6,2013	Doorslaan naar de andere kant		
JB 4.5,2013	Burgers verschuiven verantwoordelijkheid		
IV 4.24,2013	Gewend aan verzorgingsstaat		
JB 4.8,2013	Eigen problemen	Te veel bezig met eigen problemen	Individuele redenen
JB 4.9,2013	Te dure huizen		
JB 4.10,2013	Sores		
JB 4.11,2013	Werk		
JB 4.12,2013	Kinderen		
IV 4.9,2013	Te druk	Weinig tijd	
JB 4.7,2013	Druk		
WI 4.2,2013	Weinig tijd; Volle baan; Gezinnen		
WI 4.3,2013	Weinig mensen; Weinig tijd		
WI 4.4,2013	Volle agenda's		
TH 4.2,2013	Drukke maatschappij		
000 4.1,2013	Tijdsdruk		
009 4.2,2013	Druk		
007 4.4,2013	Veel andere dingen te doen		
015 4.1,2013	Druk		
016 4.1,2013	Tijd		
012 4.2,2013	Tijd hebben		
021 4.2,2013	Druk genoeg		
003 4.1,2013	Werk en gezin		
001 4.1,2013	Niet mogen	Slechte relatie	
002 4.1,2013	Onaardig		
012 4.1,2013	Ruzie		
017 4.1,2013	Geen goede relatie		
019 4.1,2013	Mij niet helpen		
018 4.1,2013	Alcohol of drugsgebruik		
017 4.3,2013	Bedonderen	Niet kennen	
017 4.2,2013	Niet goed kennen		
020 4.2,2013	Niet kennen		
007 4.3,2013	Kinderen zitten veel binnen		
014 4.1,2013	Iedereen zit binnen	Handelingsverlegenheid	
IV 4.3,2013	Niet willen opdringen		
007 4.1,2013	Niet weten wat ze willen of nodig hebben		
007 4.2,2013	Niet weten		
020 4.1,2013	Niet zomaar op iemand afstappen		
013 4.1,2013	Zelf komen vragen	Vrijblijvend	
ED 4.3,2013	Geen lid worden		
ED 4.6,2013	Nergens voor getekend		

021 4.1,2013	Met studenten wonen		
ED 4.7,2013	Delen voornamelijk via internet	Internet	
JB4.15,2013	Alles via internet		
TH 4.1,2013	Levensbeschouwing		
009 4.1,2013	Geen zin hebben	Motivatatie	
010 4.2,2013	Hulp accepteren		
TH 4.3,2013	Onafhankelijke maatschappij		
TH 4.3,2013	Niet te koop lopen met probleem		
TH 4.4,2013	Redeneren vanuit vroeger	Vraagverlegenheid	
GH 4.5,2013	Hulp geven ipv ontvangen		
IV 4.1,2013	Schroom om hulp te vragen		
TH 4.5,2013	Niet uit jezelf hulp zoeken	De weg niet weten naar de hulp	
TH 4.5,2013	Waar moet je hulp zoeken?		
TH 4.6,2013	Weten waar het loket zit		
021 4.3,2013	Verhuizen	Tijdelijke woonruimte	
IV 4.4,2013	Anonimiteit		Samenlevingskenmerken
IV 4.4,2013	Mensen kennen elkaar niet	Anonimiteit	
IV 4.4,2013	Geen weet van problemen		
IV 4.4,2013	Niet zomaar hulp aanbieden		
IV 4.12,2013	Gevoeligheid voor bemoeienis		
005 4.1,2013	Te veel doen		
GH 4.6,2013	Iedereen wil onafhankelijk zijn		
GH 4.8,2013	Individualistischer		
GH 4.8,2013	Egocentrischer	Individualistisch	
GH 4.8,2013	Autistischer		
IV 4.10,2013	Teveel met zichzelf bezig		
ED 4.4,2013	Dichte voordeur		
ED 4.5,2013	Veel achter de TV		
IV 4.2,2013	Ontzuilde samenleving	Ontzuiling	
ED 4.2,2013	Geen lid kerk, sportvereniging e.d.		
IV 4.7,2013	Negatieve toonzetting		Rol van de overheid
IV 4.7,2013	Burger is het probleem		
IV 4.8,2013	Negatieve communicatie		
IV 4.8,2013	Communicatiesausjes	Communicatie door overheid	
IV 4.11,2013	Niet met vinger wijzen		
IV 4.15,2013	Oppervlakkige communicatie		
IV4.13,2013	Geen stimulatie van vrijwilligers(werk)		
IV4.14,2013	Verkeerde stimulatie van vrijwilligers(werk)		
IV 4.22,2013	Verkeerd beeld van de samenleving		
IV 4.20,2013	Verkeerd beeld van de samenleving		
IV 4.18,2013	Fatalisme	Verkeerd beeld van de samenleving	
IV 4.21,2013	Nederlandse onderzoekers niet kritisch genoeg		
IV 4.23,2013	Niet alleen maar eigen belang		
JB 4.4,2013	Op de handen zitten		
WI 4.1,2013	Scheidslijn niet helder tussen taak van vrijwilligers en gemeente	Slechte houding overheid	
IV 4.17,2013	Alles overhevelen naar civil society		
IV 4.26,2013	Niet op handen gaan zitten.		
IV 4.16,2013	Alleen geld bieden		

JB 4.13,2013	Buurtkrant	Communicatie door gemeente	
JB 4.14,2013	Brieven en advertenties in de krant		
IV 4.25,2013	Verantwoordelijkheid niet meer bij wethouders/ambtenaren		
IV 4.19,2013	Vergrijzing		
GH 4.2,2013	Buurthuis niet meer buurtgebonden	Buurthuis is wijk overstijgend;	Wijk
WI 4.5,2013	Budget onder druk	Budgetverlaging buurthuis;	
GH 4.3,2013	Buurthuis verdwijnt		
GH 4.4,2013	Organisaties uit de wijk	Afname van wijkgericht werken;	
GH 4.10,2013	Pensioen leeftijd omhoog		
GH 4.9,2013	Maar 3 uur per week		
ED 4.1,2013	Onjuiste huizenbouw	Huizenbouw	
ED 4.1,2013	Geen plek voor ontmoeting		
IV 4.5,2013	Duurzame relaties opbouwen	Vrijwilligersorganisaties	Organisaties
IV 4.5,2013	Hulp overbodig maken		
IV 4.6,2013	Financiële stekker eruit trekken		

Deelvraag 5: Welke rol kan de gemeente Ede spelen in het stimuleren van sociale participatie in de wijk Maandereng?

Fragmentnummer	Label	Kernlabel	Topic		
JB 5.1,2013	Zuinig zijn op Welstede	Waarde onderkennen bestaande organisaties	Veranderingen binnen het gemeentehuis		
JB 5.3,2013	Waarde onderkennen van organisaties				
JB 5.6,2013	Sociaal kapitaal behouden				
GH 5.1,2013	Capaciteit van bewonerscommissie vergroten				
GH 5.3,2013	Buurthuis openhouden				
TH 5.1,2013	Geen collectieve voorzieningen maken van burgerinitiatieven				
TH 5.6,2013	Niet doorverwijzen naar De medewerker				
TH 5.8,2013	Kerken inzetten				
005 5.3,2013	Buurthuiswerk				
JB 5.5,2013	De wijk ingaan	De wijk ingaan			
JB 5.7,2013	De wijk in				
ED 5.9,2013	Niet op het gemeentehuis blijven				
WI 5.1,2013	Beschikbaar maken	Houding van ambtenaren veranderen			
IV 5.6,2013	Ambtenaren trainen				
TH 5.11,2013	Kanteling bij ambtenaren				
020 5.1,2013	Tandje harder lopen				
GH 5.2,2013	Richten op baanloze mensen	Realistische doelen stellen			
IV 5.1,2013	Rekening houden met vraag- en handelingsverlegenheid				
IV 5.2,2013	Je kan niet terug naar vroeger				
IV 5.3,2013	Beperkte maakbaarheid				
ED 5.2,2013	Niet alleen wijkgericht				
ED 5.4,2013	Kijken naar verbinding ipv activiteiten				
ED 5.5,2013	Voorwaarden aan woning				
ED 5.7, 2013	Leven is niet alleen werk				
ED 5.8,2013	Geen voorwaarden op geven				
IV 5.4,2013	Lange ademproces	Aan blijven houden			
IV 5.7,2013	Investeren voor een lange periode				
IV 5.10,2013	Lang volhouden				
JB 5.2,2013	Stimuleren en investeren in projecten	Stimuleren en (financieel) investeren		Veranderingen gericht op de burger	
JB 5.4,2013	Bezuinigen op de goede plek				
WI 5.2,2013	Budgetten blijven geven				
IV 5.7,2013	Aanpakken op een integrale manier				
ED 5.6,2013	Visie 2025				
ED 5.6,2013	Blijven investeren				
TH 5.2,2013	Netwerk stimuleren				

TH 5.12,2013	Belangen stimuleren		
000 5.1,2013	Meer promoten		
TH 5.3,2013	Voorlichting geven		
TH 5.9,2013	Praten over voorlichtingsmateriaal		
TH 5.10,2013	Vrijwilligers moeten opgeleid worden		
TH 5.10,2013	Begeleiding bieden aan vrijwilligers	Kennisoverdracht geven	
TH 5.13,2013	Participatie uitleggen in jip-en-janneke taal		
003 5.1,2013	Meer info door reclame, krant ed.		
009 5.1,2013	Advertenties		
015 5.1,2013	Kennis over doelgroepen		
IV 5.4,2013	Afdeling communicatie mee laten denken.		
IV 5.5,2013	Vragen aan mensen in het veld		
TH 5.4,2013	Niet alleen artikel in Ede Stad	Positieve communicatie naar de burger	
TH 5.5,2013	Uitnodigende houding		
TH 5.5,2013	Vragen hoe te ondersteunen		
TH 5.7,2013	Vragen hoe te ondersteunen		
ED 5.3,2013	Op inspiratietrede zitten	Inspelen op motieven van burgers	
007 5.1,2013	Het moet uit de mensen zelf komen		
IV 5.8,2013	Organiseren van projecten		
IV 5.9,2013	Projecten opzetten		
IV 5.11,2013	Overheid moet tango dansen	Projecten organiseren	
IV 5.11,2013	Niet langs de kant blijven zitten		
000 5.2,2013	Samen straat schoonhouden		
008 5.1,2013	Beter milieu	Activiteiten schoner milieu faciliteren	
017 5.1,2013	Schone speelveldjes		
020 5.2,2013	Beter strooien		
001 5.1,2013	Rollator toegankelijk van stoepen		
005 5.1,2013	Consulent die mensen kent, om budget te geven	Activiteiten die aansluiten faciliteren	
009 5.2,2013	Vermindering buitenlandse probleemjongeren		
012 5.2,2013	Buurthuis open voor jeugd		
013 5.1,2013	Activiteiten die aansluiten		
002 5.1,2013	Uitje naar de dierentuin	Ontmoeting faciliteren	
004 5.1,2013	Via een club		
004 5.2,2013	Vragen om te wandelen		
005 5.2,2013	Culturele activiteiten		
007 5.2,2013	Meer voor de kinderen		
008 5.2,2013	Straatfeest organiseren		
010 5.1,2013	Meer		

	ontmoetingsgelegenheden creëren		
011 5.1,2013	Buurtfeesten organiseren		
012 5.1,2013	Activiteiten organiseren voor bejaarde en arme mensen		
013 5.2,2013	Burgernet		
ED 5.1,2013	Samenwerking van professional en vrijwilliger	Samenwerking tussen formele en informele zorg	Samenwerking tussen verschillende disciplines
TH 5.10,2013	Samenwerking tussen informele zorg en formele zorg		

ALGEMENE BIJLAGEN

Bijlage I – Definiëring kernbegrippen

AWBZ: De AWBZ is de algemene wet bijzondere ziektekosten. Langdurige zorg voor ouderen, chronisch zieken en gehandicapten wordt betaald uit de AWBZ.

Burgers (met een kwetsbaarheid): De burgers zijn de inwoners van de gemeente Ede. De burgers met een kwetsbaarheid zijn alle burgers die niet actief kunnen deelnemen aan de samenleving, door bijvoorbeeld ziekte, handicap, schulden, psychische problematieken, ed. Er zijn 6 verschillende rollen die de burgers kunnen aannemen; als kiezer, klant, onderdaan, partner, wijkbewoner en belastingbetaler (E. Stultjens, 2009). Binnen Nederland zijn vier burgerschapsstijlen te onderscheiden (WRR, 2012):

Buitenstaanders/inactieve burgerschapsstijl: Deze burgerschapsstijl staat in de eerste plaats voor een afzijdige houding ten opzichte van de samenleving en de politiek. Er is weinig behoefte aan het zich verbonden voelen met anderen, het delen van ervaringen of het onderhouden van een uitgebreid sociaal netwerk.

Plichtsgetrouwe/afhankelijke burgerschapsstijl: Deze burgerschapsstijl kenmerkt zich eveneens door een diffuse houding ten aanzien van (ontwikkelingen in) de samenleving. In relatie tot de overheid is er sprake van een specifieke combinatie van betrokkenheid en distantie. Deze groep dreigt af te haken, hoewel het hen niet ontbreekt aan openheid of betrokkenheid. Men ervaart een grote afstand tot de overheid. Hieraan ligt niet zozeer desinteresse ten grondslag als wel moeite met de complexiteit van de moderne tijd en een gebrek aan vaardigheden om mee te gaan in de kennis- of informatiesamenleving.

Pragmatische/conformistische burgerschapsstijl: Dit is een burgerschapsstijl die het merendeel van de Nederlandse bevolking kenmerkt. Eigen belang en materialisme spelen bij deze burgerschapsstijl een belangrijke rol. Het zijn burgers die zich niet direct betrokken en verantwoordelijk voelen, maar zo slim mogelijk omgaan met wat op hen afkomt.

Maatschappijkritische/verantwoordelijke burgerschapsstijl: Deze burgerschapsstijl karakteriseert een betrokken en verantwoordelijke houding ten aanzien van de samenleving. De stijl hoort bij burgers met een visie die rekening houdt met het algemeen belang. Er is sprake van maatschappijkritiek maar ook van initiatief en participatie. Dit is een actieve burgerschapsstijl; men reageert niet alleen wanneer het eigen belang in het geding is, maar roert zich ook uit ideologische motieven.

Civil society: De civil society is de diversiteit aan instellingen, organisaties en sociale bewegingen waarbinnen burgers maatschappijgerichte activiteiten ondernemen (WRR, 2012).

Eigen kracht: Eigen talenten, vaardigheden, kennis en contacten van mensen; er is een tendens in de zorg- en hulpverlening om de eigen kracht van mensen aan te spreken en te versterken zodat mensen meer zelfredzaam worden en de zorgvraag vermindert. Zie ook het begrip zelfredzaamheid.

Empowerment: Empowerment is een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen grip krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie (Regenmortel, 2002). Essentieel bij empowerment is dat de focus verschuift van tekorten naar potenties en krachten en van het individu naar de bredere omgeving.

Informele zorg: Hulp die vrijwillig en onbetaald wordt gegeven. Het gaat om steun aan iemand uit het sociale netwerk die vanwege een bijzondere hulpbehoefte (als gevolg van ziekte of handicap) bepaalde activiteiten niet kan uitvoeren.

Kantelen: Is de gedachte dat iedereen mee moet kunnen doen. Dat vraagt om een nieuwe manier van denken en doen: vanuit de hele persoon, vanuit gewenste resultaten en niet slechts vanuit de bestaande voorzieningen. Zelfredzaamheid en participatie staan voorop.

Participatie: Actieve deelname van burgers aan de samenleving waarin zij leven. Er is hierbij sprake van een drietal lagen waarin burgers actief deel kunnen nemen aan de samenleving; formeel (regulier werk, inkomen), informeel (vrijwilliger, mantelzorger), onzichtbaar (vriendendiensten).

Participatieladder: De participatieladder is een meetinstrument waarmee je kunt meten in hoeverre iemand meedoet aan de samenleving (Regioplan, VNG en twaalf gemeenten, 2009). Er zijn zes tredes op deze ladder:
trede 6: betaald werk;
trede 5: betaald werk met ondersteuning;
trede 4: onbetaald werk;
trede 3: deelname aan georganiseerde activiteiten (cursus, vereniging);
trede 2: sociale contacten buitenshuis;
trede 1: geïsoleerd.

Participatiewet: Een wet die op 1 januari 2014 ingaat en welke is gericht op het volwaardig mee kunnen doen van alle burgers. Bij voorkeur via een reguliere baan en als dat nog niet kan, via andere manieren participeren binnen de samenleving.

Samenredzaamheid: De term 'samenredzaamheid' is afgeleid van 'zelfredzaamheid'. Daar waar zelfredzaamheid verwijst naar individueel gedrag, duidt samenredzaamheid op een gedeelde verantwoordelijkheid. Samenredzaamheid is dat de burger zich weet te redden met behulp van het netwerk en eventueel behulp van professionals (Gemeente Nijmegen).

Sociaal netwerk: Dit zijn alle mensen die om een persoon heen staan. Denk hierbij aan vrienden, familie, kennissen, collega's, enzovoorts.

Sociale cohesie: Sociale cohesie gaat over de samenhang tussen mensen (P. Schnabel, 2008). Het is de mate waarin mensen in hun gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving. Het is een kenmerk van een groep of gemeenschap.

Sociale participatie: Marja Jager-Vreugdenhil (2011) geeft aan dat het bij sociale participatie gaat om deelname aan *informele, ongeorganiseerde* verbanden van burgers (sociale netwerken, burenccontacten). Het verschil ligt daarmee vooral in het al dan niet formeel georganiseerde karakter van de institutie waarin geparticipeerd wordt.

Sociale steun: Sociale steun bestaat uit interacties (wisselwerkingen) tussen mensen die tegemoet komen aan sociale basisbehoeften (zoals affectie, goedkeuring, erbij horen en veiligheid) van de ontvanger (RIVM, ministerie van VWS, 2012). Sociale steun ontvang je dus binnen sociale relaties: de relaties met andere mensen in de omgeving. Sociale steun heeft daarin de vorm van interacties.

Welzijn nieuwe stijl: Welzijn nieuwe stijl is een programma van VWS voor de welzijnswerker. Aan de hand van de volgende acht bakens moet de welzijnswerker gaan werken:

1. Gericht op de vraag achter de vraag;
2. Gebaseerd op de eigen kracht van de burger;
3. Direct er op af;
4. Formele en informele zorg is in optimale verhouding;
5. Meer collectief dan individueel;
6. Samenwerken met organisaties;
7. Niet vrijblijvend, maar resultaatgericht;
8. Gebaseerd op ruimte voor de professional.

Wijkeconomie: Alle initiatieven die tot doel hebben om de economische positie van bewoners in een wijk te versterken, of om de economische functies in een wijk te realiseren of te stimuleren (Sprinkhuizen & Scholte, 2012).

Wmo: De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) trad op 1 januari 2007 in werking. Het maatschappelijk doel van de Wmo is 'meedoen'. De wet moet ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en kunnen meedoen in de samenleving. Al of niet geholpen door vrienden, familie of bekenden. Als dat niet lukt, biedt de gemeente ondersteuning. De gemeente ondersteunt bijvoorbeeld vrijwilligers en mantelzorgers. De Wmo regelt ook de hulp bij het huishouden en zorgt voor goede informatie over de ondersteuning die mensen kunnen krijgen.

Zelfredzaamheid: Het van Dale woordenboek omschrijft dit begrip als "het vermogen om het leven in te richten zonder dat hulp van anderen nodig is". Dit betekent dat je niet afhankelijk bent van derden.